నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

కచ్చాయనబ్యాకరణం

౧. సన్ధి

౧, ౧. అత్థో అక్ఖరసఞ్ఞాతో.

౨, ౨. అక్ఖరాపాదయో ఏకచత్తాలీసం.

౩, ౩ తత్థోదన్తా సరా అట్ఠ.

౪, ౪. లహుమత్తా తయో రస్సా.

౫, ౫. అఞ్ఞే దీఘా.

౬, ౮. సేసా బ్యఞ్జనా.

౭, ౯. వగ్గా పఞ్చపఞ్చసో మన్తా.

౮, ౧౦. అంఇతి నిగ్గహీతం.

౯, ౧౧. పరసమఞ్ఞా పయోగే.

౧౦, ౧౨. పుబ్బమధోఠితమస్సరం సరేన వియోజయే.

౧౧, ౧౪. నయే పరం యుత్తే.

ఇతి సన్ధికప్పే పఠమో కణ్డో.

౧౨, ౧౩. సరా సరే లోపం.

౧౩, ౧౫. వా పరో అసరూపో.

౧౪, ౧౬. క్వచాసవణ్ణం లుత్తే.

౧౫, ౧౭. దీఘం.

౧౬, ౧౮. పుబ్బో చ.

౧౭, ౧౯. యమేదన్తస్సాదేసో.

౧౮, ౨౦. వమోదుదన్తానం.

౧౯. ౨౨. సబ్బో చం తి.

౨౦, ౨౭. దో ధస్స చ.

౨౧, ౨౨. ఇవణ్ణో యం నవా.

౨౨, ౨౮. ఏవాదిస్స రి పుబ్బో చ రస్సో.

ఇతి సన్ధికప్పే దుతియో కణ్డో.

౨౩, ౩౬. సరా పకతి బ్యఞ్జనే.

౨౪, ౩౫. సరే క్వచి.

౨౫, ౩౭. దీఘం.

౨౬, ౩౮. రస్సం.

౨౭, ౩౯. లోపఞ్చ తత్రాకారో.

౨౮, ౪౦. పర ద్వేభావో ఠానే.

౨౯, ౪౨. వగ్గే ఘోసాఘోసానం తతియపఠమా.

ఇతి సన్ధికప్పే తతియో కణ్డో.

౩౦, ౫౮. అం బ్యఞ్జనే నిగ్గహితం.

౩౧. ౪౯. వగ్గన్తం వా వగ్గే.

౩౨, ౫౦. ఏహే ఞం.

౩౩. ౫౧. స యే చ.

౩౪, ౫౨. మదా సరే.

౩౫, ౩౪. య వ మ ద న త ర లా చాగమా.

౩౬, ౪౭. క్వచి ఓ బ్యఞ్జనే.

౩౭, ౫౭. నిగ్గహీతఞ్చ.

౩౮, ౫౩. క్వచి లోపం.

౩౯, ౫౪. బ్యఞ్జనే చ.

౪౦, ౫౫. పరో వా సరో.

౪౧, ౫౬. బ్యఞ్జనో చ విసఞ్ఞోగో.

ఇతి సన్ధికప్పే చతుత్థో కణ్డో.

౪౨, ౩౨. గోసరే పుథస్సాగమో క్వచి.

౪౩, ౩౩. పాస్స చన్తో రస్సో.

౪౪, ౨౪ అబ్భో అభి.

౪౫, ౨౫. అజ్ఝో అధి.

౪౬, ౨౬. తే న వా ఇవణ్ణే.

౪౭, ౨౩. అతిస్స చన్తస్స.

౪౮, ౪౩. క్వచి పటి పతిస్స.

౪౯, ౪౪. పుథస్సు బ్యఞ్జనే.

౫౦, ౪౫. ఓ అవస్స.

౫౧, ౫౯. అనుపదిట్ఠానం వుత్తయోగతో.

ఇతి సన్ధికప్పే పఞ్చమో కణ్డో.

సన్ధిసుత్తం నిట్ఠితం.

౨. నామ

౫౨, ౬౦. జినవచనయుత్తం హి.

౫౩, ౬౧. లిఙ్గత్థే పఠమా.

౫౪, ౬౨. తతో చ విభత్తియో.

౫౫, ౬౩. సి యో అం యో నా హి స నం స్మా హి స నం స్మిం సు.

౫౬, ౬౪. తదనుపరోధేన.

౫౭, ౭౧. ఆలపనే సి గసఞ్ఞో.

౫౮, ౨౯. ఇవణ్ణువణ్ణా ఝలా.

౫౯, ౧౮౨. తే ఇత్థిఖ్యా పో.

౬౦, ౧౭౭. ఆ ఘో.

౬౧, ౮౬. సాగమో సే.

౬౨, ౨౦౬. సంసాస్వేకవచనేసు చ.

౬౩, ౨౧౭. ఏతిమాసమి .

౬౪, ౨౧౬. తస్సా వా.

౬౫, ౨౧౫. తతో సస్స స్సాయ.

౬౬, ౨౦౫. ఘో రస్సం.

౬౭, ౨౨౯. నో చ ద్వాదితో నంమ్హి.

౬౮, ౧౮౪. అమా పతో స్మింస్మానం వా.

౬౯, ౧౮౬. ఆదితో ఓ చ.

౭౦, ౩౦. ఝలానమియువా సరే వా.

౭౧, ౪౮౯. యవకారా చ.

౭౨, ౧౮౫. పసఞ్ఞస్స చ.

౭౩, ౧౭౪. గావ సే.

౭౪, ౧౬౯. యోసు చ.

౭౫, ౧౭౦. అవంమ్హి చ.

౭౬, ౧౭౧. ఆవస్సు వా.

౭౭, ౧౭౫, తతో నమం పతిమ్హాలుత్తే చ సమాసే.

౭౮, ౩౧. ఓ సరే చ.

౭౯, ౪౬. తబ్బిపరీతూపపదే బ్యఞ్జనే చ.

౮౦, ౧౭౩. గోణ నంమ్హి వా.

౮౧, ౧౭౨. సుహినాసు చ.

౮౨, ౧౪౯. అంమో నిగ్గహితం ఝలపేహి.

౮౩, ౬౭. సరలోపో మాదేసపచ్చయాదిమ్హి సరలోపే తు పకతి.

౮౪, ౧౪౪. అఘో రస్సమేకవచనయోస్వపి చ.

౮౫, ౧౫౦. న సిస్మిమనపుంసకాని.

౮౬, ౨౨౭. ఉభాదితో నమిన్నం.

౮౭, ౨౩౧. ఇణ్ణమిణ్ణన్నం తీహి సఙ్ఖ్యాహి.

౮౮, ౧౪౭. యాసు కతనికారలోపేసు దీఘం.

౮౯, ౮౭. సునంహిసు చ.

౯౦, ౨౫౨. పఞ్చాదీనమత్తం.

౯౧, ౧౯౪. పతిస్సినీమ్హి.

౯౨, ౧౦౦. న్తుస్సన్తో యోసు చ.

౯౩, ౧౦౬. సబ్బస్స వా అంసేసు.

౯౪, ౧౦౫. సిమ్హి వా.

౯౫, ౧౪౫. అగ్గిస్సిని.

౯౬, ౧౪౮. యోస్వకతరస్సో ఝో.

౯౭, ౧౫౬. పేవోసు లో చ.

౯౮, ౧౮౯. మాతులాదీనమానత్తమీకారే.

౯౯, ౮౧. స్మాహిస్మింనం మ్హాభిమ్హి వా.

౧౦౦, ౨౧౪. న తిమేహి కతాకారేహి.

౧౦౧, ౮౦. సుహిస్వకారో ఏ.

౧౦౨, ౨౦౨. సబ్బనామానం నంమ్హి చ.

౧౦౩, ౭౯. అతో నేన.

౧౦౪, ౬౬. సో.

౧౦౫, ం. సో వా.

౧౦౬, ౩౦౨. దీఘోరేహి.

౧౦౭, ౬౯. సబ్బయోనీనమాఏ.

౧౦౮, ౯౦. స్మాస్మింనం వా.

౧౦౯, ౨౯౫. ఆయ చతుత్థేకవచనస్స తు.

౧౧౦, ౨౦౧. తయో నేవ చ సబ్బనామేహి.

౧౧౧, ౧౭౯. ఘతో నాదీనం.

౧౧౨, ౧౭౩. పతో యా.

౧౧౩, ౧౩౨. సఖతో గస్సే వా.

౧౧౪, ౧౭౮. ఘతే చ.

౧౧౫, ౧౮౧. న అమ్మాదితో.

౧౧౬, ౧౫౭. అకతరస్మా లతో య్యాలపనస్సవేవో.

౧౧౭, ౧౨౪. ఝలతో సస్స నో వా.

౧౧౮, ౧౪౬. ఘపతో చ యోనం లోపో.

౧౧౯, ౧౧౫. లతో వోకారో చ.

ఇతి నామకప్పే పఠమో కణ్డో.

౧౨౦, ౨౪౩. అమ్హస్స మమం సవిభత్తిస్స సే.

౧౨౧, ౨౩౩. మయం యోమ్హి పఠమే.

౧౨౨, ౯౯. న్తుస్స న్తో.

౧౨౩, ౧౦౩. న్తస్స సే వా.

౧౨౪, ౯౮. ఆ సిమ్హి.

౧౨౫, ౧౯౮. అం నపుంసకే.

౧౨౬, ౧౦౧. అవణ్ణా చ గే.

౧౨౭, ౧౦౨. తో తితా సస్మింనాసు.

౧౨౮, ౧౦౪. నంమ్హి తం వా.

౧౨౯, ౨౨౨. ఇమస్సిదమంసిసు నపుంసకే.

౧౩౦, ౨౨౫. అముస్సాదుం.

౧౩౧, ౦. ఇత్థిపుమనపుంసకసఙ్ఖ్యం.

౧౩౨, ౨౨౮. యోసు ద్విన్నం ద్వే చ.

౧౩౩, ౨౩౦. తిచతున్నం తిస్సో చతస్సో తయోచత్తారో తీణి చత్తారి.

౧౩౪, ౨౫౧. పఞ్చాదీనమకారో.

౧౩౫, ౧౧౮. రాజస్సా రఞ్ఞో రాజినో సే.

౧౩౬, ౧౧౯. రఞ్ఞం నంమ్హి వా.

౧౩౭, ౧౧౬. నామ్హి రఞ్ఞా వా.

౧౩౮, ౧౨౧. స్మింమ్హి రఞ్ఞో రాజిని.

౧౩౯, ౨౪౫. తుమ్హమ్హాకం తయి మయి.

౧౪౦, ౨౩౨. త్వమహం సిమ్హి చ.

౧౪౧, ౨౪౧. తవ మమ సే.

౧౪౨, ౨౪౨. తుయ్హం మయ్హఞ్చ.

౧౪౩, ౨౩౫. తంమమంమ్హి.

౧౪౪, ౨౩౪. తవంమమఞ్చ న వా.

౧౪౫, ౨౩౮. నామ్హి తయా మయా.

౧౪౬, ౨౩౬. తుమ్హస్స తువంత్వమమ్హి.

౧౪౭, ౨౪౬. పదతో దుతియాచతుత్థీఛట్ఠీసు వో నో.

౧౪౮, ౨౪౭. తేమేకవచనేసు చ.

౧౪౯, ౨౪౮. న అంమ్హి.

౧౫౦, ౨౪౯. వా తతియే చ.

౧౫౧, ౨౫౦. బహువచనేసు వో నో.

౧౫౨, ౧౩౬. పుమన్తస్సా సిమ్హి.

౧౫౩, ౧౩౮. అమాలపనేకవచనే.

౧౫౪, ౦. సమాసే చ విభాసా.

౧౫౫, ౧౩౭. యోస్వానో.

౧౫౬, ౧౪౨. ఆనే స్మింమ్హి వా.

౧౩౭, ౧౪౦. హివిభత్తిమ్హి చ.

౧౩౧, ౧౪౩. సుస్మిమా వా.

౧౩౯, ౧౩౯. ఉ నామ్హి చ.

౧౬౦, ౧౯౭. అకమ్మన్తస్స చ.

ఇతి నామకప్పే దుతియో కణ్డో.

౧౬౧, ౨౪౪. తుమ్హమ్హేహి నమాకం.

౧౬౨, ౨౩౭. వా య్వప్పఠమో.

౧౬౩, ౨౪౦. సస్సం.

౧౬౪, ౨౦౦. సబ్బనామకారతే పఠమో.

౧౬౫, ౨౦౮. ద్వన్దట్ఠా వా.

౧౬౬, ౨౦౯. నాఞ్ఞం సబ్బనామికం.

౧౬౭, ౨౧౦. బహుబ్బీహిమ్హి చ.

౧౬౮, ౨౦౩. సబ్బతో నం సంసానం.

౧౬౯, ౧౧౭. రాజస్స రాజు సునం హిసు చ.

౧౭౦, ౨౨౦. సబ్బస్సిమస్సే వా.

౧౭౧, ౨౧౯. అనిమి నామ్హి చ.

౧౭౨, ౨౧౮. అనపుంసకస్సా యం స్మిమ్హి.

౧౭౩, ౨౨౩. అముస్స మో సం.

౧౭౪, ౨౧౧. ఏతతేసం తో.

౧౭౫, ౨౧౨. తస్స వా నత్తం సబ్బత్థ.

౧౭౬, ౨౧౩. సస్మాస్మింసంసాస్వత్తం ౦.౦౦౧౧.

೧೭೭, ೨೨೧. ಇಮಸದ್ದಸ್ಸ ಚ.

೧೭೮, ೨೨೪. ಸಬ್ಬತೋ ಕೋ.

೧೭೯, ೨೦೪. ಘಪತೋ ಸ್ಮಿಂ ಸಾನಂ ಸಂಸಾ.

೧೮೦, ೨೦೭. ನೇತಾಹಿ ಸ್ಮಿಮಾಯಯಾ.

೧೮೧, ೯೫. ಮನೋಗಣಾದಿತೋ ಸ್ಮಿಂನಾನಮಿಆ.

೧೮೨, ೯೭. ಸಸ್ಸ ಚೋ.

೧೮೩, ೪೮. ಏತೇಸಮೋ ಲೋಪೇ.

೧೮೪, ೯೬. ಸ ಸರೇ ವಾಗಮೋ.

೧೮೫, ೧೧೨. ಸನ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ಸೋ ಭೇ ಬೋ ಚನ್ತೇ.

೧೮೬, ೧೦೭. ಸಿಮ್ಹಿ ಗಚ್ಛನ್ತಾದೀನಂ ನ್ತಸದ್ದೋ ಅಂ.

೧೮೭, ೧೦೮. ಸೇಸೇಸು ನ್ತುವ.

೧೮೮, ೧೫೫. ಬ್ರಹ್ಮತ್ತ ಸಖ ರಾಜಾದಿತೋ ಅಮಾನಂ.

೧೮೯, ೧೧೩. ಸ್ಯಾ ಚ.

೧೯೦, ೧೧೪. ಯೋನಮಾನೋ.

೧೯೧, ೧೩೦. ಸಖತೋ ಚಾಯೋ ನೋ.

೧೯೨, ೧೩೫. ಸ್ಮಿಮೇ.

೧೯೩, ೧೨೨. ಬ್ರಹ್ಮತೋ ವಸ್ಸ ಚ.

೧೯೪, ೧೩೧. ಸಖನ್ತಸ್ಸಿ ನೋನಾನಂಸೇಸು.

೧೯೫, ೧೩೪. ಆರೋ ಹಿಮ್ಹಿ ವಾ.

೧೯೬, ೧೩೩. ಸುನಮಂಸು ವಾ.

೧೯೭, ೧೨೫. ಬ್ರಹ್ಮತೋ ತು ಸ್ಮಿಂನಿ.

౧౯౮, ౧౨౩. ఉత్తం సనాసు.

౧౯౯, ౧౨౫. సత్థుపితాదీనమా సిస్మిం సిలోపో చ.

౨౦౦, ౧౯౬. అఞ్ఞేస్వారత్తం.

౨౦౧, ౧౬౩. వా నంమ్హి.

౨౦౨. ౧౬౪. సత్థునత్తఞ్చ.

౨౦౩, ౧౬౨. ఉ సస్మిం సలోపో చ.

౨౦౪, ౧౬౭. సక్కమన్ధాతాదీనఞ్చ.

౨౦౫, ౧౬౦. తతో యోనమో తు.

౨౦౬, ౧౬౫. తతో స్మిమి.

౨౦౭, ౧౬౧. నా ఆ.

౨౦౭, ౧౬౧. ఆరో రస్సమికారే.

౨౦౯, ౧౬౮. పితాదీనమసిమ్హి.

౨౧౦, ౨౩౯. తయాతయినం తకారో త్వత్తం వా.

ఇతి నామకప్పే తతియో కణ్డో.

౨౧౧, ౧౨౬. అత్తన్తో హిస్మిమనత్తం.

౨౧౨, ౧౨౯. తతో స్మిం ని.

౨౧౩, ౧౨౭. సస్సనో.

౨౧౪, ౧౨౮. స్మా ౦.౦౦౧౩ నా.

౨౧౫, ౧౪౧. ఝలతో చ.

౨౧౬, ౧౮౦. ఘపతో స్మింయం వా.

౨౧౭, ౧౯౯. యోనం ని నపుంసకేహి.

౨౧౮, ౧౯౬. అతో నిచ్చం.

౨౧౯, ౧౯౫. సిం.

౨౨౦, ౭౪. సేసతో లోపం గసిపి.

౨౨౧, ౨౮౨. సబ్బాసమావుసోపసగ్గనిపాతాదీహి చ.

౨౨౨, ౩౨౭. పుమస్స లిఙ్గాదీసు సమాసేసు.

౨౨౩, ౧౮౮. అం యమీతో పసఞ్ఞాతో.

౨౨౪, ౧౫౩. నం ఝతో కతరస్సా.

౨౨౫, ౧౫౧. యోనం నో.

౨౨౬, ౧౫౪. స్మింని.

౨౨౭, ౨౭౦. కిస్స క వే చ.

౨౨౮, ౨౭౨. కు హిం హంసు చ.

౨౨౯, ౨౨౬. సేసేసు చ.

౨౩౦, ౨౬౨. త్ర తో థేసు చ.

౨౩౧, ౨౬౩. సబ్బస్సేతస్సాకారో వా.

౨౩౨, ౨౬౭. త్రే నిచ్చం.

౨౩౩, ౨౬౪. ఏ తోథేసు చ.

౨౩౪, ౨౬౫. ఇమస్సి థం దాని హ తో ధేసు చ.

౨౩౫, ౨౮౧. అ ధునామ్హి చ.

౨౩౬, ౨౮౦. ఏత రహిమ్హి.

౨౩౭, ౧౭౬. ఇత్థియమతో ఆపచ్చయో.

౨౩౮, ౧౮౭. నదాదితో వా ఈ.

౨౩౯, ౧౯౦. ణవ ణిక ణేయ్య ణన్తుహి.

౨౪౦, ౧౯౩. పతిభిక్ఖురాజీకారన్తేహి ఇనీ.

౨౪౧, ౧౯౧. న్తుస్స తధీకారే.

౨౪౨, ౧౯౨. భవతో భోతో.

౨౪౩, ౧౧౦. భో గే తు.

౨౪౪, ౭౨. అకారపితాద్యన్తానమా.

౨౪౫, ౧౫౨. ఝలపా రస్సం.

౨౪౬, ౭౩. ఆకారో వా.

ఇతి నామకప్పే చతుత్థో కణ్డో.

౨౪౭, ౨౬౧. త్వాదయో విభత్తిసఞ్ఞాయో.

౨౪౮, ౨౬౦. క్వచి తో పఞ్చమ్యత్థే.

౨౪౯, ౨౬౬. త్రథ సత్తమియా సబ్బనామేహి.

౨౫౦, ౨౬౮. సబ్బతో ధి.

౨౫౧, ౨౬౯. కింస్మా వో.

౨౫౨, ౨౭౧. హింహంహిఞ్చనం

౨౫౩, ౨౭౩. తమ్హా చ.

౨౫౪, ౨౭౪. ఇమస్మా హధా చ.

౨౫౫, ౨౭౫. యతో హిం.

౨౫౬, ౦. కాలే.

౨౫౭, ౨౭౬. కింసబ్బఞ్ఞేకయకుహి దాదాచనం.

౨౫౮, ౨౭౮. తమ్హా దాని చ.

౨౫౯, ౨౭౯. ఇమస్మా రహిధునాదాని చ.

౨౬౦, ౨౭౭. సబ్బస్స సో దామ్హి వా.

౨౬౧, ౩౯౯. అవణ్ణో యే లోపఞ్చ.

౨౬౨, ౩౯౧. వుడ్ఢస్స జో ఇయిట్ఠేసు.

౨౬౩, ౩౯౨. పసత్థస్స సో చ.

౨౬౪, ౩౯౩. అన్తికస్స నేదో.

౨౬౫, ౩౯౪. బాళ్హస్స సాధో.

౨౬౬, ౩౯౫. అప్పస్స కణ.

౨౬౭, ౩౯౬. యువానఞ్చ.

౨౬౮, ౩౯౭. వన్తుమన్తువీనఞ్చ లోపో.

౨౬౯, ౪౧. యవతం తలణదకారానం బ్యఞ్జనాని చలఞజకారత్తం.

౨౭౦, ౧౨౦. అమ్హ తుమ్హ న్తు రాజ బ్రహ్మత్త సఖ సత్థు– పితాదీహి స్మా నావ.

ఇతి నామకప్పే పఞ్చమో కణ్డో.

నామసుత్తం నిట్ఠితం.

౩. కారక

౨౭౧, ౮౮. యస్మా దపేతిం భయమాదత్తే వా తదపాదానం. (౩౦౮)

౨౭౨, ౩౦౯. ధాతునామానముపసగ్గయోగాదీస్వపి చ.

౨౭౩, ౩౧౦. రక్ఖణత్థానమిచ్ఛితం.

౨౭౪, ౩౧౧. యేన వా దస్సనం

౨౭౫, ౩౧౨. దూరన్తికద్ధకాల నిమ్మాన త్వాలోప దిసా యోగ విభత్తారప్పయోగ సుద్ధప్పమోచనహేతు వివిత్తప్పమాణపుబ్బయోగ బన్ధనగుణవచన పఞ్హకథన థోకాతత్తూసు చ.

౨౭౬, ౩౦౨. యస్స దాతుకామో రోచతే ధారయతే పా తం సమ్పదానం.

౨౭౭, ౩౦౩. సిలాఘ హను ఠా సప ధార పిహ కుధ దుహిస్సో స్సూయ రాధిక్ఖ పచ్చాసుణ అనుపతిగిణ పుబ్బకత్తారోచనత్థ తదత్థ తుమత్థాలమత్థ మఞ్ఞానాదరప్పాణిని గత్యత్థకమ్మనిఆసిసత్థసమ్ముతిభియ్యసత్తమ్యత్థేసు చ.

౨౭౮, ౩౨౦. యోధారో తమోకాసం.

౨౭౯, ౨౯౨. యేన వా కయిరతే తం కరణం.

౨౮౦, ౨౮౫, యం కరోతి తం కమ్మం.

౨౮౧, ౨౯౪. యో కరోతి స కత్తా.

౨౮౨, ౨౯౫. యో కారేహి స హేతు.

౨౮౩, ౩౧౬. యస్స వా పరిగ్గహో తం సామీ.

౨౮౪, ౨౮౩. లిఙ్గత్థే పఠమా.

౨౮౫, ౭౦. ఆలపనే చ.

౨౮౬, ౨౯౧. కరణే తతియా.

౨౮౭, ౨౯౬, సహాదియోగే చ.

౨౮౮, ౨౯౩. కత్తరి చ.

౨౮౯, ౨౯౭. హేత్వత్థే చ.

౨౯౦, ౨౯౮. సత్తమ్యత్థే చ.

౨౯౧, ౨౯౯. యేనఙ్గవికారో.

౨౯౨, ౩౦౦. విసేసనే చ.

౨౯౩, ౩౦౧. సమ్పదానే చతుత్థీ.

౨౯౪, ౩౦౫. నమోయోగాదీస్వపి చ.

౨౯౫, ౩౦౭. అపాదానే పఞ్చమీ.

౨౯౬, ౩౧౪. కారణత్థే చ.

౨౯౭, ౨౮౪. కమ్మత్థే దుతియా.

౨౯౮. ౨౮౭. కాలద్ధానమచ్చన్తసంయోగే.

౨౯౯, ౨౮౮. కమ్మప్పవచనీయయుత్తే.

౩౦౦, ౨౮౬. గతి బుద్ధి భుజ పఠ హర కర సయాదీనంకా రితే వా.

౩౦౧, ౩౧౫. సామిస్మిం ఛట్ఠీ

౩౦౨, ౩౧౯. ఓకాసే సత్తమీ.

౩౦౩, ౩౨౧. సామిస్సరాధిపతి దాయాద సక్ఖీ పతిభూ పసుత కుసలేహి చ.

౩౦౪, ౩౨౨. నిద్ధారణే చ.

౩౦౫, ౩౨౩. అనాదరే చ.

౩౦౬, ౨౯౯. క్వచి దుతియా ఛట్ఠీనమత్థే.

౩౦౭, ౨౯౦. తతియాసత్తమీనఞ్చ.

౩౦౮, ౩౧౭. ఛట్ఠీ చ.

౩౦౯, ౩౧౮. దుతియాపఞ్చమీనఞ్చ.

౩౧౦, ౩౨౪. కమ్మకరణనిమిత్తత్థేసు సత్తమీ.

౩౧౧, ౩౨౫. సమ్పదానే చ.

౩౧౨, ౩౨౬. పఞ్చమ్యత్థే చ.

౩౧౩, ౩౨౭. కాలభావేసు చ.

౩౧౪, ౩౨౮. ఉప'ధ్యాధికిస్సరవచనే.

౩౧౫, ౩౨౯. మణ్డితుస్సుక్కేసు తతియా చ.

ఇతి నామకప్పే కారకకప్పో ఛట్ఠో కణ్డో.

కారకసుత్తం నిట్ఠితం.

౪. సమాస

౩౧౬, ౩౩౧. నామాన సమాసో యుత్తత్థో.

౩౧౭, ౩౩౨. తేసం విభత్తియో లోపా చ.

౩౧౮, ౩౩౩. పకతి చస్స సరన్తస్స.

౩౧౯, ౩౩౦. ఉపసగ్గనిపాతపుబ్బకో అబ్యయీభావో.

౩౨౦, ౩౩౫. సో నపుంసకలిఙ్గో.

౩౨౧. ౩౪౯. దిగుస్సేకత్తం.

౩౨౨, ౩౫౯. తథా ద్వన్దే పాణి తూరియే యోగ్గ సేనఙ్గ ఖుద్దజన్తుక వివిధ విరుద్ధ విసభాగత్థాదీనఞ్చ.

౩౨౩, ౩౬౦. విభాసా రుక్ఖ తిణ పసు ధన ధఞ్ఞ జనపదా దీనఞ్చ.

౩౨౪, ౩౩౯. ద్విపదే తుల్యాధికరణే కమ్మధారయో.

౩౨౫, ౩౪౮. సఙ్ఖ్యాపుబ్బో దిగు.

౩౨౬, ౩౪౧. ఉభే తప్పురిసా.

౩౨౭, ౩౫౧. అమాదయో పరపదేభి.

౩౨౮, ౩౫౨. అఞ్ఞపదత్థేసు బహుబ్బీహి.

౩౨౯, ౩౫౭. నామానం సముచ్చయో ద్వన్దో.

౩౩౦, ౩౪౦. మహతం మహా తుల్యాధికరణే పదే.

౩౩౧, ౩౫౩. ఇత్థియం భాసితపుమిత్థీ పుమావ చే.

౩౩౨, ౩౪౩. కమ్మధారయసఞ్ఞే చ.

౩౩౩, ౩౪౪. అత్తం నస్స తప్పురిసే.

౩౩౪, ౩౪౫. సరే అన.

33෫, 3෪෬. కది కుస్స.

33෬, 3෪෭. కా’ప్పత్థేసు చ.

33෭, 3෫෦. క్వచి సమాసన్త గతానమకారన్తో.

33෮, 3෫෬. నదిమ్హా చ.

33෯, 3෫෮. జాయాయ తుదం జాని పతిమ్హి.

3෪෦, 3෫෫. ధనుమ్హా చ.

3෪෧, 33෬. అంవిభత్తీనమకారన్తా అబ్యాయితావా.

3෪෨, 33෭. సరో రస్సో నపుంసకే.

3෪෩, 33෮. అఙ్గుస్మా లోపో చ.

ఇతి నామకప్పే సమాసకప్పో సత్తమో కణ్డో.

సమాససుత్థం నిట్ఠితం.

෫. తద్ధిత

෨෪෪, 3෬෧. వా ణా’పచ్చే.

3෪෫, 3෬෬. ణాయన ణాన వచ్ఛాదితో.

3෪෬, 3෬෭. ణేయ్యో కత్తియాదీహి.

3෪෭, 3෬෮. అతో ణి వా.

3෪෮, 3෭෧. ణవోపక్వాదీహి.

3෪෯, 3෭෨. ణేర విధవాదితో.

3෫෦, 3෭෩. యేన వా సంసట్ఠం తరతి చరతి వహతి ణికో.

3෫෧, 3෭෪. తమధీతే తేనకతాధి సన్నిధాననియోగ సిప్ప భణ్డ జీవికత్థేసు చ.

3෫෨, 3෭෬. ణ రాగా తస్సేదమఞ్ఞత్థేసు చ.

౩౫౩, ౩౭౮. జాతాదీనమిమియా చ.

౩౫౪, ౩౭౯. సమూహత్థే కణ ణా.

౩౫౫, ౩౮౦. గామ జన బన్ధు సహాయాదీహి తా.

౩౫౬, ౩౮౧. తదస్స ఠానమియో చ.

౩౫౭, ౩౮౨. ఉపమత్థాయితత్తం.

౩౫౮, ౩౮౩. తన్నిస్సితత్థే లో.

౩౫౯, ౩౮౪. ఆలు తబ్బహులే.

౩౬౦, ౩౮౭. ణుత్తతా భావే తు.

౩౬౧, ౩౮౮. ణ విసమాదీహి.

౩౬౨, ౩౮౯. రమణీయాదితో కణ

౩౬౩, ౩౯౦. విసేసే తరతమిసికియిట్ఠా.

౩౬౪, ౩౯౮. తదస్సత్థీతి వీ చ.

౩౬౫, ౩౯౯. తపాదితో సీ.

౩౬౬, ౪౦౦. దణ్డాదితో ఇక ఈ.

౩౬౭, ౪౦౧. మధ్వాదితో రో.

౩౬౮, ౪౦౨. గుణాదితో వన్తు.

౩౬౯, ౪౦౩. సత్యాదీహి మన్తు.

౩౭౦, ౪౦౫. సద్ధాదితో ణ.

౩౭౧, ౪౦౪. ఆయుస్సుకారాస మన్తుమ్హి.

౩౭౨, ౩౮౫. తప్పకతివచనే మయో.

౩౭౩, ౪౦౬. సఙ్ఖ్యాపూరణే మో.

౩౭౪, ౪౦౮. స ఛస్స వా.

౩౭౫, ౪౧౨. ఏకాదితో దసస్సీ.

౩౭౬, ౨౫౭. దసే సో నిచ్చఞ్చ.

౩౭౭, ౦. అన్తే నిగ్గహితఞ్చ.

౩౭౮, ౪౧౪. తి చ.

౩౭౯, ౨౫౮. ల ద రానం.

౩౮౦, ౨౫౫. వీసతి దసేసు బా ద్విస్స తు.

౩౮౧, ౨౫౪. ఏకాదితో దస్స ర సఙ్ఖ్యానే.

౩౮౨, ౨౫౯. అట్ఠాదితో చ.

౩౮౩, ౩౫౩. ద్వేకట్ఠానమాకారో వా.

౩౮౪, ౪౦౭. చతుచ్ఛే హి ధ తా.

౩౮౫, ౪౦౯. ద్వితీహి తియో.

౩౮౬, ౪౧౦. తియే దుతాపి చ.

౩౮౭, ౪౧౧. తేసమడ్ఢూపపదేన అడ్ఢుడ్ఢదివడ్ఢ దియడ్ఢ' డ్ఢతియా.

౩౮౮, ౬౮. సరూపాన మేకసేస్వసకిం.

౩౮౯, ౪౧౩. గణనేదసస్స ద్వి తి చతు పఞ్చ ఛ సత్త అట్ఠనవకానం వీ తి చత్తార పణ్ణా ఛ సత్తాసనవా యోసు యోనఞ్చీసమాసంఠిరితీతుతి.

౩౯౦, ౨౫౬. చతూపపదస్స లోపో తు'త్తరపదాదిచస్స చు చోపి నవా.

౩౯౧, ౪౨౩. యదనుపపన్నా నిపాతనా సిజ్ఝన్తి.

౩౯౨, ౪౧౮. ద్వాదితో కో'నేకత్థే చ.

౩౯౩, ౪౧౫. దసదసకం సతం దసకానం సతం సహస్సఞ్చ యోమ్హి.

౩౯౪, ౪౧౬. యావ తదుత్తరి దసగుణితఞ్చ.

౩౯౫, ౪౧౭. సకనామేహి.

౩౯౬, ౩౬౩. తేసం ణో లోపం.

౩౯౭, ౪౨౦. విభాగే ధా చ.

౩౯౮, ౪౨౧. సబ్బనామేహి పకారవచనే తు థా.

౩౯౯, ౪౨౨. కిమిమేహి థం.

౪౦౦, ౩౬౪. వుద్ధాదిసరస్స వా'సంయోగన్తస్స సణే చ.

౪౦౧, ౩౭౫. మాయూనమాగమో ఠానే.

౪౦౨. ౩౭౭. ఆత్తఞ్చ.

౪౦౩, ౩౫౪. క్వచాదిమజ్ఝుత్తరానం దీఘరస్స పచ్చయేసు చ.

౪౦౪, ౩౭౦. తేసు వుద్ధి లోపాగమ వికార విపరితాదేసా చ.

౪౦౫, ౩౬౫. అయువణ్ణానఞ్చాయో వుద్ధి.

ఇతి నామకప్పే తద్ధితకప్పో అట్ఠమో కణ్డో.

తద్ధితసుత్తం నిట్ఠితం.

౬. ఆఖ్యాతి

౪౦౬, ౪౨౯. అథ పుబ్బాని-విభత్తీనం ఛ పరస్సపదాని.

౪౦౭, ౪౩౯. పరాణుత్తనోపదాని.

౪౦౮, ౪౩౦. ద్వే ద్వే పఠమమజ్ఝిముత్తమపురిసా.

౪౦౯, ౪౪౧. సబ్బేసమేకాభిధానే పరో పురిసో.

౪౧౦, ౪౩౨. నామమ్హి పయుజ్జమానేపి తుల్యాధికరణే పఠమో.

౪౧౧, ౪౩౬. తుమ్హే మజ్ఝిమో.

౪౧౨, ౪౩౭. అమ్హే ఉత్తమో.

౪౧౩, ౪౨౬. కాలే.

౪౧౪, ౪౨౮. వత్తమానా పచ్చుప్పన్నే.

౪౧౫, ౪౫౧. ఆణాత్యాసిట్ఠే’నుత్తకాలే పఞ్చమీ.

౪౧౬, ౪౫౪. అనుమతిపరికప్పత్థేసు సత్తమీ.

౪౧౭, ౪౬౦. అపచ్చక్ఖే పరోక్ఖా’తీతే.

౪౧౮, ౪౫౬. హియ్యోప్పభుతి పచ్చక్ఖే హియ్యత్తనీ.

౪౧౯, ౪౬౯. సమీపే’జ్జతనీ.

౪౨౦, ౪౭౧. మాయోగే సబ్బకాలే చ.

౪౨౧, ౪౭౩. అనాగతే భవిస్సన్తీ.

౪౨౨, ౪౭౫. క్రియాతిపన్నే’తీతే కాలాతిపత్తి.

౪౨౩, ౪౨౬. వత్తమానా తీ అన్తి, సి థ, మి మ తే అన్తే, సేవ్హే, ఏ మ్హే.

౪౨౪, ౪౫౦. పఞ్చమీ తు అన్తు, హి థ, మి మ, తం అన్తం, స్సు వ్హో, ఏ ఆమసే.

౪౨౫, ౪౫౩. సత్తమీ ఏయ్య ఏయ్యుం, ఏయ్యాసి ఏయ్యాథ, ఏయ్యామి ఏయ్యామ, ఏథ ఏరం, ఏథో ఏయ్యావ్హో, ఏయ్యం ఏయ్యామ్హే.

౪౨౬, ౪౫౯. పరోక్ఖా అ ఉ, ఏ త్థ, అం మ్హ, త్థ రే, త్థో వ్హో, ఇం మ్హే.

౪౨౭, ౪౫౫. హియ్యత్తనీ ఆ ఊ, ఓ త్థ, అం మ్హా, త్థ త్థుం, సేవ్హం, ఇం మ్హసే.

౪౨౮, ౪౬౮. అజ్జతనీ ఈఇం ఓత్థ, ఇం మ్హా, ఆ ఊ, సే వ్హం, అం మ్హే.

౪౨౯, ౪౭౨. స్సవిస్సన్తీ స్సతి స్సన్తి, స్ససి స్సథ, స్సామి స్సామ, స్సతే స్సన్తే, స్ససే స్సవ్హే, స్సం స్సామ్హే.

౪౩౦, ౪౭౪. కాలాతిపత్తి స్సా స్సంసు, స్సే స్సథ, స్సం స్సామా, స్సథ స్సిసు, స్ససే స్సవ్హే, స్సిం స్సామ్హసే.

౪౩౧, ౪౨౮. హియ్యత్తనీ సత్తమీ పఞ్చమీ వత్తమానా సబ్బధాతుకం.

ఇతి ఆఖ్యాతకప్పే పఠమో కణ్డో.

౪౩౨, ౩౬౨. ధాతులిఙ్గేహి పరా పచ్చయా.

౪౩౩, ౫౨౮. తిజగుపకితమానేహి ఖఛసా వా.

౪౩౪, ౫౩౪. భుజఘసహరసుపాదీహితుమిచ్ఛత్థేసు.

౪౩౫, ౫౩౬. ఆయ నామతో కత్తూపమానాదాచారే.

౪౩౬, ౫౩౭. ఈయూ’పమానా చ.

౪౩౭, ౫౩౮. నామమ్హా’త్తిచ్ఛత్థే.

౪౩౮, ౫౪౦. ధాతూహి ణే ణయ ణాపే ణాపయా కారితాని హేత్వత్థే.

౪౩౯, ౫౩౯. ధాతురూపే నామస్మా ణ యో చ.

౪౪౦, ౪౪౫. భావకమ్మేసు యో.

౪౪౧, ౪౪౭. తస్స చవగ్గయకారవకారత్తం సధాత్వన్తస్స.

౪౪౨, ౪౪౮. ఇవణ్ణాగమో వా.

౪౪౩, ౪౪౯. పుబ్బరూపఞ్చ.

౪౪౪, ౫౧౧. తథా కత్తరి చ.

౪౪౫, ౪౩౩. భూవాదితో అ.

౪౪౬, ౫౦౯. రుధాదితో నిగ్గహీతపుబ్బఞ్చ.

౪౪౭, ౫౧౦. దివాదితో యో.

౪౪౮, ౫౧౨. స్వాదితో ణుణా ఉణా చ.

౪౪౯, ౫౧౩. కియాదితో నా.

౪౫౦, ౫౧౭. గహాదితో ప్పణ్హా.

౪౫౧, ౫౨౦. తనాదితో ఓయిరా.

౪౫౨, ౫౨౫. చురాదితో ణే ణయా.

౪౫౩, ౪౪౪. అత్తనోపదాని భావే చ కమ్మని.

౪౫౪, ౪౪౦. కత్తరి చ.

౪౫౫, ౫౩౦. ధాతుప్పచ్చయేహి విభత్తియో.

౪౫౬, ౪౨౦. కత్తరి పరస్సపదం.

౪౫౭, ౪౨౪. భూవాదయో ధాతవో.

ఇతి ఆఖ్యాతకప్పే దుతియో కణ్డో.

౪౫౮, ౪౬౧. క్వచాదివణ్ణానమేకస్సరానం ద్వేభావో.

౪౫౯, ౪౬౨. పుబ్బో’ బ్భాసో.

౪౬౦, ౫౦౬. రస్సో.

౪౬౧, ౪౬౪. దుతియచతుత్థానం పఠమతతియా.

౪౬౨, ౪౬౭. కవగ్గస్స చవగ్గో.

౪౬౩, ౫౩౨. మానకితానం వ తత్తం వా.

౪౬౪, ౫౦౪. హస్స జో.

౪౬౫, ౪౬౩. అన్తస్సివణ్ణాకారో వా.

౪౬౬, ౪౮౯. నిగ్గహితఞ్చ.

౪౬౭, ౫౩౩. తతో పామానానం వామం సేసు.

౪౬౮, ౪౯౨. ఠా తిట్ఠో.

౪౬౯, ౪౯౪. పా పివో.

౪౭౦, ౫౧౪. ఞాస్స జాజంనా.

౪౭౧, ౪౮౩. దిసస్స పస్స దిస్స దక్ఖా వా.

౪౭౨, ౫౩౧. బ్యఞ్జనన్తస్స చో ఛప్పచ్చయేసు చ.

౪౭౩, ౫౨౯. కో ఖే చ.

౪౭౪, ౫౩౫. హరస్స గీ సే.

౪౭౫, ౪౬౫. బ్రూభూనమాహభూవా పరోక్ఖాయం.

౪౭౬, ౪౪౨. గమిస్సన్తో చ్ఛో వా సబ్బాసు.

౪౭౭, ౪౭౯. వచస్స’జ్జతనిమ్హి మకారా ఓ.

౪౭౮, ౪౩౮. అకారో దీఘం హిమిమేసు.

౪౭౯, ౪౫౨. హి లోపం వా.

౪౮౦, ౪౯౦. హోతిస్సరే’ హో’హే భవిస్సన్తిమ్హి సస్స చ.

౪౮౧, ౫౨౪. కరస్స సప్పచ్చయస్స కాహో.

ఇతి ఆఖ్యాతకప్పే తతియో కణ్డో.

౪౮౨, ౫౦౮. దాదన్తస్సం మిమేసు.

౪౮౩, ౫౨౭. అసంయోగన్తస్స వుద్ధి కారితే.

౪౮౪, ౫౪౨. ఘుటాదీనం వా.

౪౮౫, ౪౩౪. అఞ్ఞేసు చ.

౪౮౬, ౫౪౩. గుహదుసానం దీఘం.

౪౮౭, ౪౭౮. వచ వస వహాదీనముకారో వస్సయే.

౪౮౮, ౪౮౧. హ విపరియయో లో వా.

౪౮౯, ౫౧౯. గహస్స ఘే ప్పే.

౪౯౦, ౫౧౮. హలోపో ణ్హామ్హి.

౪౯౧, ౫౨౩. కరస్స కాసత్తమజ్జతనిమ్హి.

౪౯౨, ౪౯౯. అసస్మా మిమానం మిమ్హా'న్తలోపో చ.

౪౯౩, ౪౯౮. థస్స త్థత్థం.

౪౯౪, ౪౯౫. తిస్స తిస్స త్థిత్థం.

౪౯౫, ౫౦౦. తుస్స త్థుత్తం.

౪౯౬, ౪౯౭. సిమ్హి చ.

౪౯౭, ౪౭౭. లభస్మా ఈఅంనం త్థత్తం.

౪౯౮, ౪౮౦. కుసస్మా దీ చ్ఛి.

౪౯౯, ౪౮౦. దా ధాతుస్స దజ్జం.

౫౦౦, ౪౮౬. వదస్స వజ్జం.

౫౦౧, ౪౪౩. గమిస్స ఘమ్మం.

౫౦౨, ౪౯౩. యమ్హి దా ధా మా ఠా హా పా మహ మథాదీనమీ.

౫౦౩, ౪౮౫. యజస్సాదిస్సి.

౫౦౪, ౪౭౦. సబ్బతో ఉం ఇంసు.

౫౦౫, ౪౮౨. జరమరానం జీర జీయ్య మీయ్యా వా.

౫౦౬, ౪౯౬. సబ్బత్థా'సస్సాదిలోపో చ.

౫౦౭, ౫౦౧. అసబ్బధాతుకే ఞా.

౫౦౮, ౫౧౫. య్యేస్స ఞాతో ఇయా ఞా.

౫౦౯, ౫౧౬. నాస్స లోపో యకారత్తం.

౫౧౦, ౪౮౭. లోపఞ్చేత్తమకారో.

౫౧౧, ౫౨౧. ఉత్తమోకారో.

౫౧౨, ౫౨౨. కరస్సాకారో చ.

౫౧౩, ౪౩౫. ఓ అవ సరే.

౫౧౪, ౪౯౧. ఏ అయ.

౫౧౫, ౫౪౧. తే ఆవాయా కారితే.

౫౧౬, ౪౬౬. ఇకారాగమో అసబ్బధాతుకమ్హి.

౫౧౭, ౪౮౮. క్వచి ధాతువిభత్తిప్పచ్చయానం దీఘవిపరీతాదేస లోపాగమా చ.

౫౧౮, ౪౪౬. అత్తనోపదాని పరస్సపదత్తం.

౫౧౯, ౪౫౭. అకారాగమో హియ్యత్థనీఅజ్జతనీకాలాతిపత్తీసు.

౫౨౦, ౫౦౨. బ్రూతో ఈ తిమ్హి.

౫౨౧, ౪౨౫. ధాతుస్సన్తో లోపో' నేకసరస్స.

౫౨౨, ౪౭౬. ఇసుయమూనమన్తో చ్ఛో వా.

౫౨౩, ౫౨౬. కారితానం ణో లోపం.

ఇతి ఆఖ్యాతకప్పే చతుత్థో కణ్డో.

ఆఖ్యాతసుత్తం నిట్ఠితం.

౭. కిబ్బిధాన

౫౨౪, ౫౬౧. ధాతుయా కమ్మాదిమ్హి ణో.

౫౨౫, ౫౬౫. సఞ్ఞాయమ ను.

౫౨౬, ౫౬౭. పురే దదా చ ఇం.

౫౨౭, ౫౬౮. సబ్బతో ణ్వుత్వా'వీ వా.

౫౨౮, ౫౭౭. విస రుజ పదాదితో ణ.

౫౨౯, ౫౮౦. భావే చ.

౫౩౦, ౫౮౪. క్వి చ.

౫౩౧, ౫౮౯. ధరాదీహి రమ్మో.

౫౩౨, ౫౯౦. తస్సీలాదీసు ణీ త్వా వీ చ.

౫౩౩, ౫౯౧. సద్ద కుధ చల మణ్డత్థ రుచాదీహి యు.

౫౩౪, ౫౯౨. పారాదిగమిమ్హా రూ.

౫౩౫, ౫౯౩. భిక్ఖాదితో చ.

౫౩౬, ౫౯౪. హనత్యాదీనం ణుకో.

౫౩౭, ౫౬౬. ను నిగ్గహితం పదన్తే.

౫౩౮, ౫౯౫. సంహనా’ఞ్ఞాయ వా రో ఘో.

౫౩౯, ౫౫౮. రమ్హి రన్తో రాదినో.

౫౪౦, ౫౪౫. భావకమ్మేసు తబ్బా’నీయా.

౫౪౧, ౫౫౨. ణ్యో చ.

౫౪౨, ౫౫౭. కరమ్హా రిచ్చ.

౫౪౩, ౫౫౫. భూతో’బ్బ.

౫౪౪, ౫౫౬. వద మద గము యుజ గరహాకారాదీహి జ్జ మ్మ గ్గ య్హే య్యా వారో వా.

౫౪౫, ౫౪౮. తే కిచ్చా.

౫౪౬, ౫౬౨. అఞ్ఞే కిత్త.

౫౪౭, ౫౯౬. నన్దాదీహి యు.

౫౪౮, ౫౯౭. కత్తుకరణపదేసేసు చ.

౫౪౯, ౫౫౦. రహాదితో ణ.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే పఠమో కణ్డో.

౫౫౦, ౫౪౯. ణాదయో తేకాలికా.

౫౫౧, ౫౯౮. సఞ్ఞాయం దాధాతో ఇ.

౫౫౨, ౬౦౯. తి కిచ్చా’సిట్ఠే.

౫౫౩, ౫౯౯. ఇత్థియమతియవో వా.

౫౫౪, ౬౦౧. కరతో రిరియ.

౫౫౫, ౬౧౨. అతీతే త తవన్తు తావీ.

౫౫౬, ౬౨౨. భావకమ్మేసు త.

౫౫౭, ౬౦౬. బుధగమాదిత్థే కత్తరి.

౫౫౮, ౬౦౨. జితో ఇన సబ్బత్థ.

౫౫౯, ౬౦౩. సుపతో చ.

౫౬౦, ౬౦౪. ఈసందుసూహి ఖ.

౫౬౧, ౬౩౬. ఇచ్ఛత్థేసు సమానకత్తుకేసు తవే తుం వా.

౫౬౨, ౬౩౮. అరహసక్కాదీసు చ.

౫౬౩, ౬౩౯. పత్తవచనే అలమత్థేసు చ.

౫౬౪, ౬౪౦. పుబ్బకాలే’కకత్తుకానం తున త్వాన త్వా వా.

౫౬౫, ౬౪౬. వత్తమానే మాన’న్తా.

౫౬౬, ౫౭౪. సాసాదీహి రత్థు.

౫౬౭, ౫౭౫. పాతితో రితు.

౫౬౮, ౫౭౬. మానాదీహి రాతు.

౫౬౯, ౬౧౦. ఆగమా తుకో.

౫౭౦, ౬౧౧. భబ్బే ఇక.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే దుతియో కణ్డో.

౫౭౧, ౬౨౪. పచ్చయాదనిట్ఠా నిపాతనా సిజ్ఝన్తి.

౫౭౨, ౬౨౫. సాసదిసతో తస్స రిట్ఠో చ.

౫౭౩, ౬౨౬. సాదిసన్త పుచ్ఛ భఞ్జ హన్తాదీహి ట్ఠో.

౫౭౪, ౬౧౩. వసతో ఉత్థ.

౫౭౫, ౬౧౪. వస వావు.

౫౭౬, ౬౦౭. ధ ఢ భ హేహి ధడ్ఢా చ.

౫౭౭, ౬౨౮. భఞ్జతో గ్గో చ.

౫౭౮, ౫౬౦. భుజాదీనమన్తో నో ద్వి చ.

౫౭౯, ౬౨౯. వచ వా వు.

౫౮౦, ౬౩౦. గుపాదీనఞ్చ.

౫౮౧, ౬౧౬. తరాదీహి ఇణ్ణో.

౫౮౨, ౬౩౧. భిదాదితో ఇన్న అన్న ఈణా వా.

౫౮౩, ౬౧౭. సుస పచ సకతో క్ఖ క్కా చ.

౫౮౪, ౬౧౮. పక్కమాదీహి న్తో చ.

౫౮౫, ౬౧౯. జనాదీన మా తిమ్హి చ.

౫౮౬, ౬౦౦. గమ ఖన హన రమాదీనమన్తో.

౫౮౭, ౬౩౨. రకారో చ.

౫౮౮, ఠాపానమిఈ చ.

౫౮౯, ౬౨౧. హన్తేహి హో హస్స ళో వా అదహనహానం.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే తతియో కణ్డో.

౫౯౦, ౫౭౯. ణమ్హి రఞ్జస్స జో భావకరణేసు.

౫౯౧, ౫౪౪. హనస్స ఘాతో.

౫౯౨, ౫౦౩. వధో వా సబ్బత్థ.

౫౯౩, ౫౬౪. ఆకారన్తానమాయో.

౫౯౪, ౫౮౨. పురసముపపరీహి కరోతిస్స ఖ ఖరా వా తప్పచ్చయేసు చ.

౫౯౫, ౬౩౭. తపేతునాదీసు కా.

౫౯౬, ౫౫౧. గమఖనహనాదీనం తుంతబ్బాదీసు న.

౫౯౭, ౬౪౧. సబ్బేహి తునాదీనం యో.

౫౯౮, ౬౪౩. చనన్తేహి రచ్చం.

౫౯౯, ౬౪౪. దిసా స్వానస్వన్తలోపో చ.

౬౦౦, ౬౪౫. మహదభేహి మ్మ య్హ జ్జ బ్భ ద్ధా చ.

౬౦౧, ౩౩౪. తద్ధితసమాసకితకా నామం వా'తవేతునాదీసు చ.

౬౦౨, ౬. దుమ్హి గరు.

౬౦౩, ౭. దీఘో చ.

౬౦౪, ౬౮౪. అక్ఖరేహి కార.

౬౦౫, ౫౪౭. యథాగమమికారో.

౬౦౬, ౬౪౨. దధన్తతో యో క్వచి.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే చతుత్థో కణ్డో.

౬౦౭, ౫౭౮. నిగ్గహిత సంయోగాది నో.

౬౦౮, ౬౨౩. సబ్బత్థ గే హీ.

౬౦౯, ౪౮౪. సదస్స సీదత్థం.

౬౧౦, ౬౨౭. యజస్స సరస్సి ట్ఠే.

౬౧౧, ౬౦౮. హచతుత్థానమన్తానం దో ధే.

౬౧౨, ౬౧౫. ఢో ఢకారే.

౬౧౩, ౫౮౩. గహస్స ఘర ణే వా.

౬౧౪, ౫౮౧. దహస్స దో ళం.

౬౧౫, ౫౮౬. ధాత్వన్తస్స లోపో క్విమ్హి.

౬౧౬, ౫౮౭. విదన్తే ఊ.

౬౧౭, ౬౩౩. న మ క రానమన్తానం నియుత్తతమ్హి.

౬౧౮, ౫౭౧. న క వత్థం చ జా ణ్వుమ్హి.

౬౧౯, ౫౭౩. కరస్స చ తత్తం థుస్మిం.

౬౨౦, ౫౪౯. తుంతునతబ్బేసు వా.

౬౨౧, ౫౫౩. కారితం వియ ణానుబన్ధో.

౬౨౨, ౫౭౦. అనకా యు ణ్వూనం.

౬౨౩, ౫౫౪. క గా చ జానం.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే పఞ్చమో కణ్డో.

కిబ్బిధానసుత్తం నిట్ఠితం.

౮. ఉణాదికప్ప

౬౨౪, ౫౬౩. కత్తరి కిత్త.

౬౨౫, ౬౦౫. భావకమ్మేసు కిచ్చత్తక్ఖత్థా.

౬౨౬, ౬౩౪. కమ్మని దుతియాయ త్తో.

౬౨౭, ౬౫౨. ఖ్యాదీహి మన మ చ తో వా.

౬౨౮, ౬౫౩. సమాదీహి థమా.

౬౨౯, ౫౬౯. గహస్సు'పధస్సే వా.

౬౩౦, ౬౫౪. మసుస్స సుస్స చ్ఛరచ్ఛేరా.

౬౩౧, ౬౫౫. ఆపుబ్బచరస్స చ.

౬౩౨, ౬౫౬. అల కల సలేహి ల యా.

౬౩౩, ౬౫౭. యాణ లాణా.

౬౩౪, ౬౫౮. మథిస్స థస్స లో చ.

౬౩౫, ౫౮౯. పేసాతిసగ్గపత్తకాలేసు కిచ్చా.

౬౩౬, ౬౮౯. అవస్సకాధమిణేసు ణీ చ.

౬౩౭, ౦. అరహసక్కాదీహి తుం.

౬౩౮, ౬౬౮. వజాదీహి పబ్బజ్జాదయో నిప్పజ్జన్తే.

౬౩౯, ౫౮౫. క్విలోపో చ.

౬౪౦, ౦. సచజానం క గా ణానుబన్ధే.

౬౪౧, ౫౭౨. నుదాదీహి యు ణ్వూన మనా న నా కా న న కా సకారితేహి చ.

౬౪౨, ౫౮౮. ఇ య త మ కిం ఏసానమన్తస్సరో దీఘం క్వచి దుసస్స గుణం దోరం స క్ఖీ చ.

౬౪౩, ౬౩౫. భ్యాదీహి మతి బుధి పూజాదీహి చ త్తో.

౬౪౪, ౬౬౧. వేపు సీ దవ వము కు దా భూత్వాదీహి థుత్తిమ ణిమా నిబ్బత్తే.

౬౪౫, ౬౬౨. అక్కోసే నమ్హాని.

౬౪౬, ౪౧౯. ఏకాదితో సకిస్స క్ఖత్తుం.

౬౪౭, ౬౬౩. సునస్సునస్సో ణ వానువానూననఖునానా.

౬౪౮, ౬౬౪. తరుణస్స సుసు చ.

౬౪౯, ౬౬౫. యువస్సువస్సువువానునూనా.

౬౫౦, ౬౫౧. కాలే వత్తమానాతీతే ణ్వాదయో.

౬౫౧, ౬౪౭. భవిస్సతి గమాదీహి ణీ ఘిణ.

౬౫౨, ౬౪౮. క్రియాయం ణ్వు తవో.

౬౫౩, ౩౦౭. భావవాచిమ్హి చతుత్థీ.

౬౫౪, ౬౪౯. కమ్మని ణో.

౬౫౫, ౬౫౦. సేసే స్సం న్తు మానానా.

౬౫౬, ౬౬౬. ఛదాదీహి త త్రణ.

౬౫౭, ౬౬౭. వదాదీహి ణిత్తో గణే.

౬౫౮, ౬౬౮. మిదాదీహి త్తి తియో.

౬౫౯, ౬౬౯. ఉసురఞ్జదసానం దంసస్స దడ్ఢో ఢరా చ.

౬౬౦, ౬౭౦. సూవుసానమూవుసానమతో థో చ.

౬౬౧, ౬౭౧. రఞ్జుదాదీహి ధదిద్దకిరా క్వచి జదలోపో చ.

౬౬౨, ౬౭౨. పటితో హిస్స హేరణ హీరణ.

౬౬౩, ౬౭౩. కఢాదీహి కో.

౬౬౪, ౬౭౪. ఖాదామగమానం ఖన్ధన్ధగన్ధా.

౬౬౫, ౬౭౫. పటాదీల్యలం.

౬౬౬, ౬౭౬. పుథస్స పుథు పథా మో వా.

౬౬౭, ౬౭౭. సస్వాదీహి తు దవో.

౬౬౮, ౬౭౮. ఝూదీహి ఈవరో.

౬౬౯, ౬౭౯. మునాదీహి చి.

౬౭౦, ౬౮౦. విదాదీల్యూరో.

౬౭౧, ౬౮౧. హనాదీహి ను ణు తవో.

౬౭౨, ౬౮౨. కుటాదీహి ఠో.

౬౭౩, ౬౮౩. మనుపూరసుణాదీహి ఉస్సనుసిసా.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే ఉణాదికప్పో ఛట్ఠో కణ్డో.

ఉణాదిసుత్తం నిట్ఠితం.

మహాకచ్చాయనసద్దాపాఠ

౧. సన్ధికప్పే

పఠమకణ్డ

(క)

సేట్ఠం తిలోకమహితం అభివన్దియగ్గం,
బుద్ధఞ్చ ధమ్మమమలం గణముత్తమఞ్చ;
సత్థుస్స తస్స వచనత్థవరం సుబుద్ధుం,
వక్ఖామి సుత్తహితమేత్థ సుసన్ధికప్పం.

(ఖ)

సెయ్యం జినేరితనయేన బుధా లభన్తి,
తఞ్చాపి తస్స వచనత్థసుబోధనేన;
అత్థఞ్చ అక్ఖరపదేసు అమోహభావా,
సెయ్యత్థికో పదమతో వివిధం సుణేయ్యం.

౧, ౧. **అత్థో అక్ఖరసఞ్ఞాతో**.

సబ్బవచనానమత్థో అక్ఖరేహేవ సఞ్ఞాయతే. అక్ఖరవిపత్తియం హి అత్థస్స దున్నయధా హోతి, తస్మా అక్ఖరకోసల్లం బహూపకారం సుత్తన్తేసు.

౨, ౨. **అక్ఖరాపాదయో ఏకచత్తాలీసం**.

తే చ ఖో అక్ఖరా అపి **అ**కారాదయో ఏకచత్తా లీస సుత్తన్తేసు సోపకారా.

తం యథా? అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఏ ఓ, క ఖ గ ఘ ఙ, చ ఛ జ ఝ ఞ, ట ఠ డ ఢ ణ, త థ ద ధ న, ప ఫ బ భ మ, య ర ల వ స హ ళ అం, ఇతి **అక్ఖరా** నామ.

తేన క్వత్థో? అత్థో అక్ఖరసఞ్ఞాతో.

౩, ౩. **తత్థోదన్తా సరా అట్ఠ**.

తత్థ అక్ఖరేసు **అ**కారాదీసు **ఓ**దన్తా అట్ఠ అక్ఖరా సరా నామ హోన్తి.

తం యథా? అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఏ ఓ, ఇతి **సరా** నామ.

తేన క్వత్థో? సరా సరే లోపం.

౪, ౪. లహుమత్తా తయో రస్సా.

తత్థ అట్ఠసు సరేసు లహుమత్తా తయో సరా రస్సా నామ హోన్తి.

తం యథా? అ ఇ ఉ, ఇతి **రస్సా** నామ.

తేన క్వత్థో? రస్సం.

౫, ౫. అఞ్ఞే దీఘా.

తత్థ అట్ఠసు సరేసు రస్సేహి అఞ్ఞే పఞ్చ సరా దీఘా నామ హోన్తి.

తం యథా? ఆ ఈ ఊ ఏ ఓ, ఇతి **దీఘా** నామ.

తేన క్వత్థో? దీఘం.

౬, ౮. సేసా బ్యఞ్జనా.

ఠపేత్వా అట్ఠ సరే సేసా అక్ఖరా **కకారాదయో నిగ్గహితన్తా** బ్యఞ్జనా నామ హోన్తి.

తం యథా? క ఖ గ ఘ ఙ, చ ఛ జ ఝ ఞ, ట ఠ డ ఢ ణ, త థ ద ధ న, ప ఫ బ భ మ, య ర ల వ స హ ళ అం, ఇతి **బ్యఞ్జనా** నామ.

తేన క్వత్థో? సరా పకతి బ్యఞ్జనే.

౭, ౯. వగ్గా పఞ్చపఞ్చసో మన్తా.

తేసం ఖో బ్యఞ్జనానం కకారాదయో మకారన్తా పఞ్చపఞ్చసో అక్ఖరవన్తో వగ్గా నామ హోన్తి.

తం యథా? క ఖ గ ఘ ఙ, చ ఛ జ ఝ ఞ, ట ఠ డ ఢ ణ, త థ ద ధ న, ప ఫ బ భ మ, ఇతి **వగ్గా** నామ.

తేన క్వత్థో? వగ్గన్తం వా వగ్గే.

౮, ౧౦. అం ఇతి నిగ్గహితం.

అం ఇతి నిగ్గహితం నామ హోతి.

తేన క్వత్థో? అం బ్యఞ్జనే నిగ్గహితం.

౯, ౧౧. **పరసమఞ్ఞా పయోగే.**

యా చ పన పరేసు సక్కతగన్థేసు సమఞ్ఞా ఘోసాతి వా అఘోసాతి వా, తా పయోగే సతి ఏత్థాపి యుజ్జన్తే.

తత్థ ఘోసా నామ-గ ఘ ఙ, జ ఝ ఞ, డ ఢ ణ, ద ధ న, బ భ మ, య ర ల వ హ ళ, ఇతి **ఘోసా** నామ. అఘోసా నామ-క ఖ, చ ఛ, ట ఠ, త థ, ప ఫ, స, ఇతి **అఘోసా** నామ.

తేన క్వత్థో? వగ్గే ఘోసాఘోసానం తతియపఠమా.

౧౦, ౧౨. **పుబ్బమధోఠిత మస్సరం సరేన వియోజయే.**

తత్థ సన్ధిం కత్తుకామో పుబ్బబ్యఞ్జనం అధోఠితం అస్సరం కత్వా సరఞ్చ ఉపరి కత్వా సరేన వియోజయే.

తత్రాయమాది.

౧౧, ౧౪. **నయే పరం యుత్తే.**

అస్సరం ఖో బ్యఞ్జనం అధోఠతం పరక్ఖరం నయే యుత్తే. తత్రాభిరతిమిచ్ఛేయ్య.

యుత్తేతికస్మా? అక్కోచ్ఛి మం అవధి మం, అజిని మం అహాసి మే. ఏత్థ పన యుత్తం న హోతి.

ఇతి సన్ధికప్పే పఠమో కణ్డో.

దుతియకణ్డ

౧౨, ౧౩. **సరా సరే లోపం.**

సరా ఖో సరే పరే లోపం పప్పోన్తి.

యస్సిన్ద్రియాని సమథఙ్గతాని. నో హేతం భన్తే సమేతాయస్మా సఙ్ఘేన.

౧౩, ౧౫. **వా పరో అసరూపా.**

సరమ్హా అసరూపా పరో సరో లోపం పప్పోతి వా.

చత్తారోమే భిక్ఖవే ధమ్మా, కిన్నుమావసమణియో. వాతి కస్మా? పఞ్చిన్ద్రియాని, తయస్సు ధమ్మా జహితా భవన్తి.

౧౪, ౧౬. **క్వచాసవణ్ణం లుత్తే.**

సరో ఖో పరో పుబ్బసరే లుత్తే క్వచి అసవణ్ణం పప్పోతి.

సఖ్యం నోపేతి వేదగూ, బన్ధుస్సేవ సమాగమో.

క్వచీతి కస్మా? యస్సిన్ద్రియాని, తథూపమం ధమ్మవరం అదేసయి.

౧౫, ౧౭. దీఘం.

సరో ఖో పరో పుబ్బసరే లుత్తే క్వచి దీఘం పప్పోతి. సద్ధీధ విత్తం పురిసస్స సేట్ఠం, అనాగారేహి చూభయం.

క్వచీతి కస్మా? పఞ్చహుపాలి అఙ్గేహి సమన్నాగతో. నత్థఞ్ఞం కిఞ్చి.

౧౬, ౧౮. పుబ్బో చ.

పుబ్బో చ సరో పరసరలోపే కతే క్వచి దీఘం పప్పోతి.

కింసూధ విత్తం పురిసస్స సేట్ఠం, సాధూతి పటిస్సుణిత్వా, **క్వచీ**తి కస్మా? ఇతిస్స ముహుత్తమ్పి.

౧౭, ౧౯. యమేదన్తస్సాదేసో .

ఏకారస్స అన్తభూతస్స సరే పరే క్వచి **య**కారాదేసో హోతి.

అధిగతో ఖో మ్యాయం ధమ్మో, త్యాహం ఏవం వదేయ్యం, త్యాస్స పహీనా హోన్తి.

క్వచీతి కస్మా? నే'నాగతా, ఇతి నేత్థ.

౧౮, ౨౦. వమోదుదన్తానం.

ఓకారుకారానం అన్తభూతానం సరే పరే క్వచి వకారాదేసో హోతి.

అథ ఖ్వస్స, స్వస్స హోతి, బహ్వాబాధో, వత్త్వేత్థ విహితం నిచ్చం చక్ఖాపాథమాగచ్ఛతి.

క్వచీతికస్మా? చత్తారో'మే భిక్ఖవే ధమ్మా, కిన్నుమావ సమణియో.

౧౯, ౨౧. సబ్బో చంతి.

సబ్బో ఇచ్చేసో **తి**సద్దో బ్యఞ్జనో సరే పరే క్వచి **చ**కారం పప్పోతి.

ఇచ్చేతం కుసలం, ఇచ్చస్స వచనీయం, పచ్చుత్తరిత్వా, పచ్చాహరతి.

క్వచీతి కస్మా? ఇతిస్స ముహుత్తమ్పి.

౨౦, ౨౨. దో ధస్స చ.

ధఇచ్చేతస్స సరే పరే క్వచి **ద**కారాదేసో హోతి.

ఏకమిదాహం భిక్ఖవే సమయం.

క్వచీతి కస్మా? ఇధేవ మరణం భవిస్సతి.

వగ్గహణేన ధకారస్స **హ**కారాదేసో హోతి సాహు దస్సన మరియానం.

సుత్తవిభాగేన బహుధా సియా-

తో దస్స, యథా? సుగతో.

టో తస్స, యథా? దుక్కటం.

ధో తస్స, యథా? గన్ధబ్బో.

త్రో త్తస్స, యథా? అత్రజో.

కో గస్స, యథా? కులూపకో.

లో రస్స, యథా? మహాసాలో.

జో యస్స, యథా? గవజో.

బ్బో విస్స, యథా? కుబ్బతో.

కో యస్స, యథా? సకే.

యో జస్స, యథా? నియంపుత్తం.

కో తస్స, యథా? నియకో.

చ్చో త్తస్స, యథా భచ్చో.

ఫో పస్స, యథా? నిప్ఫత్తి.

ఖో కస్స, యథా? నిక్ఖమతి. ఇచ్చేవమాదీ యోజేతబ్బా.

౨౧, ౨౧. ఇవణ్ణో యం నవా.

పుబ్బో ఇవణ్ణో సరే పరే **య**కారం పప్పోతి నవా. పటిసున్థారవుత్యస్స, సబ్బా విత్యానుభూయతే.

నవాతి కస్మా? పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతో, ముత్తచాగీ అనుద్ధతో.

౨౨, ౨౮. ఏవాదిస్స రి పుబ్బో చ రస్సో.

సరమ్హా పరస్స ఏవస్స ఏకారస్స ఆదిస్స **రి**కారో హోతి, పుబ్బో చ సరో రస్సో హోతి నవా.

యథరివ వసుధాతలఞ్చ సబ్బం, తథరివ గుణవా సుపూజనియో.

నవాతి కస్మా? యథా ఏవ, తథా ఏవ.

ఇతి సన్ధికప్పే దుతియో కణ్డో.

తతియకణ్డ

౨౩, ౨౯. సరా పకతి బ్యఞ్జనే.

సరా ఖో బ్యఞ్జనే పరే పకతిరూపాని హోన్తి.

మనోపుబ్బఙ్గమా ధమ్మా, పమాదో మచ్చునో పదం, తిణ్ణో పారఙ్గతో అహు.

౨౪, ౩౦. సరే క్వచి.

సరా ఖో సరే పరే క్వచి పకతిరూపాని హోన్తి.

కో ఇమం పథవిం విచేస్సతి.

క్వచీతి కస్మా? అప్పస్సుతాయం పురిసో.

౨౫, ౩౭. దీఘం.

సరా ఖో బ్యఞ్జనే పరే క్వచి దీఘం పప్పోన్తి.

సమ్మా ధమ్మం విపస్సతో, ఏవం గామే మునీ చరే, ఖన్తీ పరమం తపో తితిక్ఖా.

క్వచీతి కస్మా? ఇధ మోదతి పేచ్చ మోదతి, పతిలీయతి, పటిహఙ్ఖతి.

౨౬, ౩౮. రస్సం.

సరా ఖో బ్యఞ్జనే పరే క్వచి రస్సం పప్పోన్తి.

భోవాదినామ సో హోతి, యథాభావి గుణేన సో.

క్వచీతి కస్మా? సమ్మాసమాధి, సావిత్తీ ఛన్దసో ముఖం, ఉపనీయతి జీవితమప్పమాయు.

౨౭, ౩౯. **లోపఞ్చ తత్రాకారో**.

సరా ఖో బ్యఞ్జనే పరే క్వచి లోపం పప్పోన్తి. తత్ర చ లోపే కతే అకారాగమో హోతి.

స సీలవా. స పఞ్ఞవా ఏస ధమ్మో సనన్తనో, స వే కసావమరహతి, స మానకామోపి భవేయ్య, స వే ముని జాతిభయం అదస్సి.

క్వచీతి కస్మా? సో ముని, ఏసో ధమ్మో పదిస్సతి, న సో కాసావమరహతి.

౨౮, ౪౦. **పర ద్వేభావో ఠానే**.

సరమ్హా పరస్స బ్యఞ్జనస్స ద్వేభావో హోతి ఠానే.

ఇధప్పమాదో, పురిసస్స జన్తునో, పబ్బజ్జం కిత్తయిస్సామి, చాతుద్దసి, పఞ్చద్దసి, అభిక్కన్తతరో చన్దో.

ఠానేతి కస్మా? ఇధ మోదతి పేచ్చ మోదతి.

౨౯, ౪౧. **వగ్గే ఘోసాఘోసానం తతియపఠమా**.

వగ్గే ఖో పుబ్బేసం బ్యఞ్జనానం ఘోసాఘోసభూతానం సరమ్హా యథాసఙ్ఖ్యం తతియపఠమక్ఖరా ద్వేభావం గచ్ఛన్తి ఠానే.

ఏసేవ చజ్ఝానప్ఫలో, యత్రట్ఠితం నప్పసహేయ్య మచ్చు, సేలే యథా పబ్బతముద్ధనిట్ఠితో, చత్తారిట్ఠానాని నరో పమత్తో.

ఠానేతి కస్మా? ఇధ చేతసో దళ్హం గణ్హాతి థామసా.

ఇతి సన్ధికప్పే తతియో కణ్డో.

చతుత్థకణ్డ

౩౦, ౨౮. **అం బ్యఞ్జనే నిగ్గహితం**.

నిగ్గహితం ఖో బ్యఞ్జనే పరే అం ఇతి హోతి.

ఏవం వుత్తే, తం సాధూతి పటిస్సుణిత్వా.

౩౧, ౪౯. **వగ్గన్తం వా వగ్గే**.

వగ్గభూతే బ్యఞ్జనే పరే నిగ్గహితం ఖో వగ్గన్తం వా పప్పోతి.

తన్నిచ్చుతం, ధమ్మమిచ్చరే సుచరితం, చిరప్పవాసిం పురిసం. సన్తన్తస్స మనం హోతి, తజ్కారుణికం, ఏవఙ్ఖో భిక్ఖవే సిక్ఖితబ్బం.

వాగ్గహణేననిగ్గహితం ఖో **ల**కారాదేసో హోతి. పుగ్గలం.

వాతి కస్మా? న తం కమ్మం కతం సాధు.

౩౨, ౫౦. **ఏహే ఞం.**

ఏకారహకారే పరే నిగ్గహితం ఖో ఞకారం పప్పోతి వా.

పచ్చత్తఞ్ఞేవ పరినిబ్బాయిస్సామి, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి, ఏవఞ్హి వో భిక్ఖవే సిక్ఖితబ్బం. తఞ్హి తస్స ముసా హోతి.

వాతి కస్మా? ఏవమేతం అభిఞ్ఞాయ, ఏవం హోతి సుభాసితం.

౩౩, ౫౦. **సయే చ.**

నిగ్గహితం ఖో **య**కారే పరే సహ **య**కారేన **ఞ**కారం పప్పోతి వా.

సఞ్ఞోగో, సఞ్ఞుత్తం.

వాతి కస్మా? సంయోగో, సంయుత్తం.

౩౪, ౫౨. **మదా సరే.**

నిగ్గహితస్స ఖో సరే పరే **మ**కార**ద**కారాదేసా హోన్తి వా.

తమహం బ్రూమి బ్రాహ్మణం, ఏతదవోచ సత్థా.

వాతి కస్మా? అక్కోచ్ఛి మం అవధి మం, అజిని మం అహాసి మే.

౩౫, ౩౪. **య వ మ ద న త ర లా చాగమా.**

సరే పరే **య**కారో **వ**కారో **మ**కారో **ద**కారో **న**కారో **త**కారో **ర**కారో **ల**కారో ఇమే ఆగమా హోన్తి వా.

నయిమస్స విజ్జా, యథయిదం చిత్తం. మిగీ భన్తా వుదిక్ఖతి, సిత్తా తే లహు మేస్సతి, అసిత్తా తే గరు మేస్సతి. అన్వే భద్రో కసామివ, సమ్మదఞ్ఞా విముత్తానం. మనసాదఞ్ఞా విముత్తానం, అత్తదత్థమభిఞ్ఞాయ. చిరంనాయతి, ఇతో నాయతి. యస్మాతిహ భిక్ఖవే, తస్మాతిహ భిక్ఖవే, అజ్జతగ్గే పాణుపేతం. సబ్భిరేవ సమాసేథ, ఆరగ్గేరివ సాసపో, సాసపోరివ ఆరగ్గా. ఛళభిఞ్ఞా, సళాయతనం.

వాతి కస్మా? ఏవం మహిద్ధియా ఏసా, అక్కోచ్ఛి మం అవధి మం, అజిని మం అహాసి మే, అజేయ్యో అనుగామికో.

చగ్గహణేన ఇధేవ **మ**కారస్స **ప**కారో హోతి. చిరప్పవాసిం పురిసం.

కకారస్స చ **ద**కారో హోతి. సదత్థపసుతో సియా.

దకారస్స చ **త**కారో హోతి, సుగతో.

౩౬, ౪౭. **క్వచి ఓ బ్యఞ్జనే.**

బ్యఞ్జనే పరే క్వచి **ఓ**కారాగమో హోతి.

అతిప్పగో ఖో తావ సావత్థియం పిణ్డాయ చరితుం. పరోసహస్సం.

క్వచీకి కస్మా? ఏథ పస్సథిమం లోకం, అన్ధీభూతో అయం లోకో.

౩౭, ౨౭. **నిగ్గహీతఞ్చ.**

నిగ్గహీతఞ్చాగమో హోతి సరే వా బ్యఞ్జనే వా పరే క్వచి.

చక్ఖుంఉదపాది, అవంసిరో, యావఞ్చిధ భిక్ఖవే పురిమం జాతిం సరామి, అణుంథూలాని సబ్బసో, మనోపుబ్బఙ్గమా ధమ్మా.

క్వచీతి కస్మా? ఇధేవ నం పసంసన్తి, పేచ్చ సగ్గే పమోదతి, న హి ఏతేహి యానేహి, గచ్ఛేయ్య అగతం దిసం.

చగ్గహణేన విసద్దస్స చ పకారో హోతి. పచేస్సతి, విచేస్సతి వా.

౩౮, ౨౩. **క్వచి లోపం.**

నిగ్గహీతం ఖో సరే పరే క్వచి లోపం పప్పోతి.

తాసాహం సన్తికే, విదూనగ్గమితి.

క్వచీతి కస్మా? అహమేవ నూన బాలో ఏతమత్థం విదిత్వాన.

౩౯, ౨౪. **బ్యఞ్జనే చ.**

నిగ్గహీతం ఖో బ్యఞ్జనే పరే క్వచి లోపం పప్పోతి.

అరియసచ్చానదస్సనం, ఏతం బుద్ధానసాసనం.

క్వచీతి కస్మా? ఏతం మఙ్గలముత్తమం, తం వో వదామి భద్దన్తే.

౪౦, ౨౨. **పరో వాసరో**.

నిగ్గహితమ్హా పరో సరో లోపం పప్పోతి వా.

భాసితం అభినన్దున్తి, ఉత్తత్తంవ, యథాబీజంవ, యథాధఙ్గంవ.

వాతి కస్మా? అహమేవ నూన బాలో, ఏతదహోసి.

౪౧, ౨౬. **బ్యఞ్జనో చ విసఞ్ఞోగో**.

నిగ్గహితమ్హా పరస్మిం సరే లుత్తే యది బ్యఞ్జనో ససఞ్ఞోగో విసఞ్ఞోగో హోతి.

ఏవంస తే ఆసవో, పుప్ఫంసా ఉప్పజ్జి.

లుత్తేతి కస్మా? ఏవమస్స విదూనగ్గమితి.

చగ్గహణేన తిణ్ణం బ్యఞ్జనానమన్తరే యే సరూపా, తేసమ్పి లోపో హోతి. అగ్యాగారం, పటిసన్థారవుత్యస్స.

ఇతి సన్ధికప్పే చతుత్థో కణ్డో.

పఞ్చమకణ్డ

౪౨, ౩౨. **గోసరే పుథస్సాగమో క్వచి**.

పుథఇచ్చేతస్స అన్తే సరే పరే క్వచి **గ**కారాగమో హోతి.

పుథగే వ.

౪౩, ౩౩. **పాస్స చన్తో రస్సో**.

పాఇచ్చేతస్స అన్తే సరే పరే క్వచి **గ**కారాగమో హోతి, అన్తో చ సరో రస్సో హోతి.

పగేవ వుత్యస్స.

క్వచీతి కస్మా? పా ఏవ వుత్యస్స.

౪౪, ౨౪. **అబ్భో అభి**.

అభిఇచ్చేతస్స సరే పరే **అబ్భా**దేసో హోతి. అబ్భుదీరితం, అబ్భుగ్గచ్ఛతి.

౪౫, ౨౫. అజ్ఝో అధి.

అధిఇచ్చేతస్స సరే పరే **అజ్ఝా**దేసో హోతి.

అజ్ఝోకాసే, అజ్ఝాగమా.

౪౬, ౨౬. తే న వా ఇవణ్ణే.

తే చ ఖో **అభిఅధి**ఇచ్చేతే ఇవణ్ణే పరే **అబ్భ అజ్ఝో**ఇతివుత్తరూపా నం హోన్తి వా.

అభిచ్ఛితం, అధీరితం.

వాతి కస్మా? అబ్భీరితం, అజ్ఝిణముత్తో.

౪౭, ౨౭. అతిస్స చన్తస్స.

అతిఇచ్చేతస్స అన్తభూతస్స **తి**సద్దస్స ఇవణ్ణే పరే “సబ్బో చం తీ”తి వుత్తరూపం న హోతి.

అతీసిగణో, అతీరితం.

ఇవణ్ణేతి కస్మా? అచ్చన్తం.

౪౮, ౪౭. క్వచి పటి పతిస్స.

పతిఇచ్చేతస్స సరే వా బ్యఞ్జనే వా పరే క్వచి **పటి**ఆదేసో హోతి.

పటగ్గి దాతబ్బో, పటిహఞ్ఞతి.

క్వచీతి కస్మా? పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు, పతిలీయతి, పతిరూపదేసవాసో చ.

౪౯, ౪౪. పుథస్సు బ్యఞ్జనే.

పుథఇచ్చేతస్స అన్తో సరో బ్యఞ్జనే పరే **ఉ**కారో హోతి.

పుథుజ్జనో, పుథుభూతం.

అన్తగ్గహణేన అపుథస్సాపి సరే పరే అన్తస్స **ఉ**కారో హోతి, మనుఞ్ఞం.

౫౦, ౪౫. ఓ అవస్స.

అవఇచ్చేతస్స బ్యఞ్జనే పరే క్వచి **ఓ**కారో హోతి.

అన్ధకారేన ఓనద్ధా.

క్వచీతి కస్మా? అవసుస్సతు మే సరీరే మంసలోహితం.

౨౹౧, ౨౯. **అనుపదిట్ఠానం వుత్తయోగతో**.

అనుపదిట్ఠానం ఉపసగ్గనిపాతానం సరసన్ధీహి బ్యఞ్జనసన్ధీహి వుత్తసన్ధీహి చ యథాయోగం యోజేతబ్బం.

పాపనం , పరాయణం, ఉపాయనం, ఉపాహనం, న్యాయోగో, నిగుపధి, అనుబోధో, దువూపసన్తం, సువూపసన్తం, ద్వాలయో, స్వాలయో, దురాఖ్యాతం, స్వాఖ్యాతో, ఉదీరితం, సముద్దిట్ఠం, వియగ్గం, విజ్ఝగ్గం, బ్యగ్గం, అవయాగమనం, అన్వేతి, అనుపఘాతో, అనచ్ఛరియం, పరియేసనా, పరామాసో, ఏవం సరే చ హోన్తి.

పరిగ్గహో, పగ్గహో, పక్కమో, పరక్కమో, నిక్కమో, నిక్కసావో, నిల్లయనం, దుల్లయనం, దుమ్భిక్ఖం, దుబ్బుత్తం, సన్దిట్ఠం, దుగ్గహో, విగ్గహో, నిగ్గతో, అభిక్కమో, పటిక్కమో, ఏవం **బ్యఞ్జనే** చ. సేసా సబ్బే యోజేతబ్బా.

ఇతి సన్ధికప్పే పఞ్చమో కణ్డో.

సన్ధికప్పో నిట్ఠితో.

౨. నామకప్ప

పఠమకణ్డ

౨।౨, ౬౦. జినవచనయుత్తం హి.

“జినవచనయుత్తం హి” ఇచ్చేతం అధికారత్థం వేదితబ్బం.

౨।౩, ౬౧. లిఙ్గఞ్చ నిప్పజ్జతే.

యథా యథా జినవచనయుత్తం హి లిఙ్గం, తథా తథా ఇధ లిఙ్గఞ్చ నిప్పజ్జతే.

తం యథా? ఏసో నో సత్థా, బ్రహ్మా అత్తా, సఖా, రాజా.

౨।౪, ౬౨. తతో చ విభత్తియో.

తతో జినవచనయుత్తేహి లిఙ్గేహి విభత్తియో పరా హోన్తి.

౨।౫, ౬౩. సి యో, అం యో, నా హి, స నం, స్మా హి, స నం, స్మిం సు.

కా చ పన తాయో విభత్తియో? సి, యో ఇతి పఠమా, అం, యోఇతి దుతియా, నా హి ఇతి తతియా, స, నంఇతి చతుత్థీ, స్మా, హి ఇతి పఞ్చమీ, స, నం ఇతి ఛట్ఠీ, స్మిం, సు ఇతి సత్తమీ.

విభత్తిఇచ్చనేన క్వత్థో? అఞ్ఞస్స మమం సవిభత్తిస్స సే.

౨।౬, ౬౪. తదనుపరోధేన.

యథా యథా తేసం జినవచనానం అనుపరోధో. తథా తథా ఇధ లిఙ్గఞ్చ నిప్పజ్జతే.

౨।౭, ౭౧. ఆలపనే సి గ సఞ్ఞో.

ఆలపనత్థే సి గసఞ్ఞో హోతి.

భోతి అయ్యే, భోతి కఞ్ఞే, భోతి ఖరాదియే.

ఆలపనేతి కిమత్థం? సా అయ్యా.

సీతి కిమత్థం? భోతియో అయ్యాయో.

గఇచ్చనేన క్వత్థో? ఘతే చ.

౫౮, ౪౯. ఇవణ్ణువణ్ణా ఝులా.

ఇవణ్ణువణ్ణాఇచ్చేతే **ఝుల**సఞ్ఞా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం.

ఇసినో , అగ్గినో, గహపతినో, దణ్డినో. సేతునో, కేతునో, భిక్ఖునో. సయమ్భునో, అభిభునో.

ఝులఇచ్చనేన క్వత్థో? ఝులతో సస్స నో వా.

౫౯, ౧౮౨. తే ఇత్థిఖ్యా పో.

తే ఇవణ్ణువణ్ణా యదా ఇత్థిఖ్యా, తదా **ప**సఞ్ఞా హోన్తి.

రత్తియా, ఇత్థియా, ధేనుయా, వధుయా.

ఇత్థిఖ్యాతి కిమత్థం? ఇసినా, భిక్ఖునా.

పఇచ్చనేన క్వత్థో? పతో యా.

౬౦, ౧౭౭. ఆ ఘో.

ఆకారో యదా ఇత్థిఖ్యో, తదా **ఘ**సఞ్ఞో హోతి.

సద్ధాయ, కఞ్ఞాయ, వీణాయ, గఙ్గాయ, దిసాయ సాలాయ, మాలాయ, తులాయ, దోలాయ, పభాయ, సోభాయ, పఞ్ఞాయ, కరుణాయ నావాయ, కపాలికాయ.

ఆతి కిమత్థం? రత్తియా, ఇత్థియా.

ఇత్థిఖ్యోతి కిమత్థం? సత్థారా దేసితో అయం ధమ్మో.

ఘఇచ్చనేన క్వత్థో? ఘతో నాదీనం.

౬౧, ౮౬. సాగమో సే.

సకారాగమో హోతి **సే** విభత్తిమ్హి.

పురిసస్స, అగ్గిస్స, ఇసిస్స, దణ్డిస్స, భిక్ఖుస్స, సయమ్భుస్స, అభిభుస్స.

సేతి కిమత్తం? పురిసస్మిం.

౬౨, ౨౦౬. సంసాస్వేకవచనేసు చ.

సంసాసు ఏకవచనేసు విభత్తాదేసేసు **సకారాగమో** హోతి.

ఏతిస్సం, ఏతిస్సా ఇమిస్సం, ఇమిస్సా, తిస్సం, తిస్సా,

తస్సం తస్సా, యస్సం, యస్సా, అముస్సం, అముస్సా.

సంసాస్వీతి కిమత్థం? అగ్గినా, పాణినా.

ఏకవచనేస్వీతి కిమత్థం? తాసం, సబ్బాసం.

విభత్తాదేసేస్వీతి కిమత్థం? మనసా, వచసా, థామసా.

౬౩, ౨౧౭. **ఏతిమాసమి**.

ఏతాఇమాఇచ్చేతేసమన్తో సరో ఇకారో హోతి **సంసా**సు ఏకవచనేసు విభత్తాదేసేసు.

ఏతిస్సం, ఏతిస్సా, ఇమిస్సం, ఇమిస్సా.

సంసాస్వీతి కిమత్థం? ఏతాయ, ఇమాయ.

ఏకవచనేస్వీతి కిమత్థం? ఏతాసం, ఇమాసం.

౬౪, ౨౧౬. **తస్సా వా**.

తస్సా ఇత్థియం వత్తమానస్స అన్తస్స **ఆ**కారస్స **ఇ**కారో హోతి వా **సంసా**సు ఏకవచనేసు విభత్తాదేసేసు.

తిస్సం, తిస్సా, తస్సం, తస్సా.

౬౫, ౨౧౫. **తతో సస్స స్సాయ**.

తతో **తా ఏతా ఇమా**తో సస్స విభత్తిస్స **స్సాయా**దేసో హోతి వా.

తిస్సాయ, ఏతిస్సాయ, ఇమిస్సాయ.

వాతి కిమత్థం? తిస్సా, ఏతిస్సా, ఇమిస్సా.

౬౬, ౨౦౫. **ఘో రస్సం**.

ఘో రస్సమాపజ్జతే **సంసా**సు ఏకవచనేసు విభత్తాదేసేసు.

తస్సం, తస్సా, యస్సం, యస్సా, సబ్బస్సం, సబ్బస్సా.

సంసాస్వీతి కిమత్థం? తాయ, సబ్బాయ.

ఏకవచనేస్వీతి కిమత్థం? తాసం, సబ్బాసం.

౬౭, ౨౨౯. **నో చ ద్వాదితో నంమ్హి.**

ద్విఇచ్చేవమాదితో సఙ్ఖ్యాతో **న**కారాగమో హోతి నంమ్హి విభత్తిమ్హి.

ద్విన్నం, తిన్నం, చతున్నం, పఞ్చన్నం, ఛన్నం, సత్తన్నం, అట్ఠన్నం, నవన్నం, దసన్నం.

ద్వాదితోతి కిమత్థం? సహస్సానం.

నంమ్హీతి కిమత్థం? ద్వీసు, తీసు.

చగ్గహణేనస్సఇఞ్చాగమో హోతి. చతస్సన్నం ఇత్థీనం తిస్సన్నం వేదనానం.

౬౮, ౧౮౪. **అమా పతో స్మింస్మానం వా.**

పఇచ్చేతస్మా **స్మింస్మా**ఇచ్చేతేసం **అంఆ**ఆదేసా హోన్తి వా యథాసఙ్ఖ్యం.

మత్యం, మతియం, మత్యా, మతియా, నికత్యం. నికతియం, నికత్యా, నికతియా, వికత్యం, వికతియం, వికత్యా, వికతియా, విరత్యం, విరతియం, విరత్యా, విరతియా, రత్యం, రతియం, రత్యా, రతియా, పుథబ్యం, పుథవియం, పుథబ్యా, పుథవియా, పవత్యం, పవత్యా, పవత్తియం, పవత్తియా.

౬౯, ౧౮౬. **ఆదితో ఓ చ.**

ఆదిఇచ్చేతస్మా **స్మిం**వచనస్స **అంఓ**ఆదేసా హోన్తి వా.

ఆదిం , ఆదో.

వాతి కిమత్థం? ఆదిస్మిం, ఆదిమ్హి నాథం నమస్సిత్వాన,

చగ్గహణేన అఞ్ఞస్మాపి **స్మిం** వచనస్స **ఆ ఓ అం**ఆదేసా హోన్తి. దివా చ రత్తో చ హరన్తి యే బలి. బారాణసిం అహు రాజా.

౭౦, ౩౦. **ఝలానమియువా సరే వా.**

ఝలఇచ్చేతేసం **ఇయ ఉవ**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి వా సరే పరే యథాసఙ్ఖ్యం.

తియన్తం పచ్ఛియాగారే, అగ్గియాగారే, భిక్ఖువాసనే నిసీదతి, వుధువాసనే నిసీదతి.

సరేతి కిమత్థం? తిమలం, తిఫలం, తిచతుక్కం, తిదణ్డం, తిలోకం, తినయనం, తిపాసం, తిహంసం, తిభవం, తిఖన్ధం, తిపిటకం, తివేదనం, చతుద్దిసం, పుథుభూతం.

వాతి కిమత్థం? పఞ్చహఙ్గేహి తీహాకారేహి. చక్ఖాయతనం.

వాతి వికప్పనత్థం, ఇకారస్స **అయా**దేసో హోతి, వత్థుత్తయం.

౭౧, ౨౦౨. **యవకారా చ**.

ఝలానం యకార వకారాదేసా హోన్తి సరే పరే యథాసఙ్ఖ్యం.

అగ్యాగారం , పక్ఖాయతనం, స్వాగతం, తే మహావీర.

చగ్గహణం సమ్పిణ్డనత్థం.

౭౨, ౧౮౨. **పసఞ్ఞస్స చ**.

పసఞ్ఞస్స చ ఇవణ్ణస్స విభత్తాదేసే సరే పరే **య**కారాదేసో హోతి.

పుథబ్యా, రత్యా, మత్యా.

సరేతి కిమత్థం? పుథవియం.

౭౩, ౧౭౪. **గావ సే**.

గోఇచ్చేతస్స **ఓ**కారస్స **ఆవా**దేసో హోతి **సే** విభత్తిమ్హి.

గావస్స.

౭౪, ౧౮౮. **యోసు చ**.

గోఇచ్చేతస్స **ఓ**కారస్స **ఆవా**దేసో హోతి **యో**ఇచ్చేతేసు పరేసు.

గావో గచ్ఛన్తి, గావో పస్సన్తి, గావీ గచ్ఛన్తి, గావీ పస్సన్తి.

చగ్గహణం కిమత్థం? **నాస్మాస్మిం**సు వచనేసు **ఆవా** దేసో హోతి.

గావేన, గావా, గావే, గావేసు.

౭౫, ౧౭౦. **అవమ్హి చ**.

గోఇచ్చేతస్స **ఓ**కారస్స **ఆవఅవ**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి అంమ్హి విభత్తిమ్హి.

గావం, గవం.

చగ్గహణేన సాదిసేసేసు పుబ్బుత్తవచనేసు గోఇచ్చేతస్స **ఓ**కారస్స **అవా**దేసో హోతి.

గవస్స, గవో, గవేన, గవా, గవే, గవేసు.

౭౬, ౧౭౧. **ఆవస్సు వా.**

ఆవఇచ్చేతస్స **గావా**దేసస్స అన్త సరస్స **ఉ**కారాదేసో హోతి వా అంమ్హి విభత్తిమ్హి.

గావుం, గావం.

ఆవస్సేతి కిమత్థం? గావో తిట్ఠన్తి.

౭౭, ౧౭౨. **తతో నమం పతిమ్హా లుత్తే చ సమాసే.**

తతో గోసద్దతో నంవచనస్స **అం**ఆదేసో హోతి, **గో**ఇచ్చేతస్స **ఓ**కారస్స **అవా**దేసో హోతి **పతి**మ్హి పరే అలుత్తే చ సమాసే.

గవపతి.

అలుత్తేతి కిమత్థం? గోపతి.

చగ్గహణేన అసమాసేపి నంవచనస్స అంఆదేసో హోతి, **గో**ఇచ్చేతస్స **ఓ**కారస్స **అవా**దేసో హోతి.

గవం.

౭౮, ౩. **ఓ సరే చ.**

గోఇచ్చేతస్స **ఓ**కారస్స **అవా**దేసో హోతి సమాసే చ సరే పరే.

గవస్సకం, గవేళకం, గవాజినం.

చగ్గహణేన ఉవణ్ణఇచ్చేవమన్తానం లిఙ్గానం **ఉవఅవఉరా**దేసా హోన్తి **స్మింయో**ఇచ్చేతేసు క్వచి.

భువి, పసవో, గురవో, చతురో.

సరేతి కిమత్థం? గోధనో, గోవిన్దో.

౭౯, ౪౬. **తబ్బిపరీతూపపదే బ్యఞ్జనే చ.**

తస్స **అవ**సద్దస్స యదా ఉపపదే తిట్ఠమానస్స తస్స **ఓ**కారస్స విపరీతో హోతి బ్యఞ్జనే పరే.

ఉగ్గతే సూరియే, ఉగ్గచ్ఛతి, ఉగ్గహేత్వా.

చగ్గహణమవధారణత్థం. అవసానే, అవకిరణే, అవకిరతి.

౮౦, ౧౭౩. **గోణ నంమ్హి వా.**

సబ్బస్సేవ **గో**సద్దస్స **గోణా**దేసో హోతి వా నంమ్హి విభత్తిమ్హి.

గోణానం సత్తన్నం.

వాతి కిమత్థం?

గోనఞ్చే తరమానానం, ఉజుం గచ్ఛతి పుఙ్గవో.

సబ్బా గావీ ఉజుం యన్తి, నేత్తే ఉజుం గతే సతి.

యోగవిభాగేన అఞ్ఞత్రాపి **గోణా**దేసో హోతి. గోణభూతానం.

౮౧, ౧౭౨. **సుహినాసు చ.**

సుహినాఇచ్చేతేసు సబ్బస్స **గో**సద్దస్స **గోణా**దేసో హోతి వా.

గోణేసు, గోణేహి, గోణేభి, గోణేన.

వాతి కిమత్థం? గోసు, గోహి, గోభి, గవేన.

చగ్గహణేన స్యాదిసేసేసు పుబ్బుత్తరవచనేసుపి **గోణ గు గవయా**దేసా హోన్తి. గోణో, గోణా, గోణం, గోణే, గోణస్స, గోణమ్హా. గోణమ్హి, గున్నం, గవయేహి, గవయేభి.

౮౨, ౧౪౯. **అంమో నిగ్గహితం ఝలపేహి.**

అంవచనస్స **మ**కారస్స చ **ఝలప**ఇచ్చేతేహి నిగ్గహితం హోతి

అగ్గిం, ఇసిం, గహపతిం, దణ్డిం, మహేసిం, భిక్ఖుం, పటుం, సయమ్భుం, అభిభుం, రత్తిం, ఇత్థిం, వధుం, పుల్లిఙ్గం, పుమ్భావో, పుఙ్కోకిలో.

అంమోతి కిమత్థం? అగ్గినా, పాణినా, భిక్ఖునా, రత్తియా, ఇత్థియా, వధుయా.

ఝలపేహీతి కిమత్థం? సుఖం, దుక్ఖం.

పునారమ్భ హణం విభాసానివత్తనత్థం. అగ్గిం, పటుం, బుద్ధిం, వధుం.

౮౩, ౬౭. **సరలోపో' మాదేస పచ్చయాదిమ్హి సరలోపే తు పకతి.**

సరలోపో హోతి అమాదేసపచ్చయాదిమ్హి సర లోపే తు పకతి హోతి.

పురిసం, పురిసే, పాపం, పాపే, పాపియో, పాపిట్ఠో.

అమాదేసపచ్చయాదిమ్హీతి కి త్థం? అప్పమాదో అమతం పదం.

సరలోపేతి కిమత్థం? పురిసస్స, దణ్డినం.

తుగ్గహణమవధారణత్థం. భిక్ఖునీ, గహపతానీ.

పకతిగ్గహణసామత్థేన పున సన్ధిభావో చ హోతి. సేయ్యో, సేట్ఠో, జేయ్యో, జేట్ఠో.

౮౪, ౧౪౪. **అఘోరస్సమేకవచనయోస్వపి చ.**

అఘో సరో రస్సమాపజ్జతే ఏకవచనయోఇచ్చేతేసు.

ఇత్థిం, ఇత్థియో, ఇత్థియా. వధుం, వధుయో, వధుయా. దణ్డిం, దణ్డినో, దణ్డినా. సయమ్భుం, సయమ్భువో, సయమ్భునా.

అఘోతి కిమత్థం? కఞ్ఞం, కఞ్ఞాయో, కఞ్ఞాయ.

ఏకవచనయోస్వీతి కిమత్థం? ఇత్థీహి, సయమ్భూహి.

చగ్గహణమవధారణత్థం. నదిం, నదియో, నదియా.

అపిగ్గహణేన న రస్సమాపజ్జతే. ఇత్థీ, భిక్ఖునీ.

౮౫, ౧౩౦. **న సిస్మిమనపుంసకాని.**

సిస్మిం అనపుంసకాని లిఙ్గాని న రస్సమాపజ్జన్తే. ఇత్థీ, భిక్ఖునీ, వధూ, దణ్డీ, సయమ్భూ.

సిస్మింన్తి కిమత్థం? భోతి ఇత్థి, భోతి వధు, భో దణ్డి, భో సయమ్భు.

అనపుంసకానీతి కిమత్థం? సుఖకారి దానం, సుఖకారి సీలం, సీఘయాయి చిత్తం.

౮౬, ౨౨౭. **ఉభాదితో నమిన్నం.**

ఉభఇచ్చేవమాదితో సఙ్ఖ్యాతో **నం**వచనస్స **ఇన్నం** హోతి.

ఉభిన్నం, దువిన్నం.

ఉభాదితోతి కిమత్థం? ఉభయేసం.

౮౭, ౨౩౧. **ఇణ్ణమిణ్ణన్నం తీహి సఙ్ఖ్యాహి.**

నంవచనస్స **ఇణ్ణం ఇణ్ణన్నం** ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి తీహి సఙ్ఖ్యాహి.

తిణ్ణం, తిణ్ణన్నం.

తీహీతి కిమత్థం? ద్విన్నం.

౮౮, ౧౪౭. **యోసు కతనికారలోపేసు దీఘం.**

సబ్బే సరా **యోసు** కతనికారలోపేసు దీఘమాపజ్జన్తే.

అగ్గీ, భిక్ఖూ, రత్తీ, యాగూ, అట్ఠీ, అట్ఠీని, ఆయూ, ఆయూని, సబ్బాని, యాని, తాని, కాని, కతమాని, ఏతాని, అపూని, ఇమాని.

యోస్వీతి కిమత్థం? అగ్గి, భిక్ఖు, రత్తి, యాగు, సబ్బో, యో, సో, కో, అముకో.

కతనికారలోపేస్వీతి కిమత్థం? ఇత్థియో, వధుయో, సయమ్భువో.

పునారమ్భగ్గహణం కిమత్థం? నిచ్చదీపనత్థం. అగ్గీ, భిక్ఖూ, రత్తీ, యాని, తాని, కతమాని.

౮౯, ౮౭. **సునంహిసు చ.**

సునంహిఇచ్చేతేసు సబ్బే సరా దీఘమాపజ్జన్తే.

అగ్గీసు, అగ్గీనం, అగ్గీహి, రత్తీసు, రత్తీనం, రత్తీహి. భిక్ఖూసు, భిక్ఖూనం, భిక్ఖూహి. పురిసానం.

ఏతేస్వీతీ కిమత్థం? అగ్గినా, పాణినా, దణ్డినా.

చగ్గహణమవధారణత్థం. సుఖేత్తేసు బ్రహ్మచారిసు, ధమ్మమక్ఖాసి భగవా భిక్ఖునం దత్వా సకేహి పాణిభి.

౯౦, ౨౩౨. **పఞ్చాదీనమత్తం.**

పఞ్చాదీనం సఙ్ఖ్యానం అన్తో అత్తమాపజ్జతే **సునంహి**ఇచ్చేతేసు.

పఞ్చసు, పఞ్చన్నం, పఞ్చహి, ఛసు, ఛన్నం, ఛహి, సత్తసు, సత్తన్నం, సత్తహి, అట్ఠసు, అట్ఠన్నం, అట్ఠహి, నవసు, నవన్నం, నవహి, దససు, దసన్నం, దసహి.

పఞ్చాదీనమీతి కిమత్థం? ద్వీసు, ద్విన్నం, ద్వీహి.

అత్తమితిభావనిద్దేసో ఉభయస్సాగమనత్థం, అన్తో **ఉకారో అత్త**మాపజ్జతే. చతస్సన్నం ఇత్థీనం. తిస్సన్నం వేదనానం.

౯౧, ౧౯౪. **పతిస్సినీమ్హి.**

పతిస్సన్తో **అత్త**మాపజ్జతే ఇనీమ్హి పచ్చయే పరే.

గహపతానీ.

ఇనీమ్హీతి కిమత్థం? గహపతి.

౯౨, ౧౦౦. **న్తుస్సన్తో యోసుచ**.

న్తుపచ్చయస్స అన్తో **అత్త**మాపజ్జతే **సునంహియో**ఇచ్చేతేసు పరేసు.

గుణవన్తేసు, గుణవన్తానం, గుణవన్తేహి, గుణవన్తా, గుణవన్తే.

న్తుస్సేతి కిమత్థం? ఇసీనం.

ఏతేస్వీతి కిమత్థం? గుణవా.

చగ్గహణేన అఞ్ఞేసు వచనేసు **అత్త**ఞ్చ హోతి. గుణవన్తస్మిం, గుణవన్తేన.

అన్తగ్గహణేన న్తుపచ్చయస్స అన్తో అత్తమాపజ్జతే, **యోన**ఞ్చ ఇకారో హోతి. గుణవన్తి.

౯౩, ౧౦౯. **సబ్బస్స వా అంసేసు**.

సబ్బస్సేవ **న్తు**పచ్చయస్స అత్తం హోతి వా **అంస**ఇచ్చేతేసు.

సతిమం భిక్ఖు, సతిమన్తం భిక్ఖుం వా, బన్ధుమం రాజానం, బన్ధుమన్తం రాజానం వా, సతిమస్స భిక్ఖునో, సతిమతో భిక్ఖునో వా, బన్ధుమస్స రఞ్ఞో సుఖ్యం, బన్ధుమతో రఞ్ఞో వా సుఖ్యం దేతి.

ఏతేస్వీతి కిమత్థం? సతిమా భిక్ఖు, బన్ధుమా రాజా.

౯౪, ౧౦౨. **సిమ్హి వా.**

న్తుపచ్చయస్స అన్తస్స అత్తం హోతి వా **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

హిమవన్తో పబ్బతో.

వాతి కిమత్థం? హిమవా పబ్బతో.

౯౫, ౧౪౫. **అగ్గిస్సిని .**

అగ్గిస్సన్తస్స **ఇని** హోతి వా **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

పురతో అగ్గిని, పచ్ఛతో అగ్గిని, దక్ఖిణతో అగ్గిని, వామతో అగ్గిని.

వాతి కిమత్థం? అగ్గి.

౯౬, ౧౪౮. **యోస్వకతరస్సో ఝో.**

యోసు అకతరస్సో **ఝో** అత్తమాపజ్జతే.

అగ్గయో మునయో, ఇసయో, గహపతయో.

యోస్వీతి కిమత్థం? అగ్గీసు.

అకతరస్సోతి కిమత్థం? దణ్డినో.

ఝోతి కిమత్థం? రత్తియో.

౯౭, ౧౫౬. **వేవోసు లో చ.**

వేవోఇచ్చేతేసు అకతరస్సో **లో అ**త్తమాపజ్జతే.

భిక్ఖవే, భిక్ఖవో, హేతవే, హేతవో.

అకతరస్సోతి కిమత్థం? సయమ్భువో, వేస్సభువో, పరాభిభువో.

వేవోస్వీతి కిమత్థం? హేతునా, కేతునా, సేతునా.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౯౮, ౧౮౬. **మాతులాదీనమానత్తమీకారే.**

మాతులఇచ్చేవమాదీనం అన్తో **ఆనత్త**మాపజ్జతే **ఈ**కారే పచ్చయే పరే.

మాతులానీ , అయ్యకానీ, వరుణానీ.

ఈకారేతి కిమత్థం? భిక్ఖునీ, రాజినీ, జాలినీ, గహపతానీ.

అనత్తగ్గహణేన నదీఇచ్చేతస్స **దీ**సద్దస్స **జ్జో జ్జా** ఆదేసా హోన్తి సహ విభత్తియా **యోనాస**ఇచ్చేతేసు. నజ్జో సన్దన్తి, నజ్జా కతం తరఙ్గం, నజ్జా నేరఞ్జరాయ తీరే.

౯౯, ౮౧. **స్మాహిస్మింనంమ్హాభిమ్హివా.**

సబ్బతో లిఙ్గతో **స్మాహిస్మిం** ఇచ్చేతేసం **మ్హాభిమ్హి**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి వా యథాసఙ్ఖ్యం.

పురిసమ్హా, పురిసస్మా, పురిసేభి, పురిసేహి, పురిసమ్హి, పురిసస్మిం.

స్మాహిస్మింనమితి కిమత్థం? వణ్ణవన్తం అగన్ధకం విరుళ్హపుప్ఫం, మహన్తం ఛత్తం మహాఛత్తం, మహన్తం ధజం మహాధజం.

౧౦౦, ౨౧౪. **న తిమేహి కతాకారేహి.**

త ఇమఇచ్చేతేహి కతాకారేహి **స్మాస్మిం నంమ్హామ్హి**ఇచ్చేతే ఆదేసా నేవ హోన్తి.

అస్మా ఠానా భయం ఉప్పజ్జతి, అస్మిం ఠానే భయం తిట్ఠతి, అస్మా, అస్మిం.

కతాకారేహీతి కిమత్థం? తమ్హా, తమ్హి, ఇమమ్హా, ఇమమ్హి.

౧౦౧, ౮౦. **సుహిస్వకారో ఏ.**

సుహిఇచ్చేతేసు అకారో ఏత్తమాపజ్జతే.

సబ్బేసు, యేసు, తేసు, కేసు, పురిసేసు, ఇమేసు, కుసలేసు, తుమ్హేసు, అమ్హేసు, సబ్బేహి, యేహి, తేహి, కేహి, పురిసేహి, ఇమేహి, కుసలేహి, తుమ్హేహి, అమ్హేహి.

౧౦౨, ౨౦౨. **సబ్బనామానం నంమ్హి చ.**

సబ్బేసం సబ్బనామానం అన్తో అకారో ఏత్తమాపజ్జతే నంమ్హి విభత్తిమ్హి.

సబ్బేసం, సబ్బేసానం, యేసం, యేసానం, తేసం, తేసానం, ఇమేసం, ఇమేసానం, కేసం, కేసానం, ఇతరేసం, ఇతరేసానం, కతమేసం, కతమేసానం. **సబ్బనామాన**మితి కిమత్థం? బుద్ధానం భగవన్తానం ఆచిణ్ణసమాచిణ్ణో.

అకారోతి కిమత్థం? అమూసం, అమూసానం.

నంమ్హీతి కిమత్థం? సబ్బే, ఇమే.

చగ్గహణ మనుకడ్ఢనత్థం.

౧౦౩, ౭౯. **అతో నేన**.

తస్మా **అ**కారతో **నా**వచనస్స **ఏనా**దేసో హోతి.

సబ్బేన, యేన, తేన, కేన, అనేన, పురిసేన, రూపేన.

అతోతి కిమత్థం? మునినా, అమునా, భిక్ఖునా.

నాతి కిమత్థం? తస్మా.

౧౦౪, ౬౬. **సో**.

తస్మా **అ**కారతో **సి**వచనస్స **ఓ**కారాదేసో హోతి.

సబ్బో, యో, సో, కో, అముకో, పురిసో.

సీతి కిమత్థం? పురిసానం.

అతోతి కిమత్థం? సయమ్భూ.

౧౦౫, ౦. **సో వా**.

తస్మా **అ**కారతో **నా**వచనస్స **సో**ఆదేసో హోతి వా.

అత్థసో ధమ్మం జానాతి, బ్యఞ్జనసో అత్థం జానాతి, అక్ఖరసో, సుత్తసో, పదసో, యససో. ఉపాయసో, సబ్బసో, థామసో, ఠానసో.

వాతి కిమత్థం? పాదేన వా పాదారహేన వా అతిరేకపాదేన వా యో భిక్ఖు థేయ్యచిత్తేన పరస్స భణ్డం గణ్హాతి, సో భిక్ఖు పారాజికో హోతి అసంవాసో.

౧౦౬, ౩౧౩. **దీఘోరేహి**.

దీఘఓరఇచ్చేతేహి **స్మా**వచనస్స **సో**ఆదేసో హోతి వా.

దీఘసో, ఓరసో, దీఘమ్హా, ఓరమ్హా.

దీఘోరేహీతి కిమత్థం? సరమ్హా, వచనమ్హా.

౧౦౭, ౬౯. **సబ్బయోనీనమాఏ**.

తస్మా **అకారతో** సబ్బేసం **యోనీనంఆఏ** ఆదేసా హోన్తి వా యథాసఙ్ఖ్యం.

పురిసా, పురిసే, రూపా, రూపే.

వాతి కిమత్థం? అగ్గయో, మునయో, ఇసయో.

యోనీనన్తి కిమత్థం? పురిసస్స, రూపస్స.

అకారతోతి కిమత్థం? దణ్డినో, అట్ఠీని, అగ్గీ పజ్జలన్తి, మునీ చరన్తి.

౧౦౮, ౯౦. **స్మాస్మింనంవా.**

తస్మా **అకారతో** సబ్బేసం **స్మాస్మిం**ఇచ్చేతేసం **ఆ ఏ** ఆదేసా హోన్తి వా యథాసఙ్ఖ్యం.

పురిసా , పురిసస్మా, పురిసే, పురిసస్మిం.

అకారతోతి కిమత్థం? దణ్డినా, దణ్డిస్మిం, భిక్ఖునా, భిక్ఖుస్మిం.

౧౦౯, ౩౦౪. **ఆయ చతుత్థేకవచనస్సతు**.

తస్మా **అకారతో** చతుత్థేకవచనస్స **ఆయా**దేసో హోతి వా.

అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం బుద్ధో లోకే ఉప్పజ్జతి.

అతోతి కిమత్థం? ఇసిస్స.

చతుత్థీతి కిమత్థం? పురిసస్స ముఖం.

ఏకవచనస్సేతి కిమత్థం? పురిసానం దదాతి.

వాతి కిమత్థం? దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా.

తుగ్గహణేనత్థఞ్చ హోతి. అత్థత్థం, హితత్థం, సుఖత్థం.

౧౧౦, ౨౦౧. **తయో నేవ చ సబ్బనామేహి**.

తేహి సబ్బనామేహి **అకారన్తేహి స్మాస్మిం స**ఇచ్చేతేసం తయో **ఆ ఏ ఆయా**దేసా నేవ హోన్తి.

సబ్బస్మా , సబ్బస్మిం, సబ్బస్స. యస్మా, యస్మిం, యస్స. తస్మా, తస్మిం, తస్స. కస్మా, కస్మిం, కస్స. ఇమస్మా, ఇమస్మిం, ఇమస్స.

సబ్బనామేహీతి కిమత్థం? పాపా, పాపే, పాపాయ.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౧౧౧, ౧౭౯. **ఘతో నాదీనం**.

తస్మా **ఘతో నాదీన**మేకవచనానం విభత్తిగణానం **ఆయా**దేసో హోతి.

కఞ్ఞాయ కతం కమ్మం, కఞ్ఞాయ దీయతే, కఞ్ఞాయ నిస్సటం వత్థం. కఞ్ఞాయ పరిగ్గహో, కఞ్ఞాయ పతిట్ఠితం సీలం.

ఘతోతి కిమత్థం? రత్తియా, ఇత్థియా, ధేనుయా, వధుయా.

నాదీనమితి కిమత్థం? కఞ్ఞం పస్సతి, విజ్జం, వీణం, గఙ్గం.

ఏకవచనానమితి కిమత్థం? సబ్బాసు, యాసు, తాసు, కాసు, ఇమాసు, పభాసు.

౧౧౨, ౧౮౩. **పతో యా**.

తస్మా **పతో నా**దీనమేకవచనానం విభత్తిగణానం **యా**ఆదేసో హోతి.

రత్తియా , ఇత్థియా, దేవియా, ధేనుయా, యాగుయా, వధుయా.

నాదీనమితి కిమత్థం? రత్తీ, రత్తిం, ఇత్థీ, ఇత్థిం.

పతోతి కిమత్థం? కఞ్ఞాయ, వీణాయ, గఙ్గాయ, పభాయ, సోభాయ.

ఏకవచనానమితి కిమత్థం? రత్తీనం, ఇత్థీనం.

౧౧౩, ౧౩౨. **సఖతో గస్సే వా**.

తస్మా **సఖ**తో గస్స **అ**కార **ఆ**కార **ఇ**కార **ఈ**కార **ఏ**కారాదేసా హోన్తి వా.

భో సఖ, భో సఖా, భో సఖి, భో సఖీ, భో సఖే.

౧౧౪, ౧౭౮. **ఘతే చ**.

తస్మా **ఘ**తో గస్స **ఏ**కారాదేసో హోతి.

భోతి అయ్యే, భోతి కఞ్ఞే, భోతి ఖరాదియే.

చగ్గహణమవధారణత్థం, సన్నిట్ఠానం.

౧౧౫, ౧౮౧. **న అమ్మాదితో**.

తతో **అమ్మా**దితో గస్స ఏకారత్తం న హోతి.

భోతి అమ్మా, భోతి అన్నా, భోతి అమ్బా, భోతి తాతా.

అమ్మాదితోతి కిమత్థం? భోతి కఞ్ఞే.

౧౧౬, ౧౫౭. **అకతరస్మా లతో య్వాలపనస్స వేవో**.

తస్మా అకతరస్మా లతో **య్వా**లపనస్స **వేవో**ఆదేసా హోన్తి.

భిక్ఖవే, భిక్ఖవో, హేతవే, హేతవో.

అకతరస్మాతి కిమత్థం? సయమ్భువో.

లతోతి కిమత్థం? నాగియో, ధేనుయో, యాగుయో.

ఆలపనస్సేతి కిమత్థం? తే హేతవో, తే భిక్ఖవో.

౧౧౭, ౧౨౪. **ఝలతో సస్సనో వా**.

తస్మా **ఝల**తో సస్స విభత్తిస్స **నో** ఆదేసో హోతి వా.

అగ్గినో, అగ్గిస్స, సఖినో, సఖిస్స, దణ్డినో, దణ్డిస్స, భిక్ఖునో, భిక్ఖుస్స, సయమ్భునో, సయమ్భుస్స.

సస్సేతి కిమత్థం? ఇసినా, భిక్ఖునా.

ఝలతోతి కిమత్థం? పురిసస్స.

౧౧౮, ౧౪౬. **ఘపతో చ యోనం లోపో**.

తేహి **ఘపఝల**ఇచ్చేతేహి **యోనం** లోపో హోతి వా.

కఞ్ఞా, కఞ్ఞాయో. రత్తీ, రత్తియో, ఇత్థీ, ఇత్థియో, యాగూ, యాగుయో, వధూ, వధుయో. అగ్గీ, అగ్గయో. భిక్ఖూ, భిక్ఖవో. సయమ్భూ, సయమ్భువో. అట్ఠీ, అట్ఠీని, ఆయూ, ఆయూని.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౧౧౯, ౧౫౫. **లతో వోకారో చ**.

తస్మా లతో **యోనం వో**కారో హోతి వా.

భిక్ఖవో, భిక్ఖూ, సయమ్భువో, సయమ్భూ.

కారగ్గహణం కిమత్థం? **యోనం నో** చ హోతి. జన్తునో.

చగ్గహణమవధారణత్థం, అమూ పురిసా తిట్ఠన్తి, అమూ పురిసే పస్సథ.

ఇతి నామకప్పే పఠమో కణ్డో.

దుతియకణ్డ

౧౨౦, ౨౪౩. **అమ్హస్స మమం సవిభత్తిస్స సే.**

సబ్బస్సేవ **అమ్హ**సద్దస్స సవిభత్తిస్స **మమం** ఆదేసో హోతి **సే** విభత్తిమ్హి.

మమం దీయతే పురిసేన, మమం పరిగ్గహో.

౧౨౧, ౨౩౩. **మయం యోమ్హి పఠమే**.

సబ్బస్సేవ **అమ్హ**సద్దస్స సవిభత్తిస్స **మయం**ఆదేసో హోతి **యోమ్హి** పఠమే.

మయం గచ్ఛామ, మయం దేమ.

అమ్హస్సేతి కిమత్థం? పురిసా తిట్ఠన్తి.

యోమ్హీతి కిమత్థం? అహం గచ్ఛామి.

పఠమేతి కిమత్థం? అమ్హాకం పస్ససి త్వం.

౧౨౨, ౯౯. **న్తుస్స న్తో**.

సబ్బస్సేవ న్తుపచ్చయస్స సవిభత్తిస్స **న్తో**ఆదేసో హోతి **యోమ్హి** పఠమే.

గుణవన్తో తిట్ఠన్తి.

న్తుస్సేతి కిమత్థం? సబ్బే సత్తా గచ్ఛన్తి.

పఠమేతి కిమత్థం? గుణవన్తే పస్సన్తి జనా.

౧౨౩, ౧౦౩. **న్తస్స సే వా**.

సబ్బస్సేవ **న్తు**పచ్చయస్స సవిభత్తిస్స **న్తస్సా**దేసో హోతి వా **సే** విభత్తిమ్హి.

సీలవ**న్త**స్స ఝాయినో, సీలవతో ఝాయినో వా.

సేతి కిమత్థం? సీలవా తిట్ఠతి.

౧౨౪, ౯౮. **ఆ సిమ్హి**.

సబ్బస్సేవ**న్తు**పచ్చయస్స సవిభత్తిస్స **ఆ**ఆదేసో హోతి **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

గుణవా, పఞ్ఞవా, సీలవా, బలవా, ధనవా, మతిమా, సతిమా, ధితిమా.

న్తుస్సేతి కిమత్థం? పురిసో తిట్ఠతి.

సిమ్హీతి కిమత్థం? సీలవన్తో తిట్ఠన్తి.

౧౨౫, ౯౯. **అం నపుంసకే**.

సబ్బస్సేవ **న్తు**పచ్చయస్స సవిభత్తిస్స **అం**ఆదేసో హోతి **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి నపుంసకే వత్తమానస్స.

గుణవం చిత్తం తిట్ఠతి, రుచిమం పుప్ఫం విరోచతి.

సిమ్హీతి కిమత్థం? వణ్ణవన్తం అగన్ధకం విరూళ్హపుప్ఫం పస్ససి త్వం.

౧౨౬, ౧౦౧. **అవణ్ణా చ గే**.

సబ్బస్సేవ **న్తు**పచ్చయస్స సవిభత్తిస్స **అం అవణ్ణా** చ హోన్తి **గే** పరే.

భో గుణవం, భో గుణవ, భో గుణవా.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౧౨౭, ౧౦౨. **తో తి తా స స్మిం నాసు**.

సబ్బస్సేవ **న్తు**పచ్చయస్స సవిభత్తిస్స **తోతితా**ఆదేసా హోన్తి వా **సస్మిం నా**ఇచ్చేతేసు యథాసఙ్ఖ్యం.

గుణవతో, గుణవన్తస్స, గుణవతి, గుణవన్తస్మిం, గుణవతా, గుణవన్తేన, సతిమతో, సతిమన్తస్స, సతిమతి, సతిమన్తస్మిం, సతిమతా, సతిమన్తేన.

ఏతేస్వేతి కిమత్థం? గుణవా. సతిమా.

౧౨౮, ౧౦౪. **నంమ్హి తం వా.**

సబ్బస్సేవ **న్తు**పచ్చయస్స సవిభత్తిస్స **తం**ఆదేసో హోతి వా నంమ్హి విభత్తిమ్హి.

గుణవతం, గుణవన్తానం, సతిమతం, సతిమన్తానం.

నంమ్హీతి కిమత్థం? గుణవన్తో తిట్ఠన్తి, సతిమన్తో తిట్ఠన్తి.

౧౨౯, ౨౨౨. **ఇమస్సిదమంసిసు నపుంసకే.**

సబ్బస్సేవ **ఇమ**సద్దస్స సవిభత్తిస్స **ఇదం**ఆదేసో హోతి వా **అంసి**సు నపుంసకే వత్తమానస్స.

ఇదం చిత్తం పస్ససి, ఇదం చిత్తం తిట్ఠతి, ఇమం చిత్తం పస్ససి. ఇమం చిత్తం తిట్ఠతి.

నపుంసకేతి కిమత్థం? ఇమం పురిసం పస్ససి. అయం పురిసో తిట్ఠతి.

౧౩౦, ౨౨౫. **అముస్సాదుం.**

సబ్బస్సేవ **అము**సద్దస్స సవిభత్తిస్స **అదుం**ఆదేసో హోతి **అంసి**సు నపుంసకే వత్తమానస్స.

అదుం పుప్ఫం పస్ససి, అదుం పుప్ఫం విరోచతి.

నపుంసకేతి కిమత్థం? అముం రాజానం పస్ససి, అసు రాజా తిట్ఠతి.

౧౩౧, ౦. **ఇత్థిపుమనపుంసకసఙ్ఖ్యం.**

"ఇత్థిపుమనపుంసకసఙ్ఖ్యం" ఇచ్చేతం అధికారత్థం వేదితబ్బం.

౧౩౨, ౨౨౮. **యోసు ద్విన్నం ద్వే చ.**

ద్విన్నం సఙ్ఖ్యానం ఇత్థిపుమనపుంసకే వత్తమానానం సవిభత్తీనం **ద్వే** హోతి **యో**ఇచ్చేతేసు.

ద్వే ఇత్థియో, ద్వే ధమ్మా. ద్వే రూపాని.

యోస్వీతి కిమత్థం? ద్వీసు.

చగ్గహణేన దువే ద్వయ ఉభ ఉభయ దువి చ హోన్తి **యోనాఅన**మిచ్చేతేసు. దువే సమణా. దువే బ్రాహ్మణా , దువే జనా, ద్వయేన, ద్వయం, ఉభిన్నం, ఉభయేసం దువిన్నం.

౧౩౩, ౨౩౦. **తి చతున్నం తిస్సో చతస్సో తయో చత్తారో తీణి చత్తారి.**

తిచతున్నం సఙ్ఖ్యానం ఇత్థిపుమనపుంసకే వత్తమానానం సవిభత్తీనం **తిస్సో చతస్సో తయో చత్తారో తీణి చత్తారి**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **యోఇచ్చేతేసు.**

తిస్సో వేదనా చతస్సో దిసా, తయో జనా, జనే, చత్తారో పురిసా, పురిసే, తీణి ఆయతనాని, చత్తారి అరియసచ్చాని.

యోస్వీతి కిమత్థం? తీసు, చతూసు.

౧౩౪, ౨౦౧. **పఞ్చాదీనమకారో.**

పఞ్చాదీనం సఙ్ఖ్యానం ఇత్థిపుమనపుంసకే వత్తమానానం సవిభత్తిస్స అన్తస్స సరస్స **అకారో** హోతి **యోఇచ్చేతేసు.**

పఞ్చ, పఞ్చ, ఛ, ఛ, సత్త, సత్త, అట్ఠ, అట్ఠ, నవ, నవ, దస, దస.

పఞ్చాదీనమితి కిమత్థం? ద్వే, తయో.

౧౩౫, ౧౧౮. **రాజస్స రఞ్ఞో రాజినో సే.**

సబ్బస్సేవ **రాజ**సద్దస్స సవిభత్తిస్స **రఞ్ఞో రాజినో**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి **సే** విభత్తిమ్హి.

రఞ్ఞో, రాజినో.

సేతి కిమత్థం? రఞ్ఞా.

౧౩౬, ౧౧౯. **రఞ్ఞం నంమ్హి వా.**

సబ్బస్సేవ **రాజ**సద్దస్స సవిభత్తిస్స **రఞ్ఞం**ఆదేసో హోతి వా **నంమ్హి** విభత్తిమ్హి.

రఞ్ఞం, రాజూనం ఇదం రట్ఠం.

౧౩౭, ౧౧౬. **నామ్హిరఞ్ఞా వా.**

సబ్బస్సేవ **రాజ**సద్దస్స సవిభత్తిస్స **రఞ్ఞా**ఆదేసో హోతి వా **నామ్హి** విభత్తిమ్హి.

తేన రఞ్ఞా కతం. రాజేన వా కతం.

నామ్హీతి కిమత్థం? రఞ్ఞో సన్తకం.

౧౩౮, ౧౨౧. **స్మింమ్హి రఞ్ఞే రాజిని.**

సబ్బస్సేవ **రాజ**సద్దస్స సవిభత్తిస్స **రఞ్ఞేరాజిని**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి **స్మింమ్హి**విభత్తిమ్హి.

రఞ్ఞో, రాజిని సీలం తిట్ఠతి.

౧౩౯, ౨౪౭. తుమ్హాకం తయిమయి.

సబ్బేసం **తుమ్హ అమ్హ** సద్దానం సవిభత్తీనం **తయి మయి**ఇచ్చేతే ఆదేసో హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **స్మింమ్హి** విభత్తిమ్హి.

తయి, మయి.

స్మింమ్హీతి కిమత్థం? త్వం భవసి, అహం భవామి.

౧౪౦, ౨౩౨. త్వమహం సిమ్హి చ.

సబ్బేసం **తుమ్హ అమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం **త్వం అహం**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

త్వం, అహం.

సిమ్హీతి కిమత్థం? తయి, మయి.

చగ్గహణేన తువం చ హోతి. తువం సత్థా.

౧౪౧, ౨౪౧. తవ మమసే.

సబ్బేసం **తుమ్హ అమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం **తవమమ**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **సే** విభత్తిమ్హి.

తవ, మమ.

సేతి కిమత్థం? తయి, మయి.

౧౪౨, ౨౪౨. తుయ్హం మయ్హఞ్చ.

సబ్బేసం **తుమ్హ అమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం **తుయ్హం మయ్హం**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **సే** విభత్తిమ్హి.

తుయ్హం, మయ్హం ధనం దీయతే.

సేతి కిమత్థం? తయా, మయా.

౧౪౩, ౨౩౭. తం మమంమ్హి.

సబ్బేసం **తుమ్హ అమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం **తం మ**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **అంమ్హి** విభత్తిమ్హి.

తం, మం.

అంమ్హీతి కిమత్థం? తయా మయా.

౧౪౪, ౨౩౪. తవం మమఞ్చ నవా.

సబ్బేసం **తుమ్హ అమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం **తవం మమం**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి నవా యథాసఙ్ఖ్యం **అంమ్హి** విభత్తిమ్హి.

తవం, మమం పస్సతి.

నవాతి కిమత్థం? తం, మం పస్సతి.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౧౪౫, ౨౩౮. నామ్హి తయా మయా.

సబ్బేసం **తుమ్హ అమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం **తయా మయా**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **నామ్హి** విభత్తిమ్హి.

తయా , మయా కతం.

నామ్హీతి కిమత్థం? తుమ్హేహి, అమ్హేహి.

౧౪౬, ౨౩౬. తుమ్హస్స తువం త్వమంమ్హి.

సబ్బస్స **తుమ్హ**సద్దస్స సవిభత్తిస్స **తువం త్వం** ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి అంమ్హి విభత్తిమ్హి.

కలిఙ్గరస్స తువం మఞ్ఞే, కట్ఠస్స త్వం మఞ్ఞే.

౧౪౭, ౨౪౬. పదతో దుతియా చతుత్థీ ఛట్ఠీసు వోనో.

సబ్బేసం **తుమ్హఅమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం యదా పదస్మా పరేసం **వో నో**ఆదేసా హోన్తి నవా యథాసఙ్ఖ్యం **దుతియా చతుత్థీఛట్ఠీ**ఇచ్చేతేసు బహువచనేసు.

పహాయ వో భిక్ఖవే గమిస్సామి, మా నో అజ్జ వికన్తింసు, రఞ్ఞో సూదా మహానసే, ఏవం **దుతియత్థే**.

ధమ్మం వో భిక్ఖవే దేసేస్సామి, సంవిభజేథ నో రజ్జేన, ఏవం **చతుత్థ్యత్థే**.

తుట్ఠోస్మి వో భిక్ఖవే పకతియా, సత్థా నో భగవా అనుప్పత్తో, ఏవం **ఛట్ఠ్యత్థే**.

నవాతి కిమత్థం? ఏసో అమ్హాకం సత్థా.

తుమ్హమ్హాకమితి కిమత్థం? ఏతే ఇసయో పస్ససి.

పదతోతి కిమత్థం? తుమ్హాకం సత్థా.

ఏతేస్వేతి కిమత్థం? గచ్ఛథ తుమ్హే.

౧౪౮, ౨౪౭. **తేమేకవచనేసు చ.**

సబ్బేసం **తుమ్హ అమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం యదా పదస్మా పరేసం **తే మే** ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **చతుత్థీఛట్ఠీ**ఇచ్చేతేసు ఏకవచనేసు.

దదామి తే గామవరాని పఞ్చ, దదాహి మే గామవరం, ఇదం తే రట్ఠం, అయం మే పుత్తో.

పదతోతి కిమత్థం? తవ ఞాతి, మమ ఞాతి.

౧౪౯, ౧౪౮. **న అంమ్హి.**

సబ్బేసం **తుమ్హ అమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం యదా పదస్మా పరేసం **తే మే**ఆదేసా న హోన్తి **అంమ్హి** విభత్తిమ్హి.

పస్సేయ్య తం వస్ససతం అరోగం, నో మం బ్రవీతి.

౧౫౦, ౨౪౯. **వా తతియే చ.**

సబ్బేసం **తుమ్హఅమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం యదా పదస్మా పరేసం **తేమే**ఆదేసా హోన్తి వా యథాసఙ్ఖ్యం తతియేకవచనే పరే.

కతం తే పాపం, కతం మే పాపం, కతం తయా పాపం, కతం మయా పాపం.

పదతోతి కిమత్థం? తయా కతం, మయా కతం.

౧౫౧, ౨౫౦. **బహువచనేసు వోనో.**

సబ్బేసం **తుమ్హఅమ్హ**సద్దానం సవిభత్తీనం యదా పదస్మా పరేసం **వోనో**ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం తతియాబహువచనేసు పరేసు.

కతం వో కమ్మం, కతం నో కమ్మం.

పదతోతి కిమత్థం? తుమ్హేహి కతం, అమ్హేహి కతం.

బహువచనగ్గహణేన యోమ్హి పఠమే **వో నో**ఆదేసా హోన్తి. గామం వో గచ్ఛేయ్యాథ, గామం నో గచ్ఛేయ్యామ.

౧౫౨, ౨౩౬. **పుమన్తస్సా సిమ్హి.**

పుమఇచ్చేవమన్తస్స సవిభత్తిస్స **ఆ**ఆదేసో హోతి **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

పుమా తిట్ఠతి.

సిమ్హీతి కిమత్థం? పుమానో తిట్ఠన్తి.

అన్తగ్గహణేన మఘవ యువఇచ్చేవమాదీనమన్తస్ససవిభత్తిస్స **ఆ**ఆదేసో హోతి. మఘవా, యువా.

౧౨౩, ౧౩౮. **అమాలపనేకవచనే**.

పుమఇచ్చేవమన్తస్స సవిభత్తిస్స **అం**ఆదేసో హోతి ఆలపనేకవచనే పరే.

హే పుమం.

ఆలపనేతి కిమత్థం? పుమా.

ఏకవచనేతి కిమత్థం? హే పుమానో.

౧౨౪, ౦. **సమాసే చ విభాసా**.

పుమఇచ్చేవమన్తస్స సమాసే చ అంఆదేసో హోతి విభాసా సమాసే కతే.

ఇత్థీ చ పుమా చ నపుంసకం చ ఇత్థిపుమనపుంసకాని. ఇత్థిపుమనపుంసకానం సమూహో ఇత్థిపుమనపుంసకసమూహో.

విభాసాతి కిమత్థం? ఇత్థిపుమనపుంసకాని.

౧౨౫, ౧౩౭. **యోస్వానో** .

పుమఇచ్చేవమన్తస్స సవిభత్తిస్స **ఆనో**ఆదేసో హోతి **యోసు** విభత్తీసు.

పుమానో, హే పుమానో.

యోస్వీతి కిమత్థం? పుమా.

౧౨౬, ౧౪౨. **ఆనే స్మింమ్హి వా**.

పుమఇచ్చేవమన్తస్స సవిభత్తిస్స **ఆనే** ఆదేసో హోతి వా **స్మింమ్హి** విభత్తిమ్హి.

పుమానే, పుమే వా.

౧౩౭, ౧౪౦. **హివిభత్తిమ్హి చ.**

పుమఇచ్చేవమన్తస్స **హి**విభత్తిమ్హి చ **ఆనే**ఆదేసో హోతి.

పుమానేహి, పుమానేభి.

పున **విభత్తిగ్గహణం** కిమత్థం? **సవిభత్తి**గ్గహణనివత్తనత్థం. పుమానేహి.

చగ్గహణేన మఘవ యువఇచ్చేవమాదీనమన్తస్స **ఆన**ఆదేసో హోతి **సి యో అంయో** ఇచ్చేతేసు విభత్తీసు, **పుమకమ్మథామన్త**స్స **చు**కారో హోతి **సస్మా** సు విభత్తీసు. మఘవానో, మఘవానా. మఘవానం, మఘవానే . యువానో, యువానా, యువానం, యువానే, పుమునో, పుమునా. కమ్మునో, కమ్మునా, థామునో, థామునా.

౧౩౮, ౧౪౩. **సుస్మిమా వా.**

పుమఇచ్చేవమన్తస్స **సు**ఇచ్చేతస్మింవిభత్తిమ్హి **ఆ**ఆదేసో హోతి వా.

పుమాసు, పుమేసు వా.

౧౩౯, ౧౩౯. **ఉనామ్హి చ.**

పుమఇచ్చేవమన్తస్స **ఆఉ**ఆదేసా హోన్తి వా **నామ్హి** విభత్తిమ్హి.

పుమానా, పుమునా, పుమేన వా.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౧౪౦, ౧౬౭. **అ కమ్మన్తస్స చ.**

కమ్మఇచ్చేవమన్తస్స చ **ఉఅ** ఆదేసా హోన్తి వా **నామ్హి** విభత్తిమ్హి.

కమ్మునా, కమ్మనా, కమ్మేన వా.

చగ్గహణేన మఘవయువఇచ్చేవమన్తస్స **ఆ**ఆదే సో హోతి క్వచి **నాసు**ఇచ్చేతేసు విభత్తీసు. మఘవానా, మఘవాసు, మఘవేసు, మఘవేన వా. యువానా, యువాసు, యువేసు, యువేన వా.

ఇతి నామకప్పే దుతియో కణ్డో.

తతియకణ్డ

౧౬౧, ౨౪౪. **తుమ్హ’మ్హేహి నమాకం.**

తేహి **తుమ్హఅమ్హేహి** నంవచనస్స **ఆకం** హోతి.

తుమ్హాకం, అమ్హాకం.

నమితి కిమత్థం? తుమ్హేహి, అమ్హేహి.

౧౬౨, ౨౩౭. వా య్వప్పఠమో.

తేహి **తుమ్హఅమ్హేహి యో** అప్పఠమో **ఆకం**హోతి వా.

తుమ్హాకం పస్సామి, తుమ్హే పస్సామి వా. అమ్హాకం పస్ససి, అమ్హే పస్ససి వా.

యోతి కిమత్థం? తుమ్హేహి, అమ్హేహి.

అప్పఠమోతి కిమత్థం? గచ్ఛథ తుమ్హే, గచ్ఛామ మయం.

వాతివికప్పనత్థేన యోనం అం ఆనం హోన్తి. తుమ్హం తుమ్హానం. అమ్హం, అమ్హానం.

౧౬౩, ౨౪౦. సస్సం.

తేహి **తుమ్హఅమ్హేహి** సస్స విభత్తిస్స **అం** ఆదేసో హోతి వా.

తుమ్హం దీయతే, తవ దీయతే. తుమ్హం పరిగ్గహో, తవ పరిగ్గహో. అమ్హం దీయతే, మమ దీయతే. అమ్హం పరిగ్గహో, మమ పరిగ్గహో.

సస్సేతి కిమత్థం? తుమ్హేసు, అమ్హేసు.

౧౬౪, ౨౦౦. సబ్బనామ'కారతే పఠమో.

సబ్బేసం సబ్బనామానం **అకారతో యో** పఠమో **ఏత్త**మాపజ్జతే.

సబ్బే, యే, తే, కే, తుమ్హే, అమ్హే, ఇమే.

సబ్బనామాతి కిమత్థం? దేవా, అసురా, నాగా, గన్ధబ్బా, మనుస్సా.

అకారతోతి కిమత్థం? అమూ పురిసా తిట్ఠన్తి.

యోతి కిమత్థం? సబ్బో, యో, సో, కో, అయం.

పఠమగ్గహణం ఉత్తరసుత్తత్థం.

౧౬౫, ౨౦౮. ద్వన్దట్ఠా వా.

తస్మా సబ్బనామ’కారతో ద్వన్దట్ఠా **యో** పఠమో **ఏత్త**మాపజ్జతే వా.

కతరకతమే, కతరకతమా వా.

సబ్బనామాతి కిమత్థం? దేవాసురనాగ గన్ధబ్బమనుస్సా.

ద్వన్దట్ఠాతి కిమత్థం తే, సబ్బే.

౧౬౬, ౨౦౯. నాఞ్ఞం సబ్బనామికం.

సబ్బనామికానం ద్వన్దట్ఠే నాఞ్ఞం కారియం హోతి,

పుబ్బాపరానం, పుబ్బుత్తరానం, అధరుత్తరానం.

౧౬౭, ౨౧౦. బహుబ్బీహిమ్హి చ.

బహుబ్బీహిమ్హి చ సమాసే సబ్బనామవిధానఞ్చ నాఞ్ఞం కారియం హోతి.

పియపుబ్బాయ, పియపుబ్బానం, పియపుబ్బే, పియపుబ్బస్స.

చేతి కిమత్థం? సబ్బనామవిధానం హోతి, దక్ఖిణ పుబ్బస్సం, దక్ఖిణపుబ్బస్సా, ఉత్తరపుబ్బస్సం, ఉత్తరపుబ్బస్సా.

౧౬౮, ౨౦౩. సబ్బతో నం సం సానం.

సబ్బతో సబ్బనామతో నంవచనస్స **సంసానం**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి.

సబ్బేసం, సబ్బేసానం, సబ్బాసం, సబ్బాసానం. యేసం, యేసానం, యాసం, యాసానం. తేసం, తేసానం, తాసం, తాసానం. కేసం, కేసానం, కాసం, కాసానం. ఇమేసం, ఇమేసానం, ఇమాసం, ఇమాసానం. అమూసం, అమూసానం.

నమితి కిమత్థం? సబ్బస్స, యస్స, తస్స, కస్స. ఏవం సబ్బత్థ.

౧౬౯, ౧౧౭. రాజస్స రాజు సునంహిసు చ.

సబ్బస్సేవ **రాజ**సద్దస్స **రాజు**ఆదేసో హోతి **సునంహి**ఇచ్చేతేసు.

రాజూసు, రాజూనం, రాజూహి, రాజూభి.

సునంహిసూతి కిమత్థం? రాజా.

చగ్గహణమవధారణత్థం. రాజేసు, రాజానం, రాజేహి రాజేభి.

౧౭౦, ౨౨౦. సబ్బస్సిమస్సే వా.

సబ్బస్సేవ **ఇమ**సద్దస్స **ఏ**కారో హోతి వా **సునంహి**ఇచ్చేతేసు.

ఏసు, ఇమేసు, ఏసం, ఇమేసం, ఏహి, ఏభి, ఇమేహి, ఇమేభి.

ఇమస్సేతి కిమత్థం? ఏతేసు, ఏతేసం, ఏతేహి, ఏతేభి.

౧౭౧, ౨౧౯. అనిమి నామ్హి చ.

ఇమసద్దస్స సబ్బస్సేవ **అన ఇమి**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి నామ్హి విభత్తిమ్హి.

అనేన ధమ్మదానేన. సుఖితా హోతు సా పజా.

ఇమినా బుద్ధపూజేన, పత్వాన అమతం పదం.

నామ్హీతి కిమత్థం? ఇమేసు, ఇమేసం, ఇమేహి, ఇమేభి.

౧౭౨, ౨౧౮. అనపుంసకస్సా యం సిమ్హి.

ఇమసద్దస్స సబ్బస్సేవ అనపుంసకస్స **అయం**ఆదేసో హోతి **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

అయం పురిసో, అయం ఇత్థీ.

అనపుంసకస్సేతి కిమత్థం? ఇదం చిత్తం తిట్ఠతి.

సిమ్హీతి కిమత్థం? ఇమం పురిసం పస్ససి త్వం.

౧౭౩, ౨౨౩. అముస్స మో సం.

అముసద్దస్స అనపుంసకస్స **మ**కారో సకారమాపజ్జతే వా **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

అసు రాజా, అసు ఇత్థీ, అముకో రాజా, అముకా ఇత్థీ.

అనపుంసకస్సేతి కిమత్థం? అదుం పుప్ఫం విరోచతి.

అముస్సేతి కిమత్థం? అయం పురిసో తిట్ఠతి.

సిమ్హీతి కిమత్థం? అమ్హుం పురిసం పస్ససి.

౧౭౪, ౨౧౧. **ఏతతేసం తో.**

ఏత తఇచ్చేతేసం అనపుంసకానం **తకారో సకార**మాపజ్జతే **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

ఏసో పురిసో, ఏసా ఇత్థీ, సో పురిసో, సా ఇత్థీ.

ఏతతేసమితి కిమత్థం? ఇతరో పురిసో, ఇతరా ఇత్థీ.

అనపుంసకానమితి కిమత్థం? ఏతం చిత్తం, ఏతం రూపం. తం చిత్తం, తం రూపం.

౧౭౫, ౨౧౨. **తస్స వా నత్తం సబ్బత్థ.**

తస్స సబ్బనామస్స **త**కారస్స **నత్తం** హోతి వా సబ్బత్థ లిఙ్గేసు.

నాయ, తాయ, నం, తం, నే, తే, నేసు, తేసు, నమ్హి, తమ్హి, నాహి, తాహి, నాభి, తాభి.

౧౭౬, ౨౧౩. **సస్మాస్మింసంసాస్వత్తం.**

తస్స సబ్బనామస్స **త**కారస్స సబ్బస్సేవ **అత్తం** హోతి వా **సస్మాస్మిం సంసా**ఇచ్చేతేసు సబ్బత్థ లిఙ్గేసు.

అస్స, తస్స, అస్మా, తస్మా, అస్మిం, తస్మిం, అస్సం, తస్సం, అస్సా, తస్సా.

తకారస్సేతి కిమత్థం? అముస్సం, అముస్సా.

ఏతేస్వేతి కిమత్థం? నేసు, తేసు.

౧౭౭, ౨౨౧. **ఇమసద్దస్స** చ.

ఇమసద్దస్స చ సబ్బస్సేవ **అ**త్తం హోతి వా **సస్మాస్మిం సం సా**ఇచ్చేతేసు సబ్బత్థ లిఙ్గేసు.

అస్స , ఇమస్స, అస్మా, ఇమస్మా, అస్మిం, ఇమస్మిం, అస్సం, ఇమిస్సం, అస్సా, ఇమిస్సా.

ఇమసద్దస్సేతి కిమత్థం? ఏతిస్సం, ఏతిస్సా.

౧౭౮, ౨౨. **సబ్బతో కో.**

సబ్బతో సబ్బనామతో **క**కారాగమో హోతి వా **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

సబ్బకో, యకో, సకో, అముకో, అసుకో.

వాతి కిమత్థం? సబ్బో, యో, సో, కో.

సబ్బనామతోతి కిమత్థం? పురిసో.

పున **సబ్బతోగ్గహణేన** అఞ్ఞస్మాపి కకారాగమో హోతి, హీనకో, పోతకో.

౧౭౯, ౨౦౪. యపతో స్మిం‌సానం సంసా.

సబ్బతో సబ్బనామతో **ఘపసఞ్ఞ**తో **స్మిం‌స**ఇచ్చేతేసం **సంసా** ఆదేసా హోన్తి వా యథాసఙ్ఖ్యం.

సబ్బస్సం, సబ్బస్సా, సబ్బాయం, సబ్బాయ, ఇమిస్సం, ఇమిస్సా, ఇమాయం, ఇమాయ, అముస్సం, అముస్సా, అముయం, అముయా.

సబ్బనామతోతి కిమత్థం? ఇత్థియం, ఇత్థియా.

స్మిం‌సానమితి కిమత్థం? అముయో.

౧౮౦, ౨౦౭. నేతాహి స్మిమాయ యా.

ఏతేహి సబ్బనామేహి **ఘపసఞ్ఞే**హి **స్మిం**వచనస్స నేవ **ఆయ యా**ఆదేసా హోన్తి.

ఏతిస్సం, ఏతాయం, ఇమిస్సం, ఇమాయం, అముస్సం, అముయం.

స్మింన్తి కిమత్థం? తాయ ఇత్థియా ముఖం.

ఏతాహీతి కిమత్థం? కఞ్ఞాయ, వీణాయ, గఙ్గాయ, కపాలికాయ.

౧౮౧, ౬౨. మనోగణాదితో స్మిం‌నానమిఆ.

తస్మా మనోగణాదితో **స్మిం‌నా**ఇచ్చేతేసం **ఇ**కార**ఆ**కారాదేసా హోన్తి వా యథాసఙ్ఖ్యం.

మనసి, మనుస్మిం, సిరసి, సిరస్మిం, మనసా, మనేన, వచసా, వచేన, సిరసా, సిరేన, సరసా, సరేన, తపసా, తపేన, వయసా, వయేన, యససా, యసేన, తేజసా, తేజేన, ఉరసా, ఉరేన, థామసా, థామేన.

స్మిం‌నానమితి కిమత్థం? మనో, సిరో, తమో, తపో, తేజో.

ఆదిగ్గహణేన అఞ్ఞాస్మాపి **స్మిం‌నా**నం ఇకార**ఆ**కారాదేసా హోన్తి, బిలసి, బిలసా, పదసి, పదసా.

౧౮౨, ౬౭. సస్స చో.

తస్మా మనోగణాదితో **సస్స** చ **ఓ**కారో హోతి.

మనసో, థామసో, తపసో.

౧౮౩, ౪౮. ఏతేసమో లోపే.

ఏతేసం మనోగణాదీనం అన్తో **ఓ**త్తమాపజ్జతే విభత్తిలోపే కతే.

మనోమయం, అయోమయం, తేజోసమేన, తపోగుణేన, సిరోరుహేన.

ఆదిగ్గహణంకిమత్థం? అఞ్ఞేసమన్తో **ఓ**త్తమాపజ్జతే. ఆపోసమేన, వాయోసమేన.

లోపేతి కిమత్థం? పదయా, తపసా, యససా, వచసా, మనసా, ఏవమఞ్ఞేపి యోజేతబ్బా.

౧౮౪, ౯౬. స సరే వాగమో.

ఏతేహేవ మనోగణాదీహి విభత్తాదేసే సరే పరే **స**కారాగమో హోతి వా.

మనసా, వచసా, మనసి, వచసి.

వాతి కిమత్థం? మనేన, తేజేన, వసేన,

సరేతి కిమత్థం? మనో, తేజో, యసో.

పున **ఆదిగ్గహణేన** అఞ్ఞస్మిమ్పి పచ్చయే పరే **స**కారాగమో హోతి. మానసికం, వాచసికం.

౧౮౫, ౧౧౨. సన్తసద్దస్స సో భే బో చన్తే.

సబ్బస్స **సన్తసద్దస్స స**కారాదేసో హోతి **భ**కారే పరే, అన్తే చ **బ**కారాగమో హోతి.

సబ్భిరేవ సమాసేథ,

సబ్భికుబ్బేథ సన్థవం.

సతం సద్ధమ్మమఞ్ఞాయ,

సేయ్యో హోతి న పాపియో.

జీరన్తి వే రాజరథా సుచిత్తా.

అథో సరీరమ్పి జరం ఉపేతి.

సతఞ్చ ధమ్మో న జరం ఉపేతి,

సన్తో హవే సబ్భి పవేదయన్తి.

సబ్భూతో, సబ్భావో.

భేతి కిమత్థం? సన్తేహి పూజితో భగవా.

చగ్గహణం క్వచి సకారస్సేవ పసిద్ధత్థం. సక్కారో, సక్కతో.

౧౯౬, ౧౦౭. సిమ్హిగచ్ఛన్తాదీనం న్తసద్దో అం.

సిమ్హి **గచ్ఛన్తా**దీనం న్తసద్దో **అ**మాపజ్జతే వా.

గచ్ఛం, గచ్ఛన్తో, మహం, మహన్తో, చరం, చరన్తో, ఖాదం, ఖాదన్తో.

గచ్ఛన్తాదీనమితి కిమత్థం? అన్తో, దన్తో, వన్తో, సన్తో.

౧౯౭, ౧౦౮. సేసేసు న్తువ.

గచ్ఛన్తాదీనంన్తసద్దో**న్తు**ప్పచ్చయోవ దట్ఠబ్బో సేసేసు విభత్తిప్పచ్చయేసు.

గచ్ఛతో, మహతో, గచ్ఛతి, మహతి, గచ్ఛతా, మహతా.

సేసేసూతి కిమత్థం? గచ్ఛం, మహం, చరం, ఖాదం.

౧౯౮, ౧౦౯. బ్రహ్మత్త సఖ రాజాదితో అమానం.

బ్రహ్మ అత్త సఖ రాజఇచ్చేవమాదితో **అం**వచనస్స **ఆనం** హోతి వా.

బ్రహ్మానం, బ్రహ్మం, అత్తానం, అత్తం, సఖానం, సఖం, రాజానం, రాజం.

అమితి కిమత్థం? రాజా.

౧౯౯, ౧౧౦. స్యా చ.

బ్రహ్మ అత్త సఖ రాజఇచ్చేవమాదితో **సి**వచనస్స **ఆ** చ హోతి.

బ్రహ్మా, అత్తా, సఖా, రాజా, ఆతుమా.

౨౦౦, ౧౧౧. యోనమానో.

బ్రహ్మఅత్త సఖ రాజఇచ్చేవమాదితో **యోనం ఆనో**ఆదేసో హోతి.

బ్రహ్మానో, అత్తానో, సఖానో, రాజానో, ఆతుమానో.

౧౯౧, ౧౩౦. **సఖతో చాయో నో.**

తస్మా **సఖతో** చ **యోనం ఆయో నో** ఆదేసా హోన్తి.

సఖాయో, సఖినో.

యోనమితి కిమత్థం? సఖా.

౧౯౨, ౧౩౫. **స్మిమే.**

తస్మా **సఖతో స్మిం**వచనస్స **ఏ**కారో హోతి. సఖే.

౧౯౩, ౧౨౨. **బ్రహ్మాతో గస్స చ.**

తస్మా **బ్రహ్మా**తో గస్స చ **ఏ**కారో హోతి. హే బ్రహ్మే.

౧౯౪, ౧౩౧. **సఖన్తస్సి నో నా నం సేసు.**

తస్స **సఖన్తస్స** ఇకారో హోతి **నోనానం**సఇచ్చేతేసు.

సఖినో, సఖినా, సఖీనం, సఖిస్స.

ఏతేస్వీతి కిమత్థం? సఖారేహి.

౧౯౫, ౧౩౪. **ఆరో హిమ్హి వా.**

తస్స **సఖన్తస్స ఆరో** హోతి వా **హిమ్హి** విభత్తిమ్హి. సఖారేహి, సఖేహి.

౧౯౬, ౧౩౩. **సునమంసు వా.**

తస్స **సఖన్తస్స ఆరో** హోతి వా **సునం అం**ఇచ్చేతేసు.

సఖారేసు, సఖేసు, సఖారానం, సఖీనం, సఖారం, సఖం.

౧౯౭, ౧౨౫. **బ్రహ్మాతో తు స్మిం ని.**

తస్మా **బ్రహ్మా**తో **స్మిం**వచనస్స **ని**ఆదేసో హోతి. బ్రహ్మని.

తుగ్గహణేన అబ్రహ్మాతోపి **స్మిం** వచనస్స **ని** హోతి. కమ్మని, చమ్మని, ముద్ధని.

౧౯౮, ౧౨౩. **ఉత్తం సనాసు.**

తస్స **బ్రహ్మ**సద్దస్స అన్తో ఉత్తమాపజ్జతే **సనాఇచ్చే**తేసు.

బ్రహ్మునో, బ్రహ్మునా.

సనాసూతి కిమత్థం? బ్రహ్మే.

౧౯౯, ౧౨౮. **సత్థుపితాదీనమా సిస్మింసిలోపోచ**.

సత్థుపితుఆదీనమన్తో **అ**త్తమాపజ్జతే **సిస్మిం, సిలోపో** చ హోతి.

సత్థా, పితా, మాతా, భాతా, కత్తా.

సిస్మిన్తి కిమత్థం? సత్థుస్స, పితుస్స, మాతుస్స, భాతుస్స, కత్తుస్స.

౨౦౦, ౧౨౯. **అఞ్ఞేస్వారత్తం**.

సత్థుపితుఆదీనమన్తో అఞ్ఞేసు వచనేసు **ఆరత్తమా**పజ్జతే.

సత్థారం, పితరం, మాతరం, భాతరం, కత్తారం, సత్థారేహి, పితరేహి, మాతరేహి, భాతరేహి, కత్తారేహి.

అఞ్ఞేస్వీతి కిమత్థం? సత్థా, పితా, మాతా, భాతా, కత్తా.

౨౦౧, ౧౬౩. **వా నంమ్హి**.

సత్థుపితుఆదీనమన్తో **ఆర**త్తమాపజ్జతే వా నంమ్హి విభత్తిమ్హి.

సత్థారానం, పితరానం, మాతరానం, భాతరానం.

వాతి కిమత్థం? సత్థానం, పితూనం, మాతూనం, భాతూనం.

౨౦౨, ౧౬౪. **సత్థునత్తఞ్చ**.

తస్స **సత్థు**సద్దస్స అన్తో **అ**త్తమాపజ్జతే వా నంమ్హి విభత్తిమ్హి.

సత్థానం, పితానం, మాతానం, భాతానం, కత్తానం.

వాతి కిమత్థం? సత్థారానం, పితరానం, మాతరానం, భాతరానం, ధీతరానం.

చగ్గహణం అఞ్ఞేసమ్పి సఙ్గహణత్థం.

౨౦౩, ౧౬౨. **ఉసస్మిం సలోపో చ**.

సత్థుపితుఇచ్చేవమాదీనమన్తస్స **ఉత్తం** హోతి వా **సస్మిం, సలోపో చ.**

సత్థు , సత్థుస్స, సత్థునో దీయతే, పరిగ్గహో వా. పితు, పితుస్స, పితునో దీయతే, పరిగ్గహో వా. భాతు, భాతుస్స, భాతునో దీయతే, పరిగ్గహో వా.

చగ్గహణం దుతియసమ్పిణ్డనత్థం.

౨౦౪, ౧౬౭. **సక్కమన్ధాతాదీనఞ్చ.**

సక్కమన్ధాతుఇచ్చేవమాదీనమన్తో **ఉత్తమాపజ్జతే** సస్మిం, సలోపో చ హోతి.

సక్కమన్ధాతు ఇవ అస్స రాజినో విభవో. ఏవం కత్తు, గన్తు, దాతు ఇచ్చేవమాదీ.

పునార**మ్భగ్గహణం** కిమత్థం? నిచ్చదీపనత్థం. సక్కమన్ధాతు.

చగ్గహణం దుతియసమ్పిణ్డనత్థం.

౨౦౫, ౧౬౦. **తతో యోనమో తు.**

తతో **ఆ**రాదేసతో సబ్బేసం **యో నం ఓ**కారాదేసో హోతి.

సత్థారో, పితరో, మాతరో, భాతరో, కత్తారో, వత్తారో.

తుగ్గహణేన అఞ్ఞస్మాపి **యోనం ఓ**కారో హోతి. చతురో జనా, గావో, ఉభో పురిసా.

౨౦౬, ౧౬౫. **తతో స్మిమి.**

తతో **ఆరాదేసతో స్మిం**వచనస్స **ఇ**కారాదేసో హోతి.

సత్థరి, పితరి, మాతరి, ధీతరి, భాతరి, కత్తరి, వత్తరి.

పున **తతోగహణేన** అఞ్ఞస్మాపి **స్మిం**వచనస్స **ఇ**కారో హోతి. భువి.

౨౦౭, ౧౬౧. **నా ఆ.**

తతో **ఆరాదేసతో నా**వచనస్స **ఆ**ఆదేసో హోతి.

సత్థారా, పితరా, మాతరా, భాతరా, ధీతరా, కత్తారా, వత్తారా.

౨౦౮, ౧౬౬. **ఆరో రస్సమికారే.**

ఆరాదేసో రస్సమాపజ్జతే **ఇ**కారే పరే.

సత్థరి, పితరి, మాతరి, ధీతరి, కత్తరి, వత్తరి.

౨౦౯, ౧౬౮. **పితాదీనమసిమ్హి.**

పితాదీన మారాదేసో రస్సమాపజ్జతే అసిమ్హి విభత్తిమ్హి.

పితరా, మాతరా, భాతరా, మీతరా పితరో, మాతరో, భాతరో, ధీతరో.

అసిమ్హిగ్గహణం తోమ్హి పరే ఇకారాదేసఞాపనత్థం. మాతితో, పితితో, భాతితో, దుహితితో.

౨౧౦, ౨౩౯. **తయాతయీనం తకారో త్వత్తం వా.**

తయాతయి ఇచ్చేతేసం **త**కారో **త్వ**త్తమాపజ్జతే వా.

త్వయా, తయా, త్వయి, తయి.

ఏతేసమితి కిమత్థం? తువం, తవం.

ఇతి నామకప్పే తతియో కణ్డో.

చతుత్థకణ్డ

౨౧౧, ౧౨౬. **అత్తన్తో హిస్మి'మనత్తం.**

తస్స **అత్త**నో అన్తో **అనత్త**మాపజ్జతే **హి**మ్హి విభత్తిమ్హి.

అత్తనేహి, అత్తనేభి.

అత్తన్తోతి కిమత్థం? రాజేహి, రాజేభి.

హిస్మిన్తి కిమత్థం? అత్తనో.

అనత్తమితిభావనిద్దేసేన అత్తసద్దస్స **స**కాదేసో హోతి సబ్బాసు విభత్తీసు. సకో, సకా, సకం, సకే.

౨౧౨, ౩౨౯. **తతో స్మింని.**

తతో **అత్త**తో **స్మిం**వచనస్స **ని** హోతి. అత్తని.

౨౧౩, ౧౨౭. **సస్స నో.**

తతో**అత్త**తో సస్స విభత్తిస్స **నో** హోతి, అత్తనో.

౨౧౪, ౧౨౮. **స్మా నా.**

తతో **అత్త**తో **స్మా** వచనస్స **నా** హోతి. అత్తనా.

పున **తతోగహణేన** తస్స **అత్త**నో **త**కారస్సేవ **ర**కారో హోతి సబ్బేసు వచనేసు. అత్రజో, అత్రజం.

౨౧౫, ౧౪౧. **ఝలతో చ.**

ఝలఇచ్చేతేహి **స్మా**వచనస్స **నా** హోతి.

అగ్గినా, దణ్డినా, భిక్ఖునా, సయమ్భునా.

స్మాతి కిమత్థం? అగ్గయో, మునయో, ఇసయో.

౨౧౬, ౧౮౦. **ఘపతో స్మిం యం వా.**

తస్మా **ఘపతో స్మిం** వచనస్స **యం** హోతి వా.

కఞ్ఞాయం , కఞ్ఞాయ. రత్తియం, రత్తియా. ఇత్థియం, ఇత్థియా. యాగుయం, యాగుయా. వఖుయం, వధుయా.

౨౧౭, ౧౯౯. **యోనం ని నపుంసకేహి.**

సబ్బేసం **యోనం ని** హోతి వా నపుంసకేహి లిఙ్గేహి.

అట్ఠీని, అట్ఠీ, ఆయూని, ఆయూ.

నపుంసకేహీతి కిమత్థం? ఇత్థియో.

౨౧౮, ౧౯౬. **అతో నిచ్చం.**

అకారన్తేహి నపుంసకలిఙ్గేహి **యోనం ని** హోతి నిచ్చం.

యాని, యాని. తాని, తాని. కాని, కాని. భయాని, భయాని. రూపాని, రూపాని.

౨౧౯, ౧౯౬. **సిం.**

అకారన్తేహి నపుంసకలిఙ్గేహి **సి**వచనస్స **అం** హోతి నిచ్చం.

సబ్బం, యం, తం, కం, రూపం.

౨౨౦, ౭౪. **సేసతో లోపం గసిపి.**

తతో నిద్దిట్ఠేహి లిఙ్గేహి సేసఖతా **గసిఇచ్చే**తే లోపమాపజ్జన్తే.

భోతి ఇత్థి, సా ఇత్థీ. భో దణ్డి, సో దణ్డీ. భో సత్థ, సో సత్థా. భో రాజ, సో రాజా. **సేసతో**తి కిమత్థం? పురిసో గచ్ఛతి.

గసీతి కిమత్థం? ఇత్థియా, సత్థుస్స.

౨౨౧, ౨౮౨. **సబ్బాసమావుసో పసగ్గనిపాతాదీహి చ**.

సబ్బాసం విభత్తీనం ఏకవచనబహువచనానం పఠమా దుతియాతతియా చతుత్థీ పఞ్చమీ ఛట్ఠీ సత్తమీనం లోపో హోతి, **ఆవుసో ఉపసగ్గ నిపాత**ఇచ్చేవమాదీహి చ,

త్వం పనావుసో, తుమ్హే పనావుసో, పదసో ధమ్మం వాచేయ్య, విహారం స్వే ఉపగచ్ఛేయ్య.

ప, పరా, ని, నీ, ఉ, దు, సం, వి, అవ, అను, పరి, అధి, అభి, పతి, సు, ఆ, అతి, అపి, అప, ఉప, పహారో, పరాభవో, నిహారో, నీహారో, ఉహారో, దుహారో, సంహారో, విహారో, అవహారో, అనుహారో, పరిహారో, అధిహారో, అభిహారో, పతిహారో, సుహారో, ఆహారో, అతిహారో, అపిహారో, అపహారో, ఉపహారో, ఏవం వీసతి **ఉపసగ్గేహి** చ.

యథా, తథా, ఏవం, ఖలు, ఖో, తత్ర, అథో, అథ, హి, తు చ, వా, వో, హం, అభం, అలం, ఏవ, హో అహో, హే , అహే, రే, అరే, ఏవమాదీహి **నిపాతేహి** చ యోజేతబ్బాని.

చగ్గహణమ వధారణత్థం.

౨౨౨, ౩౪౨. **పుమస్స లిఙ్గాదీసు సమాసేసు**.

పుమఇచ్చేతస్స అన్తో లోపమాపజ్జతే లిఙ్గాదీసు పరపదేసు సమాసేసు.

పుల్లిఙ్గం, పుమ్భావో, పుఙ్కోకిలో.

పుమస్సేతి కిమత్థం? ఇత్థిలిఙ్గం, నపుంసకలిఙ్గం.

లిఙ్గాదీసూతి కిమత్థం? పుమిత్థీ.

సమాసేసూతి కిమత్థం? పుమస్స లిఙ్గం.

౨౨౩, ౧౮౮. **అం యమీతో పసఞ్ఞతో**.

అం వచనస్స **యం** హోతి వా **ఈ**తో పసఞ్ఞతో.

ఇత్థియం, ఇత్థిం.

పసఞ్ఞతోతి కిమత్థం? దణ్డినం, భోగినం.

అమితి కిమత్థం? ఇత్థీహి.

౨౨౪, ౧౨౩. **నం ఝతో కతరస్సా**.

తస్మా **ఝ**తో కతరస్సా **అం** వచనస్స **నం** హోతి.

దణ్డినం , భోగినం.

ఝతోతి కిమత్థం? వేస్సభుం.

కతరస్సాతి కిమత్థం? కుచ్ఛిం.

౨౨౫, ౧౨౧. **యోనం నో**.

సబ్బేసం **యోనం ఝ**తో కతరస్సా **నో** హోతి.

దణ్డినో భోగినో, హే దణ్డినో, హే భోగినో.

కతరస్సాతి కిమత్థం? అగ్గయో, మునయో, ఇసయో.

ఝతోతి కిమత్థం? సయమ్భునో.

యోనన్తి కిమత్థం? దణ్డినా, భోగినా.

౨౨౬, ౧౨౪. **స్మింని**.

తస్మా **ఝ**తో కతరస్సా **స్మిం**వచనస్స నిఆదేసో హోతి.

దణ్డిని, భోగిని.

కతరస్సాతి కిమత్థం? బ్యాధిమ్హి.

౨౨౭, ౨౭౦. **కిస్స కవేచ**.

కిమిచ్చేతస్స **కో** చ హోతి **వ**పచ్చయే పరే.

క్వ గతోసి త్వం దేవానం పియతిస్స.

చగ్గహణేన అవపచ్చయే పరేపి **కో** చ హోతి. కో తంనిన్దితు మరహతి, కథం బోధయితుం ధమ్మం.

వేతి కిమత్థం? కుతో ఆగతోసి త్వం.

౨౨౮, ౨౬౨. **కుహిం హం సు చ**.

కిమిచ్చేతస్స **కు** హోతి **హిం హం**ఇచ్చేతేసు చ. కుహిం గచ్ఛసి, కులం గచ్ఛసి.

చగ్గహణేన హిఞ్చనందాచనం పచ్చయేసు పరేసు అఞ్ఞత్థాపి **కు** హోతి. కుహిఞ్చనం, కుదాచనం.

౨౨౯, ౨౨౬. **సేసేసు చ**.

కిమిచ్చేతస్స **కో** హోతి సేసేసు విభత్తిపచ్చయేసు పరేసు.

కో పకారో కథం, కం పకారం కథం.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౨౩౦, ౨౬౨. **త్రథోథేసు చ**.

కిమిచ్చేతస్స **కు** హోతి **త్రతోథ** ఇచ్చేతేసు చ.

కుత్ర, కుతో, కుత్థ.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం,

౨౩౧, ౨౬౩. **సబ్బస్సేతస్స , కారో వా**.

సబ్బస్స **ఏతసద్దస్స** **అకారో** హోతి వా **తోథ**ఇచ్చేతేసు.

అతో, అత్థ, ఏత్తో, ఏత్థ.

౨౩౨, ౨౬౭. **త్రే నిచ్చం**.

సబ్బస్స **ఏతసద్దస్స** **అకారో** హోతి నిచ్చం **త్ర**పచ్చయే పరే.

అత్ర.

౨౩౩, ౨౬౪. **ఏ తోథేసు చ**.

సబ్బస్స **ఏతసద్దస్స** ఏకారో హోతి వా **తోథ**ఇచ్చేతేసు.

ఏత్తో, అతో, ఏత్థ, అత్థ.

౨౩౪, ౨౬౫. **ఇమస్సి థం దాని హ తో ధేసు చ.**

ఇమసద్దస్స సబ్బస్సేవ **ఇ**కారో హోతి **థం దానిహతో ధ**ఇచ్చేతేసు.

ఇత్థం, ఇదాని, ఇహ, ఇతో, ఇధ.

౨౩౫, ౨౮౧. **అధునామ్హి చ.**

ఇమసద్దస్స సబ్బస్సేవ **అ**కారో హోతి **ధునామ్హి** పచ్చయే పరే.

అధునా.

చగ్గహణమవధారణత్థం.

౨౩౬, ౨౮౦. **ఏత రహిమ్హి.**

సబ్బస్సేవ **ఇమ**సద్దస్స **ఏతా**దేసో హోతి **రహిమ్హి** పచ్చయే పరే.

ఏతరహి.

౨౩౭, ౧౭౬. **ఇత్థియమతో ఆపచ్చయో.**

ఇత్థియం వత్తమానాయ **అ**కారతో **ఆ**పచ్చయో హోతి.

సబ్బా, యా, సా, కా. కతరా.

౨౩౮, ౧౮౭. **నదాదితో వా ఈ.**

నదాదితో వాఅ**నదాదితో**వా ఇత్థియం వత్తమానాయ ఈపచ్చయో హోతి.

నదీ, మహీ, కుమారీ, తరుణీ, సఖీ, ఇత్థీ.

౨౩౯, ౧౯౦. **ణవ ణిక ణేయ్య ణ న్తుహి.**

ణవ ణిక ణేయ్య ణ న్తుఇచ్చేతేహి ఇత్థియం వత్తమానేహి **ఈ**పచ్చయో హోతి.

మాణవీ, పణ్డవీ, నావికీ, వేనతేయ్యీ, కున్తేయ్యీ, గోతమీ, గుణవతీ, సామావతీ.

౨౪౦, ౧౯౩. **పతి భిక్ఖురాజీకారన్తేహి ఇనీ.**

పతి భిక్ఖు రాజీకారన్తేహి ఇత్థియం వత్తమానేహి **ఇనీ**పచ్చయో హోతి.

గహపతానీ, భిక్ఖునీ, రాజినీ, హత్థినీ, దణ్డినీ, మేధావినీ, తపస్సినీ.

౨౪౧, ౧౯౧. **న్తుస్స తమీకారే**.

సబ్బస్సేవ **న్తు**పచ్చయస్స **త**కారో హోతి వా **ఈ**కారే పరే.

గుణవతీ, గుణవన్తీ, కులవతీ, కులవన్తీ, సతిమతీ. సతిమన్తీ, మహతీ, మహన్తీ, గోత్తమతీ, గోత్తమన్తీ.

౨౪౨, ౧౯౨. **భవతో భోతో**.

సబ్బస్సేవ **భవన్త**సద్దస్స **భోతా**దేసో హోతి **ఈ**కారే ఇత్థిగతే పరే.

భోతి అయ్యే, భోతి కఞ్ఞే, భోతి ఖరాదియే.

౨౪౩, ౧౧౦. **భోగే తు**.

సబ్బస్సేవ **భవన్త**సద్దస్స **భో**ఆదేసో హోతి **గే** పరే.

భో పురిస, భో అగ్గి, భో రాజ, భో సత్థ, భో దణ్డి, భో సయమ్భు.

గేతి కిమత్థం? భవతా, భవం.

తుగ్గహణేన అఞ్ఞస్మిమ్పి వచనే సబ్బస్స **భవన్త**సద్దస్స **భోన్త భన్తే భోన్తో భద్దే భోతా భో తో**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి.

భోన్త, భన్తే, భోన్తో, భద్దే, భోతా, భోతో.

౨౪౪, ౭౨. **అకారపితాద్యన్తానమా**.

అకారో చ **పితాదీ**నమన్తో చ అత్తమాపజ్జతే **గే** పరే.

భో పురిసా, భో రాజా, భో పితా, భో మాతా, భో సత్థా.

౨౪౫, ౧౫౨. **ఝలపా రస్సం**.

ఝలపఇచ్చేతే రస్సమాపజ్జన్తే **గే** పరే.

భో దణ్డి, భో సయమ్భు, భోతి ఇత్థి, భోతివధు,

౨౪౬, ౭౩. **ఆకారో వా**.

ఆకారో రస్సమాపజ్జతే వా గే పరే.

భో రాజ, భో రాజా, భో అత్త, భో అత్తా, భో సఖ, భో సఖా, భో సత్థ, భో సత్థా.

ఇతి నామకప్పే చతుత్థో కణ్డో.

పఞ్చమకణ్డ

౨౪౭, ౨౬౧. త్వాదయో విభత్తిసఞ్ఞాయో.

తోఆది యేసం పచ్చయానం, తే హోన్తి త్వాదయో. తే పచ్చయా **త్వాదయో** విభత్తిసఞ్ఞావ దట్ఠబ్బా.

సబ్బతో, యతో, తతో, కుతో, అతో, ఇతో, సబ్బదా, యదా, తదా, కదా, ఇధ, ఇదాని.

౨౪౮, ౨౬౦. క్వచి తో పఞ్చమ్యత్థే.

క్వచి **తో**పచ్చయో హోతి పఞ్చమ్యత్థే.

సబ్బతో, యతో, తతో, కుతో, అతో, ఇతో.

క్వచీతి కిమత్థం? సబ్బస్మా, ఇమస్మా.

౨౪౯, ౨౬౬. త్ర థ సత్తమియా సబ్బనామేహి.

త్రథఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి సత్తమ్యత్థే సబ్బ నామేహి.

సబ్బత్ర, సబ్బత్థ, యత్ర, యత్థ, తత్ర, తత్థ.

౨౫౦, ౨౬౮. సబ్బతో ధి.

సబ్బఇచ్చేతస్మా **ధి**పచ్చయో హోతి క్వచి సత్తమ్యత్థే. సబ్బధి, సబ్బస్మిం.

౨౫౧, ౨౬౯. కిం స్మా వో.

కిమిచ్చేతస్మా **వ**పచ్చయో హోతి సత్తమ్యత్థే.

క్వ గతోసి త్వ దేవానంపియతిస్స.

౨౫౨, ౨౭౧. హిం హం హిఞ్చనం.

కిమిచ్చేతస్మా **హింహంహిఞ్చనం**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి సత్తమ్యత్థే.

కుహిం, కులం, కుహిఞ్చనం.

౨౫౩, ౨౭౩. **తమ్హా చ**.

తమ్హా చ హి హంఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి సత్తమ్యత్థే. తహిం, తహం.

చగ్గహణం హిఞ్చనగ్గహణనివత్తనత్థం.

౨౫౪, ౨౭౪. **ఇమస్మా హ ధా చ**.

ఇమస్మా హధఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి సత్తమ్యత్థే. ఇహ, ఇధ.

చగ్గహణమవధారణత్థం.

౨౫౫, ౨౭౫. **యతో హిం**.

తస్మా **యతో హిం**పచ్చయో హోతి సత్తమ్యత్థే. యహిం.

౨౫౬, ౦. **కాలే**.

“కాలే”ఇచ్చేతం అధికారత్థం వేదితబ్బం.

౨౫౭, ౨౭౬. **కింసబ్బఞ్ఞేకయకుహిదాదాచనం**.

కిం సబ్బఅఞ్ఞ ఏక య కుఇచ్చేతేహి **దా దాచనం**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి కాలే సత్తమ్యత్థే.

కదా, సబ్బదా, అఞ్ఞదా, ఏకదా, యదా, కుదాచనం.

౨౫౮, ౨౭౮. **తమ్హా దాని చ**.

తఇచ్చేతస్మా **దాని దా**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి, కాలే సత్తమ్యత్థే.

తదాని , తదా.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౨౫౯, ౨౭౯. **ఇమస్మా రహి ధునా దాని చ**.

ఇమస్మా రహి ధునా దానిఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి కాలే సత్తమ్యత్థే.

ఏతరహి, అధునా, ఇదాని.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౨౬౦, ౨౭౭. **సబ్బస్స సో దామ్హి వా.**

సబ్బఇచ్చేతస్స **స**కారాదేసో హోతి వా **దామ్హి** పచ్చయే పరే.

సదా, సబ్బదా.

౨౬౧, ౩౮౯. **అవణ్ణో యే లోపఞ్చ.**

అవణ్ణో **యే** పచ్చయే పరే లోపమాపజ్జతే.

బాహుస్సచ్చం, పణ్డిచ్చం, వేపుల్లం, కారుఞ్ఞం, కోసల్లం, సామఞ్ఞం, సోహజ్జం.

౨౬౨, ౩౯౧. **వుడ్ఢస్స జో ఇయిట్ఠేసు.**

సబ్బస్సేవ **వుడ్ఢ**సద్దస్స **జో**ఆదేసో హోతి **ఇయ ఇట్ఠ**ఇచ్చేతేసు పచ్చయేసు.

జేయ్యో , జేట్ఠో.

౨౬౩, ౩౯౨. **పసత్థస్స సో చ.**

సబ్బస్సేవ **పసత్థ**సద్దస్స **సో**ఆదేసో హోతి, **జా**దేసో చ **ఇయఇట్ఠ**ఇచ్చేతేసు పచ్చయేసు.

సేయ్యో, సేట్ఠో, జేయ్యో, జేట్ఠో.

౨౬౪, ౩౯౩. **అన్తికస్స నేదో.**

సబ్బస్స **అన్తిక**సద్దస్స **నేదా**దేసో హోతి **ఇయ ఇట్ఠ**ఇచ్చేతేసు పచ్చయేసు.

నేదియో, నేదిట్ఠో.

౨౬౫, ౩౯౪. **బాళ్హస్స సాధో.**

సబ్బస్స **బాళ్హ**సద్దస్స **సాధా**దేసో హోతి **ఇయ ఇట్ఠ**ఇచ్చేతేసు పచ్చయేసు.

సాధియో, సాధిట్ఠో.

౨౬౬, ౩౯౫. **అప్పస్స కణ.**

సబ్బస్స **అప్ప**సద్దస్స **కణ** ఆదేసో హోతి **ఇయ ఇట్ఠ**ఇచ్చేతేసు పచ్చయేసు.

కణియో, కణిట్ఠో.

౨౬౭, ౩౯౬. **యువానఞ్చ** .

సబ్బస్స **యువ**సద్దస్స **కణ** ఆదేసో హోతి **ఇయ ఇట్ఠ**ఇచ్చేతేసు పచ్చయేసు.

కనియో, కనిట్ఠో.

చగ్గహణమనుకడ్ఢనత్థం.

౨౬౮, ౩౯౭. **వన్తుమన్తు వీనఞ్చ లోపో**.

వన్తుమన్తువీఇచ్చేతేసం పచ్చయానం లోపో హోతి **ఇయఇట్ఠ**ఇచ్చేతేసు పచ్చయేసు.

గుణియో, గుణిట్ఠో, సతియో, సతిట్ఠో, మేధియో, మేధిట్ఠో.

౨౬౯, ౪౦౧. **యవతం త ల ణ దకారానం బ్యఞ్జనాని చ ల ఞ జకారత్తం**.

యకారవన్తానం త ల ణ దకారానం బ్యఞ్జనాని **చ ల ఞ జ**కారత్తమాపజ్జన్తే యథాసఙ్ఖ్యం.

బాహుస్సచ్చం, పణ్డిచ్చం, వేపుల్లం, కారుఞ్ఞం, కోసల్లం, నేపుఞ్ఞం, సామఞ్ఞం, సోహజ్జం.

య వ తమితి కిమత్థం? తిణదలం.

త ల ణ దకారానమితి కిమత్థం? ఆలస్యం, ఆరోగ్యం.

బ్యఞ్జనానమితి కిమత్థం? మచ్చునా.

కారగ్గహణం కిమత్థం? **యకారస్స మ**కారాదేసఞాపనత్థం. ఓపమ్మం.

౨౭౦, ౧౨౦. **అమ్హ తుమ్హన్తురాజ బ్రహ్మత్త సఖసత్థు పితాదీహిస్మా నావ**.

అమ్హ తుమ్హన్తురాజ బ్రహ్మ అత్త సఖ సత్థు పితుఇచ్చేవమాదీహి **స్మా**వచనం నావ దట్ఠబ్బం.

మయా, తయా, గుణవతా, రఞ్ఞా, బ్రహ్మునా, అత్తనా, సఖినా, సత్థారా, పితరా, మాతరా, భాతరా, ధీతరా, కత్తారా, వత్తారా.

ఏతేహీతి కిమత్థం? పురిసా.

ఇతి నామకప్పే పఞ్చమో కణ్డో

నాముకప్పో నిట్ఠితో.

౩. కారకకప్ప

ఛట్ఠకణ్డ

౨౭౧, ౮౮, ౩౦౮. **యస్మా దపేతి భయమాదత్తే వా తదపాదానం.**

యస్మా వా అపేతి, యస్మా వా భయం జాయతే, యస్మా వా ఆదత్తే, తం కారకం అపాదానసఞ్ఞం హోతి.

తం యథా? గామా అపేన్తి మునయో, నగరా నిగ్గతో రాజా, చోరా భయం జాయతే, ఆచరియుపజ్ఝాయేహి సిక్ఖం గణ్హాతి సిస్సో.

అపాదానమిచ్చనేన క్వత్థో? అపాదానే పఞ్చమీ.

౨౭౨, ౩౦౯. **ధాతునా మానముపసగ్గయోగాదీస్వపి చ.**

ధాతునామానం పయోగే చ ఉపసగ్గయోగాదీస్వపి చ తం కారకం అపాదానసఞ్ఞం హోతి.

ధాతూనం పయోగే తావ **జి**ఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **పరా**పుబ్బస్స పయోగే యో అసహో, సో అపాదానసఞ్ఞో హోతి.

తం యథా? బుద్ధస్మా పరాజేన్తి అఞ్ఞతిత్థియా.

భూఇచ్చేతస్స ధాతుస్స పపుబ్బస్స పయోగే యతో అచ్ఛిన్నప్పభవో, సో అపాదానసఞ్ఞో హోతి.

తం యథా? హిమవతా పభవన్తి పఞ్చ మహానదియో, అనవతత్తమ్హా పభవన్తి మహాసరా, అచిరవతియా పభవన్తి కున్నదియో.

నామప్పయోగేపి తం కారకం అపాదానసఞ్ఞం హోతి.

తం యథా? ఉరస్మా జాతో పుత్తో, భూమితో నిగ్గతో రసో, ఉభతో సుజాతో పుత్తో మాతితో చ పితితో చ.

ఉపసగ్గయోగే తం కారకం అపాదానసఞ్ఞం హోతి.

తం యథా? అపసాలాయ ఆయన్తి వాణిజా, ఆబ్రహ్మలోకా సద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి ఉపరి పబ్బతా దేవో వస్సతి, బుద్ధస్మా పతి సారిపుత్తో ధమ్మదేసనాయ భిక్ఖూ ఆలపతి తేమాసం, ఘతమస్స తేలస్మా పతి దదాతి, ఉప్పలమస్స పదుమస్మా పతి దదాతి, కనకమస్స హిరఞ్ఞస్మా పతి దదాతి.

ఆదిగ్గహణేన కారకమజ్ఝేపి పఞ్చమీవిభత్తి హోతి. ఇతో పక్ఖస్మా విజ్ఝతి మిగం లుద్దకో, కోసా విజ్ఝతి కుఞ్జరం, మాసస్మా భుఞ్జతి భోజనం.

అపిగ్గహణేన నిపాతప్పయోగేపి పఞ్చమీవిభత్తి హోతి దుతియా చ తతియా చ. రహితా మాతుజా పుఞ్ఞం కత్వా దానం దేతి, రహితా మాతుజం, రహితా మాతుజేన వా. రితే సద్ధమ్మా కుతో సుఖం లభతి, రితే సద్ధమ్మం, రితే సద్ధమ్మేన వా. తే భిక్ఖూ నానా కులా పబ్బజితా, వినా సద్ధమ్మా నత్థఞ్ఞో కోచి నాథో లోకే విజ్జతి, వినా సద్ధమ్మం, వినా సద్ధమ్మేన వా. వినా బుద్ధస్మా, వినా బుద్ధం, వినా బుద్ధేన వా.

చగ్గహణేన అఞ్ఞత్థాపి పఞ్చమీవిభత్తి హోతి. యతోహం భగిని అరియాయ జాతియా జాతో. యతో సరామి అత్తానం, యతో పత్తోస్మి విఞ్ఞుతం, యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాసవేయ్యుం.

౨౭౩, ౩౧౦. **రక్ఖణత్థానమిచ్ఛితం.**

రక్ఖణత్థానం ధాతూనం పయోగే యం ఇచ్ఛితం, తం కారకం అపాదానసఞ్ఞం హోతి.

కాకే రక్ఖన్తి తణ్డులా, యవా పటిసేధేన్తి గావో.

౨౭౪, ౩౧౧. **యేన వా’ దస్సనం.**

యేన వా అదస్సనమిచ్ఛితం, తం కారకం అపాదానసఞ్ఞం హోతి.

ఉపజ్ఝాయా అన్తరధాయతి సిస్సో, మాతరా చ పితరా చ అన్తరధాయతి పుత్తో.

వాతి కిమత్థం? సత్తమీవిభత్యత్థం. జేతవనే అన్తరధాయతి భగవా.

౨౭౫, ౩౧౨. **దూరన్తి కద్ధ కాల నిమ్మాన త్వాలోప దిసాయోగవిభత్తారప్పయోగ సుద్ధప్పమోచన హేతు వివిత్తప్పమాణ పుబ్బయోగబన్ధన గుణవచన పఞ్హ కథన థోకాకత్తూసు చ.**

దూరత్థే, అన్తికత్థే, అద్ధనిమ్మానే, కాలనిమ్మానే, త్వాలోపే, దిసాయోగే, విభత్తే, ఆరప్పయోగే, సుద్ధే, పమోచనే, హేత్వత్థే, వివిత్తత్థే, పమాణే, పుబ్బయోగే, బన్ధనత్థే, గుణవచనే, పఞ్హే, కథనే, థోకే, అకత్తరి చ ఇచ్చేతేస్వత్థేసు, పయోగేసు చ, తం కారకం అపాదానసఞ్ఞం హోతి.

దూరత్థేతావ – కీవ దూరో ఇతో నళకారగామో, దూరతో వా గమ్మ, ఆరకా తే మోఘపురిసా ఇమస్మా ధమ్మవినయా. దుతియా చ తతియా చ, దూరం గామం ఆవతో, దూరేన గామేన వా ఆగతో. ఆరకా ఇమం ధమ్మవినయం, అనేన ధమ్మవినయేన వా ఇచ్చేవమాది.

అన్తికత్థే – అన్తికం గామా, ఆసన్నం గామా, సమీపం గామా, సమీపం సద్ధమ్మా. దుతియా చ తతియా చ, అన్తికం గామం, అన్తికం గామేన వా. ఆసన్నం గామం, ఆసన్నం గామేన వా. సమీపం గామం. సమీపం గామేన వా. సమీపం సద్ధమ్మం, సమీపం సద్ధమ్మేన వా ఇచ్చేవమాది.

అద్ధనిమ్మానే – ఇతో మథురాయ చతూసు యోజనేసు సఙ్కస్సం నామ నగరం అత్థి, తత్థ బహూ జనా వసన్తి ఇచ్చేవమాది.

కాలనిమ్మానే – ఇతో భిక్ఖవే ఏకనవుతికప్పే విపస్సీ నామ భగవా లోకే ఉదపాది, ఇతో తిణ్ణం మాసానం అచ్చయేన పరినిబ్బాయిస్సతి ఇచ్చేవమాది.

త్వాలోపే కమ్మాధికరణేసు – పాసాదా సఙ్కమేయ్య, పాసాదం అభిరుహిత్వా వా. పబ్బతా సఙ్కమేయ్య, పబ్బతం అభిరుహిత్వా వా. హత్థిక్ఖన్ధా సఙ్కమేయ్య, హత్థిక్ఖన్ధం అభిరుహిత్వా వా. ఆసనా వుట్ఠహేయ్య. ఆసనే నిసీదిత్వా వా ఇచ్చేవమాది.

దిసాయోగే – అవిచితో యావ ఉపరిభవగ్గమన్తరే బహూ సత్తనికాయా వసన్తి, యతో ఖేమం తతో భయం, పురత్థిమతో, దక్ఖిణతో, పచ్ఛిమతో, ఉత్తరతో అగ్గీ పజ్జలన్తి, యతో అస్సోసుం భగవన్తం, ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా ఇచ్చేవమాది.

విభత్తే – యతో పణీతతరో వా విసిట్ఠతరో వా నత్థి. ఛట్ఠీ చ, ఛన్నవుతీనం పాసణ్డానం, ధమ్మానం పవరం యదిదం సుగతవినయో ఇచ్చేవమాది.

ఆరప్పయోగే – గామధమ్మా వసలధమ్మా అసద్ధమ్మా ఆరతి విరతి పటివిరతి, పాణాతిపాతా వేరమణీ ఇచ్చేవమాది.

సుద్ధే – లోభనియేహి ధమ్మేహి సుద్ధో అసంసట్ఠో, మాతితో చ పితితో చ సుద్ధో అసంసట్ఠో అనుపకుట్ఠో అగరహితో ఇచ్చేవమాది.

పమోచనే – పరిముత్తో దుక్ఖస్మాతి వదామి, ముత్తోస్మి మారబన్ధనా, న తే ముచ్చన్తి మచ్చునా ఇచ్చేవమాది.

హేత్వత్థే – కస్మా హేతునా, కేన హేతునా, కిస్స హేతునా, కస్మా ను తుమ్హం దహరా న మీయరే, కస్మా ఇధేవ మరణం భవిస్సతి ఇచ్చేవమాది.

వివిత్తత్థే – వివిత్తో పాపకా ధమ్మా, వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి ఇచ్చేవమాది.

పమాణే – దీఘసో నవవిదత్థియో సుగతవిదత్థియా పమాణికా కారేతబ్బా, మజ్ఝిమస్స పురిసస్స అడ్ఢ తేళసహత్థా ఇచ్చేవమాది.

పుబ్బయోగే – పుబ్బేవ సమ్బోధా ఇచ్చేవమాది.

బన్ధనత్థే – సతస్మా బన్ధో నరో. తతియా చ, సతేన బన్ధో నరో రఞ్ఞా ఇణత్థేన ఇచ్చేవమాది.

గుణవచనే – పుఞ్ఞాయ సుగతిం యన్తి, చాగాయ విపులం ధనం, పఞ్ఞాయ విముత్తిమనో, ఇస్సరియాయ జనం రక్ఖతి రాజా ఇచ్చేవమాది.

పఞ్హే త్వాలోపే కమ్మాధికరణేసు – అభిధమ్మా పుచ్ఛన్తి, అభిధమ్మం సుత్వా, అభిధమ్మే ఠత్వా వా. వినయా పుచ్ఛన్తి, వినయం సుత్వా, వినయే ఠత్వా వా. దుతియా చ తతియా చ, అభిధమ్మం, అభిధమ్మేన వా. వినయం, వినయేన వా. ఏవ సుత్తా, గేయ్యా, గాథాయ, వేయ్యాకరణా, ఉదానా, ఇతివుత్తకా, జాతకా, అబ్భుతధమ్మా, వేదల్లా ఇచ్చేవమాది.

కథనే త్వాలోపే కమ్మాధికరణేసు – అభిధమ్మా కథయన్తి, అభిధమ్మం సుత్వా, అభిధమ్మే ఠత్వా వా. వినయా కథయన్తి, వినయం సుత్వా, వినయే ఠత్వా వా. దుతియా చ తతియా చ, అభిధమ్మం, అభిధమ్మేన వా. వినయం వినయేన వా. ఏవం సుత్తా, గేయ్యా, గాథాయ, వేయ్యాకరణా, ఉదానా, ఇతివుత్తకా, జాతకా, అబ్భుతధమ్మా, వేదల్లా ఇచ్చేవమాది.

థోకే – థోకా ముచ్చన్తి. అప్పమత్తకా ముచ్చన్తి, కిచ్ఛా ముచ్చన్తి. తతియా చ. థోకేన, అప్పమత్తకేన, కిచ్ఛేన వా ఇచ్చేవమాది.

అకత్తరిచ – కమ్మస్స కతత్తా ఉపచితత్తా ఉస్సన్నత్తా విపులత్తా చక్ఖువిఞ్ఞాణం ఉప్పన్నం హోతి ఇచ్చేవమాది.

చగ్గహణేన సేసేసుపి యే మయా నోపదిట్ఠా అపాదానపయోగికా, తే పయోగవిచక్ఖణేహి యథాయోగం యోజేతబ్బా.

౨౭౬, ౩౦౨. **యస్స దాతుకామో రోచతే ధారయతే వా తం సమ్పదానం.**

యస్స వా దాతుకామో యస్స వారోచతే, యస్స వా ధారయతే, తం కారకం సమ్పదానసఞ్ఞం హోతి.

సమణస్స చీవరం దదాతి, సమణస్స రోచతే సచ్చం, దేవదత్తస్స సువణ్ణచ్ఛత్తం ధారయతే యఞ్ఞదత్తో.

సమ్పదానమిచ్చనేన క్వత్థో? సమ్పదానే చతుత్థీ.

వాతి వికప్పనత్థం, ధాతునామానం పయోగే వా ఉపసగ్గప్పయోగే వా నిపాతప్పయోగే వా సతి అత్థవికప్పనత్థం **వాతి** పదం పయుజ్జతి.

౨౭౭, ౩౦౩. **సిలాఘ హను ఠా సప ధార పిహ కుధ దుహిస్సోసూయ రాధిక్ఖ పచ్చాసుణ అనుపతిగిణ పుబ్బకత్తారోచనత్థ తదత్థ తుమత్థాలమత్థ మఞ్ఞానాదరప్పాణిని, గత్యత్థకమ్మని, ఆసీసత్థ సమ్ముతి భియ్య సత్తమ్యత్థేసు చ.**

సిలాఘ హను ఠా సప ధార పిహ కుధ దుహ ఇస్సఇచ్చేతేసం ధాతూనం పయోగే, ఉసూయత్థానఞ్చ పయోగే, రాధిక్ఖప్పయోగే, పచ్చాసుణఅనుపతిగిణానం పుబ్బకత్తరి, ఆరోచనత్థే , తదత్థే, తుమత్థే, అలమత్థే, మఞ్ఞతిప్పయోగే అనాదరే అప్పాణిని, గత్యత్థానం ధాతూనం కమ్మని, ఆసీసత్థే చ సమ్ముతి భియ్య సత్తమ్యత్థేసు చ, తం కారకం సమ్పదానసఞ్ఞం హోతి.

సిలాఘప్పయోగే తావ – బుద్ధస్స సిలాఘతే, ధమ్మస్స సిలాఘతే, సఙ్ఘస్స సిలాఘతే, సకంఉపజ్ఝాయస్స సిలాఘతే, తవ సిలాఘతే మమ సిలాఘతే ఇచ్చేవమాది.

హనుప్పయోగే – హనుతే తుయ్హమేవ, హనుతే మయ్హమేవ ఇచ్చేవమాది.

తాపయోగే – ఉపతిట్ఠేయ్య సక్యపుత్తానం వడ్ఢకీ, భిక్ఖుస్స భుఞ్జన్తస్స పానీయేన వా విధూపనేన వా ఉపతిట్ఠేయ్య భిక్ఖునీ ఇచ్చేవమాది.

సపప్పయోగే – తుయ్హం సపతే, మయ్హం సపతే ఇచ్చేవమాది.

ధారప్పయోగే – సువణ్ణం తే ధారయతే ఇచ్చేవమాది.

పిహప్పయోగే – బుద్ధస్స అఞ్ఞతిత్థియా పిహయన్తి, దేవా దస్సనకామా తే, యతో ఇచ్ఛామి భద్దన్తస్స, సమిద్ధానం పిహయన్తి దలిద్దా ఇచ్చేవమాది.

కుధదుహఇస్సఉసూయప్పయోగే – కోధయతి దేవ దత్తస్స, తస్స కుజ్ఝ మహావీర, మా రట్ఠం వినస్స ఇదం. దుహయతి దిసానం మేఘో, తిత్థియా సమణానం ఇస్సయన్తి గుణగిద్ధేన, తిత్థియా సమణానం ఇస్సయన్తి లాభగిద్ధేన, దుజ్జనా గుణవన్తానం ఉసూయన్తి గుణగిద్ధేన, కా ఉసూయా విజానతం ఇచ్చేవమాది.

రాధ ఇక్ఖ ఇచ్చేతేసం ధాతూనం పయోగే యస్స అకథితస్స పుచ్ఛనం కమ్మవిక్ఖ్యాపనత్థఞ్చ, తం కారకం సమ్పదానసఞ్ఞం హోతి, దుతియా చ.

ఆరాధోహం రఞ్ఞో, ఆరాధోహం రాజానం, క్యాహం అయ్యానం అపరజ్ఝామి, క్యాహం అయ్యే అపరజ్ఝామి, చక్ఖుం జనస్స దస్సనాయ తం వియ మఞ్ఞే, ఆయస్మతో ఉపాలిత్థేరస్స ఉపసమ్పదాపేక్ఖో ఉపతిస్సో, ఆయస్మన్తం వా ఇచ్చేవమాది.

పచ్చాసుణ అనుపతిగిణానం పుబ్బకత్తరి సుణోతిస్స **పచ్చా**యోగే యస్స కమ్మునో పుబ్బస్స యో కత్తా, సో సమ్పదానసఞ్ఞో హోతి.

తం యథా? భగవా భిక్ఖూ ఏతదవోచ.

భిక్ఖూతి అకథీత కమ్మం, ఏతన్తి కథితకమ్మం. యస్స కమ్మునో పుబ్బస్స యో కత్తా, సో‘భగవా’తి “యో కరోతి స కత్తా”తి సుత్తవచనేన కత్తుసఞ్ఞో. ఏవం యస్స కమ్మునో పుబ్బస్స యో కత్తా, సో సమ్పదానసఞ్ఞో హోతి.

తం యథా? తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం, ఆసుణన్తి బుద్ధస్స భిక్ఖూ.

గిణస్స అనుపతియోగే యస్స కమ్మునో పుబ్బస్స యో కత్తా, సో సమ్పదానసఞ్ఞో హోతి.

తం యథా? భిక్ఖు జనం ధమ్మం సావేతి, తస్స భిక్ఖునో జనో అనుగిణాతి, తస్స భిక్ఖునో జనో పతిగిణాతి.

యో వదేతి స‘కత్తా’తి,
వుత్తం ‘కమ్మ’న్తి వుచ్చతి;
యో పటిగ్గాహకో తస్స,

‘సమ్పదానం’ విజానియా.

ఇచ్చేవమాది.

ఆరోచనత్థే – ఆరోచయామి వో భిక్ఖవే, ఆమన్తయామి వో భిక్ఖవే, పటివేదయామి వో భిక్ఖవే, ఆరోచయామి తే మహారాజ, ఆమన్తయామి తే మహారాజ, పటివేదయామి తే మహారాజ ఇచ్చేవమాది.

తదత్థే – ఊనస్స పారిపూరియా తం చీవరం నిక్ఖిపితబ్బం. బుద్ధస్స అత్థాయ, ధమ్మస్స అత్థాయ, సఙ్ఘస్స అత్థాయ, జీవితం పరిచ్చజామి ఇచ్చేవమాది.

తుమత్థే -లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం బుద్ధో లోకే ఉప్పజ్జతి. భిక్ఖూనం ఫాసువిహారాయ వినయో పఞ్ఞత్తో ఇచ్చేవమాది.

అలమత్థప్పయోగే-అలమితి అరహతి పటిక్ఖిత్తేసు. అలం మే బుద్ధో, అలం మే రజ్జం, అలం భిక్ఖు పత్తస్స, అలం మల్లో మల్లస్స, అరహతి మల్లో మల్లస్స. **పటిక్ఖిత్తే** అలం తే రూపం కరణీయం, అలం మే హిరఞ్ఞసువణ్ణేన ఇచ్చేవమాది.

మఞ్ఞతిప్పయోగే అనాదరే అప్పాణిని-కట్ఠస్స తువం మఞ్ఞే, కలిఙ్గరస్స తువం మఞ్ఞే.

అనాదరేతి కిమత్థం? సువణ్ణం వియ తం మఞ్ఞే.

అప్పాణినీతి కిమత్థం? గద్రభం తువం మఞ్ఞే ఇచ్చేవమాది.

గత్యత్థకమ్మని-గామస్స పాదేన గతో, నగరస్స పాదేన గతో, అప్పో సగ్గాయ గచ్ఛతి, సగ్గస్స గమనేన వా, మూలాయ పటికస్సేయ్య సఙ్ఘో. దుతియా చ, గామం పాదేన గతో, నగరం పాదేన గతో, అప్పో సగ్గం గచ్ఛతి, సగ్గం గమనేన వా, మూలం పటికస్సేయ్య సఙ్ఘో ఇచ్చేవమాది.

ఆసీసత్థే-ఆయస్మతో దీఘాయుకో హోతు, భద్దం భవతో హోతు, కుసలం భవతో హోతు, అనామయం భవతో హోతు, సుఖం భవతో హోతు, స్వాగతం భవతో హోతు, అత్థో భవతో హోతు, హితం భవతో హోతు ఇచ్చేవమాది.

సమ్ముతిప్పయోగే– అఞ్ఞత్ర సఙ్ఘసమ్ముతియా భిక్ఖుస్స విప్పవత్థుం న వట్టతి, సాధు సమ్ముతి మే తస్స భగవతో దస్సనాయ ఇచ్చేవమాది.

భియ్యప్పయోగే – భియ్యోసో మత్తాయం ఇచ్చేవమాది.

సత్తమ్యత్థే – తుయ్హఞ్చస్స ఆవి కరోమి, తస్స మే సక్కో పాతురహోసి ఇచ్చేవమాది.

అత్థగ్గహణేన బహూసు అక్ఖరప్పయోగేసు దిస్సతి.

తం యథా? ఉపమం మత కరిస్సామి, ధమ్మం వో దేసేస్సామి.

సారత్థే చ – దేసేతు భన్తే భగవా ధమ్మం భిక్ఖూనం. తస్స ఫాసు విహారాయ హోతి, ఏతస్స పహిణేయ్య, యథా నో భగవా బ్యాకరేయ్య, తథాపి తేసం బ్యాకరిస్సామ , కప్పతి సమణానం ఆయోగో, అమ్హాకం మణినా అత్థో, కిమత్థో మే బుద్ధేన, సేయ్యో మే అత్థో, బహూపకారా భన్తే మహాపజా పతిగోతమీ భగవతో, బహూపకారా భిక్ఖవే మాతాపితరో పుత్తానం ఇచ్చేవమాది.

సేసేసు అక్ఖరప్పయోగేసుపి అఞ్ఞేపి పయోగా పయోగవిచక్ఖణేహి యోజేతబ్బా.

చగ్గహణం వికప్పనత్థవాగ్గహణానుకడ్ఢనత్థం. యే కేచి సద్దా సమ్పదానప్పయోగికా మయా నోపదిట్ఠా, తేసం గహణత్థం ఇధ వికప్పీయతి వాసద్దో.

తం యథా? భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పభూ అయం భగవా, దేసస్స పభూ అయం రాజా. ఖేత్తస్స పభూ అయం గహపతి, అరఞ్ఞస్స పభూ అయం లుద్దకో ఇచ్చేవమాది. క్వచి దుతియా తతియా పఞ్చమీ ఛట్ఠీ సత్తమ్యత్థేసు చ.

౧౭౮, ౩౨౦. **యోధారో తమోకాసం.**

యో ఆధారో, తం ఓకాససఞ్ఞం హోతి. **స్వాధారో చతుబ్బిధో** బ్యాపికో, ఓపసిలేసికో, వేసయికో సామీపికో చాతి.

తత్థ **బ్యాపికో** తావ–జలేసు ఖీరం తిట్ఠతి, తిలేసు తేలం, ఉచ్ఛూసు రసో.

ఓపసిలేసికో–పరియఙ్కే రాజా సేతి, ఆసనే ఉపవిట్ఠో సఙ్ఘో.

వేసయికో–భూమీసు మనుస్సా చరన్తి, అన్తలిక్ఖే వాయూ వాయన్తి. ఆకాసే సకుణా పక్ఖన్దన్తి.

సామీపికో–వనే హత్థినో చరన్తి, గఙ్గాయం ఘోసో తిట్ఠతి, వజే గావో దుహన్తి, సావత్థియం విహరతి జేతవనే.

ఓకాసమిచ్చనేన క్వత్థో? ఓకాసే సత్తమీ.

౨౭౯, ౨౯౨. **యేన వా కయిరతే తం కరణం.**

యేన వా కయిరతే, యేన వా పస్సతి, యేన వా సుణాతి, తం కారకం కరణసఞ్ఞం హోతి.

దత్తేన విహిం లునాతి, వాసియా కట్ఠం తచ్ఛతి, ఫరసునా రుక్ఖం ఛిన్దతి, కుదాలేన పథవిం ఖణతి, సత్థేన కమ్మం కరోతి. చక్ఖునా రూపం పస్సతి.

కరణమిచ్చనేన క్వత్థో? కరణే తతియా.

౨౮౦, ౨౮౬. **యం కరోతి తం కమ్మం.**

యం వా కరోతి, యం వా పస్సతి, యం వా సుణాతి, తం కారకం కమ్మసఞ్ఞం హోతి.

ఛత్తం కరోతి, రథం కరోతి, రూపం పస్సతి, సద్దం సుణాతి, కణ్టకం మద్దతి, విసం గిలతి.

కమ్మమిచ్చనేన క్వత్థో? కమ్మత్థే దుతియా.

౨౮౧, ౨౯౪. యో కరోతి స కత్తా.

యో కరోతి, సో కత్తుసఞ్ఞో హోతి.

అహినా దట్ఠో నరో, గరుళేన హతో నాగో. బుద్ధేన జితో మారో, ఉపగుత్తేన మారో బన్ధో.

కత్తుఇచ్చనేన క్వత్థో? కత్తరి చ.

౨౮౨, ౨౯౫. యో కారేతి స హేతు.

యో కత్తారం కారేతి, సో హేతుసఞ్ఞో హోతి, కత్తా చ.

సో పురిసో తం పురిసం కమ్మం కారేతి సో పురిసో తేన పురిసేన కమ్మం కారేతి, సో పురిసో తస్స పురిసస్స కమ్మం కారేతి. ఏవం హారేతి పాఠేతి పాచేతి, ధారేతి.

హేతుఇచ్చనేన క్వత్థో? ధాతూహి ణే ణయ ణాపే ణాపయా కారితాని హేత్వత్థే.

౨౮౩, ౩౧౬. యస్స వా పరిగ్గహో తం సామీ.

యస్స వా పరిగ్గహో, తం సామీసఞ్ఞం హోతి.

తస్స భిక్ఖునో పటివీసో, తస్స భిక్ఖునో పత్తో, తస్స భిక్ఖునో చీవరం, అత్తనో ముఖం.

సామీఇచ్చనేన క్వత్థో? సామిస్మిం ఛట్ఠీ.

౨౮౪, ౨౮౩. లిఙ్గత్థే పఠమా.

లిఙ్గత్థాభిధానమత్తే పఠమావిభత్తి హోతి.

పురిసో, పురిసా, ఏకో, ద్వే, చ, వా, హే, అహే, రే, అరే.

౨౮౫, ౨౦. ఆలపనే చ.

ఆలపనత్థా ధికే లిఙ్గత్థాభిధానమత్తే చ పఠమావిభత్తి హోతి.

భో పురిస, భవన్తో పురిసా, భో రాజ, భవన్తో రాజానో, హే సఖే, హే సఖినో.

౨౮౬, ౨౯౧. **కరణే తతియా.**

కరణకారకే తతియావిభత్తి హోతి.

అగ్గినా కుటిం ఝాపేతి, మనసా చే పదుట్ఠేన, మనసా చే పసన్నేన, కాయేన కమ్మం కరోతి.

౨౮౭, ౨౯౯. **సహాదియోగే చ.**

సహాదియోగత్థే చ తతియావిభత్తి హోతి.

సహాపి గగ్గేన సఙ్ఘో ఉపోసథం కరేయ్య, వినాపి గగ్గేన, మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం, సహస్సేన సమం మితా.

౨౮౮, ౨౯౩. **కత్తరి చ.**

కత్తరి చ తతియావిభత్తి హోతి.

రఞ్ఞా హతో పోసో, యక్ఖేన దిన్నో వరో, అహినా దట్ఠో నరో.

౨౮౯, ౨౯౭. **హేత్వత్థే చ.**

హేత్వత్థే చ తతియావిభత్తి హోతి.

అన్నేన వసతి, ధమ్మేన వసతి, విజ్జాయ వసతి, సక్కారేన వసతి.

౨౯౦, ౨౯౮. **సత్తమ్యత్థే చ.**

సత్తమ్యత్థే చ తతియావిభత్తి హోతి.

తేన కాలేన, తేన సమయేన. (యేన కాలేన, యేన సమయేన,) తేన ఖో పన సమయేన.

౨౯౧, ౨౯౯. **యేనఙ్గవికారో.**

యేన బ్యాధిమతా అఙ్గేన అఙ్గినో వికారో లక్ఖీయతే. తత్థ తతియావిభత్తి హోతి.

అక్ఖినా కాణో, హత్థేన కుణీ, కాణం పస్సతి నేత్తేన, పాదేన ఖఞ్జో, పిట్ఠియా ఖుజ్జో.

౨౯౨, ౩౦౦. **విసేసనే చ.**

విసేసనత్థే చ తతియావిభత్తి హోతి.

గోత్తేన గోతమో నాథో, సువణ్ణేన అభిరూపో, తపసా ఉత్తమో.

౨౯౩, ౩౦౧. సమ్పదానే చతుత్థీ.

సమ్పదానకారకే చతుత్థీవిభత్తి హోతి.

బుద్ధస్స వా ధమ్మస్స వా సఙ్ఘస్స వా దానం దేతి, దాతా హోతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా.

౨౯౪, ౩౦౫. నమోయోగాదీస్వపి చ.

నమోయోగాదీస్వపి చ చతుత్థీవిభత్తి హోతి.

నమో తే బుద్ధ వీరత్థు, సోత్థి పజానం, నమో కరోహి నాగస్స, స్వాగతం తే మహారాజ.

౨౯౫, ౩౦౭. అపాదానే పఞ్చమీ.

అపాదానకారకే పఞ్చమీవిభత్తి హోతి.

పాపా చిత్తం నివారయే, అబ్భా ముత్తోవ చన్దిమా, భయా ముచ్చతి సో నరో.

౨౯౬, ౩౧౪. కారణత్థే చ.

కారణత్థే చ పఞ్చమీవిభత్తి హోతి.

అననుబోధా అప్పటివేధా చతున్నం అరియసచ్చానం యథాభూతం అదస్సనా.

౨౯౭, ౨౮౪. కమ్మత్థే దుతియా.

కమ్మత్థే దుతియావిభత్తి హోతి.

గావం హనతి, వీహయో లునాతి, సత్థం కరోతి, ఘటం కరోతి, రథం కరోతి, ధమ్మం సుణాతి, బుద్ధం పూజేతి, వాచం భాసతి, తణ్డులం వచతి, చోరం ఘాతేతి.

౨౯౮, ౨౮౭. కాలద్ధానమచ్చన్తసంయోగే.

కాలద్ధానం అచ్చన్తసంయోగే దుతియావిభత్తి హోతి.

మాసం మంసోదనం భుఞ్జతి, సరదం రమణీయా నదీ, మాసం సజ్ఝాయతి, యోజనం వనరాజి, యోజనం దీఘో పబ్బతో, కోసం సజ్ఝాయతి.

అచ్చన్తసంయోగేతి కిమత్థం? సంవచ్ఛరే భోజనం భుఞ్జతి.

౨౯౯, ౨౮౮. కమ్మప్పవచనీయయుత్తే.

కమ్మప్పవచనీయయుత్తే దుతియావిభత్తి హోతి.

తం ఖో పన భవన్తం గోతమం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో, పబ్బజితమనుపబ్బ**జింసు.**

౩౦౦, ౨౮౬. గతి బుద్ధి భుజ పఠ హర కర సయాదీనం కారితే వా.

గతి బుద్ధి భుజ పఠ హర కర సయాదీనం పయోగే కారితే దుతియావిభత్తి హోతి వా.

పురిసో పురిసం (గామం) గామయతి, పురిసో పురిసేన వా, పురిసో పురిసస్స వా. ఏవం బోధయతి, భోజయతి, పాఠయతి, హారయతి, కారయతి, సయాపయతి. ఏవం సబ్బత్థ కారితే.

౩౦౧, ౨౧౫. సామిస్మిం ఛట్ఠీ.

సామిస్మిం ఛట్ఠీవిభత్తి హోతి.

తస్స భిక్ఖునో పటివీసో, తస్స భిక్ఖునో పత్తో, తస్స భిక్ఖునో చీవరం, అత్తనో ముఖం.

౩౦౨, ౩౧౯. ఓకాసే సత్తమీ.

ఓకాసకారకే సత్తమీవిభత్తి హోతి.

గమ్భీరే ఓదకన్తికే, పాపస్మిం రమతి మనో, భగవతి బ్రహ్మచరియం వుస్సతి కులపుత్తో.

౩౦౩, ౩౨౧. సామిస్సరాధిపతి దాయాద సక్ఖిపతిభూ పసుతకుసలేహి చ.

సామీ ఇస్సర అధిపతి దాయాద సక్ఖిపతిభూ పసుతకుసల ఇచ్చేతేహి పయోగే ఛట్ఠీవిభత్తి హోతి, సత్తమీ చ.

గోణానం సామీ, గోణేసు సామీ, గోణానం ఇస్సరో, గోణేసు ఇస్సరో. గోణానం అధిపతి, గోణేసు అధిపతి. గోణానం దాయాదో, గోణేసు దాయాదో. గోణానం సక్ఖీ, గోణేసు సక్ఖీ, గోణానం పతిభూ, గోణేసు పతిభూ. గోణానం పసుతో, గోణేసు పసుతో. గోణానం కుసలో, గోణేసు కుసలో.

౩౦౪, ౩౨౨. నిద్ధారణే చ.

నిద్ధారణత్థే చ ఛట్ఠీవిభత్తి హోతి, సత్తమీ చ.

కణ్హా గావీనం సమ్పన్నఖీరతమా, కణ్హా గావీసు సమ్పన్నఖీరతమా. సామా నారీనం దస్సనీయతమా, సామా నారీసు దస్సనీయతమా. మనుస్సానం ఖత్తియో సూరతమో, మనుస్సేసు ఖత్తియో సూరతమో. పథికానం ధావన్తో సీఘతమో, పథికేసు ధావన్తో సీఘతమో.

౩౦౫, ౩౨౩. అనాదరే చ.

అనాదరే ఛట్ఠీవిభత్తి హోతి, సత్తమీ చ.

రుదతో దారకస్స పబ్బజి, రుదన్తస్మిం దారకే పబ్బజి.

౩౦౬, ౨౮౯. **క్వచి దుతియా ఛట్ఠీనమత్థే.**

ఛట్ఠీనమత్థే క్వచి దుతియావిభత్తి హోతి.

అపిస్సు మం అగ్గివేస్సన తిస్సో ఉపమా పటిభంసు.

౩౦౭, ౨౯౦. **తతియాసత్తమీనఞ్చ.**

తతియాసత్తమీనం అత్థే చ క్వచి దుతియావిభత్తి హోతి.

సచే మం సమణో గోతమో ఆలపిస్సతి, త్వఞ్చ మం నాభిభాససి. ఏవం తతియత్థే.

పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా, ఏకం సమయం భగవా. ఏవం సత్తమ్యత్థే.

౩౦౮, ౩౧౭. **ఛట్ఠీ చ.**

తతియాసత్తమీనం అత్థే చ క్వచి ఛట్ఠీవిభత్తి హోతి.

కతో మే కల్యాణో, కతం మే పాపం. ఏవం తతియత్థే.

కుసలా నచ్చగీతస్స సిక్ఖితా చాతురిత్థియో, కుసలో త్వం రథస్స అఙ్గపచ్చఙ్గానం. ఏవం సత్తమ్యత్థే.

క్వచీతి కిమత్థం? యో వో ఆనన్ద మయా ధమ్మో చ వినయో చ దేసితో పఞ్ఞత్తో, ఆనన్దో అత్థేసు విచక్ఖణో.

౩౦౯, ౩౧౮. **దుతియాపఞ్చమీనఞ్చ.**

దుతియాపఞ్చమీనఞ్చ అత్థే క్వచి ఛట్ఠీవిభత్తి హోతి.

తస్స భవన్తి వత్తారో, సహసా కమ్మస్స కత్తారో, ఏవం దుతియత్థే.

అస్సవనతా ధమ్మస్స పరిహాయన్తి, కిన్ను ఖో అహం తస్స సుఖస్స భాయామి, సబ్బే తసన్తి దణ్డస్స, సబ్బే భాయన్తి మచ్చునో, భీతో చతున్నం ఆసీవిసానం ఘోరవిసానం, భాయామి ఘోరవిసస్స నాగస్స. ఏవం పఞ్చమ్యత్థే.

౩౧౦, ౩౨౪. **కమ్మ కరణ నిమిత్తత్థేసు సత్తమీ.**

కమ్మకరణనిమిత్తత్థేసు సత్తమీవిభత్తి హోతి.

సున్దరావునో ఇమే ఆజీవకా భిక్ఖూసు అభివాదేన్తి. ఏవం కమ్మత్థే.

హత్థేసు పిణ్డాయ చరన్తి, పత్తేసు పిణ్డాయ చరన్తి, పథేసు గచ్ఛన్తి. ఏవం కరణత్థే.

దీపి చమ్మేసు హఞ్ఞతే, కుఞ్జరో దన్తేసు హఞ్ఞతే, ఏవం నిమిత్తత్థే.

౩౧౧, ౩౨౫. సమ్పదానే చ.

సమ్పదానే చ సత్తమీవిభత్తి హోతి.

సఙ్ఘే దిన్నం మహప్ఫల, సఙ్ఘే గోతమీ దేహి, సఙ్ఘే తే దిన్నే అహఞ్చేవ పూజితో భవిస్సామి.

౩౧౨, ౩౨౬. పఞ్చమ్యత్థే చ.

పఞ్చమ్యత్థే చ సత్తమీవిభత్తి హోతి.

కదలీసు గజే రక్ఖన్తి.

౩౧౩, ౩౨౭. కాలభావేసు చ.

కాలభావేసు చ కత్తరి పయుజ్జమానే సత్తమీవిభత్తి హోతి.

పుబ్బణ్హసమయే గతో, సాయన్హసమయే ఆగతో. భిక్ఖూసు భోజీయమానేసు గతో, భుత్తేసు ఆగతో. గోసుదుయ్హమానేసు గతో, దుద్ధాసు ఆగతో.

౩౧౪, ౩౨౮. ఉప'ఝాధికిస్సరవచనే.

ఉపఅధిఇచ్చేతేసం పయోగే అధికఇస్సరవచనే సత్తమీవిభత్తి హోతి.

ఉప ఖారియం దోణో, ఉప నిక్ఖే కహాపణం. అధి బ్రహ్మదత్తే పఞ్చాలా, అధి నచ్చేసు గోతమీ, అధి దేవేసు బుద్ధో.

౩౧౫, ౩౨౯. మణ్డితు'స్సుక్కేసు తతియా.

మణ్డితఉస్సుక్కఇచ్చేతేస్వత్థేసు తతియావిభత్తి హోతి, సత్తమీ చ.

ఞాణేన పసీదితో, ఞాణస్మిం వా పసీదితో, ఞాణేన ఉస్సుక్కో, ఞాణస్మిం వా ఉస్సుక్కో తథాగతో వా తథాగతగోత్తే వా.

ఇతి నామకప్పే కారకకప్పో ఛట్ఠో కణ్డో.

కారకకప్పో నిట్ఠితో.

౪. సమాసకప్ప

సత్తమకణ్ణ

౩౧౬, ౩౩౧. నామానం సమాసో యుత్తత్థో.

తేసం నామానం పయుజ్జమానపదత్థానం యో యుత్తత్థో, సో సమాససఞ్ఞో హోతి.

కథినదుస్సం, ఆగన్తుకభత్తం, జీవితిన్ద్రియం, సమణబ్రాహ్మణా, సారిపుత్తమోగ్గల్లానా, బ్రాహ్మణ గహపతికా.

నామానమితి కిమత్థం? దేవదత్తో పచతి, యఞ్ఞదత్తో పచతి.

యుత్తత్థోతి కిమత్థం? భతో రఞ్ఞో పుత్తో దేవదత్తస్స.

సమాసఇచ్చనేన క్వత్థో? క్వచి సమాసన్తగతానమకారన్తో.

౩౧౭, ౩౩౨. తేసం విభత్తియో లోపా చ.

తేసం యుత్తత్థానం సమాసానం విభత్తియో లోపా చ హోన్తి.

కథినదుస్సం , ఆగన్తుకభత్తం.

తేసంగహణేన సమాసతద్ధితాఖ్యాతకితకానం విభత్తిపచ్చయపదక్ఖరాగమా చ లోపా హోన్తి. వాసిట్ఠో, వేనతేయ్యో.

చగ్గహణ మవధారణత్థం, పభఙ్కరో, అమతద్దదో, మేధఙ్కరో, దీపఙ్కరో.

౩౧౮, ౩౩౩. పకతి చస్స సరన్తస్స.

లుత్తాసు విభత్తీసు అస్స సరన్తస్స లిఙ్గస్స పకతిరూపాని హోన్తి.

చక్ఖుసోతం, ముఖనాసికం, రాజపుత్తో, రాజపురిసో.

౩౧౯, ౩౩౦. ఉపసగ్గనిపాతపుబ్బకో అబ్యయీభావో.

ఉపసగ్గనిపాతపుబ్బకో సమాసో **అబ్యయీభావ**సఞ్ఞో హోతి.

నగరస్స సమీపే పవత్తతి కథా ఇతి ఉపనగరం, దరథానం అభావో నిద్దరథం, మకసానం అభావో నిమ్మకసం, వుడ్ఢానం పటిపాటి యథావుడ్ఢం, యే యే వుడ్ఢా వా యథావుడ్ఢం, జీవస్స యత్తకో పరిచ్ఛేదో యావజీవం, చిత్తమధికిచ్చ పవత్తన్తి తే ధమ్మాతి అధిచిత్తం, పబ్బతస్స తిరో తిరోపబ్బతం, సోతస్స పతి పవత్తతి నావా ఇతి పతిసోతం, పాసాదస్స అన్తో అన్తోపాసాదం.

అబ్యయీభావమిచ్చనేన క్వత్థో? అంవిభత్తీన మకారన్తా అబ్యయీభావా.

౩౨౦, ౩౩౮. **సో నపుంసకలిఙ్గో**.

సో అబ్యయీభావసమాసో నపుంసకలిఙ్గోవ దట్ఠబ్బో.

కుమారీసు అధికిచ్చ పవత్తతి కథా ఇతి అధికుమారి, వధుయా సమీపే పవత్తతి కథా ఇతి ఉపవధు, గఙ్గాయ సమీపే పవత్తతి కథా ఇతి ఉపగఙ్గం, మణికాయ సమీపే పవత్తతి కథా ఇతి ఉపమణికం.

౩౨౧, ౩౪౯. **దిగుస్సేకత్తం**.

దిగుస్స సమాసస్స ఏకత్తం హోతి, నపుంసకలిఙ్గత్తఞ్చ.

తయో లోకా తిలోకం, తయో దణ్డా తిదణ్డం, తీణి నయనాని తినయనం, తయో సిఙ్గా తిసిఙ్గం. చతస్సో దిసా చతుద్దిసం, పఞ్చ ఇన్ద్రియాని పఞ్చిన్ద్రియం.

౩౨౨, ౩౫౯. **తథా ద్వన్దే పాణి తూరియ యోగ్గసేనఙ్గఖుద్దజన్తుక వివిధవిరుద్ధ విసభాగత్థాదీనఞ్చ**.

తథా ద్వన్దే సమాసే **పాణి తూరియ యోగ్గ సేనఙ్గఖుద్దజన్తుక వివిధవిరుద్ధ విసభాగత్థ**ఇచ్చేవమాదీనం ఏకత్తం హోతి, నపుంసకలిఙ్గత్తఞ్చ.

తం యథా? చక్ఖు చ సోతఞ్చ చక్ఖుసోతం, ముఖఞ్చ నాసికా చ ముఖనాసికం, ఛవి చ మంసఞ్చ లోహితఞ్చ ఛవిమంసలోహితం. ఏవం **పాణ్యఙ్గత్థే**.

సఙ్ఖో చ పణవో చ సఙ్ఖపణవం, గీతఞ్చ వాదితఞ్చ గీతవాదితం, దద్దరి చ డిణ్డిమో చ దద్దరిడిణ్డిమం. ఏవం **తూరియఙ్గత్థే**.

ఫాలో చ పాచనఞ్చ ఫాలపాచనం, యుగఞ్చ నఙ్గలఞ్చ యుగనఙ్గలం. ఏవం **యోగ్గఙ్గత్థే**.

అసి చ చమ్మఞ్చ అసిచమ్మం, ధను చ కలాపో చ ధనుకలాపం, హత్థీ చ అస్సో చ హత్థిఅస్సం, రథో చ పత్తికో చ రథపత్తికం. ఏవం **సేనఙ్గత్థే**.

డంసా చ మకసా చ డంసమకసం, కున్థో చ కిపిల్లికో చ కున్థకిపిల్లికం, కీటో చ సరీసపో చ కీటసరీసపం. ఏవం **ఖుద్దజన్తుకత్థే**.

అహి చ నకులో చ అహినకులం, బిళారో చ మూసికో చ బిళారమూసికం, కాకో చ ఉలూకో చ కాకోలూకం. ఏవం **వివిధవిరుద్ధత్థే**.

సీలఞ్చ పఞ్ఞాణఞ్చ సీలపఞ్ఞాణం, సమథో చ విపస్సనా చ సమథవిపస్సనం, విజ్జా చ చరణఞ్చ విజ్జాచరణం. ఏవం **విసభాగత్థే**.

ఆదిగ్గహణం కిమత్థం? దాసీ చ దాసో చ దాసిదాసం, ఇత్థీ చ పుమా చ ఇత్థిపుమం, పత్తో చ చీవరఞ్చ పత్తచీవరం, ఛత్తఞ్చ ఉపాహనా చ ఛత్తుపాహనం, తికఞ్చ చతుక్కఞ్చ తికచతుక్కం, వేనో చ రథకారో చ వేనరథకారం, సాకుణికో చ మాగవికో చ సవకుణికమాగవికం, దీఘో చ మజ్ఝిమో చ దీఘమజ్ఝిమం ఇచ్చేవమాది.

౩౨౩, ౩౬౦. **విభాసా రుక్ఖ తిణ పసుఖ న ధఞ్ఞ జనపదాదీనఞ్చ**.

రుక్ఖతిణ పసు ధన ధఞ్ఞ జనపదఇచ్చేవమాదీనం విభాసా ఏకత్తం హోతి, నపుంసకలిఙ్గత్తఞ్చ ద్వన్దే సమాసే. అస్సత్థో చ కపీతనో చ అస్సత్థకపీతనం, అస్సత్థకపీతనా వా. ఉసీరఞ్చ బీరణఞ్చ ఉసీరబీరణం, ఉసీరబీరణా వా. అజో చ ఏళకో చ అజేళకం, అజేళకా వా. హిరఞ్ఞఞ్చ సువణ్ణఞ్చ హిరఞ్ఞసువణ్ణం, హిరఞ్ఞసువణ్ణా వా. సాలి చ యవో చ సాలియవం, సాలియవా వా. కాసీ చ కోసలా చ కాసికోసలం, కాసికోసలా వా.

ఆదిగ్గహణం కిమత్థం? సావజ్జఞ్చ అనవజ్జఞ్చ సావజ్జానవజ్జం, సావజ్జా నవజ్జా వా. హీనఞ్చ పణీతఞ్చ హీనపణీతం. హీనపణీతా వా. కణ్హో చ సుక్కో చ కణ్హసుక్కం, కణ్హసుక్కా వా.

౩౨౪, ౩౩౮. **ద్విపదే తుల్యాధికరణే కమ్మధారయో**.

ద్వే పదాని తుల్యాధికరణాని యదా సమస్యన్తే, తదా సో సమాసో **కమ్మధారయ**సఞ్ఞో హోతి.

మహన్తో చ సో పురిసో చాతి మహాపురిసో, కణ్హో చ సో సప్పో చాతి కణ్హసప్పో, నీలఞ్చ తం ఉప్పలఞ్చాతి నీలుప్పలం, లోహితఞ్చ తం చన్దనఞ్చాతి లోహితచన్దనం, బ్రాహ్మణీ చ సా దారికా చాతి బ్రాహ్మణదారికా, ఖత్తియా చ సా కఞ్ఞా చాతి ఖత్తియకఞ్ఞా.

కమ్మధారయఇచ్చనేన క్వత్థో? కమ్మధారయసఞ్ఞో చ.

౩౨౫, ౩౪౫. **సఙ్ఖ్యాపుబ్బో దిగు**.

సఙ్ఖ్యాపుబ్బో కమ్మధారయసమాసో **దిగు**సఞ్ఞో హోతి.

తీణి మలాని తిమలం, తీణి ఫలాని తిఫలం, తయో లోకా తిలోకం, తయో దణ్డా తిదణ్డం, చతస్సో దిసా చతుద్దిసం, పఞ్చ ఇన్ద్రియాని పఞ్చిన్ద్రియం, సత్త గోదావరియో సత్తగోదావరం.

దిగుఇచ్చనేన క్వత్థో? దిగుస్సే కత్తం.

౩౨౬, ౩౪౧. **ఉభే తప్పురిసా**.

ఉభే దిగుకమ్మధారయసమాసా **తప్పురిస**సఞ్ఞా హోన్తి.

న బ్రాహ్మణో అబ్రాహ్మణో, న వసలో అవసలో, న భిక్ఖు అభిక్ఖు, న పఞ్చవస్సం అపఞ్చవస్సం, న పఞ్చపూలీ అపఞ్చపూలీ, న సత్తగోదావరంఅసత్తగోదావరం, న దసగవం అదసగవం, న పఞ్చగవం అపఞ్చగవం.

తప్పురిసఇచ్చనేన క్వత్థో? అత్తం నస్స తప్పురిసే.

౩.౨౭, ౩౩౧. **అమాదయో పరపదేభి**.

తా అమాదయో నామేహి పరపదేభి యదా సమస్యన్తే, తదా సో సమాసో **తప్పురిస**సఞ్ఞో హోతి.

భూమిం గతో భూమిగతో, సబ్బరత్తిం సోభణో సబ్బరత్తిసోభణో. అపాయం గతో అపాయగతో, ఇస్సరేన కతం ఇస్సరకతం, సల్లేన విద్ధో సల్లవిద్ధో, కఠినస్స దుస్సం కఠినదుస్సం, ఆగన్తుకస్స భత్తం ఆగన్తుకభత్తం, మేథునా అపేతో మేథునాపేతో, చోరా భయం చోరభయం, రఞ్ఞో పుత్తో రాజపుత్తో, ధఞ్ఞానం రాసి ధఞ్ఞరాసి, రూపే సఞ్ఞా రూపసఞ్ఞా, సంసారే దుక్ఖం సంసారదుక్ఖం.

౩.౨౮, ౩౩౨. **అఞ్ఞపదత్థేసు బహుబ్బీహి**.

అఞ్ఞేసం పదానం అత్థేసు ద్వే నామాని బహూని నామాని యదా సమస్యన్తే, తదా సో సమాసో **బహుబ్బీహి** సఞ్ఞో హోతి.

ఆగతా సమణా ఇమం సఙ్ఘారామం సోయం ఆగతసమణో, సఙ్ఘారామో. జితాని ఇన్ద్రియాని అనేన సమణేన సోయం జితిన్ద్రియో, సమణో. దిన్నో సుఙ్కో యస్స రఞ్ఞో సోయం దిన్నసుఙ్కో, రాజా. నిగ్గతా జనా అస్మా గామా సోయం నిగ్గతజనో, గామో. ఛిన్నో హత్థో యస్స పురిసస్స సోయం ఛిన్నహత్థో, పురిసో. సమ్పన్నాని సస్సాని యస్మిం జనపదే సోయం సమ్పన్నసస్సో, జనపదో.

నిగ్రోధస్స పరిమణ్డలో నిగ్రోధపరిమణ్డలో, నిగ్రోధపరిమణ్డలో ఇవ పరిమణ్డలో యో రాజకుమారో సోయం నిగ్రోధపరిమణ్డలో. అథ వా నిగ్రోధపరిమణ్డలో ఇవ పరిమణ్డలో యస్స రాజకుమారస్స సోయం నిగ్రోధపరిమణ్డలో, రాజకుమారో.

చక్ఖునో భూతో చక్ఖుభూతో, చక్ఖుభూతో ఇవ భూతో యో భగవా సోయం చక్ఖుభూతో, భగవా.

సువణ్ణస్స వణ్ణో సువణ్ణవణ్ణో, సువణ్ణవణ్ణో వియ వణ్ణో యస్స భగవతో సోయం సువణ్ణవణ్ణో, భగవా.

బ్రహ్మునో సరో బ్రహ్మస్సరో, బ్రహ్మస్సరో వియ సరో యస్స భగవతో సోయం బ్రహ్మస్సరో, భగవా.

సయం పతిత పణ్ణ పుప్ఫఫలవాయుతోయాహారాతి పణ్ణఞ్చ పుప్ఫఞ్చ ఫలఞ్చ పణ్ణపుప్ఫఫలాని, సయమేవ పతితాని సయంపతితాని, సయంపతితాని చ తాని పణ్ణపుప్ఫఫలాని చేతి సయంపతితపణ్ణపుప్ఫఫలాని వాయు చ తోయఞ్చ వాయుతోయాని, సయంపతితపణ్ణపుప్ఫఫలాని చ వాయుతోయాని చ సయంపతితపణ్ణపుప్ఫఫలవాయుతోయాని.

సయంపతితపణ్ణపుప్ఫఫలవాయుతోయాని ఆహారా యేసం తే సయంపతితపణ్ణపుప్ఫఫలవాయుతోయాహారా, ఇసయో. యమేత్థ వత్తబ్బం, తం హేట్ఠా వుత్తమేవ. అయం పన ద్వన్దకమ్మధారయగబ్భో తుల్యాధికరణపహుబ్బీహి.

అథ వా – సయంపతితపణ్ణపుప్ఫఫలవాయుతోయేహి ఆహారా యేసం తే సయంపతితపణ్ణపుప్ఫఫలవాయుతోయాహారా. అయం పన భిన్నాధికరణబహుబ్బీహి.

నానా దుమపతిత పుప్ఫవాసిత సానూతి నానాపకారా దుమా నానాదుమా, నానాదుమేహి పతితాని నానాదుమపతితాని, నానాదుమపతితాని చ తాని పుప్ఫాని చేతి నానాదుమపతితపుప్ఫాని, నానాదుమపతితపుప్ఫేహి వాసితా నానాదుమపతితపుప్ఫవాసితా, నానాదుమపతితపుప్ఫవాసితా సానూ యస్స పబ్బతరాజస్స సోయం నానాదుమపతితపుప్ఫవాసితసాను, పబ్బతరాజా. అయం పన కమ్మధారయతప్పురిసగబ్భో తుల్యాధికరణబహుబ్బీహి.

అథ వా – వాసితా సానూ వాసితసాను, సాపేక్ఖత్తే సతిపి గమకత్తా సమాసో. నానాదుమపతితపుప్ఫేహి వాసితసానూ యస్స పబ్బతరాజస్స సోయం నానాదుమపతితపుప్ఫవాసితసాను, పబ్బతరాజా. అయం పన భిన్నాధికరణబహుబ్బీహి.

బ్యాలమ్బమ్బుధరబిన్దుచుమ్బితకూటోతి అమ్బుం ధారేతీతి అమ్బుధరో, కో సో? పజ్జున్నో. వివిధా ఆలమ్బా బ్యాలమ్బా, బ్యాలమ్బా చ సో అమ్బుధరో చాతి బ్యాలమ్బమ్బుధరో, బ్యాలమ్బమ్బుధరస్స బిన్దూ బ్యాలమ్బమ్బుధరబిన్దూ, బ్యాలమ్బమ్బుధరబిన్దూహి చుమ్బితో బ్యాలమ్బమ్బుధరబిన్దుచుమ్బితో, బ్యాలమ్బమ్బురేబిన్దుచుమ్బితో కూటో యస్స పబ్బతరాజస్స సోయం బ్యాలమ్బమ్బుధరబిన్దుచుమ్బితకూటో. అయం పన కమ్మధారయతప్పురిసగబ్భో తుల్యాధికరణబహుబ్బీహి.

అథ వా – చుమ్బితో కూటో చుమ్బితకూటో, సాపేక్ఖత్తే సతిపి గమకత్తా సమాసో. బ్యాలమ్బమ్బుధరబిన్దూహి చుమ్బితకూటో యస్స పబ్బతరాజస్స సోయం బ్యాలమ్బమ్బుధరబిన్దుచుమ్బితకూటో. అయం పన భిన్నాధికరణబహుబ్బీహి.

అమిత బల పరక్కమజుతీతి న మితా అమితా, బలఞ్చ పరక్కమో చ జుతి చ బలపరక్కమజుతియో, అమితా బలపరక్కమజుతియో యస్స సోయం అమితబలపరక్కమజుతి, అయం పన కమ్మధారయద్వన్దగబ్భో తుల్యాధికరణబహుబ్బీహి.

పీణోరక్ఖంస బాహూతి ఉరో చ అక్ఖఞ్చ అంసో చ బాహు చ ఉరక్ఖంసబాహవో, పీణా ఉరక్ఖంసబాహవో యస్స భగవతో సోయం పీణోరక్ఖంసబాహు. అయం పన ద్వన్దవబ్భో తుల్యాధికరణబహుబ్బీహి.

పీణ గణ్డ వదన థనూరుజఘనాతి గణ్డో చ వదనఞ్చ థనో చ ఊరు చ జఘనఞ్చ గణ్డవదనథనూరుజఘనా, పీణా గణ్డవదనథనూరుజఘనా యస్సా సాయం పీణగణ్డవదనథనూరుజఘనా. అయమ్పి ద్వన్దగబ్భో తుల్యాధికరణబహుబ్బీహి.

పవర సురాసుర గరుడ మనుజ భుజగ గన్ధబ్బ మకుట కూట చుమ్బిత సేలసఙ్ఘట్టిత చరణోతి సురా చ అసురా చ గరుడా చ మనుజా చ భుజగా చ గన్ధబ్బా చ సురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బా, పవరా చ తే సురాసురగరుడమనుజభుజగ గన్ధబ్బా చేతి పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బా,

పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బానం మకుటాని పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటాని, పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటానం కూటాని పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటకూటాని, పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటకూటేసు చుమ్బితా పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటకూటచుమ్బితా, పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటకూటచుమ్బితా చ తే సేలా చాతి పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటకూటచుమ్బితసేలా, పవరసురాసుర గరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటకూటచుమ్బితసేలేహి సజ్ఘట్టితా పవరసురాసుర గరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటకూటచుమ్బితసేలసజ్ఘట్టితా, పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటకూటచుమ్బితసేలసజ్ఘట్టితా చరణా యస్స తథాగతస్స సోయం పవరసురాసురగరుడమనుజభుజగగన్ధబ్బమకుటకూటచుమ్బితసేలసజ్ఘట్టితచరణో, తథాగతో, అయం పన ద్వన్దకమ్మధారయతప్పురిసగబ్భో తుల్యాధికరణబహుబ్బీహి.

అథ వా–సజ్ఘట్టితా చరణా సజ్ఘట్టితచరణా, సాపేక్ఖత్తే సతిపి గమకత్తా సమాసో. పవరసురాసుర గరుడమనుజభుజగ గన్ధబ్బమకుటకూటచుమ్బితసేలేహి సజ్ఘట్టితచరణా యస్స తథాగతస్స సోయం పవరసురాసురగరుడ మనుజభుజగ గన్ధబ్బమకుటకూటచుమ్బితసేలసజ్ఘట్టిత చరణో. అయం పన భిన్నాధికరణబహుబ్బీహి.

చతుద్దిసోతి చతస్సో దిసా యస్స సోయం చతుద్దిసో, భగవా.

పఞ్చచక్ఖూతి పఞ్చ చక్ఖూని యస్స తథాగతస్స సోయం పఞ్చచక్ఖు, తథాగతో.

దసబలోతి దస బలాని యస్స సోయం దసబలో, భగవా.

అనన్తఞాణోతి నస్స అన్తో అనన్తం, అనన్తం ఞాణం యస్స తథాగతస్స సోయం అనన్తఞాణో, తథాగతో.

అమిత ఘన సరీరోతి న మితం అమితం, ఘనం ఏవ సరీరం ఘనసరీరం, అమితం ఘనసరీరం యస్స తథాగతస్స సోయం అమితఘనసరీరో, తథాగతో.

అమిత బల పరక్కమ పత్తోతి న మితా అమితా, బలఞ్చ పరక్కమో చ బలపరక్కమా, అమితా ఏవ బలపరక్కమా అమితబలపరక్కమా , అమితబలపరక్కమా పత్తా యేన సోయం అమితబలపరక్కమపత్తో, భగవా. అయం పన కమ్మధారయద్వన్దగబ్భో తుల్యాధికరణబహుబ్బీహి.

మత్త భమర గణ చుమ్బిత వికసితపుప్ఫవల్లినాగరుక్ఖో పసోభిత కన్దరోతి మత్తా ఏవ భమరా మత్తభమరా, మత్తభమరానం గణా మత్తభమరగణా, మత్తభమరగణేహి చుమ్బితాని మత్తభమరణచుమ్బితాని, వికసితాని ఏవ పుప్ఫాని వికసితపుప్ఫాని, మత్తభమరగణచుమ్బితాని వికసితపుప్ఫాని యేసం తేహి మత్తభమరగణచుమ్బితవికసితపుప్ఫా, వల్లి చ నాగరుక్ఖో చ మల్లినాగరుక్ఖా, మత్తభమరగణచుమ్బితవికసితపుప్ఫా చ తే వల్లినాగరుక్ఖా చేతి మత్తభమరగణచుమ్బితవికసితపుప్ఫవల్లినాగరుక్ఖా, మత్తభమరగణచుమ్బితవికసితపుప్ఫవల్లినాగరుక్ఖేహి ఉపసోభితాని

మత్తభమరగణచుమ్బితవికసితపుప్ఫవల్లినాగరుక్ఖో పసోభితాని, మత్తభమరగణచుమ్బితవికసితపుప్ఫవల్లినాగరుక్ఖో పసోభితాని కన్దరాని యస్స పబ్బతరాజస్స సోయం మత్తభమరగణచుమ్బితవికసితపుప్ఫ వల్లినాగరుక్ఖో పసో భితకన్దరో, పబ్బతరాజా. అయం పన ద్వన్దకమ్మధారయతప్పురిసగబ్భో తుల్యాధికరణబహుబ్బీహి.

అథ వా–ఉపసోభితాని కన్దరాని ఉపసోభితకన్దరాని, సాపేక్ఖత్తే సతిపి గమకత్తా సమాసో. మత్తభమరగణచుమ్బితవికసితపుప్ఫవల్లినాగరుక్ఖేహి ఉపసోభితకన్దరాని యస్స పబ్బతరాజస్స సోయం మత్తభమరగణచుమ్బితవికసితపుప్ఫవల్లినాగరుక్ఖో పసోభితకన్దరో, పబ్బతరాజా. అయం పన భిన్నాధికరణబహుబ్బీహి.

నానా రుక్ఖ తిణ పతిత పుప్ఫోపసోభిత కన్దరోతి రుక్ఖో చ తిణఞ్చ రుక్ఖతిణాని, నానా పకారాని ఏవ రుక్ఖతిణాని నానారుక్ఖతిణాని, నానారుక్ఖతిణేహి పతితాని నానారుక్ఖతిణపతితాని, నానారుక్ఖతిణపతితాని చ తాని పుప్ఫాని చేతి నానారుక్ఖతిణపతితపుప్ఫాని, నానారుక్ఖతిణపతితపుప్ఫేహి ఉపసోభితాని నానారుక్ఖతిణపతిత పుప్ఫోపసోభితాని, నానారుక్ఖతిణపతితపుప్ఫోపసోభితాని కన్దరాని యస్స పబ్బతరాజస్స సోయం నానారుక్ఖతిణపతితపుప్ఫోపసోభితకన్దరో, పబ్బతరాజా. అయం పన ద్వన్దకమ్మధారయతప్పురిసగబ్భో తుల్యాధికరణబహుబ్బీహి.

అథ వా–ఉపసోభితాని ఏవ కన్దరాని ఉపసోభితకన్దరాని, (సాపేక్ఖత్తే సతిపి గమకత్తా సమాసో.) నానారుక్ఖతిణపతితపుప్ఫేహి ఉపసోభితకన్దరాని యస్స పబ్బతరాజస్స సోయం నానారుక్ఖతిణపతితపుప్ఫోపసోభితకన్దరో, పబ్బతరాజా. అయం పన భిన్నాధికరణబహుబ్బీహి.

నానా ముసల ఫాల పబ్బత తరు కలిఙ్గర సర ధనుగదాసి తోమరహత్థాతి ముసలో చ ఫాలో చ పబ్బతో చ తరు చ కలిఙ్గరో చ సరో చ ధను చ గదా చఅసి చ తోమరో, చ ముసలఫాలపబ్బతతరుకలిఙ్గరసరధనుగదాసితోమరా, నానా పకారా ఏవ ముసలఫాలపబ్బతతరుకలిఙ్గరసరధనుగదాసితోమరా నానాముసలఫాలపబ్బతతరుకలిఙ్గరసరధనుగదాసితోమరా, నానాముసలఫాలపబ్బతతరుకలిఙ్గరసరధనుగదాసితోమరా హత్థేసు యేసం తే నానాముసలఫాలపబ్బతతరుకలిఙ్గర సరధనుగదాసితోమరహత్థా. అయం పన ద్వన్దకమ్మధారయగబ్భో భిన్నాధికరణబహుబ్బీహి.

బహుబ్బీహి ఇచ్చనేన క్వత్థో? బహుబ్బీహిమ్హి చ.

౩౨౯, ౩౨౭. **నామానం సముచ్చయో ద్వన్దో.**

నామానం ఏకవిభత్తికానం యో సముచ్చయో, సో ద్వన్దసఞ్ఞో హోతి.

చన్దిమా చ సూరియో చ చన్దిమసూరియా, సమణో చ బ్రాహ్మణో చ సమణబ్రాహ్మణా, సారిపుత్తో చ మోగ్గల్లానో చ సారిపుత్తమోగ్గల్లానా, బ్రాహ్మణో చ గహపతికో చ బ్రాహ్మణగహపతికా, యమో చ వరుణో చ యమవరుణా, కువేరో చ వాసవో చ కువేరవాసవా.

ద్వన్దఇచ్చనేన క్వత్థో? ద్వన్దట్ఠా వా.

౩౩౦, ౩౪౦. **మహతం మహా తుల్యాధికరణే పదే.**

తేసం **మహన్త**సద్దానం **మహా**ఆదేసో హోతి తుల్యాధికరణే పదే.

మహన్తో చ సో పురిసో చాతి మహాపురిసో, మహన్తీ చ సా దేవీ చాతి మహాదేవీ, మహన్తఞ్చ తం బలఞ్చాతి మహాబలం, మహన్తో చ సో నాగో చాతి మహానాగో, మహన్తో చ సో యసో చాతి మహాయసో, మహన్తఞ్చ తం పదుమవనఞ్చాతి మహాపదుమవనం, మహన్తీ చ సా నదీ చాతి మహానదీ, మహన్తో చ సో మణి చాతి మహామణి, మహన్తో చ సో గహపతికో చాతి మహాగహపతికో, మహన్తఞ్చ తం ధనఞ్చాతి మహాధనం, మహన్తో చ సో పుఞ్ఞో చాతి మహాపుఞ్ఞో.

బహువచనగ్గహణేన క్వచి **మహన్త** సద్దస్స **మహా**దేసో హోతి. మహన్తఞ్చ తం ఫలఞ్చాతి మహప్ఫలం, మహబ్బలం, ఏవం మహద్ధనం, మహబ్భయం.

౩౩౧, ౩౭౩. **ఇత్థియం భాసితపుమిత్థీ పుమావ చే.**

ఇత్థియం తుల్యాధికరణే పదే చే భాసితపుమిత్థీ పుమావ దట్ఠబ్బా.

దీఘా జఙ్ఘా యస్స సోయం దీఘజఙ్ఘో, కల్యాణభరియో, పహూతపఞ్ఞో.

భాసితపుమేతి కిమత్థం? బ్రాహ్మణబన్ధు చ సా భరియా చాతిబ్రాహ్మణబన్ధుభరియా.

౩౩౨, ౩౪౩. **కమ్మధారయసఞ్ఞే చ.**

కమ్మధారయసఞ్ఞే చ సమాసే ఇత్థియం తుల్యాధికరణే పదే పుబ్బే భాసితపుమిత్థీ చే, పుమావ దట్ఠబ్బా. బ్రాహ్మణదారికా, ఖత్తియకఞ్ఞా, ఖత్తియకుమారికా.

భాసితపుమేతి కిమత్థం? ఖత్తియబన్ధుదారికా, బ్రాహ్మణబన్ధుదారికా.

౩౩౩, ౩౪౪. **అత్తం నస్స తప్పురిసే.**

నస్స పదస్స తప్పురిసే ఉత్తరపదే అత్తం హోతి.

నబ్రాహ్మణో అబ్రాహ్మణో, అవసలో, అభిక్ఖు, అపఞ్చవస్సం, అపఞ్చగవం.

౩౩౪, ౩౪౫. **సరే అన.**

నస్స పదస్స తప్పురిసే **అన** ఆదేసో హోతి సరే పరే.

న అస్సో అనస్సో, అనిస్సరో, అనరియో.

౩౩౫, ౩౪౬. **కద కుస్స.**

కుఇచ్చేతస్స **కద** హోతి సరే పరే.

కుచ్ఛితం అన్నం కదన్నం, కుచ్ఛితం అసనం కదస్సనం.

సరేతి కిమత్థం? కుచ్ఛితా దారా యేసం (అపుణ్ణకారానం) తే హోన్తీతి కుదారా, కుజనా. ఏవం కుపుత్తా, కుగేహా, కువత్థా, కుదాసా.

౩౩౬, ౩౪౭. **కా'ప్పత్థేసు చ**.

కుఇచ్చేతస్స కా హోతి అప్పత్థేసు చ.

కాలవణం, కాపుప్ఫం.

బహువచనగ్గహణం కిమత్థం? **కుఇచ్చేతస్స** అనప్పత్థేసుపి క్వచి **కా** హోతి, కాపురిసా.

౩౩౭, ౩౹౦. **క్వచి సమాసన్తగతానమకారన్తో**.

సమాసన్తగతానం నామానమన్తో సరో క్వచి **అ**కారో హోతి.

దేవానం రాజా దేవరాజో, దేవరాజా, దేవానం సఖా దేవసఖో, దేవసఖా, పఞ్చ అహాని పఞ్చాహం, సత్తాహం, పఞ్చగవం, ఛత్తుపాహనం, ఉపసరదం, విసాలక్ఖో, విముఖో.

కారగ్గహణం కిమత్థం? **ఆ**కారన్త ఇకారన్తా చ హోన్తి, పచ్చక్ఖా ధమ్మా యస్స సోయన్తి పచ్చక్ఖధమ్మా, సురభినో గన్ధో సురభిగన్ధి, సున్దరో గన్ధో సుగన్ధి, పూతినో గన్ధో పూతిగన్ధి, కుచ్ఛితో గన్ధో కుగన్ధి, దుట్ఠు గన్ధో యస్స సోయన్తి దుగన్ధి, పూతి ఏవ గన్ధో పూతిగన్ధి.

నదీఅన్తా చ **కత్తు**అన్తా చ **క**పచ్చయో హోతి సమాసన్తే.

బహూ నదియో యస్మిం సోయం బహునదికో, జనపదో. బహవో కత్తారో యస్స సోయం బహుకత్తుకో, పురిసో.

౩౩౮, ౩౹౬. **నదిమ్హా చ**.

నదిమ్హా చ కపచ్చయో హోతి సమాసన్తే.

బహూ నదియో యస్మిం సోయన్తి బహునదికో. బహూ కన్తియో యస్స సోయన్తి బహుకన్తికో. బహునారికో.

౩౩౯, ౩౹౮. **జాయాయ తుదం జాని పతిమ్హి**.

జాయాఇచ్చేతాయ **తుదం జాని**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి **పతిమ్హి** పరే.

తుదంపతీ, జానిపతీ.

౩౪౦, ౩౩౫. **ధనుమ్హా చ.**

ధనుమ్హా చ ఆపచ్చయో హోతి సమాసన్తే.

గాణ్డీవో ధను యస్స సోయం గాణ్డీవధన్వా.

౩౪౧, ౩౩౬. **అం విభత్తీనమకారన్తా అబ్యయీభావా.**

తస్మా **అ**కారన్తా అబ్యయీభావసమాసా పరాసం విభత్తీనం క్వచి **అం** హోతి.

అధిచిత్తం, యథావుడ్ఢం, ఉపకుమ్భం, యావజీవం, తిరోపబ్బతం, తిరోపాకారం, తిరోకుట్టం, అన్తోపాసాదం.

క్వచీతి కిమత్థం? అధిచిత్తస్స భిక్ఖునో.

౩౪౨, ౩౩౭. **సరో రస్సో నపుంసకే.**

నపుంసకే వత్తమానస్స అబ్యయీభావసమాసస్స లిఙ్గస్స సరో రస్సో హోతి.

కుమారీసు అధికిచ్చ పవత్తతి కథా ఇతి అధికుమారి. ఉపవధు, ఉపగఙ్గం, ఉపమణికం.

౩౪౩, ౩౩౮. **అఞ్ఞస్మా లోపో చ.**

అఞ్ఞస్మా అబ్యయీభావసమాసా అనకారన్తా పరాసం విభత్తీనం లోపో చ హోతి.

అధిత్థి, అధికుమారి, ఉపవధు.

ఇతి నామకప్పే సమాసకప్పో సత్తమో కణ్డో.

సమాసకప్పో నిట్ఠితో.

౫. తద్ధితకప్ప

అట్ఠమకణ్డ

౩౪౪, ౩౬౧. వాణ’పచ్చే .

ణపచ్చయో హోతి వా “తస్సాపచ్చ” మిచ్చేతస్మిం అత్థే.

వసిట్ఠస్స అపచ్చం వాసిట్ఠో, వసిట్ఠస్స అపచ్చం వా, వసిట్ఠస్స అపచ్చం వాసిట్ఠీ, వసిట్ఠస్స అపచ్చం వాసిట్ఠం. ఏవం భారద్వాజో, భారద్వాజీ, భారద్వాజం. గోతమో, గోతమీ, గోతమం. వాసుదేవో, వాసుదేవీ, వాసుదేవం. బాలదేవో, బాలదేవీ, బాలదేవం. వేసామిత్తో, వేసామిత్తీ వేసామిత్తం.

౩౪౫, ౩౬౬. ణాయన ణాన వచ్ఛాదితో.

తస్మా **వచ్ఛాది**తో గోత్తగణతో **ణాయనణాన**పచ్చయా హోన్తి వా “తస్సాపచ్చ”మిచ్చేతస్మిం అత్థే.

వచ్ఛస్స అపచ్చంవచ్ఛాయనో, వచ్ఛానో, వచ్ఛస్స అపచ్చం వా, వచ్ఛస్స అపచ్చం వచ్ఛాయనీ, వచ్ఛానీ, వచ్ఛస్స అపచ్చం వచ్ఛాయనం, వచ్ఛానం. సకటస్స అపచ్చం సాకటాయనో, సాకటానో , సకటస్స అపచ్చం వా, సాకటాయనీ, సా కటానీ, సాకటాయనం, సాకటానం. ఏవం కణ్హాయనో, కణ్హానో, కణ్హస్స అపచ్చం వా. కణ్హాయనీ, కణ్హానీ, కణ్హాయనం, కణ్హానం. అగ్గివేస్సాయనో, అగ్గివేస్సానో, అగ్గివేస్సాయనీ, అగ్గివేస్సానీ, అగ్గివేస్సాయనం, అగ్గివేస్సానం. గచ్ఛాయనో, గచ్ఛానో, గచ్ఛాయనీ, గచ్ఛానీ, గచ్ఛాయనం, గచ్ఛానం. కప్పాయనో, కప్పానో, కప్పాయనీ, కప్పానీ, కప్పాయనం, కప్పానం. మోగ్గల్లాయనో, మోగ్గల్లానో, మోగ్గల్లాయనీ, మోగ్గల్లానీ, మోగ్గల్లాయనం, మోగ్గల్లానం. ముఞ్జాయనో, ముఞ్జానో, ముఞ్జాయనీ, ముఞ్జానీ, ముఞ్జాయనం, ముఞ్జానం. సఙ్ఖాయనో, సఙ్ఖానో, సఙ్ఖాయనీ, సఙ్ఖానీ, సఙ్ఖాయనం, సఙ్ఖానం. లోమాయనో, లోమానో, లోమాయనీ, లోమానీ, లోమాయనం, లోమానం, సాకమాయనో, సాకమానో, సాకమాయనీ, సాకమానీ, సాకమాయనం, సాకమానం. నారాయనో, నారానో, నారాయనీ, నారానీ, నారాయనం, నారానం. చోరాయనోచోరానో, చోరాయనీ, చోరానీ, చోరాయనం, చోరానం, ఆవసాలాయనో, ఆవసాలానో, ఆవసాలాయనీ, ఆవసాలానీ, ఆవసాలాయనం, ఆవసాలానం. ద్వేపాయనో, ద్వేపానో, ద్వేపాయనీ, ద్వేపానీ, ద్వేపాయనం, ద్వేపానం. కుఞ్జాయనో, కుఞ్జానో, కుఞ్జాయనీ, కుఞ్జానీ, కుఞ్జాయనం, కుఞ్జానం. కచ్చాయనో, కచ్చానో, కచ్చాయనీ, కచ్చానీ, కచ్చాయనం, కచ్చానం.

౩౪౬, ౩౬౭. ణేయ్యో కత్తికాదీహి.

తేహి గోత్తగణేహి **కత్తికాదీహి ణేయ్య**పచ్చయో హోతి వా “తస్సాపచ్చ”మిచ్చేతస్మిం అత్థే.

కత్తికాయ అపచ్చం కత్తికేయ్యో, కత్తికాయ అపచ్చం వా. ఏవం వేనతేయ్యో, రోహిణేయ్యో, గఙ్గేయ్యో, కద్దమేయ్యో, నాదేయ్యో, ఆలేయ్యో, ఆహేయో, కామేయ్యో, సుచియా అపచ్చం సోచేయ్యో, సాలేయ్యో, బాలేయ్యో, మాలేయ్యో,

కాలేయ్యో.

౩౪౭, ౩౬౮. **అతో ణి వా.**

తస్మా **అకారతో ణి**పచ్చయో హోతి వా “తస్సాపచ్చ”మిచ్చేతస్మిం అత్థే.

దక్ఖస్స అపచ్చం దక్ఖి, దక్ఖస్స అపచ్చం వా. దుణస్స అపచ్చం దోణి, దుణస్స అపచ్చం వా, ఏవం వాసవి, సక్యపుత్తి, నాటపుత్తి, దాసపుత్తి, దాసవి, వారుణి, గణ్డి, బాలదేవి, పావకి, జేనదత్తి, బుద్ధి, ధమ్మి, సఙ్ఘి, కప్పి, అనురుద్ధి.

వాతి వికప్పనత్థేన ణికపచ్చయో హోతి “తస్సాపచ్చ”మిచ్చేతస్మిం అత్థే. సక్యపుత్తస్స అపచ్చం సక్యపుత్తికో. ఏవం నాటపుత్తికో, జేనదత్తికో.

౧౪౮, ౩౭౧. **ణవో’ పక్వాదీహి.**

ఉపకుఇచ్చేవమాదీహి **ణవ**పచ్చయో హోతి వా “తస్సాపచ్చ”మిచ్చేతస్మిం అత్థే.

ఉపకుస్స అపచ్చం ఓపకవో, ఉపకుస్స అపచ్చం వా. మనునో అపచ్చం మానవో, మనునో అపచ్చం వా. భగ్గుస్స అపచ్చం భగ్గవో, భగ్గుస్స అపచ్చం వా, పణ్డుస్స అపచ్చం పణ్డవో, పణ్డుస్స అపచ్చం వా, బహుస్స అపచ్చం బాహవో, బహుస్స అపచ్చం వా.

౩౪౯, ౩౭౨. **ణేర విధవాదితో.**

తస్మా **విధవాదితో ణేర**పచ్చయో హోతి వా “తస్సాపచ్చ”మిచ్చేతస్మిం అత్థే.

విధవాయ అపచ్చం వేధవేరో, విధవాయ అపచ్చం వా. బన్ధుకియా అపచ్చం బన్ధుకేరో, బన్ధుకియా అపచ్చం వా. సమణస్స అపచ్చం సామణేరో, సమణస్స అపచ్చం వా. ఏవం సామణేరీ, సామణేరం, నాళికేరో, నాళికేరీ, నాళికేరం.

౩౫౦, ౩౭౩. **యేన వా సంసట్ఠం తరతి చరతి వహతి ణికో.**

యేన వా సంసట్ఠం, యేన వా తరతి, యేన వా చరతి, యేన వా వహతి ఇచ్చేతేస్వత్థేసు **ణిక**పచ్చయో హోతి వా.

తిలేన సంసట్ఠం భోజనం తేలికం, తిలేన సంసట్ఠం వా. ఏవం గోళికం, ఘాతికం.

నావాయ తరతీతి నావికో, నావాయ తరతి వా. ఏవం ఓళుమ్పికో.

సకటేన చరతీతి సాకటికో, సకటేన చరతి వా. ఏవం పత్తికో, దణ్డికో, ధమ్మికో, పాదికో.

సీసేన వహతీతి సీసికో, సీసేన వహతి వా. అంసేన వహతీతి అంసికో, అంసేన వహతి వా. ఏవం ఖన్ధికో, అఙ్గులికో.

వాతి వికప్పనత్థేన అఞ్ఞోసుపి **ణికపచ్చయో** హోతి. రాజగహే వసతీతి రాజగహికో, రాజగహే వసతి వా. రాజగహే జాతో రాజగహికో, రాజగహే జాతో వా. ఏవం మాగధికో, సావత్థికో, కాపిల వత్థికో, పాటలిపుత్తికో, వేసాలికో.

౩౨౧, ౩౭౪. **తమధీతే తేనకతాది సన్నిధాన నియోగ సిప్ప భణ్డ జీవికత్థేసు చ.**

తమధీతే, తేనకతాదిఅత్థే, తమ్హి సన్నిధానా, తత్థ నియుత్తో, తమస్స సిప్పం, తమస్స భణ్డం, తమస్స జీవికం ఇచ్చేతేస్వత్థేసు చ **ణికపచ్చయో** హోతి వా.

వినయమధీతే వేనయికో, వినయమధీతే వా. ఏవం సుత్తన్తికో, ఆభిధమ్మికో, వేయ్యాకరణికో.

కాయేన కతం కమ్మం కాయికం, కాయేన కతం కమ్మం వా. ఏవం వాచసికం, మానసికం.

సరీరే సన్నిధానా వేదనా సారీరికా, సరీరే సన్నిధానా వా, ఏవం మానసికా.

ద్వారే నియుత్తో దోవారికో, ద్వారే నియుత్తో వా. ఏవం భణ్డాగారికో, నాగరికో, నావకమ్మికో.

వీణా అస్స సిప్పం వేణికో, వీణా అస్స సిప్పం వా. ఏవం పాణవికో, మోదిఙ్గికో, వంసికో.

గన్ధో అస్స భణ్డం గన్ధికో, గన్ధో అస్స భణ్డం వా. ఏవం తేలికో, గోళికో.

ఉరబ్భం హన్త్వా జీవతీతి ఓరబ్భికో, ఉరబ్భం హన్త్వా జీవతి వా. మగం హన్త్వా జీవతీతి మాగవికో, మగం హన్త్వా జీవతి వా. ఏవం సోకరికో, సాకుణికో.

ఆదిగ్గహణేన అఞ్ఞత్థాపి **ణిక** పచ్చయో యోజేతబ్బో. జాలేన హతో జాలికో, జాలేన హతో వా.

సుత్తేన బన్ధో సుత్తికో, సుత్తేన బన్ధో వా.

చాపో అస్స ఆవుధో చాపికో, చాపో అస్స ఆవుధో వా. ఏవం తోమరికో, ముగ్గరికో, మోసలికో.

వాతో అస్స ఆబాధో వాతికో, వాతో అస్స ఆబాధో వా. ఏవం సేమ్హికో, పిత్తికో.

బుద్ధే పసన్నో బుద్ధికో, బుద్ధే పసన్నో వా. ఏవం ధమ్మికో, సఙ్ఘికో.

బుద్ధస్స సన్తకం బుద్ధికం, బుద్ధస్స సన్తకం వా. ఏవం ధమ్మికం, సఙ్ఘికం.

వత్థేన కీతం భణ్డం వత్థికం, వత్థేన కీతం భణ్డం వా. ఏవం కుమ్భికం, ఫాలికం, కిం కణికం, సోవణ్ణికం.

కుమ్భో అస్స పరిమాణం కుమ్భికం, కుమ్భో అస్స పరిమాణం వా.

కుమ్భస్స రాసి కుమ్భికం, కుమ్భస్స రాసి వా.

కుమ్భం అరహతీతి కుమ్భికో, కుమ్భం అరహతి వా.

అక్ఖేన దిబ్బతీతి అక్ఖికో, అక్ఖేన దిబ్బతి వా. ఏవం సాలాకికో, తిన్దుకికో, అమ్బఫలికో. కపిట్ఠఫలికో, నాళికేరికో ఇచ్చేవమాది.

౩౫౨, ౩౬౬. ణ రాగా తస్సే దమఞ్ఞత్థేసు చ.

ణపచ్చయో హోతి వా రాగమ్హా “తేన రత్తం” ఇచ్చేతస్మిం అత్థే, “తస్సేదం” అఞ్ఞత్థేసు చ.

కసావేన రత్తం వత్థం కాసావం, కసావేన రత్తం వత్థం వా. ఏవం కోసుమ్భం, హాలిద్దం, పాటఙ్గం, రత్తఙ్గ, మఞ్జిట్ఠం, కుఙ్కుమం.

సూకరస్స ఇదం మంసం సోకరం, సూకరస్స ఇదం మంసం వా. ఏవం మాహిసం.

ఉదుమ్బరస్స అవిదూరే పవత్తం విమానం ఓదుమ్బరం, ఉదుమ్బరస్స అవిదూరే పవత్తం విమానం వా.

విదిసాయ అవిదూరే నివాసో వేదిసో, విదిసాయ అవిదూరే నివాసో వా.

మథురాయ జాతో మాథురో, మథురాయ జాతో వా.

మథురాయ ఆగతో మాథురో, మథురాయ ఆగతో వా.

కత్తికాయ నియుత్తో మాసో కత్తికో, కత్తికాయ నియుత్తో మాసో వా. ఏవం మాగసిరో, ఫుస్సో, మాఘో, ఫగ్గునో, చిత్తో, వేసాఖో, జేట్ఠో, ఆసళ్హో, సావణో, భద్దో, అస్సయుజో.

న వుద్ధి నీలపీతాదో, పచ్చయే సణకారకే.

ఫకారో **ఫు**స్ససద్దస్స, “సిరో”తి సిరసం వదే.

సిక్ఖానం సమూహో సిక్ఖో, భిక్ఖానం సమూహో భిక్ఖో. ఏవం కాపోతో, మాయూరో, కోకిలో.

బుద్ధో, అస్స దేవతా బుద్ధో. ఏవం భద్దో, మారో, మాహిన్దో, వేస్సవణో, యామో, సోమో, నారాయణో.

సంవచ్ఛరమధీతే సంవచ్ఛరో. ఏవం మోహుత్తో, నేమిత్తో, అఙ్గవిజ్జో, వేయ్యాకరణో, ఛన్దో, భాస్సో, చన్దో.

వసాదానం విసయో దేసో వాసాదో. ఏవం కుమ్భో, సాకున్తో, ఆతిసారో.

ఉదుమ్బరా అస్మిం పదేసే సన్తీతి ఓదుమ్బరో. సాగరేహి నిబ్బత్తో సాగరో. సాగలమస్స నివాసో సాగలో. మథురా అస్స నివాసో మాథురో. మథురాయ ఇస్సరో మాథురో. ఇచ్చేవమాదయో యోజేతబ్బా.

౩౨౩, ౩౭౮. **జాతాదీనమిమియా చ.**

జాతఇచ్చేవమాదీనమత్థే **ఇమఇయ**పచ్చయా హోన్తి.

పచ్ఛా జాతో పచ్ఛిమో. ఏవం అన్తిమో, మజ్ఝిమో, పురిమో, ఉపరిమో, హేట్ఠిమో, గోప్ఫిమో. బోధిసత్తజాతియా జాతో బోధిసత్తజాతియో, ఏవం అస్సజాతియో, హత్థిజాతియో, మనుస్సజాతియో.

ఆదిగ్గహణేన నియుత్తత్థాదితోపి తదస్సత్థాదితోపి **ఇమ ఇయ ఇక** ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి. అన్తే నియుత్తో అన్తిమో. ఏవం అన్తియో, అన్తికో.

పుత్తో అస్స అత్థి, తస్మిం వా విజ్జతీతి పుత్తిమో. ఏవం పుత్తియేవ, పుత్తికో, కప్పిమో, కప్పియో, కప్పికో.

చగ్గహణేన కియపచ్చయో హోతి నియుత్తత్థే. జాతియం నియుత్తో జాతికియో, అన్ధే నియుత్తో అన్ధకియో, జాతియా అన్ధో జచ్చన్ధో, జచ్చన్ధే నియుత్తో జచ్చన్ధకియో.

౩౨౪, ౩౭౯. **సమూహత్థే కణ ణా.**

సమూహత్థే **కణ ణ**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

రాజపుత్తానం సమూహో రాజపుత్తకో. ఏవం రాజపుత్తో, మానుస్సకో, మానుస్సో, మాయూరకో, మాయూరో, మాహింసకో, మాహింసో.

౩౨౫, ౩౮౦. **గామ జన బన్ధు సహాయాదీహి తా.**

గామ జన బన్ధు సహాయఇచ్చేవమాదీహి **తా**పచ్చయో హోతి సమూహత్థే.

గామానం సమూహో గామతా. ఏవం జనతా, బన్ధుతా, సహాయతా, నగరతా.

౩౨౬, ౩౮౧. **తదస్స ఠానమియో చ.**

"తదస్స ఠాన" మిచ్చేతస్మిం అత్థే **ఇయ**పచ్చయో హోతి.

మదనస్స ఠానం మదనియం, బన్ధనస్స ఠానం బన్ధనియం, ముచ్ఛనస్స ఠానం ముచ్ఛనియం, ఏవం రజనియం, కమనియం, గమనియం, దుస్సనియం, దస్సనియం.

౩౨౭, ౩౮౨. **ఉపమత్థాయితత్తం.**

ఉపమత్థే **ఆయితత్త**పచ్చయో హోతి.

ధూమో వియ దిస్సతి అదుం వనం తదిదం ధూమాయితత్తం, తిమిరం వియ దిస్సతి అదుం వనం తదిదం తిమిరాయితత్తం.

౩౫౮, ౩౮౩. **తన్నిస్సితత్థే లో**.

“తన్నిస్సితత్థే, తదస్స ఠాన”మిచ్చేతస్మిం అత్థే చ **ల**పచ్చయో హోతి.

దుట్ఠు నిస్సితం దుట్ఠుల్లం, వేదం నిస్సితం వేదల్లం, దుట్ఠు ఠానం దుట్ఠుల్లం, వేదస్స ఠానం వేదల్లం.

౩౫౯, ౩౮౪. **ఆలు తబ్బహులే**.

ఆలుపచ్చయో హోతి తబ్బహులత్థే.

అభిజ్ఝా అస్స పకతి అభిజ్ఝాలు, అభిజ్ఝా అస్స బహులా వా అభిజ్ఝాలు. ఏవం సీతాలు, ధజాలు, దయాలు.

౩౬౦, ౩౮౭. **ణ్య త్త తా భావే తు**.

ణ్యత్తతాఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి భావత్థే.

అలసస్స భావో ఆలస్యం, అరోగస్స భావో ఆరోగ్యం. పంసుకూలికస్స భావో పంసుకూలికత్తం, అనోదరికస్స భావో అనోదరికత్తం. సఙ్గణికారామస్స భావో సఙ్గణికారామతా, నిద్దారామస్స భావో నిద్దారామతా.

తుగ్గహణేన **త్తన**పచ్చయో హోతి. పుథుజ్జనత్తనం, వేదనత్తనం.

౩౬౧, ౩౮౮. **ణ విసమాదీహి**.

ణపచ్చయో హోతి **విసమాదీ**హి “తస్స భావో”ఇచ్చేతస్మిం అత్థే.

విసమస్స భావో వేసమం, సుచిస్స భావో సోచం.

౩౬౨, ౩౮౯. **రమణీయాదితో కణ**.

రమణీయఇచ్చేవమాదితో **కణ** పచ్చయో హోతి “తస్స భావో”ఇచ్చేతస్మిం అత్థే.

రమణీయస్స భావో రామణీయకం, మనుఞ్ఞస్స భావో మానుఞ్ఞకం.

౩౬౩, ౩౯౦. **విసేసే తరతమిసికియిట్ఠా**.

విసేసత్థే **తర తమ ఇసిక ఇయ ఇట్ఠ**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

సబ్బే ఇమే పాపా, అయమిమేసం విసేసేన పాపోతి పాపతరో. ఏవం పాపతమో, పాపిసికో, పాపియో, పాపిట్ఠో.

౩౬౪, ౩౯౮. **తదస్సత్థీతి వీ చ.**

"తదస్సత్థి"ఇచ్చేతస్మిం అత్థే **వీ**పచ్చయో హోతి.

మేధా యస్స అత్థి, తస్మిం వా విజ్జతీతిమేధావీ. ఏవం మాయావీ.

చగ్గహణేన సోపచ్చయో హోతి. సుమేధా యస్స అత్థి, తస్మిం వా విజ్జతీతి సుమేధసో.

౩౬౫, ౩౯౯. **తపాదితో సీ.**

తపాదితో సీపచ్చయో హోతి "తదస్సత్థి"ఇచ్చేతస్మిం అత్థే.

తపో యస్స అత్థి తస్మిం వా విజ్జతీతి తపస్సీ. ఏవం యసస్సీ, తేజస్సీ.

౨౬౬, ౪౦౦. **దణ్డాదితో ఇకఈ.**

దణ్డాదితో ఇక ఈఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి "తదస్సత్థి"ఇచ్చేతస్మిం అత్థే.

దణ్డో యస్స అత్థి, తస్మిం వా విజ్జతీతి దణ్డికో, దణ్డీ. ఏవం మాలికో, మాలీ.

౩౬౭, ౪౦౧. **మధ్వాదితో రో.**

మధుఇచ్చేవమాదితో **ర**పచ్చయో హోతి "తదస్సత్థి"ఇచ్చేతస్మిం అత్థే.

మధు యస్స అత్థి, తస్మిం వా విజ్జతీతి మధురో. ఏవం కుఞ్జరో, ముగ్గరో, ముఖరో, సుసిరో, (సీసరో, సుకరో, సుబ్భరో), సుభరో, సుచిరో, రుచిరో.

౩౬౮, ౪౦౨. **గుణాదితో వన్తు.**

గుణఇచ్చేవమాదితో **వన్తు**పచ్చయో హోతి "తదస్సత్థి"ఇచ్చేతస్మిం అత్థే.

గుణో యస్స అత్థి, తస్మిం వా విజ్జతీతి గుణవా. ఏవం యసవా, ధనవా, పఞ్ఞవా, బలవా, భగవా.

౩౬౯, ౪౦౩. **సత్యాదీహి మన్తు.**

సతిఇచ్చేవమాదీహి **మన్తు**పచ్చయోహోతి "తదస్సత్థి" ఇచ్చేతస్మిం అత్థే.

సతి యస్స అత్థి, తస్మిం వా విజ్జతీతి సతిమా, ఏవం జుతిమా, రుచిమా, ధుతిమా, ధితిమా, మతిమా, భాణుమా.

౩౭౦, ౪౦౪. **సద్ధాదితోణ.**

సద్ధాఇచ్చేవమాదితో **ణ** పచ్చయో హోతి “తదస్సత్థి”ఇచ్చేతస్మిం అత్థే.

సద్ధా యస్స అత్థి, తస్మిం వా విజ్జతీభి సద్ధో, ఏవం పఞ్ఞో, అమచ్ఛరో.

၃၂၁, ၄၀၄. **ఆయుస్సుకారాస మన్తుమ్హి.**

ఆయుస్స అన్తో **ఉ**కారో **అసా**దేసో హోతి**మన్తుమ్హి** పచ్చయే పరే.

ఆయు అస్స అత్థి, తస్మిం వా విజ్జతీతి ఆయస్మా.

၃၂၂, ၃၈၅. **తప్పకతివచనే మయో.**

తప్పకతివచనత్థే **మయ**పచ్చయో హోతి.

సువణ్ణేన పకతం కమ్మం సోవణ్ణమయం. ఏవం రూపియమయం జతుమయం, రజతమయం, ఇట్ఠకమయం, అయోమయం, మత్తికా మయం, దారుమయం, గోమయం.

၃၂၃, ၄၀၆. **సఙ్ఖ్యాపూరణే మో.**

సఙ్ఖ్యాపూరణత్థే **మ**పచ్చయో హోతి.

పఞ్చన్నం పూరణో పఞ్చమో, ఏవం సత్తమో, అట్ఠమో, నవమో, దసమో.

၃၂၄, ၄၀၈. **స ఛస్సవా.**

ఛస్స సకారాదేసో హోతి వా సఙ్ఖ్యాపూరణత్థే.

ఛన్నం పూరణో సట్ఠో, ఛట్ఠో వా.

၃၂၅, ၄၁၂. **ఏకాదితో దసస్సీ.**

ఏకాదితో దసస్స అన్తే **ఈ**పచ్చయో హోతి వా సఙ్ఖ్యాపూరణత్థే.

ఏకో చ దస చ ఏకాదస, ఏకాదసన్నం పూరణీ ఏకాదసీ. పఞ్చచ దస చ పఞ్చదస, పఞ్చదసన్నం పూరణీ పఞ్చదసీ. చత్తారో చ దస చ చతుద్దస, చతుద్దసన్నం పూరణీ చాతుద్దసీ.

పూరణేతి కిమత్థం? ఏకాదస, పఞ్చదస.

၃၂၆, ၂၅၂. **దసే సో నిచ్చఞ్చ.**

దససద్దే పరే నిచ్చం **ఛ**స్స **సో** హోతి.

సోళస.

౩౭౭, ౦. **అన్తే నిగ్గహీతఞ్చ**.

తాసం సఙ్ఖ్యానం అన్తే నిగ్గహీతాగమో హోతి.

పఞ్చదసి, చాతుద్దసి.

౩౭౮, ౪౧౪. **తి చ**.

తాసం సఙ్ఖ్యానం అన్తే **తి**కారాగమో హోతి. వీసతి, తింసతి.

౩౭౯, ౨౩౮. **ల దరానం**.

దకార **ర**కారానం సఙ్ఖ్యానం **ల**కారాదేసో హోతి. సోళస, చత్తాలీసం.

౩౮౦, ౨౩౩. **వీసతి దసేసు బా ద్విస్స తు**.

వీసతి దసఇచ్చేతేసు **ద్విస్స బా** హోతి.

బావీసతిన్ద్రియాని, బారస మనుస్సా.

తుగ్గహణేన ద్విస్స దు ది దో ఆదేసా చ హోన్తి. దురత్తం, దిరత్తం, దిగుణం, దోహళినీ.

౩౮౧, ౨౩౪. **ఏకాదితో దస్స ర సఙ్ఖ్యానే**.

ఏకాదితో దసస్స **ద**కారస్స **ర**కారో హోతి వా **సఙ్ఖ్యానే**.

ఏకారస, ఏకాదస, బారస, ద్వాదస.

సఙ్ఖ్యానేతి కిమత్థం? ద్వాదసాయతనాని.

౩౮౨, ౨౩౯. **అట్ఠాదితో చ**.

అట్ఠఇచ్చేవమాదితో చ **దస**సద్దస్స **ద**కారస్స **ర**కారాదేసో హోతి వా సఙ్ఖ్యానే.

అట్ఠారస, అట్ఠదస.

అట్ఠాదితోతి కిమత్థం? పఞ్చదస, సోళస.

సఙ్ఖ్యానేతి కిమత్థం? అట్ఠదసికో.

౩౮౩, ౨౭౩. **ద్వేకట్ఠానమాకారో వా.**

ద్వి ఏక అట్ఠఇచ్చేతేసమన్తో **ఆకారో** హోతి వా సఙ్ఖ్యానే.

ద్వాదస, ఏకాదస, అట్ఠారస.

సఙ్ఖ్యానేతి కిమత్థం? ద్విదన్తో, ఏకదన్తో, ఏకచ్చన్నో, అట్ఠత్థమ్భో.

౩౮౪, ౪౦౮. **చతుచ్ఛేహీ థ ఠా.**

చతు ఛఇచ్చేతేహి **థ ఠ**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి సఙ్ఖ్యాపూరణత్థే.

చతుత్థో, ఛట్ఠో.

౩౮౫, ౪౦౯. **ద్వితీహి తియో.**

ద్వి తిఇచ్చేతేహి **తియ**పచ్చయో హోతి సఙ్ఖ్యాపూరణత్థే.

దుతియో, తతియో.

౩౮౬, ౪౧౦. **తియే దుతాపి చ.**

ద్వి తిఇచ్చేతేసం **దు త**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి **తియ**పచ్చయే పరే.

దుతియో, తతియో.

అపిగ్గహణేన అఞ్ఞేసుపి **ద్వి**ఇచ్చేతస్స **దు**ఆదేసో హోతి. దురత్తం.

చగ్గహణేన ద్విఇచ్చేతస్స **ది**కారో హోతి. దిరత్తం, దిగుణం సఙ్ఘాటిం పారుపేత్వా.

౩౮౭, ౪౧౧. **తేసమడ్ఢూపపదేన అడ్ఢుడ్ఢ దివడ్ఢ దియడ్ఢడ్ఢతియా.**

తేసం **చతుత్థ దుతియ తతియానం** అడ్ఢూపపదానం **అడ్ఢడ్ఢుదివడ్ఢ దియడ్ఢ అడ్ఢతియా**దేసా హోన్తి, **అడ్ఢూ**పపదేన సహనిప్ఫజ్జన్తే.

అడ్ఢేన చతుత్థో అడ్ఢుడ్ఢో, అడ్ఢేన దుతియో దివడ్ఢో, అడ్ఢేన దుతియో దియడ్ఢో, అడ్ఢేన తతియో అడ్ఢతియో.

౩౮౮, ౬౮. **సరూపానమేకసేస్వసకిం.**

సరూపానం పదబ్యఞ్జనానం ఏకసేసో హోతి అసకిం. పురిసో చ పురిసో చ పురిసా.

సరూపానమితి కిమత్థం? హత్థీ చ అస్సో చ రథో చ పత్తికో చ హత్థిఅస్సరథపత్తికా,

అసకిన్తి కిమత్థం? పురిసో.

౩౮౯, ౪౧౩. గణనే దసస్స ద్వితిచతుపఞ్చఛసత్తఅట్ఠనవకానం వీ తి చత్తార పఞ్ఞా ఛ సత్తాసనవా యోసు, యోనఞ్చీసమాసం ఠి రి తీ తుతి.

గణనే **దస**స్స ద్వీక తిక చతుక్క పఞ్చక ఛక్క సత్తకఅట్ఠక నవకానం సరూపానం కతేకసేసానం యథాసఙ్ఖ్యం **వీ తి చత్తార పఞ్ఞా ఛ సత్త అస నవ**ఇచ్చాదేసా హోన్తి అసకిం **యోసు**, **యోనఞ్చ ఈసం ఆసం ఠి రి తి ఈతి ఉతి**ఇచ్చాదేసా హోన్తి. పచ్ఛా పున నిప్ఫజ్జన్తే.

వీసం , తింసం, చత్తాలీసం, పఞ్ఞాసం, సట్ఠి, సత్తరి, సత్తతి, అసీతి, నవుతి.

అసకిన్తి కిమత్థం? దస.

గణనేతి కిమత్థం? దసదసకా పురిసా.

౩౯౦, ౨౦౬. చతూపపదస్స లోపో తుత్తరపదాదిచస్స చుచోపి నవా.

చతూపపదస్స గణనే పరియాపన్నస్స **తు**కారస్స లోపో హోతి, ఉత్తరపదాది**చ**కారస్స **చుచో**పి ఆదేసా హోన్తి నవా.

చుద్దస, చోద్దస, చతుద్దస.

అపిగ్గహణేన అనుపపదస్సాపి పదాది**చ**కారస్స. లోపోహోతి నవా, **చ**స్స **చుచో**పి హోన్తి. తాలీసం, చత్తాలీసం, చుత్తాలీసం, చోత్తాలీసం.

౩౯౧, ౪౨౩. యదనుపపన్నా నిపాతనా సిజ్ఝన్తి.

యే సద్దా అనిద్దిట్ఠలక్ఖణా, అక్ఖరపదబ్యఞ్జనతో, ఇత్థిపుమనపుంసకలిఙ్గతో , నాముపసగ్గనిపాతతో, అబ్యయీభావసమాసతద్ధితాఖ్యాతతో, గణనసఙ్ఖ్యాకాలకారకప్పయోగసఞ్ఞాతో, సన్ధిపకతివుద్ధిలోపాగమవికారవిపరితతో, విభత్తివిభజనతో చ, తే నిపాతనా సిజ్ఝన్తి.

౩౯౨, ౪౧౮. ద్వాదితో కో’నేకత్థేచ.

ద్విఇచ్చేవమాదితో **క**పచ్చయో హోతి అనేకత్థే చ, నిపాతనా సిజ్ఝన్తి.

సతస్స ద్వికం ద్విసతం, సతస్స తికం తిసతం, సతస్స చతుక్కం చతుసతం, సతస్స పఞ్చకం పఞ్చసతం, సతస్స ఛక్కం ఛసతం, సతస్స సత్తకం సత్తసతం, సతస్స అట్ఠకం అట్ఠసతం, సతస్స నవకం నవసతం, సతస్స దసకం దససతం, సహస్సం హోతి.

౩౯౩, ౪౧౫. దసదసకం సతం దసకానం సతం సహస్సఞ్చ యోమ్హి.

గణనే పరియాపన్నస్స **దసదసకస్స సతం** హోతి, **సతదసకస్స సహస్సం** హోతి **యోమ్హి** పరే.

సతం, సహస్సం.

ద్వికాదీనం తదుత్తరపదానఞ్చ నిప్ఫజ్జన్తే యథాసఙ్ఖ్యం. సతస్స ద్వికం (తదిదం హోతి) ద్విసతం, ఏవం తిసతం, చతుసతం , పఞ్చసతం, ఛసతం, సత్తసతం, అట్ఠసతం, నవసతం, దససతం, సహస్సం హోతి.

౩౯౪, ౪౧౬. యావ తదుత్తరి దసగుణితఞ్చ.

యావ తాసం సఙ్ఖ్యానం ఉత్తరి దసగుణితఞ్చ కాతబ్బం.

తం యథా? దసస్స గణనస్స దసగుణితం కత్వా సతం హోతి, సతస్స దసగుణితం కత్వా సహస్సం హోతి, సహస్సస్స దసగుణితం కత్వా దససహస్సం హోతి, దససహస్సస్స దసగుణితం కత్వాసతసహస్సం హోతి, సతసహస్సస్స దసగుణితం కత్వాదససతసహస్సం హోతి, దససతసహస్సస్సదసగుణితం కత్వా కోటి హోతి, కోటిసతసహస్సస్స సతగుణితం కత్వా పకోటి హోతి. ఏవం సేసాపి యోజేతబ్బా.

చగ్గహణం విసేసనత్థం.

౩౯౫, ౪౧౭. సకనామేహి.

యాసం పన సఙ్ఖ్యానం అనిద్దిట్ఠనామధేయ్యానం సకేహి సకేహి నామేహి నిప్ఫజ్జన్తే.

సతసహస్సానం సతం కోటి, కోటిసతసహస్సానం సతం పకోటి, పకోటిసతసహస్సానం సతం కోటిపకోటి , కోటిపకోటిసతసహస్సానం సతం నహుతం, నహుతసతసహస్సానం సతం నిన్నహుతం, నిన్నహుతసతసహస్సానం సతం అక్ఖోభిణీ. తథా బిన్దు, అబ్బుదం, నిరబ్బుదం, అహహం, అబబం, అటటం, సోగన్ధికం, ఉప్పలం, కుముదం, పదుమం, పుణ్డరికం, కథానం, మహాకథానం, అసఙ్ఖ్యేయ్యం.

౩౯౬, ౩౬౩. తేసం ణో లోపం.

తేసం పచ్చయానం **ణో** లోపమాపజ్జతే.

గోతమస్స అపచ్చం గోతమో. ఏవం వాసిట్ఠో. వేనతేయ్యో, ఆలస్యం, ఆరోగ్యం.

౩౯౭, ౪౨౦. విభాగే ధా చ.

విభాగత్థే చ **ధా**పచ్చయో హోతి.

ఏకేన విభాగేన ఏకధా. ఏవం ద్విధా, తిధా, చతుధా, పఞ్చధా, ఛధా.

చేతి కిమత్థం? **సో**పచ్చయో హోతి. సుత్తసో, బ్యఞ్జనసో, పదసో.

౩౯౮, ౪౨౧. సబ్బనామేహి పకారవచనే తు థా.

సబ్బనామేహి పకారవచనత్థే **థా**పచ్చయో హోతి.

సో పకారో తథా, తం పకారం తథా, తేన పకారేన తథా, తస్స పకారస్స తథా, తస్మా పకారా తథా, తస్స పకారస్స తథా, తస్మిం పకారే తథా. ఏవం యథా, సబ్బథా, అఞ్ఞథా, ఇతరథా.

తుగ్గహణం కిమత్థం? **తత్థా**పచ్చయో హోతి. సో పకారో తథత్థా. ఏవం యథత్థా. సబ్బథత్థా, అఞ్ఞథత్థా, ఇతరథత్థా.

౩౯౯, ౪౨౨. కిమిమేహి థం.

కిం ఇమఇచ్చేతేహి థంపచ్చయో హోతి పకారవచనత్థే.

కో పకారో కథం, కం పకారం కథం, కేన పకారేన కథం, కస్స పకారస్స కథం, కస్మా పకారా కథం. కస్స పకారస్స కథం, కస్మిం పకారే కథం, అయం పకారో ఇత్థం, ఇమం పకారం ఇత్థం, ఇమినా పకారేన ఇత్థం, ఇమస్స పకారస్స ఇత్థం, ఇమస్మా పకారా ఇత్థం, ఇమస్స పకారస్స ఇత్థం, **ఇ**మస్మిం పకారే ఇత్థం.

౪౦౦, ౩౬౪. **వుద్ధాదిసరస్స వా’సంయోగన్తస్స సణే చ**.

ఆదిసరస్స వా అసంయోగన్తస్స ఆదిబ్యఞ్జనస్స వా సరస్స వుద్ధి హోతి సణకారకే పచ్చయే పరే.

ఆభిధమ్మికో, వేనతేయ్యో, వాసిట్ఠో, ఆలస్యం, ఆరోగ్యం.

అసంయోగన్తస్సేతి కిమత్థం? భగ్గవో, మన్తేయ్యో, కున్తేయ్యో.

౪౦౧, ౩౭౫. **మాయూనమాగమో ఠానే.**

ఇఉఇచ్చేతేసం ఆదిభూతానం మా వుద్ధి హోతి. తేసు చ **ఏ ఓ** వుద్ధాగమో హోతి ఠానే.

బ్యాకరణమధీతే వేయ్యాకరణికో, న్యాయమధీతే నేయ్యాయికో, బ్యావచ్ఛస్స అపచ్చం వేయ్యావచ్ఛో, ద్వారే నియుత్తో దోవారికో.

౪౦౨, ౩౭౭. **ఆత్తఞ్చ** .

ఇఉఇచ్చేతేసం **ఆ**త్తఞ్చ హోతి, **రి**కారాగమో చ ఠానే.

ఇసిస్స భావో ఆరిస్యం, ఇణస్స భావో ఆణ్యం, ఉసభస్స భావో ఆసభం, ఉజునో భావో అజ్జవం, ఇచ్చేవమాదీ యోజేతబ్బా.

యూనమితి కిమత్థం? అపాయేసు జాతో ఆపాయి కో.

తానేతి కిమత్థం? వేమతికో, ఓపనయికో, ఓపమాయికో, ఓపాయికో.

౪౦౩, ౩౧౪. **క్వచాదిమజ్ఝుత్తరానం దీఘరస్సా పచ్చయేసు చ**.

క్వచి ఆదిమజ్ఝఉత్తరఇచ్చేతేసం దీఘరస్సా హోన్తి పచ్చయేసు చ అపచ్చయేసు చ.

ఆదిదీఘో తావ – పాకారో, నీవారో, పాసాదో, పాకటో, పాతిమోక్ఖో, పాటికఙ్ఖో ఇచ్చేవమాది.

మజ్ఝేదీఘో తావ – అఙ్గమాగధికో, ఓరబ్భమాగవికో ఇచ్చేవమాది.

ఉత్తరదీఘో తావ – ఖన్తీ పరమం తపో తితిక్ఖా, అఞ్జనా గిరి, కోటరా వనం, అఙ్గులీ ఇచ్చేవమాది.

ఆదిరస్సో తావ – పగేవ ఇచ్చేవమాది.

మజ్ఝేరస్సో తావ – సుమేధసో సువణ్ణధరేహి ఇచ్చేవమాది.

ఉత్తరరస్సో తావ – భోవాది నామ సో హోతి, యథాభావి గుణేన సో ఇచ్చేవమాది. అఞ్ఞేపి యథాజినవచనానుపరోధేన యోజేతబ్బా.

చగ్గహణేన అపచ్చయేసు చాతి అత్థం సముచ్చేతి,

౪౦౪, ౩౨౦. **తేసు వుద్ధిలోపాగమవికారవిపరీతాదేసా చ**.

తేసు ఆదిమజ్ఝుత్తరేసు యథాజినవచనానుపరోధేన క్వచి వుద్ధి హోతి, క్వచి లోపో హోతి, క్వచి ఆగమో హోతి, క్వచి వికారో హోతి, క్వచి విపరీతో హోతి, క్వచి ఆదేసో హోతి.

ఆదివుద్ధి తావ – ఆభిధమ్మికో, వేనతేయ్యో ఇచ్చేవమాది.

మజ్ఝేవుద్ధి తావ – సుఖసేయ్యం, సుఖకారి దానం, సుఖకారి సీలం ఇచ్చేవమాది.

ఉత్తరవుద్ధి తావ – కాలిఙ్గో, మాగధికో, పచ్చక్ఖధమ్మా ఇచ్చేవమాది.

ఆదిలోపో తావ – తాలీసం ఇచ్చేవమాది.

మజ్ఝేలోపో తావ – కత్తుకామో, కుమ్భకారపుత్తో, వేదల్లం ఇచ్చేవమాది.

ఉత్తరలోపో తావ – భిక్ఖు, భిక్ఖునీ ఇచ్చేవమాది.

ఆదిఆగమో తావ – వుత్తో భగవతా ఇచ్చేవమాది.

మజ్ఝేఆగమో తావ – ససీలవా, సపఞ్ఞవాఇచ్చేవమాది.

ఉత్తరఆగమో తావ – వేదల్లం ఇచ్చేవమాది.

ఆదివికారో తావ – ఆరిస్యం, ఆణ్యం, ఆసభం, అజ్జవం ఇచ్చేవమాది.

మజ్ఝేవికారో తావ – వరారిస్యం, పరారిస్యం ఇచ్చేవమాది.

ఉత్తరవికారో తావ – యాని, తాని, సుఖాని ఇచ్చేవమాది.

ఆదివిపరీతో తావ – ఉగ్గతే సూరియే ఉగ్గచ్ఛతి ఇచ్చేవమాది.

మజ్ఝేవిపరీతో తావ – సముగ్గచ్ఛతి, సముగ్గతే సూరియే ఇచ్చేవమాది.

ఉత్తరవిపరీతో తావ – దిగు, దిగుణం ఇచ్చేవమాది.

ఆదిఆదేసో తావ – యూనం ఇచ్చేవమాది.

మజ్ఝేఆదేసో తావ – న్యాయోగా ఇచ్చేవమాది.

ఉత్తరఆదేసో తావ – సబ్బసేయ్యో, సబ్బసేట్ఠో, చిత్తం ఇచ్చేవమాది. ఏవం యథాజినవచనానుపరోధేన సబ్బత్థ యోజేతబ్బా.

౪౦౫, ౩౬౫. **అయువణ్ణానఞ్చాయో వుద్ధి**.

అ ఇతి అకారో, **ఇ ఈ**ఇతి ఇవణ్ణో, **ఉ ఊ**ఇతి ఉవణ్ణో, తేసం అకారఇవణ్ణువణ్ణానం **ఆ ఏ ఓ**వుద్ధియో హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం, **ఆ ఈ ఊ**వుద్ధి చ.

ఆభిధమ్మికో, వేనతేయ్యో, ఓళుమ్పికో.

పున **వుద్ధి**గ్గహణం కిమత్థం? ఉత్తరపదవుద్ధిభావత్థం, అఙ్గమగధేహి ఆగతాతి అఙ్గమాగధికా. నిగమజనపదేసు జాతాతి నేగమజానపదా. పురిమజనపదేసు జాతాతి పోరిమజానపదా. సత్తాహే నియుత్తోతి సత్తాహికా, చతువిజ్జే నియుత్తోతి చాతువిజ్జికా. ఇచ్చేవమాదీ యోజేతబ్బా.

వుద్ధిఇచ్చనేన క్వత్థో? వుద్ధాదిసరస్స వా'సంయోగన్తస్స సణే చ.

ఇతి నామకప్పే తద్ధితకప్పో అట్ఠమో కణ్డో.

తద్ధితకప్పో నిట్ఠితో.

౬. ఆఖ్యాతకప్ప

పఠమకణ్డ

(క)

ఆఖ్యాతసాగరమథజ్జతనీతరఙ్గం ,
ధాతుజ్జలం వికరణాగమకాలమీనం;
లోపానుబన్ధరియమత్థవిభాగతీరం,
ధీరా తరన్తి కవినో పుథుబుద్ధినావా.

(ఖ)

విచిత్తసఙ్ఖారపరిక్ఖితం ఇమం,
ఆఖ్యాతసద్దం విపులం అసేసతో;
పణమ్య సమ్బుద్ధమనన్తగోచరం,
సుగోచరం యం వదతో సుణాథ మే.

(గ)

అధికారే మఙ్గలే చేవ, నిప్ఫన్నే చావధారణే;
అనన్తరే చ పాదానే, **అథ**సద్దో పవత్తతి.

౪౧౬, ౪౨౯. **అథ పుబ్బాని విభత్తీనం ఛ పరస్సపదాని.**

అథ సబ్బాసం విభత్తీనం యాని యాని పుబ్బకాని **ఛ** పదాని, తాని తాని **పరస్సపద**సఞ్ఞాని హోన్తి.

తం యథా? **తి అన్తి, సి థ, మి మ.**

పరస్సపదమిచ్చనేన క్వత్థో? కత్తరి పరస్సపదం.

౪౧౭, ౪౩౮. **పరాణ్యత్తనోపదాని** .

సబ్బాసం విభత్తీనం యాని యాని పరాని **ఛ** పదాని. తాని తాని **అత్తనోపద**సఞ్ఞాని హోన్తి.

తం యథా? **తే అన్తే, సే వ్హే, ఏ మ్హే.**

అత్తనోపదమిచ్చనేన క్వత్థో? అత్తనోపదాని భావే చ కమ్మని.

౪౦౮, ౪౩౧. ద్వే ద్వే పఠమ మజ్ఝిముత్తమపురిసా.

తాసం సబ్బాసం విభత్తీనం పరస్సపదానం, అత్తనోపదానఞ్చ **ద్వే ద్వే** పదాని **పఠమమజ్ఝిముత్తమపురిస**సఞ్ఞాని హోన్తి.

తం యథా? **తి అన్తి** ఇతి పఠమపురిసా, **సి థ** ఇతి మజ్ఝిమపురిసా, **మి మ** ఇతి ఉత్తమపురిసా. అత్తనోపదానమ్పి **తే అన్తే** ఇతి పఠమపురిసా, **సే వ్హే** ఇతి మజ్ఝిమపురిసా, **ఏ మ్హే** ఇతి ఉత్తమపురిసా. ఏవం సబ్బత్థ.

పఠమమజ్ఝిముత్తమపురిసమిచ్చనేన క్వత్థో? నామమ్హి పయుజ్జమానేపి తుల్యాధికరణే పఠమో, తుమ్హే మజ్ఝిమో, అమ్హే ఉత్తమో.

౪౦౯, ౪౪౧. సబ్బేసమేకాభిధానే పరో పురిసో.

సబ్బేసం తిణ్ణం పఠమమజ్ఝిముత్తమ పురిసానం ఏకాభిధానే **పరో పురిసో** గహేతబ్బో.

సో చ పఠతి, త్వఞ్చ పఠసి, **తుమ్హే పఠథ**. సో చ పచతి, త్వఞ్చ పచసి. **తుమ్హే పచథ**. ఏవం సేసాసు విభత్తీసు **పరో పురిసో** యోజేతబ్బో.

౪౧౦, ౪౩౨. నామమ్హి పయుజ్జమానేపి తుల్యాధికరణే పఠమో.

నామమ్హి పయుజ్జమానేపి అప్పయుజ్జమానేపి తుల్యాధికరణే **పఠమపురిసో** హోతి.

సో గచ్ఛతి, తే గచ్ఛన్తి.

అప్పయుజ్జమానేపి – గచ్ఛతి, గచ్ఛన్తి.

తుల్యాధికరణేతి కిమత్థం? తేన హఞ్ఞసే త్వం దేవదత్తేన.

౪౧౧, ౪౩౬. తుమ్హే మజ్ఝిమో.

తుమ్హే పయుజ్జమానేపి అప్పయుజ్జమానేపి తుల్యాధికరణే **మజ్ఝిమపురిసో** హోతి.

త్వం యాసి, తుమ్హే యాథ.

అప్పయుజ్జమానేపి – యాసి, యాథ.

తుల్యాధికరణేతి కిమత్థం? తయా పచ్చతే ఓదనో.

౪౧౨, ౪౩౭. అమ్హే ఉత్తమో.

అమ్హే పయుజ్జమానేపి అప్పయుజ్జమానేపి తుల్యాధికరణే **ఉత్తమపురిసో** హోతి.

అహం యజామి, మయం యజామ.

అప్పయుజ్జమానేపి – యజామి, యజామ.

తుల్యాధికరణేతి కిమత్థం? మయా ఇజ్జతే బుద్ధో.

౪౧౩, ౪౨౭. కాలే.

“కాలే” ఇచ్చేతం అధికారత్థం వేదితబ్బం.

౪౧౪, ౪౨౮. వత్తమానా పచ్చుప్పన్నే.

పచ్చుప్పన్నే కాలే **వత్తమానా**విభత్తి హోతి.

పాటలిపుత్తం గచ్ఛతి, సావత్థిం పవిసతి.

౪౧౫, ౪౩౧. ఆణత్యా సిట్ఠే’నుత్తకాలే పఞ్చమీ.

ఆణత్యత్థే చ **ఆసీసత్థే** చ అనుత్తకాలే **పఞ్చమీ** విభత్తి హోతి.

కరోతు కుసలం, సుఖం తే హోతు.

౪౧౬, ౪౩౪. అనుమతిపరికప్పత్థేసు సత్తమీ.

అనుమత్యత్థే చ **పరికప్పత్థే** చ అనుత్తకాలే **సత్తమీ** విభత్తి హోతి.

త్వం గచ్ఛేయ్యాసి, కిమహం కరేయ్యామి.

౪౧౭, ౪౬౦. అపచ్చక్ఖే పరోక్ఖాతీతే.

అపచ్చక్ఖే అతీతే కాలే **పరోక్ఖా**విభత్తి హోతి.

సుపినే కిలమాహ, ఏవం కిల పోరాణాహు.

౪౧౮, ౪౩౬. హియ్యోపభుతి పచ్చక్ఖే హియ్యత్తనీ.

హియ్యోపభుతి అతీతే కాలే పచ్చక్ఖే వా అపచ్చక్ఖే వా **హియ్యత్తనీ** విభత్తి హోతి.

సో అగమా మగ్గం, తే అగమూ మగ్గం.

౪౧౯, ౪౬౯. సమీపే’జ్జతనీ.

అజ్జప్పభుతి అతీతే కాలే పచ్చక్ఖే వా అపచ్చక్ఖే వా సమీపే **అజ్జతనీ**విభత్తి హోతి.

సో మగ్గం అగమీ, తే మగ్గం అగముం.

౪౨౦, ౪౭౧. **మాయోగే సబ్బకాలే చ.**

హియ్యత్తనీఅజ్జతనీఇచ్చేతా విభత్తియో యదా **మాయోగా**, తదా **సబ్బకాలే** చ హోన్తి.

మా గమా, మా వచా, మా గమీ, మా వచీ.

చగ్గహణేన పఞ్చమీవిభత్తిపి హోతి. మా గచ్ఛాహి.

౪౨౧, ౪౭౩. **అనాగతే భవిస్సన్తీ.**

అనాగతే కాలే **భవిస్సన్తీ విభత్తి** హోతి.

సో గచ్ఛిస్సతి, కరిస్సతి. తే గచ్ఛిస్సన్తి, కరిస్సన్తి.

౪౨౨, ౪౭౫. **క్రియాతిపన్నే'తీతే కాలాతిపత్తి.**

క్రియాతిపన్నమత్తే అతీతే కాలే **కాలాతిపత్తి** విభత్తి హోతి.

సో చే తం యానం అలభిస్సా, అగచ్ఛిస్సా. తే చే తం యానం అలభిస్సంసు, అగచ్ఛిస్సంసు.

౪౨౩, ౪౨౬. **వత్తమానా తి అన్తి, సి థ, మి మ, తే అన్తే, సే వ్హే, ఏ మ్హే.**

వత్తమానా ఇచ్చేసా సఞ్ఞా హోతి తి అన్తి, సి థ, మి మ, తే అన్తే, సే వ్హే, ఏ మ్హే ఇచ్చేతేసం **ద్వాదసన్నం** పదానం.

వత్తమానా ఇచ్చనేన క్వత్థో? వత్తమానా పచ్చుప్పన్నే.

౪౨౪, ౪౫౦. **పఞ్చమీ తు అన్తు, హిథ, మిమ, తం అన్తం, స్సు వ్హో, ఏ ఆమసే.**

పఞ్చమీఇచ్చేసా సఞ్ఞా హోతి తు అన్తు, హి థ, మిమ, తం అన్తం, స్సు వ్హో, ఏ ఆమసే ఇచ్చేతేసం **ద్వాదసన్నం** పదానం.

పఞ్చమీఇచ్చనేన క్వత్థో? ఆణత్యాసిట్ఠే, నుత్తకాలే పఞ్చమీ.

౪౨౫, ౪౫౩. **సత్తమీ ఏయ్య ఏయ్యుం, ఏయ్యాసి ఏయ్యాథ, ఏయ్యామి ఏయ్యామ, ఏథ ఏరం, ఏథో ఏయ్యావ్హో, ఏయ్యం ఏయ్యామ్హే.**

సత్తమీ ఇచ్చేసా సఞ్ఞా హోతి ఏయ్య ఏయ్యుం, ఏయ్యాసి ఏయ్యాథ, ఏయ్యామి ఏయ్యామ, ఏథ ఏరం, ఏథో, ఏయ్యావ్హో, ఏయ్యం ఏయ్యామ్హే ఇచ్చేతేసం **ద్వాదసన్నం** పదానం.

సత్తమీ ఇచ్చనేన క్వత్థో? అనుమతిపరికప్పత్థేసు సత్తమీ.

౪౨౬, ౪౭౯. **పరోక్ఖా అఉ ఏత్థ, అంమ్హ, త్థరే, త్థో వ్హో, ఇం మ్హే.**

పరోక్ఖా ఇచ్చేసా సఞ్ఞా హోతి అ ఉ, ఏత్థ, అం మ్హ, త్థ రే త్థో వ్హో, ఇం మ్హే ఇచ్చేతేసం **ద్వాదసన్నం** పదానం.

పరోక్ఖా ఇచ్చనేన క్వత్థో? అపచ్చక్ఖే పరోక్ఖాతీతే.

౪౨౭, ౪౭౭. **హియ్యత్తనీ ఆఊ, ఓత్థ, అంమ్హా, త్థత్థుం, సే వ్హం, ఇం మ్హసే.**

హియ్యత్తనీ ఇచ్చేసా సఞ్ఞా హోతి ఆ ఊ, ఓ త్థ, అం మ్హా, త్థ త్థుం, సే వ్హం, ఇం మ్హసే ఇచ్చేతేసం **ద్వాదసన్నం** పదానం.

హియ్యత్తనీ ఇచ్చనేన క్వత్థో? హియ్యోపభుతి పచ్చక్ఖే హియ్యత్తనీ.

౪౨౮, ౪౬౮. **అజ్జతనీ ఈ ఉం, ఓ త్థ, ఇం మ్హా, ఆ ఊ, సే వ్హం, అం మ్హే.**

అజ్జతనీ ఇచ్చేసా సఞ్ఞా హోతి ఈ ఉం, ఓ త్థ, ఇంమ్హా, ఆ ఊ, సేవ్హం, అం మ్హే ఇచ్చేతేసం **ద్వాదసన్నం** పదానం.

అజ్జతనీ ఇచ్చనేన క్వత్థో? సమీపేజ్జతనీ.

౪౨౯, ౪౫౨. **భవిస్సన్తీ స్సతి స్సన్తి, స్ససి స్సథ, స్సామి స్సామ, స్సతే స్సన్తే, స్ససే స్సవ్హే, స్సం స్సామ్హే.**

భవిస్సన్తీ ఇచ్చేసా సఞ్ఞా హోతి స్సతి స్సన్తి, స్ససి స్సథ, స్సామి స్సామ, స్సతే స్సన్తే, స్ససే స్సవ్హే, స్సం స్సామ్హే ఇచ్చేతేసం **ద్వాదసన్నం** పదానం.

భవిస్సన్తీ ఇచ్చనేన క్వత్థో? అనాగతే భవిస్సన్తీ.

౪౩౦, ౩౫౩. **కాలాతిపత్తి స్సా స్సంసు, స్సే స్సథ, స్సం స్సామ్హా, స్సథ సిస్సు, స్ససే స్సవ్హే, స్సిం స్సామ్హసే.**

కాలాతిపత్తి ఇచ్చేసా సఞ్ఞా హోతి స్సా స్సంసు, స్సే స్సథ, స్సం స్సామ్హా, స్సథ స్సిసు, స్ససే స్సవ్హే, స్సిం స్సామ్హసే ఇచ్చేతేసం **ద్వాదసన్నం** పదానం.

కాలాతిపత్తి ఇచ్చనేన క్వత్థో? క్రియాతిపన్నే' తీతే కాలాతిపత్తి.

౪౩౧, ౪౭౮. **హియ్యత్తనీ సత్తమీ పఞ్చమీ వత్తమానా సబ్బధాతుకం.**

హియ్యత్తనాదయో చతస్సో విభత్తియో **సబ్బధాతుక** సఞ్ఞా హోన్తి.

అగమా, గచ్ఛేయ్య, గచ్ఛతు, గచ్ఛతి.

సబ్బధాతుక ఇచ్చనేన క్వత్థో? ఇకారాగమో అసబ్బధాతుకమ్హి.

ఇతి ఆఖ్యాతకప్పే పఠమో కణ్డో.

దుతియకణ్డ

౪౩౨, ౩౬౨. **ధాతులిఙ్గేహి పరా పచ్చయా.**

ధాతులిఙ్గఇచ్చేతేహి పరా పచ్చయా హోన్తి.

కరోతి, గచ్ఛతి. యో కోచి కరోతి, తం అఞ్ఞో “కరోహి కరోహి” ఇచ్చేవం బ్రవీతి, అథ వా కరోన్తం పయోజయతి = కారేతి. సఙ్ఘో పబ్బతమివ అత్తానమాచరతి = పబ్బతాయతి. తళాకం సముద్దమివ అత్తానమాచరతి = సముద్దాయతి, సద్దో చిచ్చిటమివ అత్తానమాచరతి = చిచ్చిటాయతి, వసిట్ఠస్స అపచ్చం వాసిట్ఠో. ఏవమఞ్ఞేపి యోజేతబ్బా.

౪౩౩, ౫౨౮. **తిజ గుప కిత మానే హి ఖ ఛ సా వా.**

తిజ గుప కిత మాను ఇచ్చేతేహి ధాతూహి **ఖ ఛ స** ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి వా.

తితిక్ఖతి, జిగుచ్ఛతి, తికిచ్ఛతి, వీమంసతి.

వాతి కిమత్థం? తేజతి, గోపతి, మానేతి.

౪౩౪, ౫౩౪. **భుజ ఘస హర సు పాదీహి తుమిచ్ఛత్థేసు.**

భుజ ఘస హర సు పాఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **తుమిచ్ఛత్థేసు ఖ ఛ స**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి వా.

భోత్తుమిచ్ఛతి=బుభుక్ఖతి, ఘసితుమిచ్ఛతి=జిఘచ్ఛతి, హరితుమిచ్ఛతి=జిగీసతి, సోతుమిచ్ఛతి=సుస్సుసతి, పాతుమిచ్ఛతి=పివాసతి.

వాతి కిమత్థం? భోత్తుమిచ్ఛతి.

తుమిచ్ఛత్థేసూతి కిమత్థం? భుఞ్జతి.

౪౩౫, ౫౩౬. **ఆయ నామతో కత్తూపమానాదాచారే.**

నామతో కత్తూపమానా ఆచారత్థే **ఆయ**పచ్చయో హోతి.

సజ్ఝో పబ్బతమివ అత్తానమాచరతి = పబ్బతాయతి, తళాకం సముద్దమివ అత్తానమాచరతి = సముద్దాయతి, సద్దో చిచ్చిటమివ అత్తానమాచరతి = చిచ్చిటాయతి. ఏవమఞ్ఞోపి యోజేతబ్బా.

౪౩౬, ౭।౩౭. **ఈయూపమానా చ.**

నామతో ఉపమానా ఆచారత్థే చ **ఈయ**పచ్చయో హోతి.

అఛత్తం ఛత్తమివ ఆచరతి =ఛత్తీయతి, అపుత్తం పుత్తమివ ఆచరతి=పుత్తీయతి.

ఉపమానాతి కిమత్థం? ధమ్మం ఆచరతి.

ఆచారేతి కిమత్థం? అఛత్తం ఛత్తమివ రక్ఖతి. ఏవమఞ్ఞోపి యోజేతబ్బా.

౪౩౭, ౭।౩౮. **నామమ్హా’త్తిచ్ఛత్థే.**

నామమ్హా అత్తనో ఇచ్ఛత్థే **ఈయ**పచ్చయో హోతి.

అత్తనో పత్తమిచ్ఛతి = పత్తీయతి. ఏవం వత్థీయతి, పరిక్ఖారీయతి, చీవరీయతి, ధనీయతి, ఘటీయతి.

అత్తిచ్ఛత్థేతి కిమత్థం? అఞ్ఞస్స పత్తమిచ్ఛతి. ఏవమఞ్ఞోపి యోజేతబ్బా.

౪౩౮, ౭।౪౦. **ధాతూహి ణే ణయ ణాపే ణాపయా కారితాని హేత్వత్థే.**

సబ్బేహి ధాతూహి **ణేణయ ణాపే ణాపయ**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి **కారిత**సఞ్ఞా చ హేత్వత్థే.

యో కోచి కరోతి, తం అఞ్ఞో “కరోహి కరోహి” ఇచ్చేవం బ్రవీతి, అథ వా కరోన్తం పయోజయతి = కారేతి, కారయతి, కారాపేతి, కారా పయతి. యే కేచి కరోన్తి, తే అఞ్ఞో “కరోథ కరోథ” ఇచ్చేవం బ్రువన్తి = కారేన్తి, కారయన్తి, కారాపేన్తి, కారాపయన్తి. యో కోచి పచతి, తం అఞ్ఞో “పచాహి పచాహి”ఇచ్చేవం బ్రవీతి, అథ వా పచన్తం పయోజయతి = పాచేతి, పాచయతి, పాచాపేతి, పాచాపయతి. యే కేచి పచన్తి, తే అఞ్ఞో “పచథ పచథ” ఇచ్చేవం బ్రువన్తి = పాచేన్తి, పాచయన్తి, పాచాపేన్తి. పాచాపయన్తి. ఏవం భణేతి, భణయతి, భణాపేతి, భణాపయతి. భణేన్తి, భణయన్తి, భణాపేన్తి, భణాపయన్తి. తథరివ అఞ్ఞోపి యోజేతబ్బా.

హేత్వత్థేతి కిమత్థం? కరోతి, పచతి.

అత్థగ్గహణేన అలపచ్చయో హోతి, జోతలతి.

౪౩౯, ౭।౩౯. **ధాతురూపే నామస్మా ణయో చ.**

తస్మా నామస్మా **ణయ**పచ్చయో హోతి **కారిత**సఞ్ఞో చ ధాతురూపే సతి.

హత్థినా అతిక్కమతి మగ్గం = అతిహత్థయతి, వీణాయ ఉపగాయతి గీతం = ఉపవీణయతి, దళ్హం కరోతి వీరియం = దళ్హయతి, విసుద్ధా హోతి రత్తి = విసుద్ధయతి.

చగ్గహణేన ఆర ఆలఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి. సన్తం కరోతి = సన్తారతి, ఉపక్కమం కరోతి = ఉపక్కమాలతి.

౪౪౦, ౪౪౫. **భావకమ్మేసు యో.**

సబ్బేహి ధాతూహి భావకమ్మేసు **య**పచ్చయో హోతి.

రీయతే, బుజ్ఝతే, పచ్చతే, లబ్భతే, కరీయతే, యుజ్జతే, ఉచ్చతే.

భావకమ్మేసూతి కిమత్థం? కరోతి, పచతి, పఠతి.

౪౪౧, ౪౪౬. **తస్స చవగ్గయకారవకారత్తం సధాత్వన్తస్స.**

తస్స **య**పచ్చయస్స **చ**వగ్గయకారవకారత్తం హోతి ధాతూనం అన్తేన సహ యథాసమ్భవం.

వుచ్చతే, వుచ్చన్తే, ఉచ్చతే, ఉచ్చన్తే, పచ్చతే, పచ్చన్తే. మజ్జతే, మజ్జన్తే, యుజ్జతే, యుజ్జన్తే. బుజ్ఝతే, బుజ్ఝన్తే, కుజ్ఝతే, కుజ్ఝన్తే, ఉజ్ఝతే, ఉజ్ఝన్తే. హఞ్ఞతే, హఞ్ఞన్తే. కయ్యతే, కయ్యన్తే. దిబ్బతే, దిబ్బన్తే.

౪౪౨, ౪౪౭. **ఇవణ్ణాగమో వా.**

సబ్బేహి ధాతూహి **యమ్హి** పచ్చయే, పరే ఇవణ్ణాగమో హోతి వా.

కరీయతే, కరీయతి, గచ్ఛీయతే, గచ్ఛీయతి.

వాతి కిమత్థం? కయ్యతే.

౪౪౩, ౪౪౮. **పుబ్బరూపఞ్చ.**

సబ్బేహి ధాతూహి **య**పచ్చయో పుబ్బరూపమాపజ్జతే వా.

వుడ్ఢతే, ఫల్లతే, దమ్మతే, సక్కతే, లబ్భతే, దిస్సతే.

౪౪౪, ౫౦౧. **తథా కత్తరి చ.**

యథా హేట్ఠా భావకమ్మేసు **య**పచ్చయస్స ఆదేసో హోతి తథా కత్తరిపి **య**పచ్చయస్స ఆదేసో కాతబ్బో.

బుజ్ఝతి, విజ్ఝతి, మఞ్ఞతి, సిబ్బతి.

౪౪౫, ౪౩౩. **భూవాదితో అ.**

భూఇచ్చేవమాదితో ధాతుగణతో **అ**పచ్చయో హోతి కత్తరి.

భవతి , పఠతి, పచతి, జయతి.

౪౪౬, ౭౹౦౯. **రుధాదితో నిగ్గహితపుబ్బఞ్చ**.

రుధఇచ్చేవమాదితో ధాతుగణతో **అ**పచ్చయో హోతి కత్తరి, పుబ్బే నిగ్గహితాగమో హోతి.

రున్ధతి, ఛిన్దతి, భిన్దతి.

చగ్గహణేన ఇ ఈ ఏ ఓఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి నిగ్గహితపుబ్బఞ్చ.

రున్ధితి, రున్ధీతి, రున్ధేతి, రున్ధోతి, సుమ్భోతి, పరిసుమ్భోతి.

౪౪౭, ౭౹౧౦. **దివాదితో యో**.

దివుఇచ్చేవమాదితో ధాతుగణతో **య**పచ్చయో హోతి కత్తరి.

దిబ్బతి, థిబ్బతి, యుజ్ఝతి, విజ్ఝతి, బుజ్ఝతి.

౪౪౮, ౭౹౧౨. **స్వాదితో ణు ణా ఉణా చ**.

సుఇచ్చేవమాదితో ధాతుగణతో **ణు ణా ఉ ణా**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి కత్తరి.

అభిసుణోతి , అభిసుణాతి, సంవుణోతి, సంవుణాతి, ఆవుణోతి, ఆవుణాతి, పాపుణోతి, పాపుణాతి.

౪౪౯, ౭౹౧౩. **కియాదితో నా**.

కీఇచ్చేవమాదితో ధాతుగణతో **నా**పచ్చయో హోతి కత్తరి.

కిణాతి, జినాతి, ధునాతి, మునాతి, లునాతి, పునాతి.

౪౫౦, ౭౹౧౪. **గహాదితో ప్ప ణ్హా**.

గహఇచ్చేవమాదితో ధాతుగణతో **ప్పణ్హా**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి కత్తరి.

ఘేప్పతి, గణ్హాతి.

౪౫౧, ౭౹౨౦. **తనాదితో ఓయిరా**.

తనుఇచ్చేవమాదితో ధాతుగణతో **ఓ యిర**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి కత్తరి.

తనోతి , తనోహి, కరోతి, కరోహి, కయి రతి, కయిరాహి.

౪౫౨, ౫౨౫. **చురాదితో, ణే ణయా.**

చురఇచ్చేవమాదితో ధాతుగణతో **ణే ణయ**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి కత్తరి, కారితసఞ్ఞా చ.

చోరేతి, చోరయతి, చిన్తేతి, చిన్తయతి, మన్తేతి, మన్తయతి.

౪౫౩, ౪౪౪. **అత్తనోపదాని భావే చ కమ్మని.**

భావే చ కమ్మని చ అత్తనోపదాని హోన్తి.

ఉచ్చతే, ఉచ్చన్తే, మజ్జతే, మజ్జన్తే, యుజ్జతే, యుజ్జన్తే, కుజ్ఝతే, కుజ్ఝన్తే, లబ్భతే, లబ్భన్తే, కయ్యతే, కయ్యన్తే.

౪౫౪, ౪౪౦. **కత్తరి చ.**

కత్తరి చ అత్తనోపదాని హోన్తి.

మఞ్ఞతే, రోచతే, సోచతే, బుజ్ఝతే, జాయతే.

౪౫౫, ౫౩౦. **ధాతుప్పచ్చయేహి విభత్తియో.**

ధాతునిద్దిట్ఠేహి పచ్చయేహి **ఖాదికారిత**న్తేహి విభత్తియో హోన్తి.

తితిక్ఖతి , జిగుచ్ఛతి, వీమంసతి, సముద్దాయతి, పుత్తీయతి, కారేతి, పాచేతి.

౪౫౬, ౪౩౦. **కత్తరి పరస్సపదం.**

కత్తరి పరస్సపదం హోతి.

కరోతి, పచతి, పఠతి, గచ్ఛతి.

౪౫౭, ౪౨౪. **భూవాదయో ధాతవో.**

భూఇచ్చేవమాదయో యే సద్దగణా, తే ధాతుసఞ్ఞా హోన్తి.

భవతి, భవన్తి, చరతి, చరన్తి, పచతి, పచన్తి, చిన్తయతి, చిన్తయన్తి, హోతి, హోన్తి, గచ్ఛతి, గచ్ఛన్తి.

ఇతి ఆఖ్యాతకప్పే దుతియో కణ్డో.

తతియకణ్డ

౪౫౮, ౪౬౧. **క్వచాదివణ్ణానమేకస్సరానం ద్వేభావో.**

ఆదిభూతానం వణ్ణానం ఏకస్సరానం క్వచి ద్వేభావో హోతి.

తితిక్ఖతి , జిగుచ్ఛతి, తికిచ్ఛతి, వీమంసతి, బుభుక్ఖతి, పివాసతి, దద్దల్లతి, దదాతి, జహాతి, చఙ్కమతి.

క్వచీతి కిమత్థం? కమ్పతి, చలతి.

౪౫౯, ౪౬౨. **పుబ్బో’బ్భాసో.**

ద్వేభూతస్స ధాతుస్స యో పుబ్బో, సో **అబ్భాససఞ్ఞో** హోతి.

దధాతి, దదాతి, బభూవ.

౪౬౦, ౩౦౬. **రస్సో.**

అబ్భాసే వత్తమానస్స సరస్స రస్సో హోతి. దధాతి, జహాతి.

౪౬౧, ౪౬౪. **దుతియచతుత్థానం పఠమతతియా.**

అబ్భాసగతానం దుతియచతుత్థానం పఠమతతియా హోన్తి.

చిచ్ఛేద, బుభుక్ఖతి, బభూవ, దధాతి.

౪౬౨, ౪౭౬. **కవగ్గస్స చవగ్గో.**

అబ్భాసే వత్తమానస్స **కవగ్గస్స** **చ** వగ్గో హోతి.

చికిచ్ఛతి , జిగుచ్ఛతి, జిఘుచ్ఛతి, జిగీసతి, జఙ్గమతి, చఙ్కమతి.

౪౬౩, ౩౩౨. **మానకితానం వతత్తం వా.**

మానకితఇచ్చేతేసం ధాతూనం అబ్భాసగతానం **వ**కార **త**కారత్తం హోతి వా యథాసఙ్ఖ్యం.

వీమంసతి, తికిచ్ఛతి.

వాతి కిమత్థం? చికిచ్ఛతి.

౪౬౪, ౩౦౪. **హస్స జో.**

అబ్భాసే వత్తమానస్స **హ**కారస్స **జో** హోతి.

జహాతి, జుహ్వాతి, జుహోతి, జహార.

౪౬౫, ౪౬౩. **అన్తస్సివణ్ణాకారో వా.**

అబ్భాసస్స అన్తస్స ఇవణ్ణో హోతి, **అ**కారో వా.

జిగుచ్ఛతి, పివాసతి, వీమంసతి, జిఘుచ్ఛతి, బభూవ, దధాతి.

వాతి కిమత్థం? బుభుక్ఖతి.

౪౬౬, ౪౮౯. **నిగ్గహితఞ్చ .**

అబ్భాసస్స అన్తే నిగ్గహితాగమో హోతి వా.

చఙ్కమతి, చఞ్చలతి, జఙ్గమతి.

వాతి కిమత్థం? పివాసతి, దద్దల్లతి.

౪౬౭, ౫౩౩. **తతో పామానానం వా మం సేసు.**

తతో అబ్భాసతో **పామాన**ఇచ్చేతేసం ధాతూనం **వామం**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **స**పచ్చయే పరే.

పివాసతి, వీమంసతి.

౪౬౮, ౪౬౨. **ఠా తిట్ఠో.**

ఠాఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **తిట్ఠా**దేసో హోతి వా.

తిట్ఠతి, తిట్ఠతు, తిట్ఠేయ్య, తిట్ఠేయ్యుం.

వాతి కిమత్థం? ఠాతి.

౪౬౯, ౪౯౪. **పా పివో.**

పాఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **పివా**దేసో హోతి వా.

పివతి, పివతు, పివేయ్య, పివేయ్యుం.

వాతి కిమత్థం? పాతి.

౪౭౦, ౫౧౪. **ఞాస్స జా జం నా.**

ఞాఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **జా జం నా**ఆదేసా హోన్తి వా.

జానాతి, జానేయ్య, జానియా, జఞ్ఞా, నాయతి.

౪౭౧, ౪౮౩. **దిసస్స పస్స దిస్స దక్ఖా వా.**

దిసఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **పస్స దిస్స దక్ఖ**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి వా.

పస్సతి, దిస్సతి, దక్ఖతి, అదక్ఖ.

వాతి కిమత్థం? అద్దస.

౪౭౨, ౫౩౧. **బ్యఞ్జనన్తస్స చో ఛపచ్చయేసు చ.**

బ్యఞ్జనన్తస్స ధాతుస్స **చో** హోతి **ఛ**పచ్చయేసు పరేసు.

జిగుచ్ఛతి, తికిచ్ఛతి, జిఘుచ్ఛతి.

౪౭౩, ౫౨౯. **కో ఖే చ.**

బ్యఞ్జనన్తస్స ధాతుస్స **కో** హోతి **ఖ**పచ్చయే పరే.

తితిక్ఖతి , బుభుక్ఖతి.

౪౭౪, ౫౩౫. **హరస్స గీసే.**

హరఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సబ్బస్సేవ **గీ**ఆదేసో హోతి **స**పచ్చయే పరే.

జిగీసతి.

౪౭౫, ౫౬౫. **బ్రూభూనమాహభూవా పరోక్ఖాయం.**

బ్రూభూఇచ్చేతేసం ధాతూనం **ఆహభూవ**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం పరోక్ఖాయం విభత్తియం.

ఆహ, ఆహు, బభూవ, బభూవు.

పరోక్ఖాయమితి కిమత్థం? అబ్రుచుం.

౪౭౬, ౪౪౨. **గమిస్సన్తో చ్ఛో వా సబ్బాసు.**

గముఇచ్చేతస్స ధాతుస్స అన్తో **మకారో చ్ఛో** హోతి వా సబ్బాసు పచ్చయవిభత్తీసు.

గచ్ఛమానో, గచ్ఛన్తో. గచ్ఛతి, గమేతి. గచ్ఛతు, గమేతు. గచ్ఛేయ్య. గమేయ్య. అగచ్ఛా, అగమా. అగచ్ఛీ, అగమీ. గచ్ఛిస్సతి, గమిస్సతి. అగచ్ఛిస్సా, అగమిస్సా.

గమిస్సేతి కిమత్థం? ఇచ్ఛతి.

౪౭౭, ౪౭౯. వచస్సజ్జతనిమ్హి మకారో ఓ.

వచఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **అకారో ఓ**త్తమాపజ్జతే అజ్జతనిమ్హి విభత్తిమ్హి.

అవోచ. అవోచుం.

అజ్జతనిమ్హీతి కిమత్థం? అవచ, అవచూ.

౪౭౮, ౪౩౮. అకారో దీఘం హి మి మేసు.

అకారో దీఘమాపజ్జతే **హిమిమ**ఇచ్చేతేసు విభత్తీసు.

గచ్ఛాహి, గచ్ఛామి, గచ్ఛామ, గచ్ఛామ్హే.

మికారగ్గహణేన హివిభత్తిమ్హి అకారో క్వచి న దీఘమాపజ్జతే. గచ్ఛహి.

౪౭౯, ౪౫౨. హి లోపం వా.

హివిభత్తి లోపమాపజ్జతే వా.

గచ్ఛ, గచ్ఛాహి, గమ, గమాహి, గమయ, గమయాహి.

హీతి కిమత్థం? గచ్ఛతి, గమయతి.

౪౮౦, ౪౯౦. హోతిస్సరేహోహే భవిస్సన్తిమ్హిస్సస్స చ.

హూఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సరో **ఏ హ ఓహ ఏ**త్తమాపజ్జ తే భవిస్సన్తిమ్హి, **స్సస్స చ** లోపో హోతి వా.

హేహితి, హేహిన్తి, హోహితి, హోహిన్తి, హేతి, హేన్తి, హేహిస్సతి, హేహిస్సన్తి, హోహిస్సతి, హోహిస్సన్తి, హేస్సతి, హేస్సన్తి.

హూతి కిమత్థం? భవిస్సతి, భవిస్సన్తి.

భవిస్సన్తిమ్హీతి కిమత్థం? హోతి.

౪౮౧, ౫౨౪. కరస్స సపచ్చయస్స కాహో.

కరఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సపచ్చయస్స **కాహా**దేసో హోతి వా భవిస్సన్తిమ్హి విభత్తిమ్హి, **సస్స** చ నిచ్చం లోపో హోతి.

కాహతి, కాహితి, కాహసి, కాహిసి, కాహామి, కాహామ.

వాతి కిమత్థం? కరిస్సతి, కరిస్సన్తి.

సపచ్చయగ్గహణేన అఞ్ఞోహిపి భవిస్సన్తియా విభత్తియా **ఖామి ఖామ ఛామి ఛామ**ఇచ్చాదయో ఆదేసా హోన్తి. వక్ఖామి, వక్ఖామ, వచ్ఛామి, వచ్ఛామ.

ఇతి ఆఖ్యాతకప్పే తతియో కణ్డో.

చతుత్థకణ్డ

౪౮౨, ౨౦౮. **దాదన్తస్సం మి మేసు**.

దాఇచ్చేతస్స ధాతుస్స అన్తస్స **అం** హోతి **మిమ**ఇచ్చేతేసు.

దమ్మి, దమ్మ.

౪౮౩, ౨౨౭. **అసంయోగన్తస్స వుద్ధి కారితే**.

అసంయోగన్తస్స ధాతుస్స కారితే వుద్ధి హోతి.

కారేతి, కారేన్తి, కారయతి, కారయన్తి, కారాపేతి, కారాపేన్తి, కారాపయతి, కారాపయన్తి.

అసంయోగన్తస్సేతి కిమత్థం? చిన్తయతి, మన్తయతి.

౪౮౪, ౨౪౨. **ఘటాదీనం వా**.

ఘటాదీనం ధాతూనం అసంయోగన్తానం వుద్ధి హోతి వా కారితే.

ఘాటేతి, ఘటేతి, ఘాటయతి, ఘటయతి, ఘాటాపేతి, ఘటాపేతి, ఘాటాపయతి, ఘటాపయతి, గామేతి, గమేతి, గామయతి, గమయతి, గామాపేతి, గమాపేతి. గామాపయతి, గమాపయతి.

ఘటాదీనమితి కిమత్థం? కారేతి.

౪౮౫, ౪౩౪. **అఞ్ఞేసు చ**.

అఞ్ఞేసు చ పచ్చయేసు సబ్బేసం ధాతూనం అసంయోగన్తానం వుద్ధి హోతి.

జయతి, హోతి, భవతి.

చగ్గహణేన ణుపచ్చయస్సాపి వుద్ధి హోతి. అభిసుణోతి.

౪౮౬, ౭౪౩. **గుహ దుసానం దీఘం.**

గుహ దుసఇచ్చేతేసం ధాతూనం సరో దీఘమాపజ్జతే కారితే.

గూహయతి, దూసయతి.

౪౮౭, ౪౨౮. **వచ వస వహాదీనముకారో వస్స యే.**

వచ వస వహాఇచ్చేవమాదీనం ధాతూనం వకారస్స **ఉ**కారో హోతి **య**పచ్చయే పరే.

ఉచ్చతే, వుచ్చతి, గుస్సతి, వుయ్హతి.

౪౮౮, ౪౮౧. **హ విపరియయో లో వా.**

హకారస్స విపరియయో హోతి **య**పచ్చయే పరే, **య**పచ్చయస్స చ **లో** హోతి వా.

వుల్హతి, వుయ్హతి.

౪౮౯, ౭౮౯. **గహస్స ఘే ప్పే.**

గహఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సబ్బస్స **ఘే**కారో హోతి ప్పపచ్చయే పరే.

ఘేప్పతి.

౪౯౦, ౭౧౮. **హలో పో ణ్హామ్హి.**

గహఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **హ**కారస్స లోపో హోతి **ణ్హామ్హి** పచ్చయే పరే.

గణ్హాతి.

౪౯౧, ౭౨౩. **కరస్స కాసత్తమజ్జతనిమ్హి.**

కరఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సబ్బస్స **కాసత్తం** హోతి వా అజ్జతనిమ్హి విభత్తిమ్హి.

అకాసి, అకాసుం. అకరి, అకరుం.

కాసత్తమితిభావనిద్దేసేన అఞ్ఞత్థాపి సాగమో హోతి. అహోసి, అదాసి.

౪౯౨, ౪౯౯. **అసస్మా మిమానం మ్హిమ్హా’ న్తలోపో చ.**

అసఇచ్చేతాయ ధాతుయా **మిమ**ఇచ్చేతేసం విభత్తీనం **మ్హిమ్హా**దేసా హోన్తి వా, ధాత్వన్తస్స లోపో చ.

అమ్హి , అమ్హ, అస్మి, అస్మ.

౪౯౩, ౪౯౮. **థస్స త్థత్తం.**

అసఇచ్చేతాయ ధాతుయా **థ**స్స విభత్తిస్స **త్థ**త్తం హోతి, ధాత్వన్తస్స లోపో చ.

అత్థ.

౪౯౪, ౪౯౯. **తిస్స త్థిత్తం.**

అసఇచ్చేతాయ ధాతుయా **తి**స్స విభత్తిస్స **త్థి**త్తం హోతి, ధాత్వన్తస్స లోపో చ.

అత్థి.

౪౯౫, ౫౦౦. **తుస్స త్థుత్తం.**

అసఇచ్చేతాయ ధాతుయా **తు**స్స విభత్తిస్స **త్థు**త్తం హోతి, ధాత్వన్తస్స లోపో చ.

అత్థు.

౪౯౬, ౪౯౭. **సిమ్హి చ.**

అసస్సేవ ధాతుస్స **సిమ్హి** విభత్తిమ్హి అన్తస్స లోపో చ హోతి.

కో ను త్వమసి మారిస.

౪౯౭, ౪౭౭. **లభస్మా ఈ ఇంనం త్థ త్థం.**

లభఇచ్చేతాయ ధాతుయా ఈ ఇంనం విభత్తీనం **త్థ త్థం**ఆదేసా హోన్తి, ధాత్వన్తస్స లోపో చ.

అలత్థ, అలత్థం.

౪౯౮, ౪౮౦. **కుసస్మా దీ చ్ఛి.**

కుసఇచ్చేతాయ ధాతుయా **ఈ**విభత్తిస్స **చ్ఛి**హోతి, ధాత్వన్తస్స లోపో చ.

అక్కోచ్ఛి.

౪౯౯, ౫౦౭. **దాధాతుస్స దజ్జం.**

దాఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సబ్బస్స **దజ్జా**దేసో హోతి వా.

దజ్జామి, దజ్జేయ్య, దదామి, దదేయ్య.

౫౦౦, ౪౮౬. వదస్స వజ్జం.

వదఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సబ్బస్స **వజ్జా**దేసో హోతి వా.

వజ్జామి, వజ్జేయ్య, వదామి, వదేయ్య.

౫౦౧, ౪౪౩. గమిస్స ఘమ్మం.

గముఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సబ్బస్స **ఘమ్మా**దేసో హోతి వా.

ఘమ్మతు. ఘమ్మాహి, ఘమ్మామి.

వాతి కిమత్థం? గచ్ఛతు, గచ్ఛాహి, గచ్ఛామి.

౫౦౨, ౪౯౩. యమ్హి దా ధా మా ఠా హా పా మహమథాదీనమీ.

యమ్హి పచ్చయే పరే **దా ధా మా ఠా హా పా మహ మథ** ఇచ్చేవమాదీనం ధాతూనం అన్తో **ఈ**కారమాపజ్జతే.

దీయతి, ధీయతి, మీయతి, ఠీయతి, హీయతి, పీయతి, మహీయతి, మథీయతి.

౫౦౩, ౪౮౫. యజస్సాదిస్సి.

యజఇచ్చేతస్స ధాతుస్స ఆదిస్స **ఇ**కారాదేసో హోతి **య**పచ్చయే పరే.

ఇజ్జతే మయా బుద్ధో.

౫౦౪, ౪౭౦. సబ్బతో ఉం ఇంసు.

సబ్బేహి ధాతూహి ఉంవిభత్తిస్స ఇంసుఆదేసో హోతి.

ఉపసఙ్కమింసు , నిసీదింసు.

౫౦౫, ౪౮౨. జర మరానం జీర జియ్య మియ్యా వా.

జర మర ఇచ్చేతేసం ధాతూనం **జీర జియ్య మియ్యా**దేసా హోన్తి వా.

జీరతి, జీరన్తి, జియ్యతి, జియ్యన్తి, మియ్యతి, మియ్యన్తి, మరతి, మరన్తి.

౩౧౬, ౪౯౬. **సబ్బత్థా' సస్సాదిలోపో చ.**

సబ్బత్థ విభత్తిపచ్చయేసు **అస**ఇచ్చేతస్స ధాతుస్స ఆదిస్స లోపో హోతి వా.

సియా, సన్తి, సన్తే, సమానో.

వాతి కిమత్థం? అసి.

౩౧౭, ౩౧౧. **అసబ్బధాతుకే భూ.**

అసస్సేవ ధాతుస్స **భూ**హోతి వా అసబ్బధాతుకే.

భవిస్సతి. భవిస్సన్తి.

వాతి కిమత్థం? ఆసుం.

౩౧౮, ౩౧౩. **ఏయ్యస్స ఞాతో ఇయా ఞా.**

ఏయ్యస్స విభత్తిస్స **ఞా**ఇచ్చేతాయ ధాతుయా పరస్స **ఇయా ఞా**ఆదేసా హోన్తి వా.

జానియా, జఞ్ఞా.

వాతి కిమత్థం? జానేయ్య.

౩౧౯, ౩౧౬. **నాస్స లోపో యకారత్తం.**

ఞాఇచ్చేతాయ ధాతుయా పరస్స **నా**పచ్చయస్స లోపో హోతి వా, **యకారత్త**ఞ్చ.

జఞ్ఞా, నాయతి.

వాతి కిమత్థం? జానాతి.

౩౨౦, ౪౮౭. **లోపఞ్చేత్తమకారో.**

అకారపచ్చయో లోపమాపజ్జతే, ఏత్తఞ్చ హోతి వా.

వజ్జేమి, వదేమి, వజ్జామి, వదామి.

౩౨౧, ౩౨౧. **ఉత్తమోకారో.**

ఓకారపచ్చయో ఉత్తమాపజ్జతే వా.

కురుతే, కరోతి.

ఓకారోతి కిమత్థం? హోతి.

౫౧౨, ౫౨౨. **కరస్సాకారో చ.**

కరఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **అ**కారో **ఉ**త్తమాపజ్జతే వా.

కురుతే, తరోతి, తుబ్బన్తి, కయిరతి.

కరస్సేతి కిమత్థం? సరతి, మరతి.

౫౧౩, ౪౩౫. **ఓ అవ సరే.**

ఓకారస్స ధాత్వన్తస్స సరే పరే **అవా**దేసో హోతి.

చవతి. భవతి.

ఓతి కిమత్థం? జయతి.

౫౧౪, ౪౬౧. **ఏ అయ.**

ఏకారస్స ధాత్వన్తస్స సరే పరే **అయా**దేసో హోతి.

నయతి, జయతి.

౫౧౫, ౫౪౧. **తే ఆవాయా కారితే.**

తే ఓ ఏఇచ్చేతే **ఆవ ఆయా**దేసే పాపుణన్తి కారితే.

లావేతి, నాయేతి.

యోగవిభాగేన అఞ్ఞస్మిమ్పి ఏకారస్స **ఆయా**దేసో హోతి. గాయతి, గాయన్తి.

౫౧౬, ౪౬౬. **ఇకారాగమో అసబ్బధాతుకమ్హి.**

సబ్బస్మిం అసబ్బధాతుకమ్హి **ఇకారాగమో** హోతి.

గమిస్సతి, కరిస్సతి, లభిస్సతి, పచిస్సతి.

అసబ్బధాతుకమ్హీతి కిమత్థం? గచ్ఛతి, కరోతి, లభతి, పచతి.

౩.౧౭, ౪౮౮. క్వచి ధాతువిభత్తిపచ్చయానం దీఘ విపరీతాదేసలోపాగమా చ.

ఇధ ఆఖ్యాతే అనిద్దిట్ఠేసు సాధనేసు క్వచి ధాతువిభత్తిపచ్చయానం దీఘవిపరీతాదేసలోపాగమఇచ్చేతాని కారియాని జినవచనానురూపాని కాతబ్బాని.

జాయతి , కరేయ్య, జానియా, సియా, కరే, గచ్ఛే, జఞ్ఞా, వక్ఖేథ, దక్ఖేథ, దిచ్ఛతి, అగచ్ఛి, అగచ్ఛుం, అహోసి, అహేసుం ఇచ్చేవమాదీని అఞ్ఞానిపి సాధనాని యోజేతబ్బాని.

౩.౧౮, ౪౪౬. అత్తనోపదాని పరస్సపదత్తం.

అత్తనోపదాని క్వచి పరస్సపదత్తమాపజ్జన్తే.

వుచ్చతి, లబ్భతి, పచ్చతి.

క్వచీతి కిమత్థం? కరీయతే, లబ్భతే, పచ్చతే.

౩.౧౯, ౪౩౭. అకారాగమో హియ్యత్తనీఅజ్జతనీకాలాతిపత్తీసు.

క్వచి **అకారాగమో** హోతి **హియ్యత్తనీ అజ్జతనీకాలాతిపత్తి**ఇచ్చేతాసు విభత్తీసు.

అగమా, అగమీ, అగమిస్సా.

క్వచీతి కిమత్థం? గమా, గమీ, గమిస్సా.

౩.౨౦, ౩౦౨. బ్రూతో ఈ తిమ్హి.

బ్రూఇచ్చేతాయ ధాతుయా **ఈ**కారాగమో హోతి **తిమ్హి** విభత్తిమ్హి.

బ్రవీతి.

౩.౨౧, ౪౨౩. ధాతుస్సన్తో లోపో'నేకసరస్స.

ధాతుస్స అన్తో క్వచి లోపో హోతి అనేకసరస్స.

గచ్ఛతి, సరతి, మరతి.

అనేకసరస్సేతి కిమత్థం? పాతి, యాతి, వాతి.

క్వచీతి కిమత్థం? మహీయతి, మథీయతి.

౩.౨౨, ౪౭౬. ఇసుయమూనమన్తో చ్ఛో వా.

ఇసు యము ఇచ్చేతేసం ధాతూనం అన్తో **చ్ఛో** హోతి వా. ఇచ్ఛతి, నియచ్ఛతి.

వాతి కిమత్థం? ఏసతి, నియమతి.

౫౨౩, ౫౨౬. **కారితానం ణో లోపం.**

కారితఇచ్చేతేసం పచ్చయానం **ణో** లోపమాపజ్జతే.

కారేతి, కారయతి, కారాపేతి, కారాపయతి.

సాసనత్థం సముద్దిట్ఠం, మయాఖ్యాతం సమాసతో;
సకం బుద్ధివిసేసేన, చిన్తయన్తు విచక్ఖణా.

ఇతి ఆఖ్యాతకప్పే చతుత్థో కణ్డో.

ఆఖ్యాతకప్పో నిట్ఠితో.

౭. కిబ్బిధానకప్ప

పఠమకణ్డ

(క)

బుద్ధం ఞాణసముద్దం, సబ్బఞ్ఞుం లోకహేతు’ఖీణమతిం;
వన్దిత్వా పుబ్బమహం, వక్ఖామి ససాధనం హి కితకప్పం.

(ఖ)

సాధనమూలం హి పయోగం,
ఆహు పయోగమూలమత్థఞ్చ;
అత్థేసు విసారదమతయో,
సాసనస్సుధరా జినస్స మతా.

(గ)

అన్ధో దేసకవికలో,
ఘతమధుతేలాని భాజనేన వినా;
నట్ఠో నట్ఠాని యథా,
పయోగవికలో తథా అత్థో.

(ఘ)

తస్మా సంరక్ఖణత్థం, మునివచనత్థస్స దుల్లభస్సాహం;
వక్ఖామి సిస్సకహితం, కితకప్పం సాధనేన యుతం.

౫.౨౪, ౫.౬౧. **ధాతుయా కమ్మాదిమ్హి ణో.**

ధాతుయా కమ్మాదిమ్హి **ణ**పచ్చయో హోతి.

కమ్మం కరోతీతి కమ్మకారో, ఏవం కుమ్భకారో, మాలాకారో, కట్ఠకారో, రథకారో, రజతకారో , సువణ్ణకారో, పత్తగ్గాహో, తన్తవాయో, ధఞ్ఞమాయో, ధమ్మకామో, ధమ్మచారో.

౫.౨౫, ౫.౬౫. **సఞ్ఞాయమను.**

సఞ్ఞాయమభిధేయ్యాయం ధాతుయా కమ్మాదిమ్హి **అ**కారపచ్చయో హోతి, నామమ్హి చ **ను**కారాగమో హోతి.

అరిం దమేతీతి అరిన్దమో, రాజా. వేస్సం తరతీతి వేస్సన్తరో, రాజా. తణ్హం కరోతీతి తణ్హఙ్కరో, భగవా. మేధం కరోతీతి మేధఙ్కరో, భగవా. సరణం కరోతీతి సరణఙ్కరో, భగవా. దీపం కరోతీతి దీపఙ్కరో, భగవా.

౩.౨౬, ౩౬౭. **పురే దదా చ ఇం.**

పురసద్దే ఆదిమ్హి **దద**ఇచ్చేతాయ ధాతుయా **అ**కారపచ్చయో హోతి, **పుర**సద్దస్స **అ**కారస్స చ ఇం హోతి.

పురే దానం అదాసీతి పురిన్దదో దేవరాజా.

౩.౨౭, ౩౬౮. **సబ్బతో ణ్వు త్వావీ వా.**

సబ్బతో ధాతుతో కమ్మాదిమ్హి వా అకమ్మాదిమ్హి వా **అ**కార **ణ్వు తు ఆవీ**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

తం కరోతీతి తక్కరో, హితం కరోతీతి హితకరో, వినేతి ఏత్థ, ఏతేనాతి వా వినయో నిస్సాయ నం వసతీతి నిస్సయో.

ణ్వుమ్హి – రథం కరోతీతి రథకారకో, అన్నం, దదాతీతి అన్నదాయకో, వినేతి సత్తేతి వినాయకో, కరోతీతి కారకో, దదాతీతి దాయకో, నేతీతి నాయకో.

తుమ్హి – తం కరోతీతి తక్కత్తా, తస్స కత్తాతి వా తక్కత్తా. భోజనం దదాతీతి భోజనదాతా, భోజనస్స దాతాతి వా భోజనదాతా. కరోతీతి కత్తా. సరతీతి సరితా.

ఆవీమ్హి – భయం పస్సతీతి భయదస్సావీ ఇచ్చేవమాది.

౩.౨౮, ౩౭౭. **విస రుజ పదాదితో ణ.**

విస రుజ పదఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **ణ** పచ్చయో హోతి.

పవిసతీతి పవేసో, రుజతీతి రోగో, ఉప్పజ్జతీతి ఉప్పాదో, ఫుసతీతి ఫస్సో, ఉచతీతి ఓకో, భవతీతి భావో, అయతీతి ఆయో, సమ్మా బుజ్ఝతీతి సమ్బోధో, విహరతీతి విహారో.

౩.౨౯, ౩౮౦. **భావే చ.**

భావత్థాభిధేయ్యే సబ్బధాతూహి **ణ**పచ్చయో హోతి.

పచ్చతే, పచనం వా పాతో, చజతే, చజనం వా చాగో, ఏవం యాగో, యోగో, భాగో, పరిదాహో.

౩.౩౦, ౩౮౪. **క్వి చ.**

సబ్బధాతూహి **క్వి**పచ్చయో హోతి.

సమ్భవతీతి సమ్భూ, విసేసేన భవతీతి విభూ, భుజేన గచ్ఛతీతి భుజగో, సం అత్తానం ఖనతి, సం సట్ఠు ఖనతీతి వా సఙ్ఖో.

౫౩౧, ౫౮౯. **ధరాదీహి రమ్మో.**

ధరఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **రమ్మ**పచ్చయో హోతి.

ధరతి తేనాతి ధమ్మో, కరీయతే తన్తి కమ్మం.

౫౩౨, ౫౯౦. **తస్సీలాదీసు ణీత్వావీ చ.**

సబ్బేహి ధాతూహి **తస్సీలా**దీస్వత్థేసు **ణీ తు ఆవీ** ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

పియం పసంసితుం సీలం యస్స రఞ్ఞో, సో హోతి రాజా పియపసంసీ, బ్రహ్మం చరితుం సీలం యస్స పుగ్గలస్స సో హోతి పుగ్గలో బ్రహ్మచారీ, పసయ్హ పవత్తితుం సీలం యస్స రఞ్ఞో, సో హోతి రాజా పసయ్హపవత్తా, భయం పస్సితుం సీలం యస్స సమణస్స, సో హోతి సమణో భయదస్సావీ ఇచ్చేవమాది.

౫౩౩, ౫౯౧. **సద్ద కు ధ చల మణ్డత్థరుధాదీహియు.**

సద్ద కుధ చల మణ్డత్థేహి చ **రుచా**దీహి చ ధాతూహి **యు**పచ్చయో హోతి **తస్సీలా**దీస్వత్థేసు.

ఘోసనసీలో ఘోసనో, భాసనసీలో భాసనో. ఏవం విగ్గహో కాతబ్బో. కోధనో, దోసనో, చలనో, కమ్పనో, ఫన్దనో, మణ్డనో, విభూసనో, రోచనో, జోతనో, వడ్ఢనో.

౫౩౪, ౫౬౨. **పారాదిగమిమ్హా రూ.**

గముఇచ్చేతమ్హా ధాతుమ్హా **పార**సద్దాదిమ్హా **రూ**పచ్చయో హోతి **తస్సీలా**దీస్వత్థేసు.

భవస్స పారం భవపారం, భవపారం గన్తుం సీలం యస్స పురిసస్స, సో హోతి పురిసో భవపారగూ.

తస్సీలాదీస్వేతి కిమత్థం? పారఙ్గతో.

పారాదిగమిమ్హాతి కిమత్థం? అనుగామీ.

౫౩౫, ౫౯౩. **భిక్ఖాదితో చ.**

భిక్ఖఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి రూపచ్చయో హోతి **తస్సీలా**దీస్వత్థేసు.

భిక్ఖనసీలో యాచనసీలో భిక్ఖు, విజాననసీలో విఞ్ఞూ.

౫౩౬, ౫-౯౪. **తనత్యాదీనం ణుకో.**

హనత్యాదీనం ధాతూనం అన్తే **ణుక**పచ్చయో హోతి **తస్సీలా**దీస్వత్థేసు.

ఆహననసీలో ఆఘాతుకో, కరణసీలో కారుకో.

౫౩౭, ౫-౬౬. **ను నిగ్గహితం పదన్తే.**

పదన్తే **ను**కారాగమో నిగ్గహితమాపజ్జతే.

అరిం దమేతీతి అరిన్దమో, రాజా. వేస్సం తరతీతి వేస్సన్తరో, రాజా. పభం కరోతీతి పభఙ్కరో, భగవా.

౫౩౮, ౫-౯౫. **సంహనాఞ్ఞాయ వా రో ఘో.**

సంపుబ్బాయ **హన**ఇచ్చేతాయ ధాతుయా, అఞ్ఞాయ వా ధాతుయా **ర**పచ్చయో, **హన**స్స చ **ఘో** హోతి.

సమగ్గం కమ్మం సముపగచ్ఛతీతి సఙ్ఘో, సమన్తతో నగరస్స మాహిరే ఖఞ్ఞతీతి పరిఖా, అన్తం కరోతీతి అన్తకో.

సంఇతి కిమత్థం? ఉపహననం ఉపఘాతో.

౫౩౯, ౫-౫౮. **రమ్హి రన్తో రాదినో.**

రమ్హి పచ్చయే పరే సబ్బో ధాత్వన్తో రకారాది లోపో హోతి.

అన్తకో, పారగూ, సత్థా, దిట్ఠో ఇచ్చేవమాది.

౫౪౦, ౫-౪౫. **భావకమ్మేసు తబ్బానీయా.**

భావకమ్మఇచ్చేతేస్వత్థేసు **తబ్బ అనీయ**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి సబ్బధాతూహి.

భవితబ్బం, భవనీయం, ఆసితబ్బం, ఆసనీయం, పజ్జితబ్బం, పజ్జనీయం, కత్తబ్బం, కరణీయం, గన్తబ్బం, గమనీయం.

౫౪౧, ౫-౫-౨. **ణ్యో చ.**

భావకమ్మేసు సబ్బధాతూహి ణ్యపచ్చయో హోతి.

కత్తబ్బం కారియం, జేతబ్బం జేయ్యం, నేతబ్బం నేయ్యం, ఇచ్చేవమాది.

చగ్గహణేన తేయ్యపచ్చయో హోతి. ఞాతబ్బం ఞాతేయ్యం, దట్ఠేయ్యం, పత్తేయ్యం ఇచ్చేవమాది.

౫౪౨, ౫-౫-౭. **కరమ్హా రిచ్చ.**

కరఇచ్చేతమ్హా ధాతుమ్హా రిచ్చపచ్చయో హోతి భావకమ్మేసు.

కత్తబ్బం కిచ్చం.

౫౪౩, ౫౫౫. భూతో'బ్బ.

భూఇచ్చేతాయ ధాతుయా **ణ్యపచ్చయస్స ఊ**కారేన సహ **అబ్బా**దేసో హోతి **భావకమ్మేసు.**

భవితబ్బో భబ్బో, భవితబ్బం భబ్బం.

౫౪౪, ౫౫౬. వద మద గము యుజ గరహాకారాదీహి జ్జ మ్మ గ్గ య్హేయ్యా గారో వా.

వద మద గము యుజ గరహాకారన్తఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి ణ్యపచ్చయస్స యథాసఙ్ఖ్యం **జ్జ మ్మ గ్గ య్హ ఏయ్యా**దేసా హోన్తి వా ధాత్వన్తేన సహ, **గర**స్సం చ **గారో** హోతి భావకమ్మేసు.

వత్తబ్బం వజ్జం, మదనీయం మజ్జం, గమనీయం గమ్మం, యోజనీయం యోగ్గం, గరహితబ్బం గారయ్హం, దాతబ్బం దేయ్యం, పాతబ్బం పేయ్యం, హాతబ్బం హేయ్యం, మాతబ్బం మేయ్యం, ఞాతబ్బం ఞేయ్యం, ఇచ్చేవమాది.

౫౪౫, ౫౪౮. తే కిచ్చా.

యే పచ్చయా **తబ్బాదయో రిచ్చ**న్తా, తే **కిచ్చ**సఞ్ఞాతి వేదితబ్బా.

కిచ్చసఞ్ఞాయ కింపయోజనం? భావకమ్మేసు కిచ్చత్తఖత్థా.

౫౪౬, ౫౬౨. అఞ్ఞే కిత.

అఞ్ఞే పచ్చయా **కిత** ఏవ సఞ్ఞా హోన్తి.

కిత సఞ్ఞాయ కింపయోజనం? కత్తరి కిత.

౫౪౭, ౫౯౬. నన్దాదీహి యు.

నన్దాదీహి ధాతూహి **యు**పచ్చయో హోతి **భావకమ్మేసు.**

నన్దీయతే నన్దనం, నిన్దితబ్బం వా నన్దనం, గహణీయం గహణం, చరితబ్బం చరణం, ఏవం సబ్బత్థ యోజేతబ్బా.

౫౪౮, ౫౯౭. కత్తుకరణపదేసేసు చ.

కత్తుకరణపదేసఇచ్చేతేస్వత్థేసు చ **యు**పచ్చయో హోతి.

కత్తరి తావ – రజం హరతీతి రజోహరణం తోయం.

కరణే తావ – కరోతి తేనాతి కరణం.

పదేసే తావ – తిట్ఠన్తి తస్మిన్తి ఠానం. ఏవం సబ్బత్థ యోజేతబ్బా.

౭౪౯, ౬౬౦. **రహాదితో ణ.**

రకారహకారాద్యన్తేహి ధాతూహి **అనాదేసస్స నస్స ణో** హోతి.

కరోతి తేనాతి కరణం, పూరేతి తేనాతి పూరణం. గహణీయం తేనాతి గహణం. ఏవమఞ్ఞేపి యోజేతబ్బా.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే పఠమో కణ్డో.

దుతియకణ్డ

౭౬౦, ౭౪౬. **ణాదయో తేకాలికా.**

ణాదయో పచ్చయా **యుపచ్చయన్తా తేకాలికాతి** వేదితబ్బా.

కుమ్భం కరోతి అకాసి కరిస్సతీతి కుమ్భకారో, కరోతి అకాసి కరిస్సతి తేనాతి కరణం. ఏవమఞ్ఞేపి యోజేతబ్బా.

౭౬౧, ౭౯౮. **సఞ్ఞాయం దా ధాతో ఇ.**

సఞ్ఞాయమభిధేయ్యాయం **దా ధాతో ఇ**పచ్చయో హోతి.

పఠమం ఆదీయతీతి ఆది, ఉదకం దధాతీతి ఉదధి, మహోదకాని దధాతీతి మహోదధి, వాలాని దధాతి తస్మిన్తి వాలధి, సమ్మా ధీయతీతి సన్ధి.

౭౬౨, ౬౦౯. **తి కిత చాసిట్ఠే.**

సఞ్ఞాయమభిధేయ్యాయం సబ్బధాతూహి తిపచ్చయో హోతి, **కిత** చ ఆసిట్ఠే.

జినో జనం బుజ్ఝతూతి జినబుద్ధి, ధనం అస్స భవతూతి ధనభూతి, భవతూతి భూతో, భవతూతి భావో, ధమ్మో జనం దదాతూతి ధమ్మదిన్నో, వడ్ఢతూతి వడ్ఢమానో. ఏవమఞ్ఞేపి యోజేతబ్బా.

౭౬౩, ౭౯౯. **ఇత్థియమతియవో వా.**

ఇత్థియమభిధేయ్యాయం సబ్బధాతూహి **అకార తి యు** ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి వా.

జీరతీతి జరా, మఞ్ఞతీతి మతి, చేతయతీతి చేతనా, వేదయతీతి వేదనా. ఏవమఞ్ఞేపి యోజేతబ్బా.

౭౬౪, ౬౦౧. **కరతో రిరియ.**

కరతో ఇత్థియమనిత్థియం వా అభిధేయ్యాయం **రిరీయ**పచ్చయో హోతి వా.

కత్తబ్బా కిరియా, కరణీయం కిరియం.

౫:౫:౫, ౬౧౨. అతీతే తతవన్తుతావీ.

అతీతే కాలే సబ్బధాతూహి **తతవన్తుతావీ**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

హుతో, హుతవా, హుతావీ. వుసితో, వుసితవా, వుసితావీ. భుత్తో, భుత్తవా, భుత్తావీ.

౫:౫:౬, ౬౨౨. భావకమ్మేసు త.

భావకమ్మేసు అతీతే కాలే **త**పచ్చయో హోతి సబ్బధాతూహి.

భావే తావ – తస్స గీతం, నచ్చం, నట్టం, హసితం.

కమ్మని తావ – తేన భాసితం, దేసితం.

౫:౫:౭, ౬౦౬. బుధగమాదిత్థే కత్తరి.

బుధగముఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి తదత్థే గమ్యమానే **త**పచ్చయో హోతి కత్తరి సబ్బకాలే.

సబ్బే సఙ్ఖతాసఙ్ఖతే ధమ్మే బుజ్ఝతి అబుజ్ఝి బుజ్ఝిస్సతీతి బుద్ధో, సరణఙ్గతో, సమథఙ్గతో, అమథఙ్గతో, జానాతి అజాని జానిస్సతీతి ఞాతో, ఇచ్చేవమాది.

౫:౫:౮, ౬౦౨. జితో ఇన సబ్బత్థ.

జిఇచ్చేతాయ ధాతుయా **ఇన**పచ్చయో హోతి సబ్బకాలే కత్తరి.

పాపకే అకుసలే ధమ్మే జినాతి అజిని జినిస్సతీతి జినో.

౫:౫:౯, ౬౦౩. సుపతో చ.

సుపఇచ్చేతాయ ధాతుయా **ఇన**పచ్చయో హోతి కత్తరి, భావే చ.

సుపతీతి సుపినం, సుపీయతే సుపినం.

౫:౬౦, ౬౦౪. ఈసందుసూహి ఖ.

ఈసందుసుసద్దాదీహి సబ్బధాతూహి **ఖ**పచ్చయో హోతి.

ఈసస్సయో, దుస్సయో, సుస్సయో భవతా, ఈసక్కరం, దుక్కరం, సుకరం, భవతా.

౫౬౧, ౬౩౬. **ఇచ్ఛత్థేసు సమానకత్తుకేసు తవే తుం వా.**

ఇచ్ఛత్థేసు సమానకత్తుకేసు సబ్బధాతూహి**తవేతుం**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి సబ్బకాలే కత్తరి.

పుఞ్ఞాని కాతవే, సద్ధమ్మం సోతు మిచ్ఛతి.

౫౬౨, ౬౩౭. **అరహసక్కాదీసు చ.**

అరహసక్కాదీసు చ అత్థేసు సబ్బధాతూహి **తుం**పచ్చయో హోతి.

కో తం నిన్దితుమరహతి, సక్కా జేతుం ధనేన వా. ఏవమఞ్ఞేపి యోజేతబ్బా.

౫౬౩, ౬౩౮. **పత్తవచనే అలమత్థేసు చ.**

పత్తవచనే **అలమత్థే**సు సబ్బధాతూహి **తుం**పచ్చయో హోతి.

అలమేవ దానాని దాతుం, అలమేవ పుఞ్ఞాని కాతుం.

౫౬౪, ౬౪౦. **పుబ్బకాలే’ కకత్తుకానం తున త్వాన త్వావా.**

పుబ్బకాలే ఏకకత్తుకానం ధాతూనం **తునత్వాన త్వా**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి వా.

కాతున కమ్మం గచ్ఛతి, అకాతున పుఞ్ఞం కిలిస్సతి, సత్తా సుత్వాన ధమ్మం మోదన్తి, రిపుం జిత్వాన వసతి, ధమ్మం సుత్వాన’స్స ఏతదహోసి, ఇతో సుత్వాన అముత్ర కథయన్తి, సుత్వా జానిస్సామ. ఏవం సబ్బత్థ యోజేతబ్బా.

౫౬౫, ౬౪౬. **వత్తమానే మానన్తా.**

వత్తమానే కాలే సబ్బధాతూహి **మానఅన్త**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

సరమానో రోదతి. గచ్ఛన్తో గణ్హాతి.

౫౬౬, ౫౭౪. **సాసాదీహి రత్థు.**

సాసఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **రత్థు**పచ్చయో హోతి.

సాసతీతి సత్థా, సాసతి హింసతీతి వా సత్థా.

౫౬౭, ౫౭౫. **పాతితోరితు.**

పాఇచ్చేతాయ ధాతుయా **రితు**పచ్చయో హోతి.

పాతి పుత్తన్తి పితా.

౨౬౮, ౭౭౬. **మానాదీహి రాతు**.

మానఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **రాతు**పచ్చయో హోతి, **రితు** పచ్చయో చ.

ధమ్మేన పుత్తం మానేతీతి మాతా, పుబ్బే భాసతీతి భాతా, మాతాపితూహి ధారీయతీతి ధీతా.

౨౬౯, ౬౧౦. **ఆగమా తుకో**.

ఆఇచ్చాదిమ్హా **గమితో తుక**పచ్చయో హోతి.

ఆగచ్ఛతీతి ఆగన్తుకో, భిక్ఖు.

౨౭౦, ౬౧౧. **భబ్బే ఇక**.

గముఇచ్చేతమ్హా ధాతుమ్హా **ఇక**పచ్చయో హోతి భబ్బే. గమిస్సతి గన్తుం భబ్బోతి గమికో, భిక్ఖు.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే దుతియో కణ్డో.

తతియకణ్డ

౨౭౧, ౬౨౪. **పచ్చయాదనిట్ఠా నిపాతనా సిజ్ఝన్తి**,

సఙ్ఖ్యానామసమాసతద్ధితాఖ్యాతకితకప్పమ్హి సప్పచ్చయా యే సద్దా అనిట్ఠఙ్గతా, తే సాధనేన నిరక్ఖిత్వా సకేహి సకేహి నామేహి నిపాతనా సిజ్ఝన్తి.

సఙ్ఖ్యాయం తావ – ఏకస్స **ఏతా** హోతి, **దసస్స** చ **దకారస్స రకారాదేసో** హోతి. ఏకో చ దస చ ఏకారస.

ద్విస్స బా హోతి, **దసస్స** చ **దకారస్స రకారాదేసో** హోతి, ద్వే చ దస చ బారస.

ద్విస్స బా హోతి, **దసస్స** చ **వీసం** హోతి. ద్వే చ వీసఞ్చ బావీసం.

ఛస్స సో హోతి, **దసస్స** చ **దకారస్స ళో** హోతి, ఛ చ దస చ సోళస.

ఛఆయతనమ్హి **ఛస్స సళో** హోతి, సళాయతనం. ఏవం సేసా సఙ్ఖ్యా కాతబ్బా.

నామికే తావ-**ఇమ సమాన అపర**ఇచ్చేతేహి జ్జజ్జు పచ్చయా హోన్తి, **ఇమ సమాన**సద్దానఞ్చ **అకారసకారాదేసా** హోన్తి. ఇమస్మిం కాలే అజ్జ, అజ్జు, సమానే కాలే సజ్జ, సజ్జు, అపరస్మిం కాలే అపరజ్జ, అపరజ్జు.

సమాసే తావ – భూమిగతో, అపాయగతో, ఇస్సరకతం. సల్లవిద్ధో, కథినదుస్సం, చోరభయం, ధఞ్ఞరాసి, సంసారదుక్ఖం, పుబ్బాపరం.

తద్ధితే తావ – వాసిట్ఠో, భారద్వాజో, భగ్గవో, పణ్డవో, కాలేయ్యో.

ఆఖ్యాతే తావ – "అస భావే"తి ధాతుతో వత్తమానేసు ఏకవచనబహువచనేసు ఏకవచనస్స **తిస్స** **స్సో** హోతి అన్తేన సహ, బహువచనస్స **అన్తిస్స** **స్సు** హోతి అన్తేన సహ. ఏవమస్స వచనీయో, ఏవమస్సు వచనీయా.

ఆణత్తియం **హిస్స** **స్సు** హోతి వా, గచ్ఛస్సు, గచ్ఛాహి.

కితకే తావ – **వద** **హన**ఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **క**పచ్చయో హోతి, **వద**స్స చ **వాదో** హోతి, **హన**స్స చ **ఘాతో** హోతి. వాదకో, ఘాతకో.

నటధాతుతో **త**పఞ్చయస్స **చ్చ** **ట్ట**ాదేసా హోన్తి అన్తేన సహ. నచ్చం, నట్టం. ఇచ్చేవమాదయో నిపాతనా సిజ్ఝన్తి.

౫౮౨, ౬౨౫. సాస దిసతో తస్స రిట్ఠో చ.

సాస **దిస**ఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **త**పచ్చయస్స **రిట్ఠ**ాదేసో హోతి ఠానే.

అనుసిట్ఠో సో మయా, దిట్ఠం మే రూపం.

చగ్గహణేన కిచ్చతకారస్స చ **తుం** పచ్చయస్స **చ** **రట్ఠరట్ఠుం**ఆదేసా హోన్తి. దస్సనీయం దట్ఠబ్బం. దట్ఠుం విహారం గచ్ఛన్తి సమణానం.

౫౮౩, ౬౨౬. సాదిసన్త పుచ్ఛ భఞ్జ హన్సాదీహిట్ఠో.

సకారన్త **పుచ్ఛ** **భఞ్జ** **హన్స** ఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **త**పచ్చయస్స సహాదిబ్యఞ్జనేన **ట్ఠ**ాదేసో హోతి ఠానే.

తుట్ఠో, అహినా దట్ఠో నరో, మయా పుట్ఠో, భట్ఠో, పభట్ఠో, హట్ఠో, పహట్ఠో, యిట్ఠో. ఏవమఞ్ఞేపి ధాతవో సబ్బత్థ యోజేతబ్బా.

౫౮౪, ౬౧౩. వసతో ఉట్ఠ.

వసఇచ్చేతమ్హా ధాతుమ్హా **త**కారపచ్చయస్స సహాదిబ్యఞ్జనేన **ఉట్ఠ**ాదేసో హోతి ఠానే.

వస్సంవుట్ఠో.

౫౮౫, ౬౧౪. వస్స వా వు.

వసస్సేవ ధాతుస్స **త**పచ్చయే పరే **వ**కారస్స **ఉ**కారాదేసో హోతి వా.

వుసితం బ్రహ్మచరియం, ఉట్ఠో. వుఠో వా.

౫౭౬, ౬౦౭. ధ ఢ భ యే హి ధ ఢా చ.

ధ ఢ భ హఇచ్చేవమన్తేహి ధాతూహి **త**కారపచ్చయస్స యథాక్కమం **ధ ఢా**దేసా హోన్తి.

యథా? బుద్ధో భగవా, వడ్ఢో భిక్ఖు, లద్ధం మే పత్థచీవరం, అగ్గినా దడ్ఢం వనం.

౫౭౭, ౬౨౮. భఞ్జతో గ్గో చ.

భఞ్జతో ధాతుమ్హా **త**కారపచ్చయస్స **గ్గో** ఆదేసో హోతి సహాదిబ్యఞ్జనేన.

భగ్గో.

౫౭౮, ౫౬౦. భుజాదీనమన్తో నో ద్వి చ.

భుజఇచ్చేవమాదీనం ధాతూనం అన్తో నో హోతి, **త**పచ్చయస్స **చ** ద్విభావో హోతి.

భుత్తో, భుత్తావీ, చత్తో, సత్తో, రత్తో, యుత్తో, వివిత్తో.

౫౭౯, ౬౨౯. వచ వావు.

వచఇచ్చేతస్స ధాత్వస్స వకారస్స **ఉ**కారాదేసో హోతి అన్తో **చ**కారో నో హోతి, **త**పచ్చయస్స చ ద్వేభావో హోతి వా.

వుత్తం భగవతా, ఉత్తం వా.

౫౮౦, ౬౩౦. గుపాదీనఞ్చ.

గుపఇచ్చేవమాదీనం ధాతూనం అన్తో చ బ్యఞ్జనో నో హోతి, **త**పచ్చయస్స చ ద్వేభావో హోతి.

సుగుత్తో, చత్తో, లిత్తో, సన్తత్తో, ఉత్తో, వివిత్తో, సిత్తో. ఏవమఞ్ఞేపి యోజేతబ్బా.

౫౮౧, ౬౧౬. తరాదీహి ఇణ్ణో.

తరఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **త**పచ్చయస్స **ఇణ్ణా**దేసో హోతి, అన్తో చ బ్యఞ్జనో నో హోతి.

తరతీతి తిణ్ణో, ఉత్తరతీతి ఉత్తిణ్ణో, సంపూరతీతి సమ్పుణ్ణో, తురతీతి తుణ్ణో, పరిజీరతీతి పరిజిణ్ణో, ఆకిరతీతి ఆకిణ్ణో.

౫౮౨, ౬౩౧. భిదాదితో ఇన్న అన్న ఈణా వా.

భిదిఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **త**పచ్చయస్స **ఇన్న అన్న ఈణా**దేసా హోన్తి వా, అన్తో చ బ్యఞ్జనో నో హోతి.

భిన్దితబ్బోతి భిన్నో, ఛిన్దీయతీతి ఛిన్నో, ఉచ్ఛిన్దీయిత్థాతి ఉచ్ఛిన్నో, దీయతీతి దిన్నో, నిసీదతీతి నిసిన్నో, సుట్ఠు ఛాదీయతీతి సుఛన్నో, ఖిదతీతి ఖిన్నో, రోదతీతి రున్నో, ఖీణా జాతి.

వాతి కిమత్థం? భిజ్జతీతి భిత్తి.

౫౮౩, ౬౧౭. సుస పచ సకతో క్ఖ క్కా చ.

సుస పచ సకఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **త**పచ్చయస్స **క్ఖక్కా**దేసా హోన్తి, అన్తో చ బ్యఞ్జనో నో హోతి.

సుస్సతీతి సుక్ఖం, కట్ఠం, పచ్చతీతి పక్కం, ఫలం. సకతి సమత్థేతి, ఫూజేతీతి వా సక్కో, సుజమ్పతి.

౫౮౪, ౬౧౮. పక్కమాదీహి న్తో చ.

పక్కమఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **త**పచ్చయస్స **న్తో**ఆదేసో హోతి, అన్తో చ నో హోతి.

పక్కమతీతి పక్కన్తో, విబ్భమతీతి విబ్భన్తో, సఙ్కన్తో, ఖన్తో, సన్తో, దన్తో, వన్తో.

చగ్గహణం కిమత్థం? తేహేవ ధాతూహి **త**పచ్చయస్సన్తి హోతి. అన్తో చ నో హోతి. కన్తి, ఖన్తి. ఏవం సబ్బత్థ.

౫౮౫, ౬౧౯. జనాదీనమా తిమ్హి చ.

జనఇచ్చేవమాదీనం ధాతూనం అన్తస్స బ్యఞ్జనస్స **ఆ**త్తం హోతి **త**పచ్చయే పరే, **తి**మ్హి చ.

అజనీతి జాతో, జననం జాతి.

తిమ్హీతి కిమత్థం? అఞ్ఞస్మిమ్పి పచ్చయే పరే **ఆ**కారనివత్తనత్థం. జనిత్వా, జనితా, జనితుం, జనితబ్బం ఇచ్చేవమాది.

౫౮౬, ౬౦౦. గమ ఖన హన రమాదీనమన్తో.

గమ ఖన హన రముఇచ్చేవమాదీనం ధాతూనం అన్తో బ్యఞ్జనో నో హోతి వా **త**పచ్చయే పరే **తి**మ్హి చ.

సున్దరం నిబ్బానం గచ్ఛతీతి సుగతో. సున్దరం నిబ్బానం గచ్ఛతీతి సుగతి, ఖతం, ఖతి. ఉపహతం, ఉపహతి. రతో, రతి, మతో, మతి.

వాతి కిమత్థం? రమతో, రమతి.

౫౮౭, ౬౩౨. రకారో చ.

రకారో చ ధాతూనమన్తభూతో నో హోతి **త**పచ్చయే, పరే **తి**మ్హి చ.

పకారేన కరీయతీతి పకతో, పఠమం కరీయతీతి పకతి, విసరీయతీతి విసతో, విసతి.

౭౮౮, ౬౨౦. **తాపానమి ఈ చ.**

తా పాఇచ్చేతేసం ధాతూనం అన్తస్స **ఆ**కారస్స **ఇ**కార **ఈ**కారాదేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **త**పచ్చయే పరే, **తిమ్హి** చ.

యత్ర రితో, రితి, పీతో, పీతి.

౭౮౯, ౬౨౧. **హన్తేహి హో హస్స ళో వా అదహనహానం.**

హకారన్తేహి ధాతూహి **త**పచ్చయస్స **హ**కారాదేసో హోతి, **హ**కారస్స ధాత్వన్తస్స **ళో** హోతి వా **అదహనహానం.**

ఆరుహిత్థాతి ఆరుళ్హో. గాళ్హో, బాళ్హో. మూళ్హో.

అదహనహానమితి కిమత్థం? దయ్హతీతి దడ్ఢో, సంసుట్ఠు నయ్హతీతి సన్నద్ధో.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే తతియో కణ్డో.

చతుత్థకణ్డ

౭౯౦, ౭౭౯. **ణమ్హిరఞ్జస్స జో భావకరణేసు.**

ణమ్హి పచ్చయే పరే రఞ్జఇచ్చేతస్స ధాతుస్స అన్తభూతస్స ఞ్జకారస్స **జో**ఆదేసో హోతి **భావకరణేసు.**

రఞ్జనం రాగో, రఞ్జన్తి ఏతేనాతి రాగో.

భావకరణేసూతి కిమత్థం? రఞ్జతీతి రఙ్గో.

౭౯౧, ౭౪౪. **హనస్స ఘాతో.**

హనఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సబ్బస్స **ఘాతా**దేసో హోతి **ణ**మ్హి పచ్చయే పరే.

ఉపహనతీతి ఉపఘాతో, గావో హనతీతి గోఘాతకో.

౭౯౨, ౭౦౩. **వధో వా సబ్బత్థ.**

హనఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **వధా**దేసో హోతి వా సబ్బత్థ ఠానేసు.

హనతీతి వధో, వధకో, అవధి, అహని వా.

౭౯౩, ౭౬౪. **ఆకారన్తానమాయో.**

ఆకారన్తానం ధాతూనం అన్తస్స **ఆ**కారస్స **ఆయా**దేసో హోతి **ణ**మ్హి పచ్చయే పరే.

దదాతీతి దాయకో, దానం దాతుం సీలం యస్సాతి దానదాయీ, మజ్జం దాతుం సీలం యస్సాతి మజ్జదాయీ, నగరం యాతుం సీలం **య**స్సాతి నగరయాయీ.

౫౬౪, ౫౮౨. **పుర సముప పరీహి కరోతిస్స ఖ ఖరా వా తపచ్చయేసుచ.**

పుర సం ఉప పరిఇచ్చేతేహి కరోతిస్స ధాతుస్స **ఖ ఖరా**దేసా హోన్తి వా **త**పచ్చయే పరే, **ణ**మ్హి చ.

పురే కరీయతీతి పురక్ఖతో, సమ్మా కరీయతీతి సఙ్ఖతో, ఉపగన్త్వా కరీయతీతి ఉపక్ఖతో, పరిసమన్తతో కరోతీతి పరిక్ఖారో, సంకరీయతీతి సఙ్ఖారో.

వాతి కిమత్థం? ఉపగన్త్వా కరోతీతి ఉపకారో.

౫౭౫, ౬౩౭. **తవే తునాదీసు కా.**

తవే తునఇచ్చేవమాదీసు పచ్చయేసు కరోతిస్స ధాతుస్స **కా**ఆదేసో హోతి వా.

కాతవే, కాతుం, కత్తుం వా, కాతున, కత్తున వా.

౫౭౬, ౫౫౧. **గమ ఖన హనాదీనం తుం తబ్బాదీసు న.**

గమ ఖన హనఇచ్చేవమాదీనం ధాతూనం అన్తస్స **న**కారో హోతి వా **తుం తబ్బా**దీసు పచ్చయేసు.

గన్తుం, గమితుం, గన్తబ్బం, గమితబ్బం. ఖన్తుం. ఖనితుం, ఖన్తబ్బం, ఖనితబ్బం. హన్తుం, హనితుం, హన్తబ్బం. హనితబ్బం. మన్తుం, మనితుం, మన్తబ్బం, మనితబ్బం.

ఆదిగ్గహణం కిమత్థం? **తున**గ్గహణత్థం. గన్తున, ఖన్తున, హన్తున, మన్తున.

౫౭౭, ౬౪౧. **సబ్బేహి తునాదీనం యో.**

సబ్బేహి ధాతూహి **తు**నాదీనం పచ్చయానం **య**కారాదేసో హోతి వా.

అభివన్దియ, అభివన్దిత్వా, ఓహాయ, ఓహిత్వా, ఉపనీయ, ఉపనేత్వా, పస్సియ, పస్సిత్వా, ఉద్దిస్స, ఉద్దిసిత్వా, ఆదాయ, ఆదియిత్వా.

౫౭౮, ౬౪౩. **చనన్తేహి రచ్చం.**

చకారనకారన్తేహి ధాతూహి **తు**నాదీనం పచ్చయానం **రచ్చా**దేసో హోతి వా.

వివిచ్చ, ఆహచ్చ, ఉహచ్చ.

వాతి కిమత్థం? హన్త్వా.

౫౯౯, ౬౪౪. **దిసా స్వాన స్వాన్తలోపో చ.**

దిసఇచ్చేతాయ ధాతుయా **తునా**దీనం పచ్చయానం **స్వానస్వా**దేసా హోన్తి, అన్తలోపో చ.

దిస్వాన, దిస్వా.

౬౦౦, ౬౪౫. **మ హ ద భేహి మ్మ య్హ జ్జ బ్భ ద్ధా చ.**

మ హ ద భ ఇచ్చేవమన్తేహి ధాతూహి **తునా**దీనం పచ్చయానం **మ్మ య్హ జ్జ బ్భ ద్ధా** ఆదేసా హోన్తి వా అన్తలోపో చ.

ఆగమ్మ, ఆగమిత్వా, ఓక్కమ్మ. ఓక్కమిత్వా, పగ్గయ్హ, పగ్గణ్హిత్వా, ఉప్పజ్జ, ఉప్పజ్జిత్వా, ఆరబ్భ, ఆరభిత్వా, ఆరద్ధ, ఆరభిత్వా.

౬౦౧, ౩౩౪. **తద్ధితసమాసకితకా నామం వా' తవే తునాదీసు చ.**

తద్ధితసమాసకితకఇచ్చేవమన్తా సద్దానామంవ దట్ఠబ్బా **తవే తున త్వాన త్వా**దిపచ్చయన్తే వజ్జేత్వా.

వాసిట్ఠో, పత్తధమ్మో, కుమ్భకారో ఇచ్చేవమాది.

౬౦౨, ౬. **దుమ్హి గరు.**

దుమ్హి అక్ఖరే యో పుబ్బో అక్ఖరో, సో గరుకోవ దట్ఠబ్బో.

భిత్వా, ఛిత్వా, దత్వా, హుత్వా.

౬౦౩, ౭. **దీఘో చ.**

దీఘో చ సరో గరుకోవ దట్ఠబ్బో.

ఆహారో, నదీ, వధూ, తే ధమ్మా, ఓపనయికో.

౬౦౪, ౬౮౪. **అక్ఖరేహి కార.**

అక్ఖరత్థేహి అక్ఖరాభిధేయ్యేహి **కార**పచ్చయో హోతి పయోగే సతి.

అ ఏవ అకారో, ఆ ఏవ ఆకారో, య ఏవ యకారో.

౬౦౫, ౬౪౭. **యథాగమమికారో .**

యథాగమం సబ్బధాతూహి సబ్బపచ్చయేసు **ఇ**కారాగమో హోతి.

కారియం, భవితబ్బం, జనితబ్బం, విదితబ్బం, కరిత్వా, ఇచ్ఛితం.

౬౦౬, ౬౪౨. **దధన్తతో యో క్వచి.**

దకారధకారన్తాయ ధాతుయా యథాగమం **య**కారాగమో హోతి క్వచి **తునా**దీసు పచ్చయేసు.

బుద్ధో లోకే ఉప్పజ్జిత్వా, ధమ్మం బుజ్ఝిత్వా.

దధన్తతోతి కిమత్థం? లభిత్వా.

క్వచీతి కిమత్థం? ఉప్పాదేత్వా.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే చతుత్థో కణ్డో.

పఞ్చమకణ్డ

౬౦౭, ౩౭౮. **నిగ్గహీత సంయోగాదినో.**

సంయోగాదిభూతో **న**కారో నిగ్గహీతమాపజ్జతే.

రఙ్గో, భఙ్గో, సఙ్గో.

౬౦౮, ౬౨౩. **సబ్బత్థ గే గీ.**

గేఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **గీ**ఆదేసో హోతి సబ్బత్థ ఠానే.

గీతం గాయతి.

౬౦౯, ౪౮౪. **సదస్స సీదత్తం.**

సదఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **సీదా**దేసో హోతి సబ్బత్థ ఠానే.

నిసిన్నో, నిసీదతి.

౬౧౦, ౬౨౭. **యజస్స సరస్సి ట్ఠే.**

యజఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సరస్స ఇకారాదేసో హోతి ట్ఠే పరే.

యిట్ఠో, యిట్ఠా.

ట్ఠేతి కిమత్థం? యజనం.

౬౧౧, ౬౦౮. హచతుత్థానమన్తానం దో ధే.

హచతుత్థానం ధాత్వన్తానం **దో** ఆదేసో హోతి **ధే** పరే.

సన్నద్ధో, కుద్ధో, యుద్ధో, సిద్ధో, లద్ధో, ఆరద్ధో.

౬౧౨, ౬౧౫. డో ఢకారే.

హచతుత్థానం ధాత్వన్తానం **డో** ఆదేసో హోతి ఢకారే పరే.

దయ్హతీతి దడ్ఢో, వడ్ఢతీతి వుడ్ఢో.

ఢకారేతి కిమత్థం? దాహో.

౬౧౩, ౫౮౩. గహస్స ఘర ణే వా.

గహఇచ్చేతస్స ధాతుస్స సబ్బస్స **ఘరా**దేసో హోతి వా **ణ**పచ్చయే పరే.

ఘరం, ఘరాని.

వాతి కిమత్థం? గాహో.

౬౧౪, ౫౮౧. దహస్స దో ళం.

దహఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **దకారో** ళత్తమాపజ్జతే వా **ణ**పచ్చయే పరే.

పరిదహనం పరిళాహో.

వాతి కిమత్థం? పరిదాహో.

౬౧౫, ౫౮౬. ధాత్వన్తస్స లోపో క్విమ్హి.

ధాత్వన్తస్స బ్యఞ్జనస్స లోపో హోతి క్విమ్హి పచ్చయే పరే.

భుజేన గచ్ఛతీతి, భుజగో. ఉరేన గచ్ఛతీతి ఉరగో, తురగో, సఙ్ఘో.

౬౧౬, ౫౮౭. విదన్తే ఊ.

విదఇచ్చేతస్స ధాతుస్స అన్తే **ఊ**కారాగమో హోతి క్విమ్హి పచ్చయే పరే.

లోకం విదతి జానాతీతి లోకవిదూ.

౬౧౭, ౬౩౩. **న మ క రానమన్తానం నియుత్తతమ్హి.**

నకార **మ**కార **క**కార **ర**కారానం ధాత్వన్తానం లోపో న హోతి **ఇ**కారయుత్తే **త**పచ్చయే పరే.

హనిభుం, గమితో, రమితో, సకితో, సరితో, కరిత్వా.

ఇయుత్తతమ్హీతి కిమత్థం? గతో, సతో.

౬౧౮, ౨౫౧. **న క గత్తం చ జాణ్వుమ్హి.**

చకార **జ**కారా **క**కార **గ**కారత్తం నాపజ్జన్తే ణ్వుమ్హి పచ్చయే పరే.

పచతీతి పాచకో, యజతీతి యాజకో.

౬౧౯, ౨౫౩. **కరస్స చ తత్తం తుస్మిం.**

కరఇచ్చేతస్స ధాతుస్స అన్తస్స **ర**కారస్స **త**కారత్తం హోతి **తు**పచ్చయే పరే.

కరోతీతి కత్తా, కరోన్తీతి కత్తారో.

౬౨౦, ౨౪౯. **తుం తున తబ్బేసు వా.**

కరఇచ్చేతస్స ధాతుస్స అన్తస్స **ర**కారస్స **త**కారత్తం హోతి వా **తుం తున తబ్బ**ఇచ్చేతేసు పచ్చయేసు.

కత్తుం, కాతుం, కత్తున. కాతున, కత్తబ్బం, కాతబ్బం.

౬౨౧, ౨౨౩. **కారితం వియ ణానుబన్ధో.**

ణకారానుబన్ధో పచ్చయో కారితం వియ దట్ఠబ్బో వా.

దాహో, దేహో, వాహో, బాహో, చాగో, వారో, చారో, పరిక్ఖారో, దాయకో, నాయకో, లావకో, భావకో, కారీ, ఘాతీ, దాయీ.

వాతి కిమత్థం? ఉపక్ఖరో.

౬౨౨, ౨౫౦. **అనకా యు ణ్వూనం.**

యుణ్వుఇచ్చేతేసం పచ్చయానం **అన అక**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి.

నన్దనం, కారకో.

౬౨౩, ౨౨౪. **క గా చ జానం.**

చ జఇచ్చేతేసం ధాత్వన్తానం **క**కార**గ**కారాదేసా హోన్తి **ఞా**నుబన్ధే పచ్చయే పరే.

పాకో, యోగో.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే పఞ్చమో కణ్డో.

కితకప్పో నిట్ఠితో.

౮. ఉణాదికప్ప

ఛట్ఠకణ్డ

౬౨౪, ౨౬౩. **కత్తరి కిత.**

కత్తుఇచ్చేతస్మిం అత్థే కిత పచ్చయా హోన్తి.

కారు, కారుకో, కారకో, పాచకో, కత్తా, జనితా, పచితా, నేతా.

౬౨౫, ౬౦౫. **భావకమ్మేసు కిచ్చత్త ఖత్థా.**

భావకమ్మఇచ్చేతేస్వత్థేసు **కిచ్చ త్త ఖత్థ**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

ఉపసమ్పాదేతబ్బం ఉపసమ్పాదనీయం భవతా, సయితబ్బం భవతా, కత్తబ్బం భవతా, భోత్తబ్బో ఓదనో భవతా, అసితబ్బం భోజనం భవతా, అసితం భవతా, సయితం భవతా, పచితం భవతా, అసితం అసనం భవతా, సయితం సయనం భవతా, పచితో ఓదనో భవతా, కిఞ్చిస్సయో, ఈసస్సయో, దుస్సయో, సుస్సయో భవతా.

౬౨౬, ౬౩౪. **కమ్మని దుతియాయ త్తో.**

కమ్మని ఇచ్చేతస్మిం అత్థే దుతియాయం విభత్తియం కత్తరి **త్త**పచ్చయో హోతి.

దానం దిన్నో దేవదత్తో, సీలం రక్ఖితో దేవదత్తో, భత్తం భుత్తో దేవదత్తో, గరుం ఉపాసితో దేవదత్తో.

౬౨౭, ౬౫౨. **ఖ్యాదీహి మాన మ చ తో వా.**

ఖి భీ సు రు హు వా ధూ హి లూ పీ అదఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **మన** పచ్చయో హోతి, **మస్స** చ **తో** హోతి వా.

ఖీయన్తి ఉపద్దవా ఏత్థాతి ఖేమో, భాయితబ్బోతి భేమో, భాయన్తి ఏతస్మాతి వా భేమో, రంసియో అభిస్సవేతీతి సోమో, రవతి గచ్ఛతీతి రోమో, హువతి జుహ్వాతి ఏతేనాతి హోమో, పటిలోమవసేన వాతి గచ్ఛతీతి వామో, లామకవసేన వాతి గచ్ఛతి పవత్తతీతి వా వామో, ధునాతి కమ్పతీతి ధూమో, సేట్ఠభావేన హినోతి పవత్తతి చిత్తం ఏతస్మిన్తి హేమో, లునితబ్బోతి లోమో, మంసచమ్మాని లునాతి ఛిన్దతీతి వా లోమో, పియనం పేమో, పియాయితబ్బోతి వా పేమో, సుఖదుక్ఖం అదతి భక్ఖతీతి అత్తా, జాతిజరామరణాదీహి అదీయతే భక్ఖీయతేతి వా అత్తా, ఆతుమా.

౬౨౮, ౬౫౩. **సమాదీహి థ మా.**

సము దము దర రహ దు హి సి భీ దా యా సా ఠా భసఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **థ మ** పచ్చయా హోన్తి.

సమేతీతి సమథో, దమతీతి దమథో, దమనం వా దమథో, దమితబ్బోతి వా దమథో, దరతీతి దరథో, జిణ్ణభావం రహిస్సతి గణ్హిస్సతీతి రథో, దబ్బసమ్భారే రహతి గణ్హాతీతి వా రథో, దవతి గచ్ఛతీతి దుమో, దవతి వుద్ధి విరుళ్హి గచ్ఛతి పవత్తతీతి ఉద్ధం వా దుమో, పథవీపబ్బతాదీసు గచ్ఛతి పతతీతి హిమో, కమ్మవాచాయ బన్ధతి ఏత్థాతి సీమా. బన్ధితబ్బాతి వా సీమా. భాయన్తి ఏతస్మాతి భీమో, సత్తే అవఖణ్డేన్తి నివారేన్తి ఏతేనాతి దామో, మూసికాదీహి ఖాదీయతి అవఖణ్డీయతీతి వా దామో, యాతి గచ్ఛతీతి యామో, పరేసం చిత్తం గణ్హితుం సమత్థేతీతి సామో, తిట్ఠన్తి ఏతేనాతి థామో, భసతి భస్మీకరీయతీతి భస్మా.

౬౨౯, ౭౬౯. **గహస్సు’పధస్సే వా.**

గహఇచ్చేతస్స ధాతుస్స ఉపధస్స **అ**కారస్స ఏత్త హోతి వా.

దబ్బసమ్భార గణ్హాతీతి గేహం, గహం.

౬౩౦, ౬౭౪. **మసుస్స సుస్స చ్ఛర చ్ఛేరా.**

మసుఇచ్చేతస్స పాటిపదికస్స **సుస్స చ్ఛరచ్ఛేరా**దేసా హోన్తి.

మచ్ఛరతీతి మచ్ఛరో, ఏవం మచ్ఛేరో.

౬౩౧, ౬౭౭. **ఆపుబ్బచరస్స చ.**

ఆపుబ్బస్స **చర**ఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **చ్ఛరియచ్ఛరచ్ఛేరా** దేసా హోన్తి, **ఆ**పుబ్బస్స చ రస్సో హోతి.

ఆభుసో చరితబ్బన్తి అచ్ఛరియం. ఏవం అచ్ఛరం, అచ్ఛేరం.

చగ్గహణేన మసుస్స సుస్సాపి **చ్ఛరియా**దేసో హోతి, మచ్ఛరియం.

౬౩౨, ౬౭౬. **అల కల సలేహి లయా.**

అల కల సలఇచ్చేతేహి ధాతూహి **ల య**పచ్చయా హోన్తి.

అలతి సమత్థేతీతి అల్లం, కలితబ్బం సఙ్ఖ్యాతబ్బన్తి కల్లం, సలతి గచ్ఛతి పవిసతీతి సల్లం. ఏవం అల్యం, కల్యం, సల్యం.

౬౩౩, ౬౭౫. **యాణ లాణా.**

తేహి **కల సల**ఇచ్చేతేహి ధాతూహి **యాణ లాణ**పచ్చయా హోన్తి.

కలితబ్బం సఙ్ఖ్యాతబ్బన్తి కల్యాణం, గణతో పటిక్కమిత్వా సలన్తి ఏత్థాతి పటిసల్యాణం. ఏవం సల్లాణో, పటిసల్లాణో.

౬౩౪, ౬౭౮. **మథిస్స థస్స లో చ.**

మథఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **థస్స లాదేసో**హోతి. అణ్ణమణ్ణం మథతి విలోళతీతి మల్లో, మల్లం.

చగ్గహణేన లతో **కో** చ ఆగమో హోతి. మల్లకో, మల్లకం.

౬౩౫, ౫౫౯. **పేసాతిసగ్గపత్తకాలేసుకిచ్చా.**

పేస అతిసగ్గ పత్తకాలఇచ్చేతేస్వత్థేసు కిచ్చపచ్చయా హోన్తి.

కత్తబ్బం కమ్మం భవతా, కరణీయం కిచ్చం భవతా, భోత్తబ్బం భోజనం భవతా, భోజనీయం భోజనం భవతా, అజ్ఝయితబ్బం అజ్ఝేయ్యం భవతా, అజ్ఝయనీయం అజ్ఝేయ్యం భవతా.

౬౩౬, ౬౫౯. **అవస్సకా'ధమిణేసు ణీ చ.**

అవస్సక అధమిణఇచ్చేతేస్వత్థేసు **ణీ**పచ్చయో హోతి, కిచ్చా చ.

అవస్సతే తావ – కారీసి మే కమ్మం అవస్సం హారీసి మే భారం అవస్సం.

అధమిణే – దాయీసి మే సతం ఇణం, ధారీసి మే సహస్సం ఇణం.

కిచ్చా చ – దాతబ్బం మే భవతా సతం ఇణం. ధారయితబ్బం మే భవతా సహస్సం ఇణం, కత్తబ్బం మే భవతా గేహం, కరణీయం మే భవతా కిచ్చం, కారియం మే భవతా సయనం.

౬౩౭, ౦. **అరహసక్కాదీహి తుం.**

అరహ సక్క భబ్బఇచ్చేవమాదీహి పయోగే సతి సబ్బధాతూహి **తుం**పచ్చయో హోతి.

అరహ భవం వత్తుం, అరహ భవం కత్తుం, సక్కా భవం హన్తుం, సత్తా భవం జనేతుం, జనితుం, భవితుం, సక్కా భవం దాతుం, సక్కా భవం గన్తుం, తబ్బో భవం జనేతుం ఇచ్చేవమాది.

౬౩౮, ౬౬౦. **వజాదీహిపబ్బజ్జాదయో నిప్పజ్జన్తే.**

వజఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి, ఉపసగ్గపచ్చయాదీహి చ పబ్బజ్జాదయో సద్దా నిప్పజ్జన్తే.

పఠమమేవ వజితబ్బాతి పబ్బజ్జా, ఇజ్జనం ఏజ్జా, సమజ్జనం సమజ్జా, నిసీదనం నిసజ్జా, విజాననం విజ్జా విసజ్జనం విసజ్జా, పదనం పజ్జా, హననం వజ్ఝా, ఏసనం ఇచ్ఛా, అతిఏసనం అతిచ్ఛా, సదనం సజ్జా, సయన్తి ఏత్థాతి సేయ్యా, సమ్మా చిత్తం నిధేతి ఏతాయాతి సద్ధా, చరితబ్బా చరియా, కరణం కిరియా, రుజనం రుచ్ఛా, పదనం పచ్ఛా, రిఞ్చనం రిచ్ఛా, తికిచ్ఛనం తితిచ్ఛా, సంకోచనం సంకుచ్ఛా, మదనం మచ్ఛా, లభనం లచ్ఛా, రదిహబ్బాతి రచ్ఛా, రదనం విలేఖనం వారచ్ఛా, అధో భాగేన గచ్ఛతీతి తిరచ్ఛా, తిరచ్ఛానో, అజనం అచ్ఛా, తితిక్ఖతీతి తితిక్ఖా, సహ ఆగమనం సాగచ్ఛా, దుట్ఠు భక్ఖనం దోభచ్ఛా, దుట్ఠు రోసనం దురుచ్ఛా, పుచ్ఛనం పుచ్ఛా, ముహనం ముచ్ఛా, వసనం వచ్ఛా, కచనం కచ్ఛా, సహ

కథనం సాకచ్ఛా, తుదనం తుచ్ఛా, విసనం విచ్ఛా, పిసనం పిచ్ఛిల్లా, సుఖదుక్ఖం ముదతి భక్ఖతీతి మచ్ఛో , సత్తానం పాణం ముసేతి చజేతీతి మచ్చు, సతనం సచ్చం, ఉద్ధం ధునాతి కమ్పతీతి ఉద్ధచ్చం, నటనం నచ్చం, నితనం నిచ్చం, తథనం తచ్ఛం ఇచ్చేవమాది.

౬౩౯, ౫౮౫. **క్విలోపో చ**.

క్విలోపో హోతి, పున చ నిప్పజ్జన్తే.

వివిధేహి సీలాదిగుణేహి భవతీతి విభూ, విసేసేన వా భవతీతి విభూ, సయం అత్తనా భవతీతి సయమ్భూ, అభివిత్వా భవతీతి అభిభూ, సం సుట్ఠు ధునాతి కమ్పతీతి సన్ధూ, విసేసేన భాతి దిబ్బతీతి విభా, నిస్సేసేన భాతి దిబ్బతీతి నిభా, పకారేన భాతి దిబ్బతీతి పభా, సహ భాసన్తి ఏత్థాతి సభా, ఆభుసో భాతి దిబ్బతీతి ఆభా, భుజేన కుటిలేన గచ్ఛతీతి భుజగో, తురితతురితో గచ్ఛతీతి తురగో, సం సుట్ఠు పథవిం ఖనతీతి సఙ్ఖో, విసేసేన యమతి ఉపరమతీతి వియో, సుట్ఠు మనతి జానాతీతి సుమో, పరి సమన్తతో తనోతి విత్థారేతీతి పరితో ఇచ్చేవమాది.

౬౪౦, ౦. **సచజానం కగా ణానుబన్ధే**.

సచ జానం ధాతూనమన్తానం **చజానం కగా**దేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం **ణానుబన్ధే** పచ్చయే పరే.

ఓకో , పాకో, సేకో, సోకో, వివేకో, చాగో, యోగో, భోగో, రోగో, రాగో, భాగో, భఙ్గో, రఙ్గో, సఙ్గో.

౬౪౧, ౫౬౭. **నుదాదీహి యుణ్వూనమనానానాకాననకా సకారితేహి చ**.

నుద సూద జన సు లూ హు పు భూ ఞా అ స సముఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి, **ఘన్ద చితి ఆణ** ఇచ్చేవమాదీహి సకారితేహి చ **యుణ్వూనం** పచ్చయానం **అన ఆనన అక ఆననకా**దేసా హోన్తి యథాసఙ్ఖ్యం కత్తరి, భావకరణేసు చ.

కత్తరి తావ – పనుదతీతి పనూదనో. ఏవం సూదనో, జననో, సవణో, లవనో, హావనో, పవనో, భవనో, ఞాణో, అసనో, సమణో.

భావే చ – పనుదతే పనూదనం. ఏవం సూదనం, జననం, సవణం, లవనం, హావనం, పవనం, భవనం, ఞాణం, అసనం, సమణం, సఞ్జానననం, కుయతే కాననం.

కారితే చ – ఘన్దాపీయతే ఘన్దాపనం, చేతాపీయతే చేతాపనం, ఆణాపీయతే ఆణాపనం.

కరణే – నుదన్తి అనేనాతి నూదనం, ఏవం సూదనం, జననం, సవణం, లవణం, హావనం, పవనం, భగనం, ఞాణం, అసనం, సవణం.

పున **కత్తరి** – నుదతీతి నూదకో, సూదతీతి సూదధకా, జనేతీతి జనకో, సుణోతీతి సావకో, లునాతీతి లావకో, జుహోతీతి హావకో, పునాతీతి పావకో, భవతీతి భావకో, జానాతీతి జానకో, అసతీతి అసకో, ఉపాసతీతి ఉపాసకో, సమేతీతి

సమకో.

కారితే తు – ఫన్దాపయతీతి ఫన్దాపయకో. ఏవం ఆణాపయకో, చేతాపయకో, సఞ్జాననకో.

౬౪౨, ౫౮౮. **ఇ య త మ కి ఏ సాన’మన్తస్సరో దీఘం క్వచి దు స స్స గుణం దో రం సక్ఖీ చ.**

ఇయ త మ కి ఏ సఇచ్చేతేసం సబ్బనామానమన్తో సరో దీఘమాపజ్జతే, క్వచి **దుస**ఇచ్చేతస్స ధాతుస్స **ఉ**కారో గుణమాపజ్జతే, **ద**కారో **ర**కారమాపజ్జతే, ధాత్వన్తస్స **స**స్స చ **స క్ఖ ఈ**ఇచ్చేతే ఆదేసా హోన్తి యథాసమ్భవం. ఏతే సద్దా సకేన సకేన నామేన యథానుపరోధేన బుద్ధసాసనే పచ్చా పున నిప్పజ్జన్తే.

ఇమమివ నం పస్సతీతి ఈదిసో, యమివ నం పస్సతీతి యాదిసో, తమివ నం పస్సతీతి తాదిసో, మమివ నం పస్సతీతి మాదిసో, కిమివ నం పస్సతీతి కీదిసో, ఏతమివ నం పస్సతీతి ఏదిసో, సమానమివ నం పస్సతీతి సాదిసో . ఇమమివ నం పస్సతీతి ఈరిసో, యమివ నం పస్సతీతి యారిసో, తమివ నం పస్సతీతి తారిసో, మమివ నం పస్సతీతి మారిసో, కిమివ నం పస్సతీతి కీరిసో, ఏతమివ నం పస్సతీతి ఏరిసో, సమానమివ నం పస్సతీతి సారిసో. ఇమమివ నం పస్సతీతి ఈదిక్ఖో, యమివ నం పస్సతీతి యాదిక్ఖో, తమివ నం పస్సతీతి తాదిక్ఖో, ఏవం మాదిక్ఖో, కీదిక్ఖో, ఏదిక్ఖో, సాదిక్ఖో. ఈదీ, యాదీ, తాదీ, మాదీ, కీదీ, ఏదీ, సాదీ.

చగ్గహణేన తేసమేవ సద్దానం **ఇయ**ఇచ్చేవమాదీనమన్తో చ సరో క్వచి దీఘత్తమాహు. ఈదిక్ఖో, యాదిక్ఖో, తాదిక్ఖో, మాదిక్ఖో, కీదిక్ఖో, ఏదిక్ఖో, సాదిక్ఖో. ఇదిసో, సదిసో, సరిసో, సరిక్ఖో.

౬౪౩, ౬౩౫. **భ్యాదీహి మతి బుధి పూజాదీహి చ త్తో.**

భీఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి, **మతి. బుధి పూజా**దితో చ **త్త** పచ్చయో హోతి.

భాయితబ్బోతి భీతో, సుపితబ్బోతి సుత్తో, మిజ్జితబ్బో సినేహితబ్బోతి మిత్తో, సమ్మన్నితబ్బోతి సమ్మతో, సం సుట్ఠు మానితబ్బో పూజేతబ్బోతి సమ్మతో, సమ్మానీయిత్థాతి సమ్మతో, సంకప్పీయతేతి సఙ్కప్పితో , సంకప్పీయిత్థాతి సఙ్కప్పితో, సమ్పాదీయతేతి సమ్పాదితో, సమ్పాదీయిత్థాతి సమ్పాదితో, అవధారీయతేతి అవధారితో, అవధారీయిత్థాతి అవధారితో, బుజ్ఝితబ్బో ఞాతబ్బోతి బుద్ధో, అజ్ఝయితబ్బోతి ఇతో, ఏతబ్బో గన్తబ్బోతి ఇతో, విదితబ్బో ఞాతబ్బోతి విదితో, తక్కీయతేతి తక్కితో, పూజీయతేతి పూజితో, పూజీయిత్థాతి పూజితో, అపచాయితబ్బోతి అపచాయితో, మానితబ్బో పూజేతబ్బోతి మానితో, అపచీయతేతి అపచితో, వన్దీయతేతి వన్దితో, వన్దీయిత్థాతి వన్దితో, సక్కరీయతేతి సక్కారితో, సక్కరీయిత్థాతి సక్కారితో.

౬౪౪, ౬౬౧. **వేపు సీ దవ వము కు దా భూ హ్వాదీహి థు త్తిమ ణిమా నిబ్బత్తే.**

వేపు సీ దవ వము కు దా భూ హుఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి యథాసమ్భవం **థు త్తిమ ణిమ**పచ్చయా హోన్తి నిబ్బత్తత్థే.

వేపనం వేపో, తేన నిబ్బత్తో వేపథు, సయనం సయో, తేన నిబ్బత్తో సయథు, దవనం దవో, తేన నిబ్బత్తో దవథు. వమనం వమో, తేన నిబ్బత్తో వమథు. కుత్తి కరణం, తేన నిబ్బత్తం కుత్తిమం. దాతి దానం, తేన నిబ్బత్తం దత్తిమం. భూతి భవనం, తేన నిబ్బత్తం భోత్తిమం. అవహుతి అవహనం, తేన నిబ్బత్తం ఓహావిమం.

౬౪౫, ౬౬౨. అక్కోసే నమ్హాని.

అక్కోసఇచ్చేతస్మిం అత్థే నమ్హి పటిసేధయుత్తే **ఆని**పచ్చయో హోతి ధాతూహి.

న గమితబ్బం అగమాని తే జమ్మ దేసం, న కత్తబ్బం అకరాణి తే జమ్మ కమ్మం.

నమ్హీతి కిమత్థం? విపత్తి తే జమ్మ, వికతి తే జమ్మ.

అక్కోసేతి కిమత్థం? న గన్తబ్బా అగతి తే.

౬౪౬, ౪౮౯. ఏకాదితో సకిస్స క్ఖత్తుం.

ఏకాదితో సకిస్స క్ఖత్తుం హోతి.

ఏకస్స పదత్థస్స సకిం వారం ఏకక్ఖత్తుం, ద్విన్నం పదత్థానం సకిం వారం ద్విక్ఖత్తుం, తిణ్ణం పదత్థానం సకిం వారం తిక్ఖత్తుం, ఏవం చతుక్ఖత్తుం, పఞ్చక్ఖత్తుం, ఛక్ఖత్తుం, సత్తక్ఖత్తుం, అట్ఠక్ఖత్తుం, నవక్ఖత్తుం, దసక్ఖత్తుం. ఇచ్చేవమాదయో సద్దా యోజేతబ్బా.

౬౪౭, ౬౬౩. సునస్సునసోణ వానువానూనునఖునానా.

సునఇచ్చేతస్స పాటిపదికస్స **ఉనస్స ఓణ వాన ఉవాన ఊన ఉనఖ ఉన ఆ ఆనా**దేసా హోన్తి.

సామికస్స సద్దం సుణాతీతి సోణో, సామికస్స సద్దం సుణాతీతి స్వానో, ఏవం సువానో, సూనో, సునఖో, సునో, సా, సానో.

౬౪౮, ౬౬౪. తరుణస్స సుసు చ.

తరుణఇచ్చేతస్స పాటిపదికస్స **సుసు** ఆదేసో హోతి.

సుసు కాళకేసో.

౬౪౯, ౬౬౫. యువస్సువస్సువువానునూనా.

యువఇచ్చేతస్స పాటిపదికస్స **ఉవస్స ఉవఉవాన ఉనఊ**నాదేసా హోన్తి.

యువా, యువానో, యునో, యూనో.

౬౫౦, ౬౫౧. **కాలే వత్తమానాతీతే ణ్వాదయో**.

కాలే వత్తమానత్థే చ అతీతత్థే చ **ణు యు త**పచ్చయా హోన్తి.

అకాసి, కరోతీతి కారు, అగచ్ఛి, గచ్ఛతీతి, వాయు, అభవి, భవతీతి భూతం.

౬౫౧, ౬౪౭. **తవిస్సతి గమాదీహి ణీ ఘిణ**.

భవిస్సతికాలత్థే **గము భజ సు ఠా**ఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **ణీ ఘిణ** పచ్చయా హోన్తి.

ఆయతిం గమితుం సీలం యస్స, సో హోతీతి గామీ, ఆయతిం భజితుం సీలం యస్స, సో హోతీతి భాజీ, ఆయతిం పస్సాపితుం సీలం యస్స, సో హోతీతి పస్సావి, ఆయతిం పట్ఠాయితుం సీలం యస్స, సో హోతీతి పట్ఠాయి.

౬౫౨, ౬౪౮. **క్రియాయం ణ్వు తవో**.

క్రియాయమత్థే **ణ్వు తు**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి భవిస్సతికాలే.

“కరిస్స”న్తి కారకో వజతి, “భుఞ్జిస్స”న్తి భోత్తా వజతి.

౬౫౩, ౩౦౬. **భావవాచిమ్హి చతుత్థీ**.

భావవాచిమ్హి చతుత్థీవిభత్తి హోతి భవిస్సతికాలే,

పచిస్సతే, పచనం వా పాకో, పాకాయ వజతి. భుఞ్జిస్సతే, భోజనం వా భోగో, భోగాయ వజతి. నచ్చిస్సతే, నచ్చనం వా నచ్చం, నచ్చాయ వజతి.

౬౫౪, ౬౪౯. **కమ్మని ణో**.

కమ్మని ఉపపదే **ణ**పచ్చయో హోతి భవిస్సతికాలే.

నగరం కరిస్సతి నగరకారో వజతి, సాలిం లావిస్సతి సాలిలావో వజతి, ధఞ్ఞం వపిస్సతి ధఞ్ఞవాపో వజతి, భోగం దదిస్సతి భోగదాయో వజతి, సిన్ధుం పివిస్సతి సిన్ధుపాయో వజతి.

౬౫౫, ౬౫౦. **సేసే స్సం న్తుమానానా**.

సేసఇచ్చేతస్మిం అత్థే **స్సం న్తు మాన ఆన** ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి భవిస్సతికాలే కమ్మూపపదే.

కమ్మం కరిస్సతి కమ్మం కరిస్సం, ఏవం కమ్మం కరోన్తో, కమ్మం కురుమానో, కమ్మం కరానో వజతి. భోజనం భుఞ్జిస్సతి భోజనం భుఞ్జిస్సం, ఏవం భోజనం భుఞ్జన్తో, భోజనం భుఞ్జమానో, భోజనం భుఞ్జానో వజతి. ఖాదనం ఖాదిస్సతి ఖాదనం ఖాదిస్సం, ఏవం ఖాదనం ఖాదన్తో, ఖాదనం ఖాదమానో, ఖాదనం ఖాదానో వజతి. మగ్గం చరిస్సతి మగ్గం చరిస్సం, ఏవం

మగ్గం చరన్తో, మగ్గం చరమానో, మగ్గం చరానో వజతి. భిక్ఖం భిక్ఖిస్సతి భిక్ఖం భిక్ఖిస్సం, ఏవం భిక్ఖం భిక్ఖన్తో, భిక్ఖం భిక్ఖమానో, భిక్ఖం భిక్ఖానో వజతి.

౬౫౬, ౬౬౬. ఛవాదీతి తత్రణ.

ఛ ద చి తి సు నీ వి ద పద తను యత అద మద యుజ వతుమిద మా పు క ల వర వే పు గుప దా ఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **తత్రణ** ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి యథాసమ్భవం.

ఆతపం ఛాదేతీతి ఛత్తం, ఛత్రం. ఆరమ్మణం చిన్తేతీతి చిత్తం, చిత్రం. చిన్తేన్తి సమ్పయుత్తధమ్మా ఏథేనాతి వా చిత్తం, చిత్రం. అత్థే అభిస్సవేతీతి సుత్తం, సుత్రం. అత్థే సూచేతీతి వా సుత్తం, సుత్రం. సత్తే నేతీతి నేత్తం, నేత్రం. సత్తే ఇచ్ఛితట్ఠానం నేన్తి ఏతేనాతి వా నేత్తం, నేత్రం. పకారేన విదతీతి పవిత్తం, పవిత్రం. వివిధేన ఆకారేన ముజ్జ పాపం పునాతి, సోధేతీతి పవిత్తం, పవిత్రం. సుచిభావం వా పాపుణాతీతి పవిత్తం, పవిత్రం. పదతి పాపుణాతీతి పత్తో, పత్రో. ఆహారా పతన్తి ఏత్థ భాజనేతి పత్తం, పత్రం. పదతి పవత్తతీతి వా పత్తం, పత్రం. తనోతి విత్థారేతీతి తన్తం, తన్త్రం, తనితబ్బం విత్థారేతబ్బన్తి వా తన్తం, తన్త్ర. యతతీతి యత్తం, యత్రం. యతతి వీరియం కరోతి ఏతేనాతి వా యత్తం, యత్రం. యతనం వా యత్తం, యత్రం. సుఖదుక్ఖం అదతి భక్ఖతీతి అత్తా, అత్రా. మదతీతి మత్తం, మత్రం. వత్థుం యుజ్జన్తి ఏతేనాతి యోత్తం, యోత్రం. వత్తతీతి వత్తం, వత్రం. మిదతి సినేహం కరోతీతి మిత్తం. మిత్రం. మిదతి సినేహతి ఏతాయాతి మేత్తా, మేత్రా. పరి సమన్త తో సబ్బాకారేన మినన్తి ఏతాయాతి మత్తా, మత్రా. మాననం వా మత్తం, మత్రం. అత్తనో కులం పునాతి సోధేతీతి పుత్తో, పుత్రో. కలితబ్బం సఙ్ఖ్యాతబ్బన్తి కలత్తం, కలత్రం. సంసుట్ఠు వారేతి ఏతేనాతి వరత్తం, వరత్రం. వేపతి కమ్పతీతి వేత్తం, వేత్రం. గోపితబ్బం రక్ఖితబ్బన్తి గుత్తం. గుత్రం, గోత్తం, గోత్రం. దాతి అవఖణ్డతి ఏతేనాతి దాత్తం, దాత్రం ఇచ్చేవమాది.

౬౫౭, ౬౬౭. వదాదీహి ణిత్తో గణే.

వద చర వరఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **ణిత్త**పచ్చయో హోతి గణత్థే.

వాదితానం గణో వాదిత్తం. ఏవం చారిత్తం, వారిత్తం, ఇచ్చేవమాది.

౬౫౮, ౬౬౮. మిదాదీహి త్తితియో.

మిద పద రఞ్జ తను ధాఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **త్తి తి** ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

మిదతి సినేహతీతి మేత్తి, పదతి గచ్ఛతీతి పత్తి, రఞ్జతి ఏత్థాతి రత్తి, తనోతి విత్థారేతీతి తన్తి, అత్తనో కులం తనోతి విత్థారేతీతి వా తన్తి, పరేసం ఇత్థీనం పుత్తం ధారేతీతి ధాతి, ఖీరం ధారేతీతి వా ధాతి, అత్తనో సభావం ధారేతీతి వా ధాతి ఇచ్చేవమాది.

౬౫౯, ౬౬౯. ఉసు రఞ్జ దంసానం దంసస్స దడ్ఢో ఢ ఠా చ.

ఉసు రఞ్జ దంసఇచ్చేతేసం ధాతూనం **దంసస్స దడ్ఢా**దేసో హోతి, **ఢ ఠ**పచ్చయా చ హోన్తి.

ఉసీయతే ఉడ్డో, రఞ్జన్తి ఏత్థాతి రట్ఠం, దంసీయతేతి దడ్ఢో.

౬౬౦, ౬౨౦. **సూవుసానమూవుసానమతోథోచ.**

సూవు అసఇచ్చేతేసం ధాతూనం **ఊఉఅసానం అతా**దేసో హోతి, **థ**పచ్చయో చ.

సవతి హింసతి ఏతేనాతి సత్థం, హిరోత్తప్పం సంవరతి ఏతేనాతివత్థం, సద్దానురూపం అసతిభవతీతి అత్థో,

౬౬౧, ౬౨౧. **రఞ్జుదాదీహి ధ దిద్ధ కిరా క్వచి జదలోపోచ.**

రఞ్జ ఉద ఇది చది మది ఖుద ఛిది రుది దల సుస సుచ వచ వజ ఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **ధ ద ఇద్ధ క ఇర**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి, క్వచి **జ ద** లోపో చ, పున నిప్ఫజ్జన్తే.

రఞ్జితబ్బన్తి రన్ధం, రఞ్జయిత్థాతి వా రన్ధం, అత్తని సన్నిస్సితానం మచ్ఛమకరానం పీతిసోమనస్సం ఉన్దతి పసవతి జనేతీతి సముద్దో, ఇన్దతి పరమిస్సరియం కరోతీతి ఇన్దో, ఇన్దత్తం అధిపతిభావం కరోతీతి వా ఇన్దో, చన్దితబ్బో ఇచ్ఛితబ్బోతి చన్దో, మన్దతి హాసేతీతి మన్దో, మదితబ్బో హాసేతబ్బోతి వా మన్దో, ఖుదతి పిపాసేతీతి ఖుద్దో, ఛిన్దితబ్బోతి ఛిద్దో, రుదతి హింసతీతి రుద్దో, దలతి దుగ్గతభావం గచ్ఛతీతి దలిద్దో, సుస్సతీతి సుక్కం, సుచతీతిసోకో, వచితబ్బన్తి వక్కం, అప్పటిహతో హుత్వా వజతి గచ్ఛతీతి వజిరం ఇచ్చేవమాది.

౬౬౨, ౬౨౨. **పటితో హిస్స హేరణ హీరణ.**

పటిఇచ్చేతస్మా **హిస్స** ధాతుస్స **హేరణ హీరణ** ఆదేసా హోన్తి.

పటిపక్ఖేమద్దిత్వాగచ్ఛతి పవత్తతీతి పాటిహేరం, పాటిహీరం.

౬౬౩, ౬౨౩. **కడ్యాదీహి కో.**

కడి ఘుడి వడి కరడి మడి సడి కుఠి భడి పడి దడి రడి తడి ఇసిడి చడి గడి అడి లడి మేడి ఏరడి ఖడి ఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **క**పచ్చయో హోతి సహ పచ్చయేన చ నిప్ఫజ్జన్తే యథాసమ్భవం.

కణ్డితబ్బో ఛిన్దితబ్బోతి కణ్డో, ఘుణ్డితబ్బో ఘటేతబ్బోతి ఘుణ్డో, వణ్డన్తి ఏత్థాతి వణ్డో, కరణ్డితబ్బో భాజేతబ్బోతి కరణ్డో, మణ్డీయతే విభూసీయతే ఏతేనాతి మణ్డో, సణ్డన్తి గుమ్బన్తి ఏత్థాతి సణ్డో, అఙ్గమఙ్గాని కుణ్ఠతి ఛిన్దతీతి కుట్ఠం, భణ్డితబ్బన్తి భణ్డం, పణ్డతి లిఙ్గవేకల్లభావం గచ్ఛతీతి పణ్డకో. దణ్డతి ఆణం కరోతి ఏతేనాతి దణ్డో, రణ్డతి హింసతీతి రణ్డో, విసేసేన తణ్డతి చాలేతి పరేసం విఞ్ఞాణం హదయం కమ్పేతీతి వితణ్డో, ఇసిణ్డతి పరేసం మద్దతీతి ఇసిణ్డో, చణ్డతి చణ్డిక్కభావం కరోతీతి చణ్డో, గణ్డతి సన్నిచయతి సమూహం కరోతి ఏత్థాతి గణ్డో, అణ్డీయతి నిబ్బత్తీయతీతి అణ్డో, లణ్డితబ్బో జిగుచ్ఛితబ్బోతి లణ్డో, మేణ్డతి కుటిలభావం గచ్ఛతీతి మేణ్డో, ఏరణ్డతి రోగం హింసతీతి ఏరణ్డో, ఖణ్డితబ్బో ఛిన్దితబ్బోతి ఖణ్డో ఇచ్చేవమాది.

౬౬౪, ౬౨౪. **ఖాదామగమానం ఖ న్ధ'న్ధ గన్ధా.**

ఖాద అమ గముఇచ్చేతేసం ధాతూనం **ఖన్ధ అన్ధ గన్ధా**దేసా హోన్తి, కపచ్చయో చ హోతి.

జాతిజరామరణాదీహి సంసారదుక్ఖేహి ఖాదితబ్బోతి ఖన్ధో, అమతి అఙ్గమఙ్గస్స రుజ్జనభావం గచ్ఛతీతి అన్ధో, చక్ఖునా అమతి రుజ్జతీతి వా అన్ధో, తం తం ఠానం వాతేన గచ్ఛతీతి గన్ధో. ఏవం ఖన్ధకో, అన్ధకో, గన్ధకో.

౬౬౫, ౬౭౫. పటాదీహ్యలం.

పట కల కుస కద భగన్ద మేఖ వక్క తక్క పల్ల సద్ద మూల బిల విద చడం పఞ్చ వా వస పచి మచ ముస గోత్థు పుథు బహు మజ్జ బహ కమ్బ సమ్బ అగ్గఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి పాటి పదికేహి చ ఉత్తరపదేసు **అల**పచ్చయో హోతి, పచ్ఛా పున నిప్పజ్జన్తే.

పటే అలన్తి పటలం, కలే అలన్తి కలలం, పాపకే అకుసలే ధమ్మే కుసతి ఛిన్దతీతి కుసలం, కుసభూతే యథాసభావధమ్మే అలన్తి వా కుసలం, కుసే ఉద్దిస్స దానే అలన్తి వా కుసలం, కుసే సఞ్చయే ధమ్మసముదాయే అలన్తి వా కుసలం, కద్దే మద్దే అలన్తి కదలం, భగన్దే సేచనే అలన్తి భగన్దలం, భగన్దే ముత్తకరీసహరణే అలన్తి వా భగన్దలం, మేఖే కటివిచిత్తే అలన్తి మేఖలం, వక్కే రుక్ఖతచే అలన్తి వక్కలం, తక్కే రుక్ఖసిలేసే అలన్తి తక్కలం, పల్లే నిన్నట్ఠానే అలన్తి పల్లలం, సద్దే హరితే అలన్తి సద్దలం, మూలే పతిట్ఠానే అలన్తి ములాలం, బిళే నిస్సయే అలన్తి బిలాలం, విదే విజ్జమానే అలన్తి విదలం, చణ్డే అలన్తి చణ్డాలో, పఞ్చన్నం రాజూనం అలన్తి పఞ్చాలో, వా గతిగన్ధనేసు అలన్తి వాలం, వా పదగమనే అలన్తి వా వాళో, వసే అచ్ఛాదనే అలన్తి వసలో, పచే విత్థారే అలన్తి పచలో, మచే చోరకమ్మే అలన్తి మచలో, ముసే థేయ్యే, ముసే పాణవాగే వా అలన్తి ముసలో, గోత్తే వంసే సిఙ్గాలజాతియం అలన్తి గోత్థులో, పుథుమ్హి విత్థారే అలన్తి పుథులో, బహుమ్హి సఙ్ఖ్యానే అలన్తి బహులో, బహుమ్హి వుద్ధిమ్హి అలన్తి వా బహులో, మజ్జమ్హి గమనే అలన్తి మజ్జలం, బహుమ్హి వుద్ధిమ్హి అలన్తి బహలం, కమ్బమ్హి సఞ్చలనే అలన్తి కమ్బలం. సమ్బమ్హి మణ్డలే అలన్తి సమ్బలం, అగ్గే గతికోటిల్లే అలన్తి అగ్గళం. ఇచ్చేవమాదయో అఞ్ఞేపి సద్దా భవన్తి.

౬౬౬, ౬౭౬. పుథస్స పుథు పథా మో వా.

పుథఇచ్చేతస్స పాటిపదికస్స **పుథు పథా**దేసా హోన్తి, క్వచి **అమ**పచ్చయో హోతి.

పుథ హుత్వా జాతన్తి పుథవీ పథమే జాతో పథమో, పథవీ, పఠమో వా, పుథు కిలేసే జనేతీతి పుథుజ్జనో, పుథు హుత్వా జాతన్తి పథవీ, పథవీ వా.

౬౬౭, ౬౭౭. సస్వాదీహి తు దవో.

ససు దద అద మదఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **తు దు**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

అఞ్ఞే సత్తే ససతి హింసతీతి సత్తు, దుక్ఖం దదాతీతి దద్దు, దుక్ఖేన అదతి భక్ఖతి ఏత్థాతి అద్దు, దుక్ఖం అదతి అనుభవతి జనో ఏతేనాతి వా అద్దు, దుక్ఖం భాజనం ఆధారం భావతీతి వా అద్దు, మదతి ఉమ్మత్తం కరోతీతి మద్దు, మదతి మద్దభావం కరోతీతి వా మద్దు.

౬౬౮, ౬౭౮. **ఝూదీహి ఈవరో**.

చి పా ధాఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **ఈవర**పచ్చయోహోతి.

చీయతీతి చీవరం, పివతీతి పీవరో, పాతబ్బం రక్ఖితబ్బన్తి వా పీవరం. ధారేతి ధారేత్వా జీవితం కప్పేతీతి ధీవరో, ధీవరం.

౬౬౯, ౬౭౯. **మునాదీహి చి**.

మున యత అగ్గ పత కవ సుచ రుచ మహాల భద్దాల మనఇఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి, పాటిపదికేహి చ ఇపచ్చయో హోతి.

అత్థానత్థం మునాతి, ఞేయ్యధమ్మం లక్ఖణాదివసేన వా జానాతీతి ముని, యతతి వీరియం కరోతీతి యతి, అగ్గతి కుటిలభావం గచ్ఛతీతి అగ్గి, పతతి సేట్ఠో హుత్వా పురతో గచ్ఛతీతి పతి, కబ్యం బన్ధతీతి కవి, కన్తం మనాపవచనం వదతీతి వా కవి. సుచతి పరిసుద్ధం భవతీతి సుచి, రుచతి దిబ్బతీతి రుచి, మహన్తం విభావం భోగక్ఖన్ధం లాతీతి మహాలి, భద్దం యసం లాతీతి భద్దాలి, మనం తత్థ రతనే నయతీతి మణి.

౬౭౦, ౬౮౦. **విదాదీహ్యూరో** .

విద వల్ల మస సిద దుకుకపు మయ ఉది ఖజ్జ కురఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి, పాటిపదికేహి చ **ఊర**పచ్చయోహోతి.

విదితుం అలన్తి విదూరో, విదూరట్ఠానే జాతో వేదూరో, వల్లతి వల్లభావేన భవతీతి వల్లూరో, వల్లతి అఞ్ఞమఞ్ఞం బన్ధతీతి వా వల్లూరో, ఆమసితబ్బోతి మసూరో, సిన్దతి సిఙ్గారభావం గచ్ఛతీతి సిన్దూరో, సిన్దతి విరోచతీతి వా సిన్దూరో, గమితుం అలం అనాసన్నత్తాతి దూరో, కుతి సద్దం కరోతీతి కూరో, అత్తనో గన్ధేన అఞ్ఞం గన్ధం కపతి హనతి హింసతీతి కప్పూరో, కప్పతి రోగాపనయనే సమత్థేతీతి వా కప్పూరో, మహియం రవతీతి మయూరో, మహియం యాతి గచ్ఛతీతి మయూరో, పంసుం ఉన్దతి పసవతీతి ఉన్దూరో, ఖజ్జితబ్బో ఖాదితబ్బోతి ఖజ్జూరో, కురతి అక్కోసతీతి కురూరో.

౬౭౧, ౬౮౧. **హనాదీహి ణు నుతవో**.

హన జన భారి ఖను అమ వే వేధా సికి హి ఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి **ణు ను కు**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి.

భోజనం హనతి హింసతి ఏతేనాతి హణు, హను వా. గమనం జనేతీతీ జాణు, భాణు దిబ్బతీతి భాణు, నివాతే రితి గచ్ఛతీతీ రేణు, ఖణితబ్బో అవదారితబ్బోతి ఖాణు. అఙ్గమఙ్గస్స రుజ్జనభావం విజ్ఝనభావం అమతి గచ్ఛతీతి అణు, వేణు, వేతి తన్తసన్తానే భవతీతీ వేణు, బహిసారేఅలన్తివావేణు వచ్చం, పాయేతీతీ ధేను, అత్థం ధారేతీతీ ధాతు, గమనపచనాదికం క్రియం ధారేతీతీ వా ధాతు, సీయతీ బన్ధీయతీతీ సేతు, ఉద్ధం గచ్ఛతి పవత్తతీతీ కేతు, అత్తనో ఫలం హినోతి పవత్తతీతీ హేతు.

౬౭౨, ౬౮౨. **కుటాదీహి ఠో**.

కుట కుస కటఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి, పాటిపదికేహి చ **త**పచ్చయో హోతి.

అఙ్గమఙ్గం కుటతి ఛిన్దతీతి కుట్టం, ధఞ్ఞేన ఛాదేతబ్బో పూరేతబ్బోతి కోట్ఠో, కటితబ్బం మద్దితబ్బన్తి, కట్ఠం.

౬౭౩, ౬౮౩. **మను పూర సుణాదీహి ఉస్స నుసిసా.**

మను పూర సుణ కుసు ఇల అల మహ సి కి ఇచ్చేవమాదీహి ధాతూహి, పాటిపదికేహి చ **ఉస నుస ఇస**ఇచ్చేతే పచ్చయా హోన్తి, పున నిప్పజ్జన్తే.

కుసలాకుసలే ధమ్మే మనతి జానాతీతి మనుస్సో, మానుసో. కారణా కారణం మనతి జానాతీతి వా మనుస్సో, మానుస్సో. అత్థానత్థం మనతి జానాతీతి వా మనుస్సో, మానుస్సో. మాతాపితూనం హదయం పూరేతీతి పురిసో, అత్తనో మనోరథం పూరేతీతి వా పురిసో, పూరేతీతి వా పోసో, ససురేహి సుణితబ్బా హింసితబ్బాతి సుణిసా, ద్విన్నం జానానం కులసన్తానం కరోతీతి వా సుణిసా, కుచ్ఛితబ్బన్తి కరీసం, గబ్భం విమోచేతీతి సురిసో, తమన్ధకారవిధమనేన సత్తానం భయం సురతి హింసతీతి సూరియో, రోగం హింసతీతి సిరీసో, ఇలతి కమ్పతీతి **ఇల్లిసో**, తణ్హాయ దుబ్బలో హుత్వా ఇలతి కమ్పతీతి వా ఇల్లిఘో, పాపకరణే అలతి సమత్థేతీతి అలసో, మహితబ్బో పూజేతబ్బోతి మహిసో, సీయతి బన్ధీయతీతి సీసం, కితబ్బం హింసితబ్బన్తి కిసం, ఇచ్చేవమాది.

ఇతి కిబ్బిధానకప్పే ఉణాదికప్పో ఛట్ఠో కణ్డో.

ఉణాదికప్పో నిట్ఠితో.

కచ్చాయనపకరణం నిట్ఠితం.